EL TEMPS

14/20 gener 1991

Any VIII - No. 343 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

El cas Blasco, de la A a la Z

Les enquestes secretes del CIS sobre la monarquia

Escac al rei

Tots els mapes de la crisi

Golf: la guerra possible

Document

El trist hivern del 40

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 600 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

EL TEMPS

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
PRESIDENT: Rafael Mansanet.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Oriol Castanys.
CAP DE REDACCIÓ: Miquel Alberola.

REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Ismael L. Belda, Xulio Ricardo Trigo, Jordi Sebastià.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Eduard Company, Sílvia Monfort, Pere Martí, Eduard Voltas, Xavier Duran, Albert Punsola, Josep M. Pasqual.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Miquel Payeras.
CORRESPONSALS: M.C. Grau (Andorra), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Xevi Planas (Girona), Univers Bertrana (Perpinyà).
FOTÒGRAFS: Joan Celià, Rafa Gil, Jordi Morera.
IL.LUSTRADORS: Salva Llosà, Sento.
RÚBRIQUES: Àngels Barceló, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Joan de Sagarra, Josep Sandoval.
COL.LABORADORS: Andreu Alfaro, Adolf Beltran, Francesc Bueno, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Carles Capdevila, Antoni Castel, Jaume Comellas, Martí Domínguez, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Manuel Garcia, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Assumpció Maresma, Josep V. Marqués, Albert Mas Griera, Ramon Miravitlas, Josep Morell, Vera Orlova, Sergi Pàmies, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Màrius Serra, Josep Lluís Sirera, Lluc Soler, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalbán, Vicenç Villatoro.

ARXIU: Jesús Prats (Fotografia).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Jordi Enguix (Cap de publicitat), Joana Vallés (Barcelona).
SUBSCRIPCIONS: Begonya Pardo.
PRODUCCIÓ: Francesc Sellés, (Correcció lingüística), Lina Casanovas (Maqueta-ció), Faust Ripoll (Edició).
DISSENY: Enric Satué.

FOTOMECÀNICA: Gràfiques Papallona, Anón, Selecrom.
IMPRESSIÓ: Gràfiques Morvedre.
DIPÒSIT LEGAL: V.853-1984
Sol.licitat control d'OJD
Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja sigui mecànic, fotoquímic, electròptic, magnètic, de fotocopia, o qualsevol altre, sense previ permís de l'editor.

Aturar la catàstrofe

Dia 5 de gener: el president Bush declara formalment que l'entrevista Baker-Aziz del dia 9 no serà el marc de cap "negociació secreta" amb els iraquians, que no hi haurà tractes ni concessions, i que l'única missió del secretari d'Estat és repetir personalment al representant de Saddam que no té altra alternativa que retirar-se incondicionalment de Kuwait o exposar-se a una guer-ra de destrucció massiva.

Dia 6 de gener: el president Saddam, en un discurs televisat, segurament un dels més bel.licistes que ha pronunciat des del 2 d'agost, assegura solemnement que l'iraq mai no és retirarà de Kuwait, que estan preparats per a la guerra –una guerra de "Déu contra les forces del mal"–, i que si la guerra arriba al seu exèrcit "enterrarà els americans en la sorra del desert".

Mentrestant, efectivament, l'exèrcit iraquià continua reforçant les seues posicions defensives a Kuwait i enviant noves divisions cap al front de guerra, com volent subratllar amb els fets la determinació de no retirar-se del territori ocupat. Al mateix temps que els americans –i en menor mesura als altres aliats presents a l'escenari de la guerra– incrementen cada dia, per mar, terra i aire, el seu dispositiu de combat i afirmen sense cap vacil.lació que estan preparats per a un atac ràpid, destructor i decisiu. Com dos vehicles llançats, en línia recta i en direcció contrària, on els conductors es neguen a usar els frens per impedir el xoc inevitable. En aquestes condicions, la pregunta és si algú, o alguna cosa, pot fer canviar encara una decisió que sembla irrevocable per un costat i per l'altre, en aquest moment concret, si l'entrevista Baker-Aziz del dia 9 a Ginebra pot tenir alguna mena de resultat que no siga la confirmació de la inevitabilitat de la guerra. ¿És possible, encara, que una part o l'altra, canvien el curs segur de la col.lissió? És difícil, però no és impossible.

És cert que ni els EUA i els seus aliats àrabs o europeus, ni l'ONU i tota la comunitat internacional, no poden fer concessions de tal mena que representen un premi, real o moral, a l'acció injustificable d'un dictador sanguinari i sense escrúpols. És cert també que Saddam Hussein, precisament per ser un dictador megalòman, no acceptarà cap solució que represente per a ell una derrota incondicional i una humiliació completa: no està en joc només el futur del seu país, sinó el seu propi. Malgrat tot, i arribats en aquest punt, només hi ha un fil d'esperança possible, i aquest fil, agrade o no agrade, passa per Palestina. Entre la invasió de Kuwait i l'ocupació israeliana de Cisjordània i Gaza, entre el règim de Saddam i el govern d'Israel, entre un problema i un altre problema no hi ha cap relació moral, lògica ni legal, ni és acceptable cap mena de xantatge. Però, sobretot des del punt de vista àrab, la relació existeix, i en aquests termes: si un problema –una injustícia– s'ha de resoldre, i s'hi han d'aplicar les decisions de l'ONU, l'altre problema –l'altra injustícia– també s'ha de resoldre, i també s'hi han d'aplicar les mateixes resolucions. L'única porta oberta que ha deixat Saddam Hussein, i l'única per la qual ell mateix podria escapar-se, és aquesta.

En aquest sentit va igualment la posició de la Comunitat Europea sobre la crisi: Iraq ha de complir les resolucions del Consell de Seguretat, i retirar-se de Kuwait. Fet això, i garantida la seguretat dels altres països del Golf, cal assumir el compromís "d'analitzar tots els problemes pendents a la regió" (un eufemisme a penes dissimulat per referir-se al problema Israel-Palestina) en una o diverses conferències internacionals. Saddam Hussein, certament, no mereix que se li donen oportunitats de salvar la cara amb dignitat. Però el poble iraquià tampoc no mereix ser arrossegat a la destrucció per l'acció d'un líder boig. El poble de Palestina –i el d'Israel també, a pesar dels seus governs intransigents– mereix ja una solució que ha tardat masa, i aquest podria ser el moment històric decisiu (entre altres coses pel progressiu canvi de posició dels EUA, que ja no toleren incondicionalment la intransigència israeliana). O el camí d'eixida va per aquest costat, en la línia apuntada per la CEE, o no hi haurà ja res ni ningú que ature la catàstrofe. I queden ja molt pocs dies.

EL TEMPS

ACTUALITAT

10 J.J. PÉREZ BENLLOCH

El cas Blasco, de la A a la Z.
Les claus d'un fet que ha commogut la vida política valenciana.

14 Santiago CUCURELLA

Les enquestes secretes del CIS sobre la monarquia.
En exclusiva per a EL TEMPS.

18 Jordi SEBASTIÀ

Treballar a l'estiu, patir a l'hivern.
Les brigades forestals reivindiquen unes condicions dignes de treball.

20 Miquel PAYERAS

El Fujimori mallorquí.
Entrevista a Tolo Güell.

22 Enric BANERES

¿Què li pot fer perdre la lliga?
Barça: memorial de greuges i triomfs.

PAÍS

26 Eduard VOLTAS

Francesc Arnau: "la llei Corcuera fa vergonya".

28 Pere MARTÍ

"Hem d'anar cap a un Senat federal".
Entrevista a Joaquim Ferrer, promotor de l'ús del català al Senat.

ESTAT

32 J.M.G. MATEACHE

"El rei dels espanyols representa l'opressió del poble basc".
Idígoras respon a la concessió del suplicatori.

INTERNACIONAL

36 Vicent PARTAL

La guerra possible.
Tots els mapes de la crisi al golf Pèrsic.

SOCIETAT

44 Xevi PLANAS

Xucu-Pà, rock bacó a la garrotxina.
Entrevista al rock olotí (la Garrotxa).

46 Esther ROIG

Tipologia de víctimes sobre rodes.
Com evitar els accidents.

49 Eva PIQUER

Nens entre reixes: presoners sense culpa.
Una vintena de fills de reclueses viuen amb les seues mares a la presó de Wad-Ras.

SUMARI 343

14/20 gener
Any VIII - Núm. 343
Setmanari
d'informació general
300 Ptes.

52 Albert MAS GRIERA
Barres i estrelles.
Nancy Smith, o com es digui.

53 Carles CAPDEVILA
Olimpic Circus.
1991. Crònica d'un rècord d'inauguracions per minut anunciat.

CULTURA
54 Vicent FERRANDO
Els paisatges de Joanot Martorell.
Una exposició de l'Ajuntament de Gandia i l'IVAM.

57 Oriol MALLÓ
Del 'Titanic' al 'Challenger'.
Els jocs del 92, ¿punt i final d'un concepte de ciutat?

60 Albert PUNSOLA
La salut de la llengua.
El 'Diccionari Enciclopèdic de Medicina': eina científica i lingüística.

62 Josep M. PUJOL
Jaume Vidal o la llibertat.

CIENCIA
70 Xavier DURAN
La nova imatge de la ciència.

72 Martí DOMÍNGUEZ
El voltor: el rei.
Espècies en perill d'extinció.

ECONOMIA
76 Ignasi PELLICER
Agulla i didal per a embastar un imperi.
Pierre Cardin.

DOCUMENT
82 Manuel GARCIA
El trist hivern del 40.

CRÍTICA
91 J. L. GUARNER
Cine.
'Solo en casa'. L'ou de Columbus.

92 J. Ll. SIRERA
Teatre.
Paranoies del temps i de l'espai. 'Perdida en los Apalaches'.

93 Francisco BUENO
Música.
Valsos de cap d'any al Palau: Wiener Operettensemble.

OPINIÓ
8 M. ALBEROLA V. PARTAL
Opinió.
Moll.
Plora per tu, Argentina.

9 R. BARNILS F. ESTAPÉ
Opinió.
Jaume Vidal.
L'amic Hassan.

35 Josep SANMARTÍ
Opinió.
Amb els ulls fits al golf Pèrsic.

63 Pere CALDERS
Opinió.
La mare dels ous.

69 Joan de SAGARRA
L'ou com balla.
Complex d'Èdip.

98 J.F. MIRA
Contrapunt.
Cap d'any a Houston, Texas.

EL TEMPS

PARTICIPA D'UN REGAL EXCEPCIONAL

SUBSCRIURE'S A EL TEMPS ÉS UNA DECISIÓ PLENA D'AVANTATGES

DADES TECNIQUES:

24 volums. 12.000 pàgines de Text. 42.000 il.lustracions, la majoria inèdites i a tot color. 4.500 mapes, plànols i fotografies aèries.
255.000 accepcions: 30% temes catalans, 10% lexicografia, 60% temes universals. Enquadernació luxosa en guàflex i lletres estampades en or.

DURANT AQUESTES SETMANES DE NADAL I FINS AL 21 DE GENER DEL 1991 SORTEJAREM ENTRE TOTES LES NOVES SUBSCRIPCIONS QUE ENS ARRIBEN, AQUESTA MAGNÍFICA I ÚTIL GRAN *ENCICLOPÈDIA CATALANA*. UNA OBRA QUE DÓNA PRESTIGI A LA NOSTRA CULTURA.

1 er. cognom_____ 2on. _____ Nom. _____ Tel. part._____
Domicili _____ Població _____
Any de naixement _____ Professió _____ Tel. treball_____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes (Firma)

Amb pagament:
- ☐ Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
- ☐ Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc)
- ☐ 19.500 (Europa) ☐ 25.500 (Amèrica)

Forma de Pagament
- ☐ Dom. bancària
- ☐ Xec bancari adjunt
- ☐ Gir postal núm. _____

La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos

---

Distingits senyors: Caixa / Banc_____ Agència _____
Adreça _____ Població _____
_____ de _____ de 199__
Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. (Firma)
per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:
☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestral
siguen pagats amb càrrec a
☐ c/c. ☐ Libreta Núm _____

Butlleta de subscripció

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a • 46001 VALÈNCIA
Tel.: (96) 352 48 69 • C.I.F. A46-186821

Cartes

Les cartes al director han de ser el més breus possible, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

Drets humans

Amnistia Internacional està preocupada per la possibilitat que la "Convenció sobre la determinació del país responsable de l'examen de les sol.licituds d'asil fetes en un dels dotze països membres de la CE" siga aprovada en l'actual versió, ja que representaria una falta de garanties sobre el lliure accés al refugi; en especial al considerar-se conjuntament amb la política de visats de la Comunitat Europea. Per aquesta raó AI demana que s'escriguen cartes sol.licitant que s'òbri un debat públic sobre la dita norma comunitària abans de la seva ratificació pel Parlament espanyol, a fi d'aconseguir que l'estat espanyol siga un punt d'acollida per a totes aquelles persones que es veuen forçades a fugir del seu país per causa de la tortura, la pena de mort, la *desaparició*, o el perill de convertir-se en presos de consciència. Excm. Sr.D. Félix Pons. Congrés dels Diputats. Plaza de las Cortes, s/n. 28071 Madrid.

Menen, ETA i els 40 d'Ayete

No és que l'Alfonsín ho fera gaire bé, però com a mínim va tenir la dignitat de processar la plana major dels militars argentins i n'empresonà un grapat. Ara, el pardal del Menem els trau al carrer. El que més m'indigna, però són les cares d'emprenyament i els escarafalls dels que remenen les cireres per ací. Es molesten ells, que no mogueren ni un dit —excepte en baixar-se els pantalons— per jutjar i empresonar els "nostres" militars, els "nostres" dictadors, els "nostres" assassins. Ells, que deixaren impunes els artífexs de quaranta anys de fam, de por, de repressió.

Tota aquesta colla d'escaladors es fan creus ara del Menem i del que poden arribar a fer els tercermundistes del con sud, quan ells, en el seu moment, no passaren a degolla ni els carnissers de Paterna, ni els lladres del Plan de Desarrollo, ni els 40 d'Ayete, ni els estraperlistes, ni els de l'Año Santo Compostelano. Es pensaven que eren massa europeus per fer justícia com calia (quan els grecs, que també ho són, d'europeus, sí que tenen els seus coronels a la presó). Són tan europeus i tan progressistes i tan demòcrates que ho han oblidat tot i sols persegueixen els terroristes d'ETA. I han oblidat també que, si estan on estan, és gràcies, precisament, a ETA.

Si en el 73 els bascos no es carreguen l'almirall Carrero-una-sola-cella, ja m'agradaria a mi saber on estarien ara els González, els Guerra o els Anguita, i on hauria arribat Fraga-l'autonomista; i quina cara faria el Borbó (ara tan demòcrata i tan salvador de la pàtria i tan esportista, però abans tan *Ley de Sucesión*); i què senzilleta va la reina.

Rosa Brotons
Ibi (l'Alcoià)

Bona idea

Des de fa temps (uns 15 anys), hi ha gent que porta enganxat al cotxe un adhesiu ovalat, amb les quatre barres i la lletra C al mig. En el cas de gent més compromesa, les quatre barres han desaparegut, deixant una C sola, enmig de l'adhesiu. Això, voldria representar internacionalment la nacionalitat catalana del cotxe, així com els espanyols porten la E, els francesos la F, o els britànics la GB, sobre fons blanc, sense colorets complementaris.

Però això, és fals. Hi ha uns cànons internacionals, que regula la I.S.O. (International Standard Organization), que exclusivitzen l'ús d'aquests codis. Així, la E, és d'Espanya, la BG és de Bulgària, la A d'Àustria, la CH de Suïssa, la IRL d'Irlanda, i la C, que crèiem nostra, és de Cuba. Per tant, els nostres adhesius esdevenen igual de regionals que els de la C de Castella, l'A d'Andalusia o la R de la Rioja; i quan el fons és blanc, ens nacionalitzem cubans.

Però la bona notícia és que, després de molt temps d'esperar, han aparegut adhesius amb els tres dígits "CAT", que representaran el nostre país, sense confusió possible amb altes codis. Així doncs, a l'espera de que surti un adhesiu complementari amb els dígits PC, per als tres països nostres, cal que tots canviem la ridícula i regional C amb les quatre barres, per un CAT amb el fons blanc. Serà una bona manera de demostrar el tòpic de "som una nació".

Eduard Vallory i Subirà
Barcelona (el Barcelonès)

ARXIU

El director de Ràdio 4, puntualitza

Amb total respecte a les opinions vessades en l'article de Miquel Alberola publicat en el número 340 de EL TEMPS, vull donar-hi alguns plans per si li són útils.

Jesús Sanz ha deixat d'editar els informatius, tasca burocràtica, per tal de dedicar-se a treballar informació, faena en la qual ell mateix diu que ha destacat durant els anys anteriors a la seua darrera ocupació.

La decisió ha estat presa justament amb la intenció de millorar el nivell d'informació, protagonitzada per aquells que saben fer-ho.

El programa de Toni Mestre canvia d'horari perquè la seua audiència, fidel i atesa, el pot seguir en una altra hora, mentre en el segment del matí de dissabte s'inclou un programa de conduirà Rosa Balaguer i que tracta de superar els nivells d'audiència que tenia Mestre, objectiu just per a qualsevol emissora de ràdio.

Pel que fa als cànons que cita, li detalle que preparem uns cursets de vocalització que impartirà precisament Acció Cultural, i que el dia 22 de desembre van retransmetre el concert de Raimon des de Tarrasa per a les comunitats de Catalunya, Balears i la valenciana com a un primer pas per a una major col.laboració. Concert la retransmissió del qual es va oferir a Toni Mestre i que aquest va desestimar.

Estic a la seua completa disposició per a qualsevol tema que consideré oportú.

Jesús Montesinos
València (l'Horta)

Festes sense sang

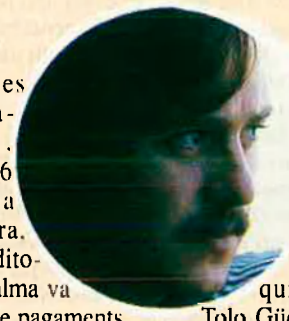
Les tradicions dels pobles es mesuren per les mateixes normes de dignitat i respecte que regulen el comportament individual. De la mateixa manera que per a la satisfacció de la necessitat d'alimentarnos hem passat de menjar amb els dits a menjar amb forquilla no ha fet, l'evolució dels costums per a celebrar una festa. Perquè festa ve de festeig o sigui, d'afalac i no de crueltats. Els correbous i les curses de toros són costums que degraden els homes i divideixen els pobles. El que som es reflecteix en el nostre comportament. No podem ser lliures ni demòcrates si esclavitzem i torturem els animals, companys nostres d'evolució. No hi ha cap dubte, tota la fama i el renom que en el futur tindrà la molt culta ciutat de Figueres sempre li vindrà del seu museu Dalí, que l'alcalde de la ciutat hauria de potenciar portant-hi tots els quadres del genial pintor, i convertint-lo en la meca de pintura daliniana; en lloc de perdre el temps, la dignitat i els cabals públics mantenint espectacles tan alienadors com les curses de toros.

Ara que ve el Nadal, cal recordar unes paraules de la reina Sofia, que com tothom sap és una persona molt sensible que estima els animals: "Respectar els animals és una manera de traure la violència dels costums i portar la pau al cor dels homes".

Defensa dels Animals a Osona
Vic (Osona)

OPINIÓ

Moll

Fa unes setmanes, després de 56 anys dedicats a envasar cultura, potser 57, l'Editorial Moll de Palma va fer suspensió de pagaments, amb tota probabilitat per tal d'evitar la inexorable defunció. Els detalls estrictes sobre tan incòmoda notícia ja van ocupar el seu espai en aquestes pàgines.

En un univers regular, posem per cas el de qualsevol negoci de lucre flagrant, que una empresa deixe de subministrar allò que fabrica és un incident, tan lamentable com voldran, però de digestió imperceptible. I no ho és –sóc dels de l'estómac d'aquestes característiques– en un univers anormal com el de les edicions en català, on el lucre queda diluït en la caricatura del negoci.

Dic *caricatura* perquè des de l'any 86 –tal dia farà 5 anys– el Govern balear ha justificat la seua negativa a qualsevol subvenció a l'editorial esgrimint un decret que impossibilitava tot *contracte comercial* amb una empresa que tenia vinculació familiar amb un diputat del Parlament Balear (Josep Moll), òbviament de l'oposició. L'Audiència Territorial de Palma es va encarregar de desargumentar constitucionalment la posició de l'administració, però l'Editorial Moll ha continuat sense percebre un *dobler* dels qui administren.

Amb aquest panorama, els editors van provar fortuna amb les subvencions que concedeix la Generalitat de Catalunya, a través de la compra de llibres. El resultat encara va ser més abracadabrant: la persona autoritzada –un quintacolumnista de Tolo Güell, segurament– va contestar que no podien comprar llibres de Moll perquè els seus autors escrivien *en mallorquí*. De fet, la mallorquinitat –o el mallorquinatge– de Salvador Espriu, Manuel de Pedrolo, Joan Fuster, Alexandre Cirici Pellicer o Maria Aurèlia Capmany, per citar-ne uns quants dels que han fet servir aquella editorial com a suport de les seues expressions, està fora de tota sospita.

Als senyors de Moll, en el seu periple, només els ha faltat demanar ajuda a la Generalitat valenciana per a acabar-se de formar una opinió sòlida sobre el caràcter *català-valencià-balear*.

Miquel Alberola

Plora per tu, Argentina

Si arrastré por ese mundo la verguenza de haber sido y el dolor de ya no ser. Bajo el ala del sombrero una lágrima asomada yo no pude contener. Si fui flojo, si fui ciego, sólo quiero que comprendas el dolor que representa el coraje de volver. (*Cuesta abajo*. Tango aproximat de Carlos Gardel).

Un servidor no volia escriure ni una sola ratlla sobre l'indult que ha concedit Cárlos Ménem. El consul llatinoamericà cansa i esgota. Però regirant papers a casa he trobat això. Em limite a traduir-ho:

"Van arribar donant colps i cridant que si no obríem la porta començarien a disparar. La meua filla, Alejandra, de disset anys, i el seu nòvio, Marcelo Butti, de vint-i-tres, havien arribat tard aquell dia a casa. Vaig obrir la porta i n'entraren setze, vestits de civil i amb armes llargues. A aquell que semblava comandar l'operació li deien el capità. Un altre era el tinent. Tots sense nom ni rostre que els identificara, perque ens havien posat a tots –també a la meua mare, de setanta-cinc anys– contra la paret. Una vegada vaig girar-me per contestar el que em preguntaven i el tinent m'agafà dels cabells i em donà colps contra la paret fins a fer-me sang.

Després vingueren les caputxes, abans d'eixir al carrer. Aleshores ja havien desfet tota la casa: havien robat les poques joies familiars i havien esgarrat els quadres. A les dues i mitja de la matinada ens posaren en dos cotxes diferents per fer un trajecte no massa llarg. En arribar, allà on fos, en un escriptori ens van traure tot el que dúiem i ens donaren un nom. Jo era la F52. A Alejanda i a Marcelo se'ls van endur per torturar-los. A mi em dugueren a un lloc que en deien els *boxes*. Eren petites caixes on cada u es tombava separat però a poca distància dels altres. Malgrat el fort volum de la música, podíem escoltar perfectament els crits dels torturats. Quan arribà l'hora d'interrogar-me em vaig adonar que no sabien perquè m'havien dut allà. Només sabien que jo donava classes en un Institut. Res més. Al cap d'una estona em van tornar als *boxes*. Allà vaig perdre la noció del temps fins que algú em va portar la meua filla a la caixeta del costat. Alejandra estava irreconeixible i només plorava. Em digué que no soportaria ni un minut més de tortura i que ella no sabia res del que li estaven preguntant. Immediatament se l'endugueren i ja no n'he sabut mai res."

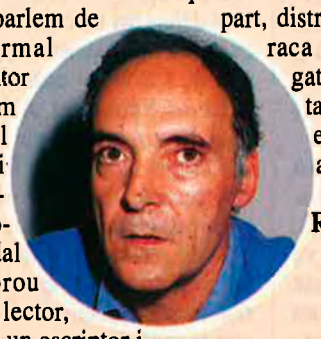
Aquest text és una carta de Carmen Aguilar de Lapacó. No importa el nom. Són desenes de milers els que van viure aquest infern. I ara han de veure en llibertat els torturadors. Tant de bo que algú els mate, a qualsevol cantonada de Corrientes.

Vicent Partal

Jaume Vidal

Amb Jaume Vidal Alcover no erem amics. Recordo amb precisió el motiu que em va decidir a mantenir aquesta no amistat: vaig llegir, tres vegades perquè no m'ho creia, un paper seu que assegurava que Josep Pla era un mal escriptor.

Em va semblar una actitud impresentable. Falsa, per a ser exactes: no em podia creure, no m'ho crec ara tot i que posteriorment el vaig veure persistir, irritantment, en l'afirmació, que ningú amb un mínin de lectures i amb una noció, per petita que sigui, del que és un escriptor, i amb un grau presentable de cultura, pugui negar-li a Josep Pla la condició de bon escriptor. No parlem de gustos: és normal que un bon pintor no agradi tothom o que un mal escriptor sigui llegit per persones de gust provat. Jaume Vidal havia donat prou proves de bon lector, de saber què és un escriptor i de la cultura suficient per passar per alt el seu menyspreu a Pla. Que no podia doncs ser fruit de la ignorància sinó d'un posat premeditat.

Tampoc això no hauria tingut massa importància. ¿Qui no ha perpetrat mai, pel simple gust de cometre-la, una intemperància? El que, per a mi, va tenir una importància decisiva en el cas era que en aquells moments Pla era presentat pels Conservador de la Flama exclusivament com un col.laborador de primera hora de la Dictadura; i pels futurs venuts al PSOE, a la Monarquia o a l'OTAN i a la inevitabilitat del milió i mig d'aturats com un reaccionari. I uns i altres amagant o bé realment ignorant que la literatura no ha tingut mai, però és que mai, ni una sola vegada, res a deure a la política.

Ara tot això és ja fullaraca, com també ho són ja els passats, adoptats per mor del gust o de l'environament, que han distret durant tants anys la contemplació de l'obra, de la ciència i de la consciència de Jaume Vidal Alcover. No sé què se'n farà, de la seva obra, editada o bé inèdita. Però algú se n'hauria d'ocupar seriosament, a fi que els qui ens n'hem perduda una part, distrets per la fullaraca que a tots plegats ens ha envoltat, finalment ens en poguem aprofitar.

No ho sé pas...

Ramon Barnils

L'amic Hassan

El senyor Felipe González, que va definir el conflicte del golf Pèrsic com un *conflicte regional*, i que va enviar una mòdica flotilla per a col.laborar amb l'embargament decretat pel Consell de Seguretat, sense necessitat de reunir el consell de ministres –ni per descomptat les Corts de Martín Toval– no ha vacil.lat a l'hora de cometre un acte que ha esgarrifat les consciències de tots els liberals que queden al món. ¿Què ha fet Felipe González? No em refereixo al fet inexplicable del manteniment al seu costat del germà de Juan Guerra, sinó a la seva visita al regne del Marroc, en acceptar l'oportuna invitació del rei Hassan II.

I això quan oficialment queda per resoldre el referèndum que es va prometre al Polisario. Però, sobretot quan tot el món civilitzat està horroritzat després de llegir les quasi tres-centes pàgines del llibre de Gilles Perrault *Le Roi, notre ami*, Gallimard, París, 1990. El llibre serà traduït al castellà i editat en la Península d'aquí a poques setmanes. Però val la pena d'avançar-ne el contingut per situar en el lloc adequat la visita de Felipe González acompanyat d'un nodrit seguici ministerial.

El rei, el nostre amic, representa la temptativa de qualificar com a inacceptable la posició d'amistat i cooperació que manté el govern de François Mittrerand amb el fill de Mohamad V. Es una denúncia atroç de totes les violacions que, per integració, són denunciades aquí i allí per Amnistia Internacional i altres organitzacions semblants. Els episodis més foscos, que tenen per protagonista Ben Barka, Oufkir i Dlimi, són relatats amb precisió extrema. Al Marroc es viu un règim de terror, de violació dels drets humans i de simulació de qualsevol cosa semblant a un estat civilitzat.

La publicació del llibre de Perrault ha produït un refredament considerable en les relacions franco-marroquines. I és en aquesta circumstància quan el cap del govern espanyol considera acceptable d'encaixar la mà de Hassan II.

Fabià Estapé

INVESTIGACIÓ

Guia per a la comprensió d'un afer

El cas Blasco de la A a la Z

Segons totes les previsions entre gener i febrer se celebrarà el judici oral de l'anomenat cas Blasco. EL TEMPS, davant la complexitat del cas i el seu desenvolupament, ofereix una guia alfabètica dels termes i els protagonistes.

Amb la presentació de l'escrit d'acusació, l'anomenat cas Blasco entra en la recta final. Ha transcorregut quasi un any des que el fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat valenciana es querellara contra qui va ser titular de la Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports (COPUT) i cinc persones més per uns presumptes delictes comesos amb l'alienació d'uns terrenys destinats a activitats terciàries en el polígon de l'accés a Ademús, de Paterna. No s'ha fixat encara la data del judici oral, però les previsions apunten aquest mes de gener o començament de febrer. Per a facilitar la comprensió del cas i el seu desenvolupament explicitem alfabèticament els principals termes i protagonistes.

Acusació. Tres anys de presó, vuit d'inhabilitació i cent mil pessetes de multa per un delicte de suborn tipificat en l'article 385 del Codi Penal. Si no prospera aquesta petició, l'acusador públic proposa condemnes pels delictes de negociació prohibida a funcionari i maquinació per alterar el preu de les coses. Respecte de la querella, l'acusació ha prescindit de la violació de secrets de l'article 367. Per al fiscal, tots els inculpats tenen la mateixa responsabilitat en la comissió dels delictes que se'ls imputen.

Acusats. Ho són l'ex-conseller d'Obres Públiques, Rafael Blasco i Castany; l'executiu francès Jacques Lacroix, l'ex-director gerent de l'Institut Valencià de la Vivenda, SA, (IVVSA) Joan Josep Esturi Coquillat; la lletrada Immaculada Sancho, especialitzada en dret urbanístic; el doctor arquitecte Josep Antoni de Juan Carrasco; i l'aparellador Joan Manuel Chulià Campos.

Acusador. Ha exercit com a tal el fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, Enric Beltran, figura estel.lar de l'univers judicial valencià al llarg de l'any. Va animar la directora general d'Urbanisme, Blanca Blanquer, perquè presentara la denúncia que suscità el "cas Calp", nom amb què es coneix el procés que es tramet per les presumptes irregularitats comeses per dos funcionaris de la COPUT per a modificar el sistema de gestió urbanística d'uns terrenys. També va ser una figura rellevant en el "cas Naseiro" que tant escandalitzà el Partit Popular pel règim d'incomunicació aplicat a tres destacats militants per les dubtoses activitats recaptatòries en benefici de les arques del partit. I, finalment, és el tenaç acusador del "cas Blasco", cas en què sempre ha estat convençut d'asseure al banc dels acusats els implicats, com si aquest fóra l'objectiu prioritari i independent de les proves practicades. La seua fama de professional rigorós no impedeix que en cercles forenses es contemple amb estupor l'obstinació palesada al llarg d'aquest cas, que ha donat lloc a la sospita que està mediatitzat per consideracions polítiques.

Birlanga, Antoni. Conseller d'Economia i Hisenda de la Generalitat valenciana. Compareguè a les diligències prèvies, però de les seues declaracions no es va desprendre cap fet aclaridor. No obstant es considera que és una de les persones millor informades d'aquest cas, el desenvolupament del qual ha viscut des de l'origen. És un dels homes de total confiança –si és que aquesta circumstància pot donar-se– del Molt Honorable President.

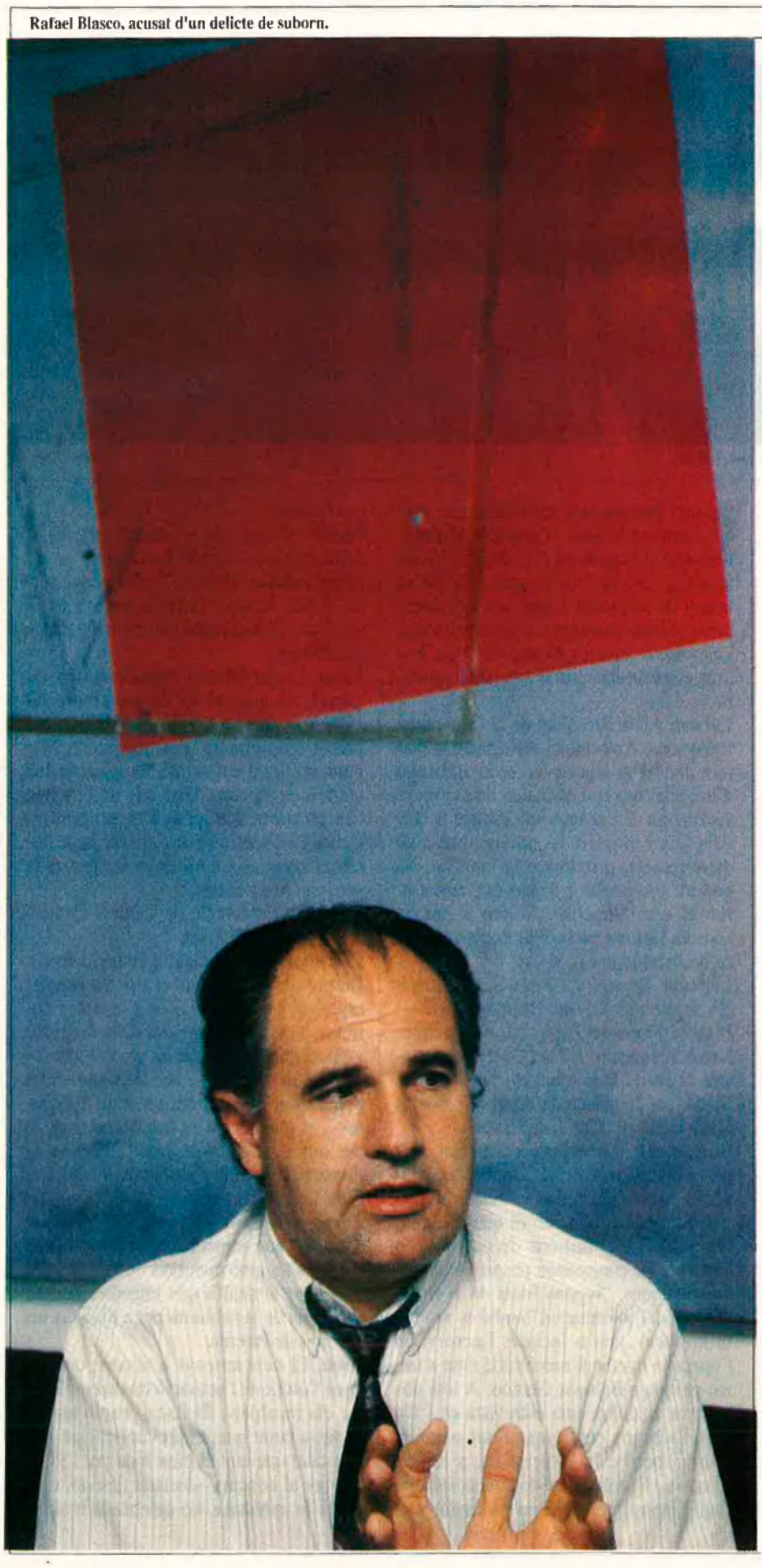
Blasco, Rafael. Per la seua trajectòria política i càrrecs exercits en el govern autonòmic, és el principal acusat en el cas que intitula el seu cognom. De jove va ser activista en la Universitat, on militià en el Moviment Comunista, FRAP i Convenció Republicana; promogué les Comissions Obreres de la Ribera que provocaren la primera vaga en la comarca; s'exilià el 1976. Ingressà en el PSOE i va ser, successivament, subsecretari i conseller de Presidència, a més de portaveu del Consell en uns anys decisius per al disseny de l'administració autonòmica, a l'organització de la qual contribueix amb la redacció d'importants lleis i la creació d'organismes públics. Va ser nomenat conseller de la COPUT el 1985 i la seua gestió fins a la caiguda en desgràcia va ser qualificada d'exemplar. En aquests moments és diputat en les Corts valencianes i continua sent el líder indiscutit de la comarca de la Ribera.

Climent, Joan. Magistrat instructor del cas. És professor de Dret Administratiu i no té experiència en assumptes penals, per la qual cosa hi havia el temor que es rendira a la influència del fiscal en cap. Com la ciutat és ben menuda, abans havia treballat en la Presidència de la Generalitat sota les ordres de Rafael Blasco. Els lletrats defensors no coincideixen a l'hora de qualificar la seua actuació.

Coma, La. Barri construït pel Ministeri d'Obres Públiques el 1973 al polígon d'accés a Ademús, de Paterna. Des del seu origen ha estat un focus de marginació, accentuada per la mancança d'equipaments socials i d'infrastructures. Amb el fi de rehabilitar aquest nucli poblacional s'emprenen diverses accions; la més rellevant és l'alienació de terrenys per a la construcció de noves vivendes i d'edificis per a activitats terciàries. La convocatòria del concurs per a atraure aquesta classe d'inversions propicià el cas que ens ocupa.

Deslleialtat. Vegeu **Lerma, Joan,** i **Ubeda, Ferran.**

Destitució. La del conseller Rafael Blasco, decidida pel president de la Generalitat el dia 28 de desembre de 1989. El motiu adduït en tot moment va ser el comportament pressumptament delictiu d'uns funcionaris de la COPUT per extorsionar uns promotors immobiliaris. Joan Lerma va afirmar reiteradament la innocència del conseller, el cessament del qual es justificava per la necessitat de protegir la credibilitat de les institucions. No obstant, co-

neguda la seqüència del fets, no és temerari pensar que la vertadera causa del rellevament fóra la investigació judicial que de feia un mes es venia realitzant al voltant de la venda dels terrenys de Paterna. Joan Lerma tenia informació puntual de les investigacions i les seues converses amb el fiscal en cap, durant aquestes dates, eren freqüents. Una relació entre l'executiu i el poder judicial que desdibuixa el límit entre la col.laboració i la complicitat.

Esturi, Joan Josep. Va ser seleccionat i proposat per la firma de consultors Management Experts Company per a dur la gerència de l'Institut Valencià de la Vivenda, càrrec que pren possessió el primer de març de 1988. És la primera vegada que un individu accedeix a un càrrec directiu en el marc de la Generalitat en virtut de la seua competència tècnica i no per mèrits polítics o de confiança. Fins l'esclat del cas Blasco, la seua labor va ser reiteradament encomiada pel Consell d'Administració de l'esmentat institut. Acomiadat –acomiadament declarat improcedent pel Jutjat Social– i processat, a hores d'ara encara no s'ha adonat que el seu infortuni és de naturalesa política més que no penal. De tots, és el personatge més patètic d'aquesta història perquè a la seua innocència s'ha de sumar la seua bondat personal.

Filtracions. Les subministrades a la premsa des de les fonts que més obligades estaven a observar major discreció. Mitjançant la intoxicació periodística s'ha desenvolupat un judici paral.lel als incriminats, i en aquesta labor han competit individus vinculats a la Presidència de la Generalitat, àrees policials i la mateixa fiscalia, que no va desmentir mai les exageracions que li atribuïen.

Frustració. La sentida pels grups d'oposició en les Corts valencianes després de les compareixences del molt honorable Joan Lerma per a donar compte del cessament del conseller (28-2-89) i altres aspectes relatius al "cas" (22-2-90). En les dues ocasions es va limitar a repetir les conegudes fórmules al voltant de la moralitat i transparència de la gestió, amagant als parlamentaris la informació. Les actes d'aquestes sessions reflecteixen l'abisme entre l'agudesa de les preguntes i la banalitat de les respostes.

Gisbert, Joan Antoni. Secretari de l'Institut Valencià de la Vivenda i director general d'Economia i Política Financera de la Conselleria d'Economia i Hisenda. Va ser un acusador implacable de Joan Josep Esturi i un dels tres elements més cone-

Ferran Ubeda, Joan Antoni Gisbert, Josep Gomis i Joan Lerma. ARXIU/R.GIL

guts de la conspiració capitanejada per Ferran Ubeda per tal d'impedir la realització de la subhasta dels terrenys del polígon d'accés a Ademús.

IVVSA. Institut Valencià de la Vivenda, SA, creat per decret del Consell de la Generalitat 51/1987, d'11 de maig, i configurat com una societat mercantil que té per objectiu "la rehabilitació i promoció de vivendes de protecció oficial" Per acord del consell directiu emprengué la recuperació del barri la Coma. En l'últim trimestre de 1989 va adjudicar quasi mig milió de metres quadrats del polígon d'accés a Ademús a una cooperativa de vivendes d'UGT. El concurs per alienar 173.00 m2 més destinats a activitats terciàries va suscitar el conflicte que comentem.

IGS. Iniciativas y Getión de Servicios és l'empresa insígnia del grup immobiliari i urbanístic que prospera a l'ombra d'UGT. Es font financera de la mateixa UGT. Aquesta firma associada a "Contratas y Abastecimientos" (Mercasa) és una de les concurrents al concurs per a l'adjudicació dels terrenys de Paterna destinats a usos terciaris.

Lacroix, Jacques. Executiu de la firma L'Occidental de Centres Comerciaux, del grup francès Gilbert Weil. És una de les dues empreses licitants als terrenys de Paterna. Lacroix està encartat en el "cas Blasco". Personatge singular pel seu temperament i biografia. Eficient, ambiciós i bon coneixedor del País Valencià, ha provat reiteradament d'invertir a València. Va estar a punt d'aconseguir-ho a Rafaelell i Vistabella, però el seu propòsit va ser malmès per la Conselleria d'Obres Públiques en declarar no urbanitzables els terrenys. Els seus esforços per establir-se al polígon de Paterna l'han dut al banc dels acusats. Universitari de llarg currículum docent i investigador, mantingué una relació continuada amb el president Lerma, inicialment negada en Presidència. Va ser investigat per la policia espanyola que va tractar de sorprende'l amb una documentació presumptament comprometedora. Les últimes aparicions per València han estat espectaculars per la seua desimboltura.

Lerma, Joan. President de la Generalitat valenciana. Amb molta anticipació al mateix conseller Blasco va estar informat d'irregularitats en l'alienació dels terrenys de Paterna. En la seua mà estigué aclarir dels fets i impedir la judicialització de mers indicis, pròxims a la fantasia. Va preferir dissimular i deixar que enfonsaren el seu conseller. El seu paper en aquesta història mereix la doble medalla de deslleial i astut.

Lletrats. En aquesta causa han aparegut els següents: Xavier Boix, per Rafael Blasco; Francesc Zaragozà, per Jacques Lacroix; Joaquim Llobell, per Josep Antoni de Juan i Joan Manuel Chulià; Carles Verdú, per Immaculada Sancho; i Adolfo Vanaclocha per Joan Josep Esturi.

Linxament. Tots els processats han estat periodísticament linxats amb una calamarsada de calúmnies i falsedats. Del conseller Blasco s'ha escrit que es va lucrar amb 3.000 milions de pessetes en concepte de comissions per irregularitats urbanístiques, "segons fonts de la fiscalia", anotà l'informador. També es va veure implicat, junt a Jacques Lacroix, en l'operació contra el narcotràfic duta a terme pel jutge Baltasar Garzón. A tots dos se'ls va adjudicar una entrevista en l'Illa dels Caimans per a maquinar negocis bruts i, com calia esperar-ne, a Rafael Blasco se li atribueixen connivències amb Juan Guerra, amb qui no ha tingut mai cap contacte.

Maletí. El que "ple de diners", segons el narcotraficant Ricardo Portabales, va ser lliurat a Rafael Blasco. També pogué serho el que Jacques Lacroix portava quan va visitar l'ex-conseller al seu xalet d'Aigües Vives.

Mesa. Llegiu Mesa d'Adjudicació Provisional, reunida el 15 de novembre de 1989, que admeté a concurs ambdues empreses sol.licitants. Posteriorment, bon punt realitzat un estudi detallat de les ofertes, es va considerar que no hi havia cap proposta adequada i es proposà al Consell d'Administració de declarar desert el concurs. La Mesa va ser presidida per Joan Josep Esturi.

OCC. L'Occidentale de Centres Comerciaux, empresa licitant.

Patrimoni. L'investigat a Rafael Blasco. Després de remoure tot el sistema bancari espanyol buscant depòsits i comptes corrents, a més dels Registres de la Propietat i Mercantils –cosa que ha produït una tona de documentació i certificacions– s'ha pogut saber que l'ex-conseller no té riqueses i, el que encara és més sorprenent, ni tan sols té targetes de crèdit. S'ignora si disposa de comptes numerats a Andorra, Suïssa o Liechtenstein.

Pérez Guirao, Antoni. Advocat de l'IVVSA que admet haver-se reunit diverses vegades amb membres de l'institut per dissenyar la tàctica que impedira la convocatòria de la subhasta per a djudicar els terrenys de Paterna.

Preu. El dels terrenys a alienar, que segons l'escrit de l'acusació tractaren d'alterar els inculpats. El fiscal manté aquest càrrec a pesar que les proves pericials han constatat que tant el preu fixat per l'IVVSA per al concurs –declarat desert–, com per a la subhasta, no celebrada mai, és

Blanca Balnquer, XimoPuig, Lacroix i Birlanga. RAFA GIL

conforme a les valoracions del mercat. Resulta realment sorprenent l'obstinació de l'acusador públic a insistir en una inculpació que no té fonament en virtud de la mateixa indagació judicial.

Puig, Ximo. El director del Gabinet de Presidència confirma el que se suposava i sabia per altres fonts: la rara confidencialitat entre el president Lerma i el fiscal en cap. En una entrevista amb Pere Ortiz, publicada a *Las Provincias* (9-3-90) l'esmentat director declara:" El president ja tenia informació per part del fiscal, però no va iniciar cap classe d'actuación fins que el fiscal li va donar el vist-i-plau".

Sancho, Immaculada. És una de les sis persones inculpades i l'única que també ho està en el cas Calp. Se suposa que l'interès de la fiscalia per l'alienació dels terrenys de Paterna va ser suscitat a partir d'una conversació telefònica entre l'arquitecte Josep Antoni de Juan Carrasco i aquesta advocada que tenia intervingut el telèfon. A partir d'aquest moment es van intervenir també els telèfons professionals i privats de l'esmentat arquitecte, del seu soci Juan Manuel Chulià i del gerent Joan Josep Esturi.

Sanus Tormo, Josep. Vocal de l'IVVSA i alcalde d'Alcoi. Junt a Ferran Ubeda i Joan Antoni Gisbert ordeix l'operació per impedir la convocatòria de la subhasta dels terrenys, determina l'acomiadament del gerent i propicia, en suma, l'esclat de l'escàndol.

Sanus Tormo, Enric. Germà de l'anterior i candidat que fou a la gerència de l'IVVSA, patrocinat pel vice-president de l'institut, Ferran Ubeda. Actualment és delegat de la COPUT a Alacant.

Sotos, Carles. President executiu i conseller delegat d'IGS, l'empresa licitant, i PSV (Promoció Social de Vivendes), la firma immobiliària adjudicatària dels solars del sector nord del polígon d'accés a Ademús. Per les seues declaracions a la premsa –posteriorment desmentides davant el jutge– es confirma que va concórrer al concurs amb l'exclusiu propòsit que no s'adjudicara a la companyia francesa.

Telèfon. Les escoltes telefòniques autoritzades pel jutge i establertes per la policia són el principal arsenal provatori de l'acusació pública. Van ser intervinguts tots els telèfons dels sospitosos, tret del de l'exconseller, si hem de creure les declaracions del fiscal en cap. Els lletrats defensors van rebutjar aquest mitjà de prova i van demanar la seua nul.litat a efectes processals. Desestimada la petició, el lletrat Joaquim Llobell presentà un recurs d'empara constitucional fonamentat en la il.legalitat de les escoltes perquè foren autoritzades per ressolucions judicials que no tenien motivació jurídica. La defensa de Rafael Blasco no hi va recórrer. Encara que semble estrany, no s'ha publicat cap transcripció, total o parcial de les converssacions gravades. En canvi circulen nombroses versions morboses sobre les persones investigades i que, segons sembla, tenen el seu origen en aquestes intervencions.

Ubeda, Ferran. Va ser director general d'Arquitectura i Vivenda en la COPUT i vice-president de l'IVVSA, on va provocar l'acomiadament de Joan Josep Esturi. És l'home que a l'octubre de 1988 sospità que s'havien produït algunes irregularitats en el procés alienador dels terrenys de Paterna. Però en cap moment va plantejar obertament els seus dubtes al conseller i president de l'institut. Prefereix informar al president de la Generalitat i, per altres conductes, al conseller d'Economia i Hisenda, Antoni Birlanga. En fi, li fa el llit a Rafael Blasco. Tanmateix, s'ignora d'on va traure forces i motius per a aquesta bel.ligerància. Quan compareix davant el jutge instructor, i a preguntes dels advocats defensors, declara que la seua actitud hostil a la subhasta es basava en la intuïció. La seua deslleialtat assoleix el punt màxim quan, pel seu compte i risc –o això hem d'entendre a falta d'altres proves– se'n va a Madrid per a fer Mercasa s'interesara en la licitació dels terrenys. Des d'aquest instant se celebren un rosari de reunions entre el meliflu Ubeda i altres consellers i tècnics de l'IVVSA, reunions que pretenien desbaratar una operació la irregularitat de la qual està encara per demostrar. Un home poc recomanable a l'hora de comprar-li un cotxe de segona mà.

Venjança. La d'un sector lermista del PSPV-PSOE contra Rafael Blasco. Se'l va voler apartar dels òrgans directius i es va gestionar la seua expulsió, tot i desconèixer-se el desenllaç de les diligències judicials. Algunes de les calúmnies divulgades foren inspirades des del mateix partit, en què es va emprendre una subtil i cruel persecució dels militants coneguts per la seua lleialtat o presumpta inclinació cap a Blasco. L'arbitrarietat i les amenaces han assolit, en aquest sentit, cotes escandaloses, cosa que evidencia que encara hi ha molt de feram solt en la pretesa "casa comuna".

Ximpleria. Inculpar els processats d'haver-se lucrat amb 5 milions de pessetes pagats per Jacques Lacroix, quan, a més de ser una xifra ridícula, està sobradament constatat que aquests diners corresponien als honoraris professionals dels arquitectes que van preparar els documents per a licitar en el concurs. **J.J. Pérez Benlloch**

MONARQUIA

L'enquesta secreta sobre la monarquia

La fi d'un tabú

Els espanyols opinen sobre la monarquia i la seva evolució des de la *reinstauració* del 1975 fins a l'actualitat.

Els tres temes tabú durant la transició han estat l'estament militar, la monarquia i la *unidad de la patria*. L'exèrcit va deixar de ser-ho, si més no parcialment, a partir del 23-F ara fa deu anys i, pel que fa al tercer, des de les més altes instàncies de l'estat s'ha reconegut la legitimitat de l'independentisme mentre la defensa d'aquesta ideologia es fàcil des de posicionaments democràtics. El 1990, 15 anys després de la seva *reinstauració*, sembla que ja ha arribat el moment de poder desmitificar la monarquia.

EL PAPER DE LA PREMSA

Per primer cop, durant el propassat estiu, hem pogut veure en diversos mitjans de comunicació, especialment en la premsa escrita, articles i comentaris sobre els membres de la família reial espanyola i, en alguns cas, sobre el mateix sistema monàrquic sense precedents des de la *reinstauració* de la institució.

No es tracta de mitjans de comunicació especialment adversos al règim, manifestament republicans o, ni tan sols, especialitzats en l'anàlisi política. Fins i tot mitjans fàcilment qualificables de *premsa groga*, com ara determinades revistes de tafaneries, van manifestar el seu disgut, amb intensitat diversa en veure, a partir de l'annexió de l'emirat de Kuwait per l'Iraq, el contrast entre una societat majoritàriament preocupada per la nova situació d'inestabilitat internacional i el plàcid agost de la família reial practicant esports nàutics.

Aquest fet sembla que va provocar la fi anticipada de les vacances estiuenques dels monarques i, indirectament, la posterior visita del príncep hereu als vaixells destacats "en missió de pau", al golf Pèrsic. Les comparances respecte a l'actitud del príncep de Gal.les, que, per pròpia iniciativa, no va dubtar a acostar-se a la

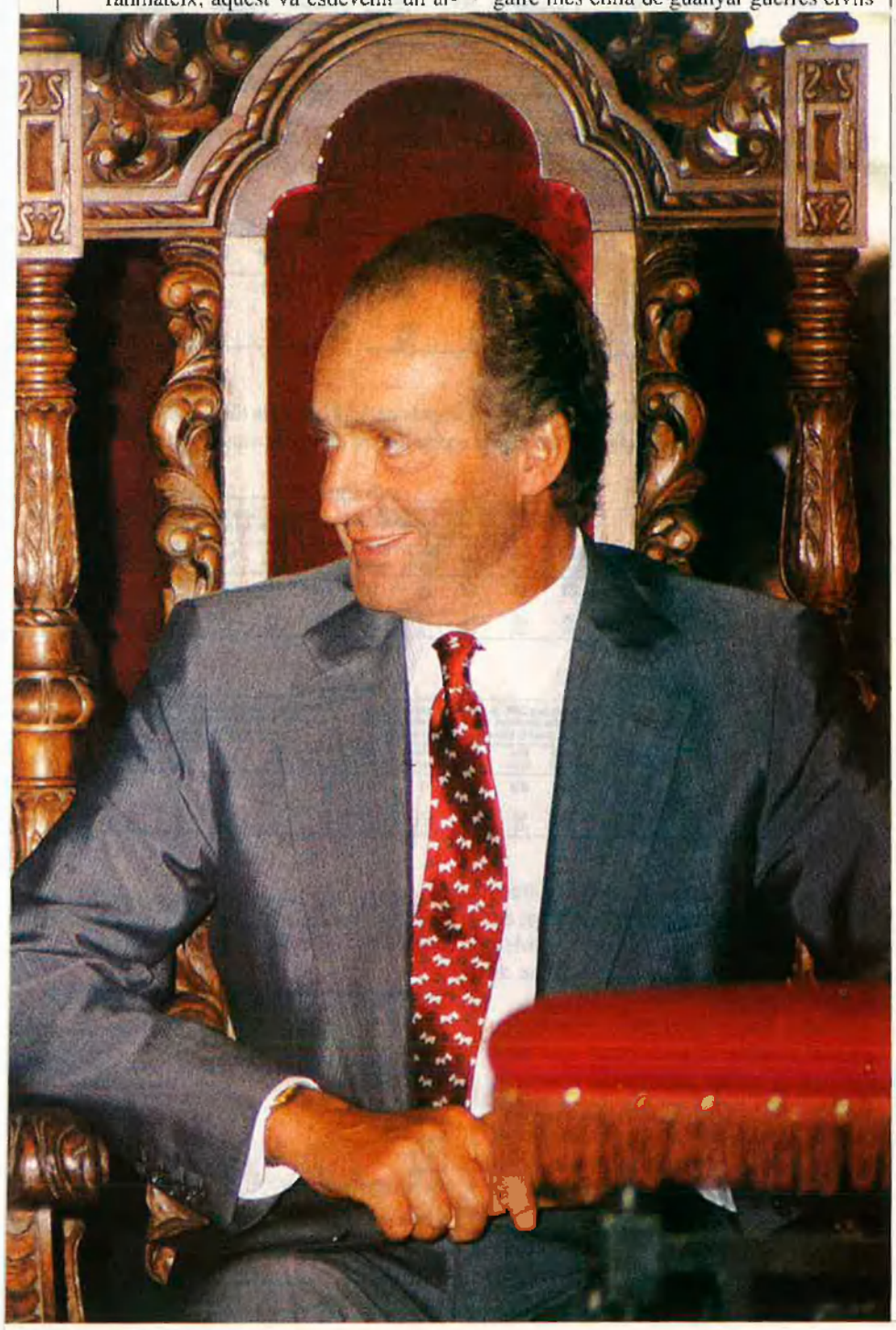
zona de perill durant el conflicte de les Malvines han estat inevitables.

EL MITE DE L'ESTABILITAT

En el moment més tens de la polèmica que els poders fàctics intentaren reconduir i situar-la en els límits "tolerables" pel sistema, va reaparèixer el vell discurs de la garantia de l'estabilitat, argument de pes per a evitar qualsevol risc als membres de la família reial i, molt especialment, a l'hereu de la corona.

Tanmateix, aquest va esdevenir un argument poc convincent per a una societat que assistia impotent a la mobilització de soldats de lleva, en bona part ciutadans dels Països Catalans, a una zona de conflicte on la majoria creu que no hem d'anar a fer-hi res. A això cal afegir dos elements més: la capacitat crítica creixent respecte les decisions d'un govern que s'entesta a actuar com si administrés súbdits menors d'edat en lloc de ciutadans lliures que volen ser informats i la memòria històrica, prou viva, que té present que l'exèrcit espanyol no ha anat gaire més enllà de guanyar guerres civils en els dos darrers segles i no ha estat tampoc especialment afortunat a derrotar enemics externs del segle XVII ençà.

Aquests elements permeten explicar-nos fàcilment l'interès de molts a observar l'actitud de les màximes instàncies de l'Estat i la perplexitat en veure com han anat desenvolupant-se els esdeveniments els darrers quatre mesos. D'altra banda, tal com comentava recentment Antena 3 –una cadena poc sospitosa de republicanisme– amb motiu del darrer accident automobilístic que acaba de sofrir el monarca quan gaudia de les vacances nadalenques en el Pirineu català, la seguretat física dels membres de la família reial no es garanteix únicament amb la vigilància de les anomenades forces de seguretat de l'estat sinó que també és imprescindible una dosi important de prudència en les activitats quotidianes. I no és cap secret que en els darrers anys el rei ha sofert diversos accidents a causa de les seves activitats esportives.

UNA VISITA CONTESTADA

Tanmateix, els comentaris, diguem-ne poc afalagadors, adreçats a la família reial i, concretament, el Príncep Felip van tenir un precedent en la visita que aquest va realitzar a Catalunya durant el passat mes d'abril. Tot i els esforços per controlar l'enfocament que els mitjans àudio-visuals i la premsa escrita donaven a la visita, van evidenciar-se esquerdes importants, especialment en aquest darrer sector, on alguns trencaren amb la sospitosa unanimitat amb què els editorials i les pàgines d'opinió dels diaris aparegueren aquells dies. Més d'un parlamentari "dissident" va veure la seva opinió silenciada i la immensa majoria d'articulistes que volgueren manifestar democràticament la seva discrepància foren condemnats al silenci amb meritòries excepcions com ara *El Punt de Girona, El 9 Nou de Vic-Granolers* i algunes altres publicacions comarcals que esdevingueren exemple de ponderació, equanimitat i independència.

Així, doncs, l'intent d'amnèsia teledirigida no reeixí totalment i alguns sectors tingueren la valentia de recordar l'origen franquista, pel que fa a la seva designació, de l'actual cap de l'estat ja que aquesta monarquia no és una restauració (Joan de Borbó no havia abdicat pas en el moment de la coronació del seu fill), ni una instauració (no és una nova dinastia sinó la mateixa que regnava abans de la proclamació de la II República). Es

tracta d'una *reinstauració*, paraula inventada pel dictador per tal de recordar que, si bé es tracta de la mateixa dinastia que havia regnat, la persona del rei accedia al tron per voluntat seva, prescindint de l'ordre successori hereditari tradicional.

Fins i tot el *Diari de Barcelona* (30-4-90) remarcava que la premsa de Madrid s'havia fet ressò molt més que no pas la catalana de l'existència d'un sector de la societat discrepant amb aquesta visita. El mateix *Brusi* (22-4-90) titulava explícitament la visita de Felip de Borbó a Girona: "El fred i les autoritats, principal companyia". Així, doncs, tot i que poc representat pels mitjans de comunicació, hi ha un sector de ciutadans que, si bé és poc o gens bel.ligerant contra la monarquia, tempoc no li té cap simpatia.

L'ENQUESTA

Vistos aquests antecedents, un organisme pròxim a la presidència del govern va encarregar una enquesta en tot l'estatal a la qual EL TEMPS ha tingut accés i que reproduim parcialment. Sobre una mostra de 2.493 persones, l'element més destacable és que el 42% dels enquestats considera que "la monarquia és una institució superada de fa temps" i que entre els més joves el percentatge augmenta fins el 50%. Només el 30% es manifesta en desacord amb aquesta afirmació. Tanmateix, un 72% manifesta que és una institució a la història d'Espanya, sense que aquesta afirmació signifiqui cap judici de valor. Pel que fa a la contribució del rei al sistema democràtic, un 31% dels enquestats considera que hi ha contribuït molt (el percentatge més baix des del 1986) i un 28% opina que la tasca que desenvolupa el rei és fonamental per al funcionament de la democràcia; aquests percentatges poden semblar baixos però cal afegir-hi un 51% i un 46% que utilitzen la forma "bastant", la qual cosa fa que quedi refermada una hipòtesi segons la qual no és tant la persona el tema que un sector important de ciutadans qüestiona sinó la institució, que, com hem vist abans, molts consideren superada.

En qualsevol cas, prop de tres quartes parts dels enquestats lliguen la figura del rei (molt o bastant) amb el funcionament de la democràcia, la qual cosa no deixa de ser preocupant, ja que és demostratiu el fet que la població encara no ha assumit ben bé el seu paper de dipositària de la sobirania nacional i actua com si d'un sistema de democràcia atorgada es tractés. Aquesta sensació col.lectiva dóna, en certa manera, la raó a tots els que parlen de democràcia vigilada en referir-se al sistema espanyol.

D'altra banda, s'acosta al setanta per cent el nombre d'entrevistats que atribueixen al rei un paper molt o bastant decisiu en la transició a la democràcia i més de tres quartes parts el consideren una garantia d'estabilitat i ordre. Realment, la imatge de la monarquia ha canviat i avui entre una gran majoria, inclosos molts d'aquells que no veien tradicionalment aquesta institució amb bons ulls.

M'agradaria que vostè em digués si està d'acord o en desacord amb algunes de les coses que diu la gent sobre la monarquia.

19 - 28 Diciembre 1989

	N.º de entrevistas	Asegura la sucesión del poder político: Acuerdo	Desacuerdo	No sabe No cont.	Es una institución de origen divino: Acuerdo	Desacuerdo	No sabe No cont.	Es algo superado desde hace tiempo: Acuerdo	Desacuerdo	No sabe No cont.
NACIONAL	**2.493**	**44**	**28**	**28**	**5**	**75**	**20**	**42**	**30**	**28**
SEXO										
Varones	1.175	47	33	20	6	81	14	46	33	21
Mujeres	1.318	42	23	35	5	66	29	38	27	35

19 - 28 Diciembre 1989

	N.º de entrevistas	Garantiza el orden y la estabilidad: Acuerdo	Desacuerdo	No sabe No cont.	Está enraizada en la tradición y la historia española: Acuerdo	Desacuerdo	No sabe No cont.
NACIONAL	**2.493**	**56**	**24**	**20**	**72**	**10**	**18**
SEXO							
Varones	1.175	57	28	15	75	12	12
Mujeres	1.318	55	20	25	68	9	23

Fins a quin punt pensa vostè que la tasca que desenvolupa el rei és fonamental per al funcionament de la democràcia a l'estat espanyol: molt, bastant, poc, o res.

19 - 28 Diciembre 1989

	N.º de entrevistas	Bastante	Poco	Nada	No sabe No contesta
NACIONAL	**2.493**	**28**	**46**	**13**	**4**	**9**
SEXO						
Varones	1.175	28	45	16	5	7
Mujeres	1.318	29	46	10	3	11

Vaig a llegir-li un seguit d'afirmacions que la gent fa quan parla del rei Joan Carles. M'agradaria que vostè em digués si està molt, bastant, poc o gens d'acord amb cadascuna d'elles.

19 - 28 Diciembre 1989

	N.º de entrevistas	En la presencia y actuación del Rey la transición a la democracia en España no hubiera sido posible: Muy de acuerdo	Bastante	Poco	Nada de acuerdo	No sabe No cont.	La figura del Rey es para los españoles una garantía de orden y estabilidad: Muy de acuerdo	Bastante	Poco	Nada de acuerdo	No sabe No cont.
NACIONAL	**2.493**	**27**	**41**	**13**	**4**	**15**	**31**	**45**	**12**	**3**	**9**
SEXO											
Varones	1.175	26	42	16	4	11	28	46	18	4	7
Mujeres	1.318	29	39	11	3	18	33	44	10	3	10

19 - 28 Diciembre 1989

	N.º de entrevistas	El Rey ha sabido ganarse la simpatía y el afecto de los españoles, incluso de aquellos que no ven la Monarquía con buenos ojos: Muy de acuerdo	Bastante	Poco	Nada de acuerdo	No sabe No cont.	El Rey ha probado que la Monarquía podía establecer y adaptarse a las exigencias actuales de la sociedad española: Muy de acuerdo	Bastante	Poco	Nada de acuerdo	No sabe No cont.
NACIONAL	**2.493**	**36**	**48**	**7**	**1**	**8**	**31**	**46**	**7**	**2**	**14**
SEXO											
Varones	1.175	34	50	8	1	7	30	49	8	2	11
Mujeres	1.318	38	46	5	1	10	32	44	7	2	16

M'agradaria que em diguera en quina mesura creu vostè que el rei Josan Carles ha contribuït a l'estabilitat de la democràcia.

	Nov. 1986	Nov. 1987	Sep. 1988
Mucho	28	36	34
Bastante	47	47	47
Poco	7	8	8
Nada	2	2	3
No sabe/No contesta	6	7	8
Nº de entrevistas	(2.500)	(2.500)	(2.488)

Pel que fa a l'hereu de la corona, gaudeix d'una imatge bona o molt bona entre al 79% dels enquestats i el 72% considera que l'educació que rep és l'adient.
Tot i això, caldria fer algunes observacions generals:
a) Els segments de la població més joves, els que viuen a les grans ciutats i de formació mitjana-alta autosituats a l'esquerra de l'espectre polític són els més crítics tant amb la institució com amb la persona del rei o el príncep hereu.
b) A més alt grau de pràctica religiosa correspon més fervor monàrquic.
c) No s'aprecien diferències significatives entre els homes i les dones enquestades pel que fa a les opinions que manifesten.
d) A excepció de la primera qüestió on el 42% dels entrevistats consideraven que la monarquia és una institució superada de fa temps, les respostes a les diverses qüestions no mostren una excessiva bel.ligerància contra ella, en tant que s'ha aconseguit que la majoria de la població la identifiqui només com a part del sistema democràtic sinó com a salvadora de la pròpia democràcia en el moment de més perill (23-F). Tanmateix, les preguntes –afirmacions– de l'enquesta estan formulades amb una certa tendenciositat.

Finalment, val a dir que malgrat els "bons resultats" que, en general, obté la monarquia, s'hi pot constatar un descens de la seva popularitat respecte els anys precedents en pràcticament tots els apartats. Aquesta disminució del suport s'explícita bàsicament en una menor efusivitat: les respostes maximalistes "molt" van deixant pas a actituds més moderades que es concreten en els "bastant".

Així doncs, la monarquia espanyola ha aconseguit situar-se en unes cotes de popularitat molt importants tot i que ha començat una inflexió a la baixa que hom fa mans i mànigues per tal damagar. D'altra banda, els resultats computats a nivell estatal no permeten conèixer el grau d'acceptació de què gaudeix la institució entre els ciutadans de les diverses nacions però no resulta difícil sospitar que el fervor monàrquic no és homogeni ni de bon tros. I és que, també en això, la pell de brau és una realitat diversa i contradictòria que durant segles s'ha intentat homogeneitzar i estabilitzar, curiosament sempre en el mateix sentit, ni que sigui intentant amagar la seva radical pluralitat que, sovint, la fa difícilment viable com a projecte unitari.

Santiago Cucurella

DENÚNCIA

Les Brigades Forestals reivindiquen unes condicions de treball 'normals'

Treballar a l'estiu, patir a l'hivern

Els brigadistes forestals tenen un salari variable que els arriba no saben quan i esperen amb incertesa el dia en què la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat valenciana els torne a cridar. Quan arriben els incendis contaran amb ells. Mentrestant, no tenen dret a res.

Estiu rere estiu les muntanyes del País Valencià s'omplen de flames. Al darrere de la lluita contra els incendis i la deforestació es troba un altre conflicte que poques vegades arriba a l'opinió pública: el dels brigadistes forestals.

"Durant l'estiu passat cobràrem 2.500 pessetes al dia fins a l'agost i arribàrem a atendre quatre incendis en una mateixa jornada. No pots parar perquè el foc no espera però les hores que fas de més no apareixen després enlloc"; aquesta era l'opinió que manifestà a EL TEMPS un dels integrants d'una brigada forestal que ha quedat desmobilitzada fins que torne el perill d'incendi. Durant el temps d'inactivitat, que pot variar de tres a sis mesos, els membres de les brigades d'extinció d'incendis no tindran dret a sibsidi de desocupació i hauran de conformar-se a esperar la nova formació de la brigada.

Les competències en matèria de protecció forestal passaren de l'antic ICONA a la Conselleria d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, que va absorbir el personal que ja era funcionari i el model de formació de les brigades temporals. Actualment, hi ha al País Valencià 180 guardes forestals que reben la col.laboració d'un nombre aproximat de 500 brigadistes. Els integrants de les brigades s'integren en la Seguritat Social Agrària, de manera que han de pagar unes 5.000 pessetes mensuals per tal de tenir dret a la seguretat social, però queden totalment desprotegits quan deixen de treballar. En mig de l'estiu, en l'època més conflictiva, algunes brigades plantejaren fer una parada de protesta; el resultat va ser instantani: la Conselleria va augmentar el sou de 250 a 610 pessetes per hora.

"El problema fonamental –comenta José Luis Gordo, delegat d'UGT, el sindicat majoritari dins el col.lectiu– és que es tracta d'una gent que viu molt allunyada dels centres de decisió i que pertany a un món rural que s'ha caracteritzat per acceptar sistemàticament tot el que li venia". Tal com ens confirmà un altre dels brigadistes: "La gent està tan acostumada a tot que ja no se sorprèn per res".

El conflicte es torna més important quan s'entronca amb la mateixa supervivència dels pobles que nodreixen de gent les brigades. Pobles de muntanya que han patit un envelliment progressiu de la població i que no poden oferir una altra alternativa que l'emigració a la gent jove que vol independitzar-se. "Moltes vegades –manifesta José Luis Gordo– no podem formar brigades perquè no hi ha gairebé gent. Si volem revitalitzar els pobles de l'interior i a la vegada tenir una protecció seriosa contra els incendis, el sistema de formació de les brigades ha de canviar". Els treballadors són més punyents: "Si no hi ha continuïtat la gent no ve. Les millors brigades estan formades per gent major que no té una altra cosa i que coneix molt bé la muntanya, però quan s'ho deixen no hi ha recanvi. El dret a subsidi d'atur és la reivindicació principal, sense seguretat ningú no vol treballar a la muntanya. És un treball molt dur".

LA BRIGADA FANTASMA

Però és difícil garantir el dret a subsidi de desocupació a un col.lectiu que, fa un any, en el departament de Funció Pública de la Generalitat valenciana, senzillament "no existia". Els diners dels quals cobren, per exemple, tampoc apareixen en la llei de pressupostos de la Generalitat valenciana dins el capítol núm. 1 destinats a les despeses corrents de manteniment i personal, sinó que, falsament, apareixen en el d'*inversions*.

El descontentament en el sector és creixent i la seua característica poca mobilitat es va trencant després de l'intent de vaga d'aquest passat estiu. "Decidírem apuntar-nos tots als sindicats i demanar les millores mínimes perquè si això continua així, per a l'estiu que ve ja no hi haurà brigades". La situació ideal, segons José Luis Gordo, és que "s'acabe amb la discriminació que representa pertànyer al règim agrícola i entrar dins el règim normal de la Seguretat Social per tal de tenir dret a l'atur. Si la Conselleria no vol tenir brigades tot l'any que faça contractes laborals discontinus".

Ara per ara, únicament a Andalusia i a Extremadura, amb tota la polèmica que s'ha derivat de la falsificació de dades per part de certs ajuntaments, els que treballen en jornades irregulars al camp tenen dret a un subsidi. Com comentà José Luis Gordo, "sabem que pròximament algunes comarques valencianes entraran dins les que tenen una renda agrària inferior a la mínima i per tant amb dret a subsidi, i ens han informat que la província de Castelló en serà una. Però això poc soluciona perquè no serà gaire gent la que tinga accés als subsidis".

La negociació entre la Conselleria i els brigadistes continua, però la mateixa composició del col.lectiu, format per gent que viu als pobles o als masos de la muntanya i que no sol reunir-se fora de la temporada de treball, facilita que siga molt lenta. Enguany, la situació és una mica més complicada malgrat l'acord aconseguit a l'agost sobre la pujada del sou. Una part mínima continua treballant en les brigades no desmobilitzades que realitzen tasques de neteja i poda; la resta s'incorpora als treballs de tala "segons la demanda, que enguany no és massa bona. Els pins que tallem són sobretot per a fer caixes destinades a l'exportació de la taronja i com enguany va fluixa, tampoc hi ha treball". Les brigades esperen la nova temporada de feina i mentrestant intenten saber alguna cosa sobre les hores extres que van realitzar i que ni cobren ni reben com a temps lliure en compensació. "Ens di-

gueren que cada hora feta de més equivaldria a una hora setanta-cinc però les estan equiparant una a una i això no pot ser, són hores de treball en mig de la nit i en unes condicions molt dures. Acabes de treballar a les cinc de la matinada i, de vegades, t'enganxes a la jornada següent i, a més, moltes vegades hem cobrat el sou el dia 24 o 25 del mes i així ja tots els mesos següents". Les brigades, amb la saturació que pateixen, (els conductors de motobombes i els vigilants de les emissores fan guàrdies de 24 hores, gairebé sense descans) no tenen temps per a cursets de formació. L'experiència dels treballadors les supleix, però, com sempre, la seua falta és un obstacle més per als que podrien incorporar-se a un treball potencialment perillós.

El canvi de model s'imposa com a única solució a un problema que, malgrat la seua petitesa aparent, pot tenir conseqüències ben greus. De moment només s'ha manifestat al País Valencià i d'una manera molt lleu però a mesura que s'acoste l'estiu l'ambient pot anar escalfantse.

Al Principat, la combinació de 350 agents rurals, que tenen el mateix estatut que qualsevol altre funcionari de la Generalitat, amb els voluntaris, en les Agrupacions de Defensa Forestal "ha funcionat molt bé i ha estat clau en els èxits dels últims anys en la lluita contra els incendis", segons indiquen fonts de la Direcció d'Agricultura Ramaderia i Pesca. Els voluntaris reben cursets de formació i s'incorporen a unes brigades que cobreixen una zona determinada i que funcionen durant tot l'any. Una gran majoria són gent jove atreta per la natura i que col.labora d'una manera desinteressada.

Incorporar la població jove a les tasques de protecció dels boscos, revitalitzar els pobles de muntanya, realitzar una política de conservació de la natura destinada a la protecccció i defensa integrals amb un treball constant al llarg de l'any de vigilància i neteja; els reptes són molts. "La Conselleria –diu un dels afectats– ha de tenir interès perquè el tema del medi ambient preocupa molt i això es nota perquè ara tenim uns mitjans tècnics molt bons i comptem amb helicòpters i motobombes, però falta la preocupació pel personal. Al final ens cansarem."

I l'estiu cada dia més a prop.

Jordi Sebastià

ENTREVISTA

Entrevista a Tolo Güell

El Fujimori mallorquí

Bartomeu Barceló (Palma, 1941), conegut popularment a la Ciutat de Mallorca com Tolo Güell, es presentarà candidat a Batlle de Palma a les pròximes eleccions municipals.

Tolo Güell és, sobretot, un home popular. Poca gent a Mallorca no el coneix. És membre d'innombrables associacions (des de clubs de pesca a l'Associació de Defensa d'Animals i Plantes, de la qual ha estat president). És animador cultural, "de la cultura popular i nostra", diu. Organitzador de penyes d'aficionats a futbol, a bàsquet, a volei... I és especialment conegut per ser l'organitzador i ànima de la popular "Des de Güell a Lluch a peu", una marxa que el primer dissabte d'agost aconsegueix juntar trenta o quranta mil persones que es passen tota la nit marxant cap al monestir de Lluc després d'haver sortit del seu popular Bar Güell.

Es declara defensor de "lo nostro", de l'especificitat mallorquina i balear enfront de tot intent "homogenitzador" i "catalanitzador". És un mallorquinista visceral, apassionat, com ell diu "la meva terra per damunt de tot".

Ara es presenta a candidat a Batlle de Palma pel partit que ell mateix ha creat, Independents de Mallorca. Una enquesta de la Universitat li donava la certesa d'obtenir representació. Ell somia de "rompre mol.los" a les eleccions. ¿Serà el Fujimori mallorquí?

—¿Com és tan popular Tolo Güell?

—Jo sóc una persona normal i corrent. Vaig nàixer a aquest mateix bar que vaig heretar del meu pare. Sóc una persona que sempre he volgut lluitar per la meva terra, i sempre fent allò que sé fer: activitats populars. I aquestes activitats populars sempre les he fetes per la meva terra.

Jo particip en múltiples coses i associacions. El fet de tenir el cor més gran que el cap em fa dir que sí a tot i llavors moltes coses no puc fer-les, si bé la meva intenció, la meva voluntat és fer tot per la meva terra. I no ho faig per interès, me sent ben pagat sempre, amb dos copets a l'esquena sóc l'home més feliç del món.

—Vostè participà a la Unió Autonomista l'any 1977, més tard a la UCD fins a la seva desaparició; després militá en el PP fins que el deixà perquè no feia una política més nacionalista. Ara ha creat un nou partit, ¿què cerca amb Independents de Mallorca?

—Jo vaig deixar el PP —els altres dos partits no els vaig deixar sinó que desaparegueren— perquè no estava d'acord amb la qüestió autonòmica, jo creia que era millor la via autonòmica del 151 i no la del 143. És vegonyós que siguem l'única comunitat amb llengua pròpia sense competències en ensenyament. D'altra banda, s'ha de constatar que el poble de Mallorca no és d'esquerra, és conservador. Si hi ha un batlle socialista a Palma és pel vot dels foraster, sigui dit amb el màxim respecte per ells, però és així: Ramon Aguiló és batlle gràcies al vot de Son Gotleu, Son Ximelis (barriades de població immigrada). La gent mallorquina és conservadora, i si el PSM no fos d'esquerra jo seria del PSM.

Independents de Mallorca és un grup que ha sorgit després de constatar que les Illes estan estancades, que ningú no s'ha preocupat de millorar el nostre Estatut per a tenir més competències. Aquí no ha de venir un ministre de Madrid a dir-nos on hem de fer un hospital, hem de ser nosaltres que hem de dir on s'ha de fer... Ningú posa els collons damunt la taula, en aquest sentit.

M'agradaria que el meu partit fos el que és Convergència i Unió a Catalunya o el Partit Nacionalista Basc al País Basc. M'agradaria que nosaltres, els illencs, estiguéssim orgullosos de la nostra terra. Tenim raons històriques, ètniques, culturals, geogràfiques... per a tenir la nostra pròpia identitat. I no la tenim. Som un poble descafeïnat, un poble de mansos, tot ens va bé; ens queixam, lluitam i ploram poc per la nostra terra.

—Vostè és considerat com un clar representant de l'anticatalanisme mallorquí...

—Jo no he estat mai anticatalà. Jo tenc

enveja dels catalans, perquè són savis, seriosos... són els més europeus de l'estat espanyol. Però crec que dins de l'estat de les autonomies nosaltres hem de lluitar per la nostra terra. Hem de potenciar el País Balear, encara que serà difícil per les reticències que hi ha entre les Illes.

Jo estic en contra de la catalanització de la meva terra. Jo vull ser mallorquí i he lluitat en contra de la catalanització, sobretot vull que em respectin els meus modismes, vull dir "ca", "moix", "nígul", "batle", "veïnat"... ¿per què hem de dir "núvol" si sempre hem dit "nígul"; per què hem de dir "veí" si sempre hem dit "veïnat"...? Ara, per exemple, hem fet una pancarta que diu: "Sa droga mata, no jugis amb ella", i em digueren "Tolo, hem de posar *la* droga i no *sa* droga"... però no, jo vull posar *sa* droga i no *la* droga, perquè així ho dic.

Ara amb aquesta "normalització"... que no l'hem volguda firmar... N'Aina Moll (coordinadora general de la Campanya de Normalització Lingüística a les Illes Balears) m'ha telefonat tres vegades, i no li he contestat. Pens que el català hauria d'haver estat opcional, si hagués estat així segurament jo hagués anat a aprendre la meva llengua –i jo sempre dic i diré *llengo* i no llengua– a l'escola.

Una vegada, a València, vaig veure un adhesiu que deïa: "Si et furten la llengua no podràs parlar. Contra l'invasió catalana al País Valencià", i crec que ho record textualment. Jo continuaria parlant igual, però seria feliç si la llengua es digués balear. La nostra autonomia està en el mateix cas que a València, i a València parlen el valencià.

—Si el seu partit obtingués presència institucional, ¿forçaria un canvi de denominació o inclús reivindicaria l'existència d'una llengua balear?

—Pens que és un problema molt delicat, un tema terriblement delicat. Crec que els catalans, aquí a les illes, han guanyat, tot i que jo no els hi he ajudat gens. No he fet mai res perquè el català vengués a Mallorca, sempre he fet feina per defensar la meva llengua, sempre.

—Vostès, si obtenguessin importants quotes de poder ¿qüestionarien els cursos de català subvencionats per les institucions, l'ensenyament del català a l'escola o inclús la pròpia Campanya de Normalització?

—¡Ja ho voldria jo! ¡Ja ho voldria jo que nosaltres obtinguéssim prou poder per aconseguir això! Però respetesc que els catalanistes ho tenen molt guanyat. Tornar enrrere costaria molts doblers. Però jo pens seguir defensant els modismes de la meva terra.

—Molt breument, ¿què li suggereixen els noms de...? Gabriel Cañelles, president del Govern.

—Ha sabut captar molt bé el seny que els mallorquins volen. No és una persona brillant però sí és carismàtic, simpàtic i agradable.

—Ramon Aguiló, batlle de Palma.

—Ha demostrat ser un personatge dur.

—Jeroni Albertí, president del Parlament.

—El primer president de Balears i un gran treballador.

—Maria Antònia Munar, consellera de Cultura.

—... no estic content de la política que ha dut a terme.

—Josep Melià, advocat i cofundador de Centristes de Balears.

—Més bon advocat que polític.

—Sebastià Serra, diputat autònom i fundador del PSM.

—Una persona entranyable, honesta, que m'agradaria que fos del meu partit.

Miquel Payeras

REPORTATGE

El Barça va el primer, però...

¿Què li pot fer perdre la lliga?

EL TEMPS ha adreçat a diversos barcelonistes la següent qüestió: ¿Què pot impedir que el Barça sigui campió de lliga aquest any? La pregunta sembla tenir poc sentit en un context de triomfs blau-granes, però la història ens ensenya que més val guardar l'eufòria per al final.

Des de l'afer Di Stefano fins la trepitjada de Stoitxkov, la història del club de futbol Barcelona és plena d'incidents, molts d'ells extraesportius, com el segrestament de Quini, que han impedit que l'equip es proclamés campió de lliga, sense dubte el guardó més desitjat tant per l'afició com per la direcció i els jugadors. Per a guanyar la lliga no hi ha prou amb tenir el millor equip, això és el que han après els socis de l'entitat després d'anys i anys de patiment.

Ferran Torrent, periodista i escriptor.

Res no pot impedir la victòria. L'únic que podria fer-ho és el Reial Madrid i ja veiem com està. El Barça només depèn d'ell mateix. La clau és que Cruyff ha sabut canviar la mentalitat i traure'n l'estigma d'equip que està sempre prop de la victòria i no l'aconsegueix. També la presència basca a l'equip és important; són els qui més es poden identificar amb la filosofia del Barça, més que el clan argentí, per exemple.

Jaume Ramon, portaveu de l'Associació de Veterans del Barça

¿Què pot impedir que el Barça guanyi la lliga? Molt fàcil: que el futbol no és una ciència exacta i el que, de vegades, allò que sembla molt clar que succeeixi acaba per no succeir per motius diversos i imprevistos.

Jordi Planas, ex-jugador del FC Barcelona.

Si mirem la lògica és impossible que aquest any se'ns escapi la lliga, però sempre poden passar coses rares. El més important que tenim aquest any és una plantilla motivada per a triomfar.

Cassen, humorista.

Tal i com estan les coses, l'únic que podria impedir que el barça guanyés la lliga és que tingués més lesionats. Quant al tema dels càstigs, penso que si no se'ls busquen no n'hi ha, i així de clar. Si el Stoitxkov no hagués trepitjat l'arbitre, no haria tingut cap problema, una altra cosa és discutir la justícia de la sanció. Però no hi ha sanció sense falta.

Una plantilla massa curta és el major problema del Barça en aquesta lliga.

Jordi Vendrell, conductor del programa *L'orquestra* a Catalunya Ràdio.

La conjura blanca, que també és negra i *roquigualda*.

Jaume Lorés, filòsof i escriptor.

El mateix Barça. També la falsa genialitat de Cruyff. Tot va massa bé. No pot ser. Alguna cosa ha de passar.

Leslie, cantant dels Sirex.

Jo espero que aquest any sí que guanyarem la lliga. Hi ha un equip amb moltes ganes. Pensàvem que la lesió del Koeman ho faria trontollar tot i ens vam equivocar: l'equip continua tan bé o millor que abans. S'ha de menysprear el

factor bona sort i mala sort, s'ha de jugar bé i prou. Un altre punt molt bo és que últimament es va revalorant la pedrera, de manera que la solidesa de l'equip no depèn d'un parell de figures estrangeres.

Josep Torrent, subdirector del diari *Levante*.

L'únic que impediria al Barça guanyar la lliga és la seva maledicció. Objectivament té totes les cartes, encara que de vegades alguns senyors tractin d'impedir-ho, com és el cas recent de la sanció a Stoitxkov.

Sport.

El mateix Barça. Es tracta del problema de la confiança i la desconfiança. D'altra banda, l'equip ha demostrat que pot resistir molt bé els cops arbitrals i els altres.

Jaume Sobrequés, diputat al Parlament de Catalunya pel PSC.

Els únics factors en contra del Barça aquest any són les dificultats tradicionals: l'increment de les lesions combinat amb una persecució arbitral i de la federació de futbol. Són factors que si es

D. UMBERT

Tete Montoliu, *jazzman*.

L'únic que podria impedir que el Barça guanyés aquest any la lliga és el mateix que ho ha impedit sempre: el centralisme.

Jaume Perich, humorista.

Probablement el mateix Barça. No sé com s'ho fa, però cada any perd la lliga ell solet.

Miquel Rico, director adjunt del diari

donessin tots dos durant molt de temps podrien afectar el potencial de l'equip i posar en perill la lliga (fins ara els dos factors s'han combinat però per poc temps).

Enric Lacalle, portaveu del grup Popular a l'Ajuntament de Barcelona.

Diverses coses podrien impedir que el Barça guanyés aquest any la lliga: que continuessin els arbitratges pèssims en contra, les sancions com les del cas

Una història adversa

Quan es parla de la dimensió política del Barça, es posa èmfasi només en allò que ha significat per als barcelonistes i catalans. Sovint, s'oblida que això últim només ha estat possible precisament per una situació autoritària que, en posar traves a l'expressió normal dels sentiments i opinions, els orientava cap a indrets com el terreny esportiu on es podien manifestar més obertament. La dimensió política del Barça és, així, conseqüència directa de les accions d'aquells que la critiquen; per a ells el Barça té també tot un significat extraesportiu i ho han demostrat.

En els primers anys de la posguerra el règim ja va nomenar el general Enrique Pineyro com a president del club per a tenir una espècie de virregnat a can Barça. Més tard, arran d'una eliminatòria de copa jugada el 1943 al camp de les corts, en què va guanyar el Barça al Madrid per 3 a 0, es va organitzar una campanya de premsa per qualificar el Barça de separatista. ¿El pecat? Haver xiulat al *realíssimo*. A més, el Barça va tenir multa. En el partit de tornada els incidents es van repetir a la inversa, la conseqüència va ser una multa de 25.000 pessetes al Reial Madrid i 25.000 més al Barça.

Quan el Barça va voler fer-se amb els serveis d'un dels millors jugadors del moment, Alfredo di Stefano, va iniciar contactes amb el club River Plate de Buenos Aires i va adquirir els drets del jugador. Di Stefano va venir a Barcelona i fins i tot va jugar alguns partits amistosos, però el Madrid en una operació pseudo-legal, a través de Raimundo Saporta, va aconseguir dur el jugador al Reial Madrid.

En principi es va decidir que Di Stefano jugaria dos anys en cada equip, però el Barça no va acceptar-ho i va demanar al Madrid que li reintegrés els diners que havia invertit en l'operació. No cal recordar que amb Di Stefano es va iniciar l'era d'or del Reial Madrid.

L'arbitratge del col.legiat Guruceta el 1970 en uns quarts de final de copa, en pitar una clarissima falta com a penal a favor del Reial Madrid, va fer que el Barça el recusés durant 14 anys. D'altra banda, només els anys que Plaza ha estat contrarrestat en el Comité Nacional d'Arbitres, han guanyat la lliga equips diferents al Madrid.

Jaume Lorés, Jaume Perich, Tete Montoliu i Ferran Torrent. D UMBERT / JORDI MORERA

Stoitxkov i que es lesionessin jugadors com Zubizarreta, Bakero, Amor i Eusebio. Tenim una bona pedrera però l'experiència dels jugadors esmentats és molt important.

Però hi ha un factor també molt important, es tracta de la pressió psicològica a la plantilla per part de la premsa. Només el consell moderat i seré de programes com *La barberia* (tertúlia barcelonista a TVE 2) poden ser útils.

Josep Vicent Alexandre, cap d'esports de TVV.

El mateix Barça, si fa alguna animalada, podria ser un impediment. No veig que enguany els factors externs puguen incidir massa en el Barça.

Eduard Berraondo, periodista esportiu de TV3.

Jo crec que no la perdrà, la lliga. El Barça aquest any és com algú que va a fer-se un electrocardiograma que li surt bé i que, a més, li demanen fer altres proves i ¡les venç totes! Després de les lesions de tres titulars i la sanció a Stoitxkov, res no pot aturar el Barça.

Francesc Serra, responsable d'oganització de l'ADOC (Associació per la Delegació Olímpica de Catalunya).

En principi, res, però vull constatar que la lliga de què em parles no és la catalana. Mentrestant és molt desitjable que un club català guanyi la competició en què juga.

Albert Punsola

Plantilla massa curta

Si a la lliga espanyola de futbol no hi hagués el Real Madrid, ¿El Barça en seria l'amo? Això ho haurien de contestar els qui durant molts anys han ajudat els triomfs blancs. Perquè a hores d'ara, amb més de seixanta anys de campionats oficials en el futbol espanyol, només un ximple pot creure que hi ha hagut sempre joc net i que les copes que omplen les vitrines del Bernabeu són la conseqüència només de la bona organització social i dels bons resultats esportius. Tot ajuda, i els poders fàctics que sempre han dirigit, i continuen dirigint, l'esport espanyol, també han tingut alguna cosa a dir.

Fet aquest preàmbul, no vull caure en el tòpic de repetir que el Barça només serà campió si Déu ho vol, que en matèria esportiva es podria transcriure pel corresponent "si el Madrid ho vol". L'avantatge que porta l'equip blau-grana i la solidesa del seu joc fan que qualsevol intriga desestabilitzadora estigui condemnada al fracàs. Fins ara hem vist arbitratges esfereïdors, lesions i l'expulsió de Stoitxkov, i , malgrat tot, l'equip rutlla.

Cenyint-nos als aspectes esportius, només hi ha una cosa que pot fer que el Barça encara hagi de suar per conquerir el títol: la curtetat i la descompensació de la seva plantilla. Els qui van aplaudir que el club traspassés Milla, Roberto i Valverde l'estiu passat, hauran de començar a admetre que no hi haurà prou recanvis per afrontar els compromissos. La Supercopa, posem-ne per cas, el Barça la va haver de llançar per manca de plantilla.

Amb l'expulsió de Stoitxkov i la irregularitat (i potser desmoralització) de Julio Salinas, l'equip juga sense pràcticament cap home-gol, i això s'acusa: davant la Reial Societat, les bones jugades de Goikoetxea, Soler, Eusebio i Amor, no van ser prou per guanyar el partit, per manca de remat.

Falten davanters i, en canvi sobren defenses, perquè López Rekarte, Julio Alberto, Sergi i Urbano estan condemnats a no jugar mai. El mateix Alexanko no era el suplent natural de Koeman (Cruyff va demanar amb urgència el fitxatge del danès Molby) i només la posició intransigent de Núnez va fer tornar el vell capità a l'equip.

Mentre el Milà ja ha guanyat dos títols europeus aquesta temporada, el Barça es veu obligat a concentrar tots els seus objectius en la lliga, precisament per manca de jugadors i perquè els que té en excés, no li són útils. Això em fa més por que les decisions dels arbitres i les dels comitès de la federació espanyola, organisme que Núnez va tractar de controlar i va sortir-ne amb la cua entre les cames.

Enric Bañeres,
redactor en cap de La Vanguardia

PEL RECONEIXEMENT INTERNACIONAL DEL COMITÈ OLÍMPIC DE CATALUNYA

l'ADOC
Travessera de Dalt, 109
Tel.: 219 21 01 - 08024 Barcelona
Fax.: 219 88 12
ASSOCIACIÓ PER LA DELEGACIÓ OLÍMPICA DE CATALUNYA

ORGANITZA:

Els dies 19 i 20 de gener anem a DONOSTIA

Coincidint amb la Festa Major d'aquesta ciutat i amb motiu de la trobada de nombrosos dirigents esportius internacionals l'**ADOC** hem decidit d'organitzar-hi una anada important de catalans amb l'objectiu de demostrar que el poble de Catalunya vol que el **COC** sigui aviat reconegut a fi que els atletes catalans puguin participar als **Jocs del 92** sota el nom i bandera del seu país.
Convé recordar que **els estatuts de moltes federacions internacionals, entre elles la de Natació i la de l'Atletisme,** el Consell Directiu de la qual serà reunit a Donòstia precisament els dies 19 i 20 de gener, **contemplen la possibilitat que països no sobirans però amb competències en matèria esportiva hi puguin estar representats.** Per això dins d'aquestes federacions internacionals actualment hi trobem a més a més de les federacions d'estats com Bèlgica, Portugal o Holanda, les federacions de països com Aruba (Holanda), Gibraltar (G.B.), Hong Kong (G.B.), Macau (Portugal), Palestina (sense territori), Puerto Rico (U.S.A.) o les Illes Cook (Nova Zelanda) i a part, en altres federacions, també: Quebec (Canadà) i Escòcia (G.B.).

T'hi apuntes? És molt fàcil

A fi de facilitar al màxim el viatge i l'estada de tots aquells que desitgen acompanyar-nos, *l'ADOC ha previst* la sortida i arribada d'autocars des de les ciutats següents:

BARCELONA	**IGUALADA**	**MATARÓ**	**TERRASSA**
GIRONA	**LLEIDA**	**SABADELL**	**VIC**
GRANOLLERS	**MANRESA**	**TARRAGONA**	

Sense descartar altres poblacions on es puguin emplenar autocars en funció del nombre de reserves.
La primera concentració de tots els catalans que es deplacin a Donòstia és prevista per la 1a. hora de la tarda del dissabte 19.

Per fer les reserves només cal trucar al (93) 219 21 01

Quant a l'allotjament, s'han previst **albergs i hotels.** D'altra banda, l'organització disposarà d'un recinte ampli on qui ho vulgui podrà dormir-hi la nit de dissabte sense càrrec (amb sac de dormir).
La nit de dissabte 19 de gener hi haurà un sopar popular per a tots els catalans desplaçats a Donòstia amb reserva pel viatge confirmada.

El preu del viatge d'anada i tornada i del sopar, és, tot plegat, de 4.800 ptes., que inclouen també l'allotjament col.lectiu. Per les altres opcions d'allotjament en hotels o albergs consulteu al telèfon indicat

COC
ADOC

PAÍS

Entrevista a l'advocat progressista Francesc Arnau

"La llei Corcuera fa vergonya"

Francesc Arnau, *enfant terrible* dels advocats catalans i màrtir de jutges i policies. Amb motiu de l'anunciat projecte de Seguretat Ciutadana del Ministeri de l'Interior, EL TEMPS ha volgut aprofundir amb ell sobre la regulació de l'ordre públic i la justícia.

Senyor Arnau, què significaria la posada en vigor del projecte del ministre Corcuera?

—Donaria estatus legal a una sèrie de pràctiques que ja són habituals i diàries. Per això seria lamentable que s'aprovés aquesta llei, que és una llei que fa vergonya. Fins i tot ho han dit alguns policies públicament.

—¿Anem cap a l'estat policial, com algú ha dit?

—A l'estat policial, ja hi som. Jo no recordo canvis substancials des que estic treballant. És més, les coses més dures que m'han passat, m'han passat l'últim any. El dia de la inauguració de l'Estadi Olímpic, per exemple, vaig ser agredit per un policia a l'interior d'una comisaria.

—Però el marc jurídic actual garanteix els drets dels ciutadans...

—Una cosa és el marc jurídic i una altra de ben diferent la realitat. A les dotze de la nit, dins d'una comisaria, la Constitució espanyola és paper mullat. I això és causa de la tradició repressiva que caracteritza l'estat espanyol des de fa molts anys.

—¿Com es concreta aquesta tradició?

—Per exemple, en el mal ús que la policia fa del carnet d'identitat i del dret a identificar en segons quins supòsits els ciutadans. El ciutadà té obligació de mostrar el carnet a la policia només quan sigui degudament requerit. ¿Què vol dir degudament? Vol dir de forma no intimidatòria. A la gent li han d'explicar perquè li demanen la documentació. Posem per cas, jo vaig per la Plaça de Catalunya, ve un policia i em diu: "escolti, l'hem d'identificar perquè hi ha hagut un atracament perpretat per un individu de les seves característiques". Així, sí. Però si simplement per la cara que fas t'aturen, et posen contra la paret i et fan traure el carnet només per començar... llavors sí que no. Hi ha la creença estesa que la policia té dret a fer certes coses que en realitat no pot fer, i en aquest país no hi ha cap llei que obligui el ciutadà a identificar-se perquè sí. Això és important saber-ho perquè la policia pot manipular les dades del DNI de forma intencionada. Al meu carnet, per exemple, consta que la meva professió és "avogado", escrit amb "v". ¿Per què? No sé si és per un error de la senyoreta que ho va teclejar a màquina o si és una manera de dir alguna cosa, tenint en compte el meu historial. En qualsevol dels dos casos, és lamentable i inquietant.

—¿Quin ús es fa de les fitxes policials acumulades durant el franquisme?

—Totalment fraudulent. No fa ni tres mesos, en una comissaria dels afores barcelonins, a una persona que havia anat a denunciar un robatori li van ensenyar la fotografia d'un amic seu per veure si aquell era el culpable. Ells no sabien que era amic seu, però sabien de sobra que no havia estat ell, ja que precisament es tracta d'un noi que fa vint anys que està en el poble i si s'ha destacat és per la seva lluita sindical i antifranquista. La foto la van ensenyar igualment, aviam si hi havia sort.

—Sembla que vostè ho sap tot del món interior de les comissaries de policia. ¿Els policies li tenen por?

—No, però saben que jo aniré amb la llei a la mà i que no permetré que se la saltin. Recentment vaig anar a la prefectura de Policia de Via Laietana per a assistir un acusat d'atracar un banc. Només entrar ja vaig veure que es miraven sorpresos perquè no m'esperaven i parlaven entre ells. Un se'm va apropar i em va comunicar que la roda de reconeixement no es faria. De fet, el meu client ja estava col.locat dins l'habitació especial de les rodes de reconeixement. Doncs bé, tots els individus que completaven la roda eren africans. Tots africans, excepte ell. Això és transgredir la llei, que obliga a fer les rodes de reconeixement amb individus de característiques similars. Si l'advocat hagués estat un altre, aquesta roda s'hagués realitzat de forma il.legal. Per a evitar situacions d'aquest tipus no cal ser un superman.

—En el fons vostè acusa la gran majoria d'advocats de no fer complir la llei. És l'acusació més greu que se li pot fer a un lletrat...

—El problema és que els advocats també es comporten de forma submissa davant el poder. I és que tots els advocats han fet la mili, on t'ensenyen a sotmetre't, a marcar el pas i comportar-te com un autòmata. Quan algun no ho fa, llavors sembla estrany, com és el meu cas. A les comissaries jo surto a problema diari.

—¿No se'l pot acusar de buscar-se'ls, els problemes?

—Si buscar-me'ls és entrar a comisaria dient "bon dia" en lloc de "buenos días", doncs és clar. A partir del moment que no canvio de llengua, ja em miren d'una altra manera.

—¿Parlar en català en els àmbits policials i judicials continua sent un problema?

—Segons la campanya de la Generalitat de Catalunya, no. Però és fals. No és perquè sí que l'últim cartell editat pel Ministeri de l'Interior, on es mostra la foto de Joan Carles Monteagudo, inclogui com a fet destacable que "habla en catalán". Per cert, aquest cartell és idèntic a uns que jo tinc vistos de fa anys a Berlín, Bonn i Frankfurt, referits a la Fracció Alemanya de l'Exèrcit Roig. El mateix cartell, el mateix format, les mateixes lletres...

—¿Es la internacionalització de les polítiques de seguretat?

—Ja fa anys que ho intenten. La concepció de les coses serà la mateixa, però més perfeccionada. Hi ha un grup sinis-

"Els advocats es comporten de forma submissa davant del poder". JORDI MORERA

tre d'alts responsables policials europeus que es reuneixen en un poblet de Luxemburg que es diu Schengen gairebé setmanalment. A Schengen dissenyen la política policial dels pròxims anys amb vista a l'obertura de fronteres de l'any 92. Obertura que per als ciutadans de raça negra o els àrabs serà tancament. Per a ells serà pràcticament impossible sobreviure a Europa.

—La data del 92 es revela com a clau també en matèria policial, i en especial als Països Catalans. ¿Hi ha un nou "plan ZEN" preparat per als Jocs Olímpics?

—ZEN volia dir "Zona Especial Norte". I ells poden situar el nord a Bilbao o a Barcelona, segons com els convingui. S'aplicaran les mateixes teories però amb més sofisticació.

—En tot aquest entramat, ¿quin paper hi té el poder judicial?

—Són el complement ideal. Els jutges són molt més respectuosos amb la paraula de la policia que no pas amb la paraula del ciutadà. Encara hi ha jutges que condemnen únicament i exclusiva d'acord amb la paraula de la policia. Fa deu dies escassos, en el Jutjat de Guàrdia de Barcelona, un jutge no va fer cas d'un client meu, acusat d'atracar un banc, que li assegurava que el dia en qüestió ell estava a la presó complint pena per un altre delicte, i per tant no en podia ser l'autor. El jutge no li va fer cas. Sense comprovar si el que deia el meu client era cert o no, el va tornar a enviar a la presó. ¿Tant costava comprovar-ho? Doncs no ho va fer.

—Amb el projecte de llei que ha presentat, ¿Corcuera ha anat més lluny que Barrionuevo?

—No hi ha cap diferència. Si el Corcuera es pensa que mana... aquest senyor no mana, Barrionuevo no manava.

—¿Qui mana, doncs?

—Els poders fàctics. Militars, policia, banquers, la cúpula dels capellans. Com sempre. Encara recordo la imatge de Barrionuevo quan era ministre d'Interior cantant l'himne de la Guàrdia Civil en posició. Mentre visqui recordaré aquesta imatge. ¿Com pot ser que tot un ministre se sentís obligat a cantar l'himne de la Guàrdia Civil? Aquesta va ser la demostració més clara de qui mana en realitat.

— ¿No es pot despendre de les seves afirmacions que els ciutadans restem indefensos davant el poder, malgrat la consolidació de la democràcia?

—L'experiència m'ha demostrat que davant molts policies realment estem indefensos. ¿Com es pot acceptar jurídicament, per exemple, que es digui que un policia ha usat la seva arma en legítima defensa? La legítima defensa no és aplicable en cap cas a la policia. Un policia no porta l'arma per defensar la seva vida, sinó els interessos socials que li han estat encomanats. Podríem passar que s'absolgués un policia en virtut del compliment del deure, però mai en virtut de la legítima defensa. Això seria com acceptar, salvant les distàncies i amb tots els respectes, que un bomber té dret a emportar-se la manguera a casa seva per regar les flors del seu jardí. La manguera, a la caserna de bombers. La pistola, a la comissaria.

—Francesc Arnau, ¿enfant terrible dels advocats?

—Malgrat jo mateix.

Eduard Voltas

"Hem d'anar cap a un Senat federal"

El Tribunal Constitucional ha decidit recentment a favor del recurs d'ampara presentat pel senador de CiU Joaquim Ferrer que confirma la constitucionalitat de la petició de l'ús de les llengües oficials de les comunitats autònomes a la cambra alta.

La inconstitucionalidad de la moción controvertida no resultaba manifiesta e inequívoca y, cn conseqüència, la Mesa no debió acordar su inadmisión a trámite, hurtando juicios de oportunidad política que, conforme al procedimiento recogido (...) del Reglamento del Senado, solo correspondían al pleno. Por ello, la indebida inadmisión a trámite de la mocion por la Mesa infringió el *ius ut procedatur* de los senadores del grupo parlamentario recurrente, en la medida que excluyó su derecho a intervenir en el pleno".

Aquest text correspon a la resolució del Tribunal Constitucional, adoptada el passat 13 de desembre, en la qual es respon al recurs d'ampara presentat pel senador Joaquim Ferrer després que la Mesa del Senat negués dues vegades, el 10 d'octubre i el 15 de novembre de 1988, l'admissió a tràmit d'una moció presentada pel grup de Convergència i Unió. Aquesta moció demanava debatre en el ple la proposta que tots els senadors poguessin utilitzar qualsevol de les llengües oficials a l'estat espanyol.

Les raons de la Mesa del Senat, presidida llavors per Federico de Carvajal, eren d'una banda que el castellà era l'única llengua oficial a tot el territori de l'estat, mentre que les altres només ho són a la comunitat respectiva, i en segon lloc, que l'ús de diverses llengües no estava d'acord amb el text constitucional. La sentència ha rebutjat els arguments de la Mesa i obre de nou la possibilitat d'aconseguir l'ús normal del català a la cambra alta. Desapareguts els problemes legals, la decisió passa a ser política.

—Senyor Joaquim Ferrer, després d'aquesta sentència, ¿en quina situació es troba la petició de l'ús del català?

—Hi ha dues qüestions. La primera és que durant aquests dos anys, mentre s'esperava la sentència, s'hi ha continuat treballant. Ara la qüestió ja està molt més madura. En aquest temps tots els grups presents a la cambra s'han anat manifestant favorablement i sembla que s'ha arribat a un consens que permetrà que en la futura Comissió d'Autonomies del Senat prevista en el nou reglament que s'està elaborant tinguin cabuda les llengües oficials a l'estat.

Una segona qüestió important és l'acord que adoptà unànimement el Parlament de Catalunya el mes de març de l'any passat, on s'instava les forces polítiques a desenvolupar les actuacions polítiques necessàries per a aconseguir la utilització del català. El que s'ha de fer ara, és reunir-nos els senadors catalans per estudiar la presentació d'una nova moció, aquest cop conjunta, en el mateix sentit que fa dos anys.

—¿La petició d'ús del català va paral.lela a l'evolució de la reforma del Senat?

—En el Senat hi ha en marxa la reforma del reglament, que és una minireforma de la cambra. La reforma de debò del Senat hauria de ser reformar la Constitució, per donar-li competències específiques. Nosaltres, CiU, som partidaris de reformar la Constitució per donar competències al Senat. Com que en aquest tema no hi ha consens, s'ha empès, per part de tothom, la reforma del reglament, i a través d'aquesta reforma, es pensa introduir canvis en el Senat, entre els quals hi ha crear la gran comissió d'autonomies, banc de proves del que algun dia serà el Senat. El que passa és que això va lentament, i ara, després de la sentència, tenim l'obligació de tornar a presentar la moció.

"La reforma de debò del Senat hauria de ser reformar la Constitució".

—Pel què vostè diu, ¿es pot afirmar que ja no queden traves per aconseguir-ho?

—És que no n'hi ha, només falta la decisió política, ferho. En el Senat, aquesta qüestió és d'una lògica imparable. Tenim l'obligació de fer aquest pas, independentment de la reforma del reglament de la cambra.

—¿Un possible retardament podria venir per aquí, per posar al mateix sac la petició d'ús d'altres llengües i la reforma del reglament?

—Durant els darrers anys, mentre no teníem la sentència, nosaltres hem impulsat el català al Senat a través de la reforma del reglament, però ara que tenim la sentència pensem tornar-ho a demanar clarament.

—¿Aquest fet no podria trencar el consens amb que s'ha dut el tema fins ara?

—Està per veure. Personalment veig que la qüestió està tan madura que ho dubto. Algú pot dir que això ja està previst a la reforma del reglament, molt bé, però ¿quina nosa hi fa que ho tornem a presentar?

—El president del Senat, Juan José Laborda, afirmà recentment que l'ús del català al Senat arribarà fins allà on arribi el consens dels partits. ¿És una manera de dir que a la Comissió d'Autonomies sí, però al plenari no?

—Jo diria que encara estan obertes totes les portes. En aquests dos anys no he trobat ningú que m'hagi dit no a aquesta qüestió. La Comissió d'Autonomies és un primer pas, però no hi ha limitació.

—¿Ningú s'hi ha oposat?

—Hi ha hagut grups que han trigat a incorporar-se, han trigat a adonar-se'n, però mai ningú s'ha atrevit a dir que no, perquè és evident que és d'una lògica imparable.

—¿Per què és important l'ús del català al Senat?

—Han passat dotze anys després de l'aprovació de la Constitució. En aquesta primera etapa s'han reconegut algunes realitats, però només és una primera etapa. Ara, a la dècada dels 90, calen nous objectius. Concretament, el Senat ha d'acollir en el seu si, de forma quotidiana, les diverses llengües. Aquesta iniciativa s'inscriu dins una segona etapa d'aprofundiment de la democràcia i de desenvolupament de l'estat autonòmic. Aconseguir l'ús de totes les llengües al Senat és una cristal.lització al més alt nivell del caràcter plurilingüístic i pluricultural de l'estat.

—El reconeixement del català realitzat fa poc pel Parlament Europeu, ¿influeix el procés del Senat?

—Jo no sé si ha influït, però hi ha certes coincidències. El dia 10 i 11 de desembre hi va haver el ple d'Estrasburg que aprovà la resolució, i la sentència del TC és del dia 13. S'ha produït una cosa darrere l'altra, quan feia dos anys que esperàvem.

—¿El Senat, tal com està ara, no funciona?

—El Senat, ara per ara, funciona igual que el Congrés. Fa el mateix. Seria fals dir que no fa res; no, el problema és que fa exactament el mateix. Hem d'anar cap a una reforma, ara sectorial, però algun dia global, i reformar la Constitució. L'objectiu és un model de Senat federal, amb competències específiques.

—S'ha sentit recolzat per altres senadors dels Països Catalans?

—No específicament. Els meus interlocutors sempre han estat els portaveus dels grups on estan.

Pere Martí

JORDI MORERA

Tothom d'acord en el fons, discrepàncies en la forma

EL TEMPS ha demanat l'opinió sobre la sentència a senadors d'altres opcions polítiques representades al Senat i d'altres territoris dels Països Catalans:

Alfons Cucó, senador del PSPV:

"Poca cosa es pot afegir a una decisió del Tribunal Constitucional. A mi em sembla una decisió legalment correcta i sobretot políticament oportuna. Qualsevol cosa que afavoreixi el reconeixement de la plurinacionalitat de l'estat és correcta i convenient, i precisament és el Senat la primera institució de l'estat que ha d'avançar en aquest camí. Poder-me expressar en la meva llengua al Senat és per a mi una gran il.lusió".

Simó Pere Barceló, senador mallorquí del Partit Popular:

"Aquesta sentència del Tribunal Constitucional em sembla que facilitarà que d'una vegada per totes els diversos grups es defineixin on s'han de definir sobre la utilització de les llengües de les comunitats autònomes. Fou un greu error que la Mesa vetés aquesta discussió. La seva decisió fou bàsicament política. Ara, si es torna a presentar la moció, no es repetirà el problema. Si s'aprovés l'ús de les diverses llengües, jo parlaria mallorquí en el ple".

Felip Lorda, senador del PSC:

"Aquesta sentència el que fa és autoritzar el debat. La situació és nova, els esdeveniments han superat la situació que abordava la moció, ja no és necessària perquè el català segueix el curs a través de la reforma del reglament. La possibilitat d'usar-lo en el ple no es veu imminent, tot i que no s'hi renuncia. Personalment ja n'he fet ús alguna vegada".

LA SETMANA

La Catalunya del Nord s'exhibeix a la Scala

Les perspectives de futur del mercat únic europeu, com també l'afluència cada vegada més gran de gironins i barcelonins als hipermercats nord catalans i a les pistes d'esquí de l'Alta Cerdanya, han despertat aquests últims anys a la Catalunya del Nord un nou interès pel que passa al sud del Pirineu i un afany en alguns sectors sòcio-econòmics rossellonesos per lligar nous contactes i relacions amb "els germans retrobats".

Així, per donar a conèixer el conjunt de l'oferta turística de les comarques del nord, del 7 al 13 de gener, el Consell General dels Pirineus Orientals (entitat administrativa francesa que correspon a una diputació espanyola) organitza una setmana de promoció que tindrà com a escenari principal els salons de la Scala de Barcelona. Després de les presentacions realitzades a París i en altres grans ciutats franceses, aquesta és la primera acció d'envergadura que una institució de la Catalunya del Nord organitza a Barcelona. Turisme, gastronomia i cultura seran els tres eixos d'aquesta operació.

De fet, el programa d'actes es concentra sobretot en el dia 8 de gener, dedicat essencialment al turisme, amb la presentació del Grup d'Interès Econòmic (GIE), anomenat "Cap Sud" en les campanyes de màrqueting. Presidit per René Marques, també president del Consell General, "Cap Sud" reuneix entitats institucionals i privades que fins ara es dedicaven sense concertació a la promoció turística de les comarques nord-catalanes. Amb la creació d'aquesta agrupació d'interès econòmic, el Consell General de la Catalunya del Nord pretén dotar-se d'una eina innovadora a l'estat francès per promoure a prop de les agències de viatges i de turisme estatals i internacionals una nova política turística. "Cap Sud" aposta principalment per la comercialització de productes turístics que inclouen des de l'allotjament fins a les activitats de lleure, passant per tot tipus de serveis sense limitar-se, com passava abans, a vendre només sol i sorra.

La diada principal d'aquesta setmana serà marcada també per una vetllada oficial que, a més de responsables de les institucions nord i sud-catalanes comptarà amb representants de la premsa i professionals del turisme al Principat.

Al sopar de gala s'hi serviran plats típics preparats pel xef Eric Vicens del restaurant La Balette de Cotlliure i alguns vins famosos del Rosselló. Aquest serà un preludi a l'espectacle habitual del music-hall barceloní, en el qual actuarà excepcionalment el cantant rossellonès Jordi Barre –el pioner de la nova cançó als Països Catalans–. D'altra banda, durant tota la setmana les especialitats gastronòmiques nord-catalanes s'integraran a la carta de la Scala.

Pere Codonyan

Dalt, manifestació en favor de Macià Manera. Baix, l'entrada de la Scala. J CELIA/D UMBERT

Diada Nacional en favor de Macià Manera

Com cada any, el 31 de desembre es commemora a Mallorca l'entrada victoriosa del rei en Jaume a la Medina Mayurka musulmana. La diada té dues cares completament diferents: per una banda la celebració folklòrico-institucional a la plaça de l'Ajuntament i, per l'altra, l'acte reivindicatiu nacionalista que celebren el Partit Socialista de Mallorca (PSM) i altres forces com Catalunya Lliure i la Crida a la Solidaritat.

Enguany el PSM celebrà la seva diada a Manacor el dia 29, segons les fonts, va començar al Passeig del Born i va recórrer els principals carrers de Palma.

Quan els manifestants van arribar a la plaça del rei en Jaume, el grup es va parar per escoltar diversos parlaments. En primer lloc va intervenir Jaume Santandreu, capellà i fundador d'Esquerra Republicana a Mallorca. També van intervenir Antoni Serra, escriptor, i Joan Sánchez, detingut tres dies abans que Macià a prop de Figueres. Joan Sánchez va compartir alguns dies amb Manera quan encara estava dins la presó.

El judici on es tractarà la suposada vinculació de Macià Manera a l'organització Terra Lliure serà el proper 21 de gener. El cas del jove de Montuïri ha generat una comissió cívica de solidaritat encapçalada per personalitats significatives de l'illa com els esmentats Jaume Santandreu i Antoni Serra o Josep Maria Llompart, de la Fundació Llull.

Xim Fuster

Batalla a l'autopista

Viatjar des de Barcelona a València, i viceversa, per carre-

Flash

No som 4 gats ARXIU

José Luis Corcuera, ministre d'Interior del govern espanyol, ha afirmat fa uns dies a Barcelona que a partir de juliol d'enguany, començaran a arribar les primeres dotacions dels quinze mil policies i guàrdies civils que vetllaran "para garantizar el normal desarrollo del acontecimiento olímpico". El que no va aclarir el ministre va ser on posarà aquest contingent policial. Tres mil aniran a dormir a la Universitat Autònoma de Barcelona, però la resta encara no tenen llit. El ministre ha dit, però, que seran convenientment "dispersados" per evitar que junts siguin potencials objectius d'atemptats. La policia autonòmica encara no té les funcions definides en aquest àmbit. Corcuera afirmà que "en esta vigilancia de las instalaciones olímpicas es *posible* que también colaboren los Mosos". Per a arrodonir-ho, el conseller de Governació, Josep Gomis, ha de fixar amb el ministeri quines són aquestes *possibilitats*.

RAFA GIL

Josep Cuní, col.laborador d'aquesta casa, tindrà aviat una nova tasca periodística per a assumir. Segons ha pogut saber aquesta revista, el conegut periodista dels matins de Catalunya Ràdio o dels Informatius del Canal 33 passarà a substituir Vicenç Villatoro en la seva columna diària del diari *Avui*. D'aquesta manera, Cuní compartirà tribuna diària amb Pilar Rahola. L'anunciada retirada de Villatoro, motivada pel seu desig de dedicar-se plenament a escriure un llibre, havia fet sorgir molts pretendents a la dita columna, que finalment ha estat per al periodísticament prolífic Cuní.

JORDI MORERA

Esquerra Catalana, partit que lidera Joan Hortalà, ha decidit ajornar la celebració de la segona part del seu congrés fundacional prevista per al 13 de gener a causa de la proximitat d'aquesta data amb la fi del termini donat per l'ONU en el conflicte del Golf. Hortalà té por a passar desaparcebut, no a la guerra.

tera pot ser problemàtic si u decideix prendre l'autobús. Després d'una estranya batalla legal, l'empresa pública Enatcar ha decidit, de manera unilateral, rescindir el contracte que arrendava a Mediterráneo Expres l'explotació de la línia que unia les dues ciutats més importants dels Països Catalans. L'excusa: els comptes, és a dir, el deu per cent que Mediterráneo li ha de donar a Enatcar, no estaven clars.

Mediterráneo, tanmateix, opina que sí, i és per això que ha decidit de continuar oferint el seu servei (el primer en la història, tot s'ha de dir, que comunicava València i Barcelona d'una manera acceptable i periòdica). Però, malgrat l'oferta doble, si l'usuari decideix de pujar a algun dels autobusos de l'empresa privada que en un principi, quan van obtenir l'adjucació, regentaven el socialista Carlos Payà i el seu soci Francisco Martínez Rico, pot passar-li que arribe un agent de la Conselleria d'Obres Públiques Urbanisme i Transports de la Generalitat Valenciana i l'obligue a baixar i pujar a un altre d'Enatcar.

L'empresa pública no vol perdre l'oportunitat d'explotar una línia que es troba entre les més rendibles de l'estat espanyol i ha decidit recuperar la concessió que va atorgar a una empresa (Mediterráneo) que s'acabava de crear. Així les coses, els autobusos de Mediterráneo no han pogut eixir el dia que s'escriu aquesta nota i tot fa pensar que, si no s'oposa res a la voluntat de l'estat, la companyia haurà de tancar i despatxar els seus 60 treballadors.

Mentrestant, el fiscal general de l'estat continua investigant les estranyes actuacions de la direcció d'Enatcar quan aquesta estava en mans del militant socialista Rafael Ortega i que afecten a la venda a preus de saldo de diverses línies que uneixen poblacions valencianes.

L'embolic no ha fet més que començar.

Jordi Sebastià

CDC-UDC: una polèmica forçada

Després que el passat cinc d'octubre s'arribés a un acord polític sobre les eleccions municipals entre les direccions nacionals de CDC i UDC, hi ha hagut aquests darrers mesos tot un seguit de conflictes locals per a la distribució dels candidats. Les acusacions de Jordi Comalat, president del comitè executiu de CDC al Maresme i pertanyent al sector *roquista* del partit, contra alguns militants d'Unió de la comarca als quals ha acusat "d'anticatalanistes" han evidenciat l'actitud recelosa de determinats sectors de Convergència davant l'actual fase d'expansió organitzativa del soci de coalició que busca una presència més àmplia a les llistes municipals on ha tingut un creixement de militància.

El quid d'aquesta questió no és, per a Domènec Sesmilo, responsable d'organització d'UDC, una exigència per part dels demòcrata-cristians d'augmentar la seva quota electoral del 25%, sinó el fet que "abans érem presents a dos-cents pobles i ara ho som a cinc-cents i, per tant, és del tot lògic que ens corresponguin més regidors". Sesmilo creu que la voluntat de mantenir la coalició obliga a prescindir d'actituds "èticament no acceptables" com les de Jordi Comalat, encara que el dirigent d'Unió considera normal el sorgiment de problemes en l'elecció de candidats "sobretot quan es produeixen entre dos partits i és més fàcil que trascendeixin a l'opinió pública". Les garanties que CDC ha donat que, també al Maresme, s'arribarà a un acord municipal comportaren que aquesta mateixa setmana les dues executives reafirmin, per separat, el pacte municipal.

Per consolidar encara més aquesta voluntat d'entesa, Domènec Sesmilo ha recordat l'oferta d'UDC de mantenir el mateix pacte electoral per als comicis autonòmics. El compromís formal que les sigles CIU només s'utilitzin quan es vagi en candidatures unitàries i no en solitari era una de les poques diferències de fons que es van haver de resoldre en els acords d'octubre de 1990. I la confirmació del pacte tanca, doncs, una polèmica estirada per alguns mitjans ja que es manté la cohesió d'una coalició que, segons Sesmilo, "seria un suïcidi trencar".

Oriol Malló

PALAU DE LA MÚSICA
I CONGRESSOS DE VALENCIA

Hivern 91

AJUNTAMENT DE VALÈNCIA

CONCERTS D'ABONAMENT

11 DE GENER DE 1991
DIVENDRES. 20 15 H. — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
EUGÈNE SARBU, violí
ANTONELLO ALLEMANDI, director
JOHANNES BRAHMS, Concert per a violí i orquestra en re major, op. 77
PIOTR ILITX TXAIKOVSKI. Simfonia núm. 4 en fa menor, op. 36
ABONAMENT 1

* *12 DE GENER DE 1991*
DISSABTE. 19.30 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE MOSCOU
VLADIMIR PONKIN, director
WOLFGANG AMADEUS MOZART. Simfonia núm. 29 en la major, KV. 201
FRANZ SCHUBERT. Simfonia núm. 6 en do major, D. 589 "Petita"
PIOTR ILITX TXAIKOVSKI. Romeo i Julieta (obertura-fantasia)
MODEST MUSSORGSKI. Una nit en el Mont Pelat (fantasia)
ABONAMENT 2

* *17 DE GENER DE 1991*
DIJOUS. 20.15 HORES — *SALA A*

ISAAC STERN, violí
ROBERT McDONALD, piano
LUDWIG VAN BEETHOVEN. Sonata en re major, op. 12, núm. 1
CÉSAR FRANCK. Sonata en la major
LEOS JANACEK. Sonata per a violí i piano
FRITZ KREISLER. Sicília i Rigodó en l'estil francès
KAROL SZYMANOWSKI. La fontaine d'Aréthuse, op. 30, núm. 1
ANTONIN DVÕRAK i FRITZ KREISLER. Dansa eslovaca núm. 2 en mi menor, op. 46
FRITZ KREISLER. Preludi i allegro en l'estil Pugnani
ABONAMENT 3

* *18 DE GENER DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
MARIO MONREAL, piano
MANUEL GALDUF, director
DIMITRI SHOSTAKOVICH. Obertura festiva en la major, op. 96
PIOTR ILITX TXAIKOVSKI. Concert per a piano i orquestra núm. 1 en si bemoll menor, op. 23
LUDWIG VAN BEETHOVEN. Simfonia núm. 3 en mi bemoll major. "Heroica"
Concert en benefici de Manos Unidas
ABONAMENT 4

* *25 DE GENER DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
JOAQUIN ACHÚCARRO, piano
MANUEL GALDUF, director
RAMÓN PASTOR. Amulindale*
SERGEI RACHMANINOV. Rapsòdia sobre un tema de Paganini, op. 43
ROBERT SCHUMANN. Simfonia núm. 4 en re menor, op. 120
* Estrena absoluta
ABONAMENT 5

* *27 DE GENER DE 1991*
DIUMENGE. 19.30 HORES — *SALA A*

FILHARMÒNICA LITUANO-ALEMANYA
MSTISLAV ROSTROPOVICH, violoncel
SAULIUS SONDEECKIS, director
NICOLAI RIMSKI-KORSAKOV. La donzella de la neu, La Gran Pasqua Russa (Obertura), El gall d'or (suite)
ANTONÍN DVÕRAK. Concert per a violoncel i orquestra en si menor, op. 104
ABONAMENT 6

* *2 DE FEBRER DE 1991*
DISSABTE. 19.30 HORES — *SALA A*

THE SCHOLARS
THE SCHOLARS BAROQUE ENSEMBLE
KYM AMPS, soprano
ANGUS DAVISON, contratenor
ROBIN DOVETON, tenor
DAVID VAN ASCH, baix
GEORG FRIEDRICH HAENDEL. Acis and Galatea
ABONAMENT 7

* *8 DE FEBRER DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
LEONIDAS KAVAKOS, violí
ODÓN ALONSO, director
RAMÓN RAMOS. Contra*
HENRYK WIENIAWSKI. Concert per a violí i orquestra
PIOTR ILITX TXAIKOVSKI. Simfonia núm. 5 en mi menor, op. 64
* Estrena absoluta
ABONAMENT 8

* *9 DE FEBRER DE 1991*
DISSABTE. 19.30 HORES — *SALA A*

LONDON FESTIVAL ORCHESTRA
MARTHA ARGERICH, piano
Programa per determinar
ABONAMENT 9

* *14 DE FEBRER DE 1991*
DIJOUS. 20.15 HORES

FILHARMÒNICA SOVIÈTICA
VIKTORIA POSTNIKOVA, piano
GUENNADI ROHZDESTVENSKI, director
CRISTÓBAL HALFFTER. "Tiento y batalla"
SERGEI RACHMANINOV. Concert núm. 3 per a piano orquestra en re menor, op. 30
PIOTR ILITX TXAIKOSVKI. Trencanous, op. 71, segon acte
ABONAMENT 10

* *15 DE FEBRER DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
WLADIMIR KATZAROV, violí
EDUARDO ALEGRE, contrabaix
ENRIQUE GARCÍA ASENSIO, director
CÉSAR CANO. Práctica de pasión*
WOLFGANG AMADEUS MOZART. Serenata en si bemoll major per a 13 instruments de vent "Gran Partita", KV. 361
GIOVANNI BOTESSINI. Concert per a violí contrabaix orquestra
DMITRI SHOSTAKOVICH. Simfonia núm. 5 en re menor, op. 47
* Primera audició de l'Orquestra de València
ABONAMENT 11

* *16 DE FEBRER DE 1991*
DISSABTE. 19.30 HORES — *SALA A*

CONJUNT INSTRUMENTAL MARE NOSTRUM
BERNARDO ADAM FERRERO, director
ANTON S. ARENSKI. Sis escenes juvenils
BERNARDO ADAM FERRERO. Formas caleidoscópicas
WILFRED JOSEPHS. Concerto a Dodici*
ANTONY JACKSON. Consonare II*
RICHARD STRAUSS. Serenata
ALFREDO A. DAMIANO. Tres danses argentines
* Estrena absoluta
ABONAMENT 12

* *24 DE FEBRER DE 1991*
DIUMENGE. 19.30 HORES — *SALA A*

ACADEMY OF ST. MARTIN-IN-THE-FIELDS
IONA BROWN, directora i violí
RONALD THOMAS, violí
CELIA NICKLIN, oboè
ARCANGELO CORELLI. Concerto grosso núm. 7 en re major, op. 6
HEITOR VILLALOBOS. Bachianas brasileiras, núm. 9
GEORG FRIEDRICH HAENDEL. Concert en sol menor per a oboè i orquestra
JOHANN SEBASTIAN BACH. Concert per a dos violins i orquestra en re menor, BWV. 1043
JOSEPH HAYDN. Simfonia núm. 42 en re major
ABONAMENT 13

* *1 DE MARÇ DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
SERGIO EDELMAN, piano
THEO ALCANTARA, director
WOLFGANG AMADEUS MOZART. Lucio Silla (obertura). KV. 135
LUDWIG VAN BEETHOVEN. Concert núm. 3 per a piano i orquestra en do menor, op. 37
ALEXANDER GLAZUNOV. Simfonia núm. 5 en si bemoll major, op. 55
ABONAMENT 14

* *3 DE MARÇ DE 1991*
DIUMENGE. 19,30 HORES — *SALA A*

COLLEGIO ISTRUMENTALE ITALIANO
GUSTAV LEONHARDT, director
GEORG PHILIPP TELEMANN. Tafelmusik en re major (obertura i final)
JEAN PHILIPPE RAMEAU. Dardanus (suite)
JOHANN SEBASTIAN BACH. Suite núm. 1 en do major, BWV 1066
ABONAMENT 15

* *8 DE MARÇ DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
COR DE VALÈNCIA
ANDRÉ WATTS, piano
MANUEL GALDUF, director
LUDWIG VAN BEETHOVEN. Concert núm. 4 en sol major per a piano i orquestra, op. 58
FRANZ SCHUBERT. Rosamunda. Fürstin von Zypern (per a contralt, cor i orquestra), D. 797
ABONAMENT 16

* *15 DE MARÇ DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
PHILIPPE ENTREMONT, piano i director
EDUARDO LALO. Le Roi d'Ys (obertura)
LUDWIG VAN BEETHOVEN. Concert per a piano i orquestra núm. 1 en do major, op. 15
CAMILLE SAINT-SAËNS. Simfonia núm. 3 en do menor, op. 78 amb orgue*
ABONAMENT 17

* *20 DE MARÇ DE 1991*
DIMECRES. 20.15 HORES — *SALA A*

PHILHARMONIA ORCHESTRA
CARLO MARIA GIULINI, director
JOHANNES BRAHMS. Simfonia núm. 3 en fa major, op. 90
Simfonia núm. 1 en do menor, op. 68
ABONAMENT 18

* *21 DE MARÇ DE 1991*
DIJOUS. 20.15 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE LA BBC
BORIS PERGAMENSCHIKOV, violoncel
MARY KING, mezzo soprano
LOTHAR ZAGROSEK, director
BRIAN ELIAS. Cinc cançons
EDWARD ELGAR. Concert per a violoncel i orquestra en mi menor, op. 85
JOHANNES BRAHMS. Simfonia núm. 2 en re major, op. 73
ABONAMENT 19

* *22 DE MARÇ DE 1991*
DIVENDRES. 20.15 HORES — *SALA A*

SUDDEUTSCHES VOKALENSEMBLE
CONJUNT INSTRUMENTAL DE LA SIMFÒNICA DE BAMBERG
JOSEPH HAYDN. Die Schöpfung (La Creació)
ABONAMENT 20

* *29 DE MARÇ DE 1991*
DIVENDRES. 19.30 HORES — *SALA A*

ORQUESTRA DE VALÈNCIA
COR DE VALÈNCIA
GARY HOFFMAN, violoncel
MANUEL GALDUF, director
RICHARD WAGNER. Parsifal (preludi del acte I)
ROBERT SCHUMANN. Concert per a violoncel i orquestra en la menor, op. 129
JOSÉ MARÍA CERVERA LLORET. El Redentor
ABONAMENT 21

MUSICA 92

GENERALITAT VALENCIANA

ABONAMENT / CONDICIONS

L'abonament per al cicle "Hivern 91" eixirà a la venda a partir del dia 7 de gener, a les taquilles del Palau.
L'abonament cobreix 21 concerts. Els abonaments estaran a la venda a un preu de 30.000 pessetes, un 16% més baix que el resultant de sumar els preus de cadascú dels concerts compressos.
Com que l'abonament no és intransferible, li preguem que, si no pot assistir, el cedesca a alguna persona, a fi que no queden butaques buides. Aquesta programació pot ser modificada per la direcció del Palau.
En el cas que un concert fóra suspés, el Palau n'oferirà un altre, sobre el qual la direcció informarà oportunament.

CAIXA DE VALÈNCIA

ESTAT

Jon Idígoras respon a la concessió del suplicatori

"El rei dels espanyols representa l'opressió del poble basc"

Arran del permís per a processar Jon Idígoras per part del Parlament espanyol a causa dels esdeveniments ocorreguts a Guernica el 1981, el parlamentari d'Herri Batasuna parla per a ELTEMPS en la línia que li és habitual. Sense pèls a la llengua.

El 31 de desembre de l'any passat, Jon Idígoras, membre de la mesa nacional d'Herri Batasuna, va ser localitzat per EL TEMPS a Iparralde (Euskadi Nord). L'activitat d'aquest qualificat representant de l'esquerra radical *abertzale* (patriota) és incessant i centrada quasi obsessivament en un tema: la negociació entre ETA i l'estat espanyol. Idígoras es mostra optimista amb els resultats d'uns contactes que, segons ell, s'han tornat a reprendre.

—¿Com valora la concessió del suplicatori per part del Congrés de Madrid?

—Primer que res vull dir que aquí no es permet una vertadera oposició política. No podem dir el que pensem del rei, de la monarquia, de la Constitució o del president del govern. Però encara és més denigrant que el que va ser un acte parlamentari, com ho fou el de Guernica el 1981, i així ha estat reconegut pel Parlament basc i pel mateix Tribunal Constitucional, arran de la presentació del nostre recurs, ha servit per a demostrar que la funció del Parlament espanyol és molt pobra. És a dir, el meu suplicatori va ser consensuat per la mesa del Parlament i en la cambra es van limitar a prémer el botó sense enriquir amb un debat les raons per les quals s'havia concedit el suplicatori.

Jo insisteixo en el que es va fer a Gernica [els parlamentaris d'HB entonaren l'*Eusko Gudariak Gara –Som soldats bascos–* quan començava a parlar Joan Carles] que fou un acte parlamentari en què es va dir al rei dels espanyols que no ens agradava la seva presència allí, perquè el rei dels espanyols representa l'opressió del poble basc i la manca de sobirania. Evidentment això és un clar exemple de l'exercici de l'oposició política. I els que no volen entendre-ho és que volen defugir la realitat al ciutadà.

Jon Idígoras. RAFA GIL

—¿Què pensa de la concessió del suplicatori en comparació amb d'altres que no han estat atorgats, atesa la majoria parlamentària del PSOE?

—Quan al parlament hi ha un corró i quan aquest corró consensua amb altres forces, en aquest cas el Partit Popular que és la dreta, llavors ja se sap el que ocorrerà. És a dir, quan al PSOE o al PP no els interessa un suplicatori, llavors no s'atorga, i quan els convé, llavors tira endavant, com en el meu cas, com ambdós partits defensen la Constitució espanyola i la monarquia permeten el meu processament.

—Els partits nacionalistes bascos votaren en contra del suplicatori...

—Els partits *regionalistes* bascos sempre han mantingut una actitud sumisa de cara a Madrid. No han sabut valorar el que representava l'acte de Gernica. A mi em sembla una absoluta frivolitat la posició del PNV i d'EE en dir que allò no va ser cap injúria al rei sinó un acte de mala educació. Allò no va ser ni una injúria al rei, ni una burla, sinó un acte d'oposició política. Li diguérem a Joan Carles, no com a persona, és clar, li diguérem al rei dels espanyols que no aceptàvem la seva presència a la sala de juntes de Gernica. ¡I tant!, perquè nosaltres no som monàrquics, ni ganes de ser-ho. A més a més, jo, personalment, penso que la monarquia és una cosa absolutament anacrònica, perquè en països on la democràcia és ben assentada la monarquia sobra.

—En un altre ordre de coses, ¿quina opinió li mereix la formació del nou govern basc, de signe nacionalista i en el qual, segons sembla, no pensen comptar amb la presència d'Herri Batasuna?

—La formació d'aquest govern no pot canviar la voluntat d'HB. La nostra presència definitiva en les institucions es produirà des del moment en què aquestes institucions ofereixin la garantia que allí dins es gestiona i es decideix, que allí dins hi ha una presència sobirana del poble. Mentre no siga així, estarem fent el ridícul en les nostres institucions.

Tot això que fan el PNV, PSE, EA i EE és una burla al ciutadà basc. Entenc que el *regionalisme* basc, i dic regionalisme perquè les cotes de nacionalisme d'aquests partits les poso en dubte, ja que ells mateixos es delimiten en veure què són capaços de reclamar a l'estat central en el sentit de sobirania per al nostre poble. Penso que aquests senyors estan ben conformes amb la Constitució espanyola, que no són capaços de qüestionar el que són els límits d'aquesta Constitució i quins són els límits de l'Estatut de Guer-

Mana la majoria

Els suplicatoris, figura que permet al Tribunal Suprem sol.licitar el processament de diputats o senadors en l'exercici de la seva funció parlamentària per presumptes delictes, està subjecte al joc de les majories i minories. No importa la major o menor gravetat del delicte, sinó la voluntat de les cambres legislatives. És a dir, qualsevol representant popular podrà ser sotmès als tribunals si així ho decideix la majoria dels companys de la cambra corresponent. Com que el PSOE manté la majoria absoluta en les darreres legislatives, el suplicatoris concedits o rebutjats ho han estat per voluntat exclusiva d'aquest partit. És el cas de Jon Idígoras i d'Ángel Alcalde, els dos de la coalició Herri Batasuna, els suplicatoris dels quals van ser concedits com també el del diputat del grup popular Ángel Sanchis. Per contra i durant la legislatura anterior, la majoria socialista va evitar que es concediren els suplicatoris contra Carmen García Bloise i José Barrionuevo, tots dos membres del PSOE. També fou rebutjada una demanda del Tribunal Suprem contra Miguel Herrero y Rodríguez de Minón, del Partit Popular, i una altra contra l'ex-membre del Partit Socialista Pablo Castellanos.

Per contra, van ser autoritzats, amb el vot socialista, els processaments de Ramon Tamames, Enrique Curiel –avui flamant afiliat al PSOE– i el popular Andrés Pedro Calero.

A les comunitats autònomes no hi ha possibilitat de concessió de suplicatoris ja que els respectius estatuts i per decisió del Tribunal Constitucional, no posseeixen aquesta figura. És a dir, els parlamentaris espanyols –Congrés i Senat– tenen i usen d'immunitat parlamentària, mentre que els seus *col.legues* autonòmics estan mancats d'aquest privilegi. L'única diferència que té un parlamentari català, per exemple, respecte a un ciutadà corrent és que serà jutjat, en cas de delicte flagrant, pel Tribunal Superior de Justícia de la seva comunitat.

G.M.

"La monarquia és una cosa absolutament anacrònica". RAFA GIL

nica, que són coincidents.

La veritat és que, per més voltes que li donin, el regionalisme basc i el nacionalisme espanyol no han pogut viure mai separats. És a dir, a llarg de la història s'han necessitat mútuament.

—¿L'última activitat d'ETA als Països Catalans, a més de la repercussió social, no perjudicarà Herri Batasuna?

—En aquest cas que em planteja penso que el perjudici electoral i de cara a Europa està en la cultura que es crea per tot l'estat espanyol. És evident que en la darrera campanya electoral a Europa se'ns van robar un bon munt de vots pel xantatge de la por, perquè representar HB en tot l'estat no és gens fàcil. D'altra banda, la veritat és que no sé si perjudica o beneficia, igual que no sé si perjudica o beneficia el fet que els presos d'ETA hagen estat repartits per noranta i tantes presons de l'estat espanyol: Barcelona, Càceres, Canàries, Mallorca, Melilla, etc.

—La negociació és la bandera electoral d'HB des de fa uns anys, ¿té alguna constància, avui, de contactes entre ETA i el govern espanyol?

—La veritat és que no tenim constància que, ara, hi haja una negociació. Penso que en aquest moment no negocien, però estic segur que hi ha contactes, naturalment. Però, dels contactes que és una fase prèvia a les converses, que en són una altra, i les negociacions, que en són l'última, hi ha bastant de temps. De tota manera penso que aquests contactes que ara es donen amb certa proliferació poden desembocar, i jo així ho espero, en unes converses serioses com ho foren les d'Alger. En una altra àrea i en un altre lloc, és clar. I després d'aquestes conversacions que ja són molt importants, el tema de les negociacions requeriria un cert procés i un temps de maduració. I un gran esforç per part dels partits polítics, fonamentalment dels bascos, perquè tots hi tenim molt a dir. Vull dir que no hi nego el protagonisme de cap partit polític perquè tenim molts compromissos per adquirir.

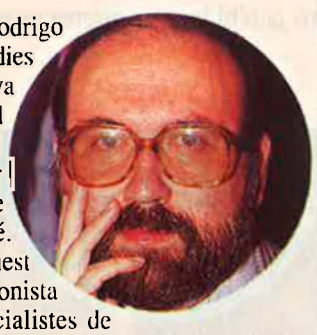
—Però, ¿és optimista...?

—Sí. I és que penso que no hi ha cap altra solució. Pretendre, com ha fet el govern fins ara, que és possible la derrota d'ETA per mitjà de la dispersió dels presos, la pressió policial continuada o la pretensió de l'aïllament social d'HB penso que és una pretensió nul.la, perquè és pràcticament impossible que siga així. I s'ha demostrat que els mateixos partits polítics del Pacte d'Ajuria Enea, si més no alguns d'ells, han patit un desgast terrible amb aquesta política, fonamentalment EE i EA.

José Miguel García Mateache

DES DEL RETIRO

Amb el ulls fits al golf Pèrsic

Quan el portaveu del PP, Rodrigo Rato, va anunciar fa uns dies que el seu partit prepara una nova gran batalla política al voltant del frau dels peonatges a Andalusia i Extremadura, ningú no li fa fer l gaire cas. I no perquè l'assumpte no tingui importància, que en té. El mateix Rato va comparar aquest nou escàndol amb el sistema peronista a l'Argentina i va acusar els socialistes de practicar el clientelisme electoral a través dels subsidis d'atur. Tot això és més o menys veritat, però revela moltes coses més. Per exemple, la insuficiència d'aquestes mesures per a resoldre situacions estructurals de misèria que acaben per degenerar en casos de corrupció, o el paper de la justícia (¿és un cas de solidaritat amb els desvalguts o una acció de justícia igualitària?), o el paper dels alcaldes, o el mateix sentit d'aquestes ajudes, etc.

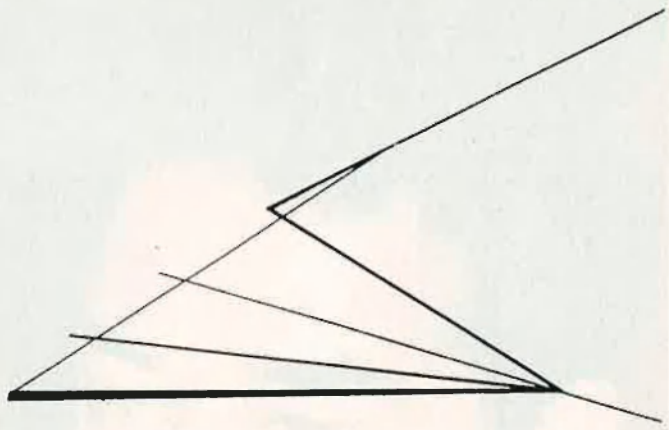
Però el tema no ha pres volada encara, perquè tothom té ara els ulls fits en el golf Pèrsic i en el dia 15 de gener. Sobre aquesta data el govern espanyol, com la immensa majoria de governs d'arreu del món, haurà de prendre decisions importants amb vista a les seves relacions exteriors i a la seva política interior. Fins ara no se sap què farà la tripleta González-Fernández Ordónez-Serra ni en cas de guerra, ni per ajudar a reconduir la pau. L'única iniciativa que ha pres el govern espanyol és destacar tres vaixells de guerra a la zona. Tota la literatura que ha motivat aquest destacament, oficialment en simple missió policíaca, denota el neguit amb el qual segueix l'opinió pública espanyola l'evolució dels fets i la participació de la flota expedicionària. Que el ministre Serra s'hagi vist obligat a fer una gran campanya publicitària a recer del Nadal i de les corbes de la Marta Sánchez, o els problemes sindicals amb la tripulació del *J.J. Sister* indiquen els recels que hi ha enfront de les iniciatives armades. Encara que només siguin de caire policíac. Els trets d'avís, les alertes a bord de la fragata *Numancia* per l'aproximació d'avions de combat iraquians, i no diguem la mort per accident d'un caporal són seguits amb una atenció màxima que ha obligat els màxims dirigents, com el president Jordi Pujol, a incloure referències a les tripulacions destacades en els seus discursos institucionals de cap d'any.

Tant si el conflicte acaba a plantofades o amb un acord, el govern espanyol haurà de filar prim, perquè l'ambigüitat mantinguda fins ara no ha permès un consens bàsic sobre el paper del nostre país en la crisi, ni entre les forces polítiques, ni dins de l'opinió publica. Arrenglerar-se amb la Unió Europea Occidental i sostenir una solució pacífica inconcreta no és prou per a orientar i establir criteris d'actuació, justament quan més cal una actuació sense fissures.

Josep M Sanmartí

EL GRUPO PARPALLÓ
1956-1961

colectivo valenciano, que jugó un papel decisivo en la renovación artística entre los años '50 y '60

AGUILERA CERNI
AGUIRRE
ALBALAT
ALFARO
BALAGUER
BENEDITTO
CASTELLANO
ESTELLES
ESTEVE EDO
GABINO
GENOVES
GIL J.
GIL M.
GIMENEZ PERICAS
GIMENO
LABRA
MARTINEZ PERIS
MICHAVILA
MONJALES
MONTESA
NASSIO
NAVARRO
PASTOR PLA
PEREZ ESTEVE
PEREZ PIZARRO
PORTOLES
PRADES PERONA
RIBERA BERENGUER
SEMPERE
SOLER BOIX
SORIA SALVADOR

8 ENERO - 16 FEBRERO 1991
PALAU DELS SCALA - SALA PARPALLÓ
DIPUTACIÓ DE VALENCIA
Pl. Manises, 4 - Landerer, 5 - Tels. 332 30 77 i 332 00 01
HORARIS
De 10'30 a 13'30 i de 17 a 21 hores.
Diumenges i dilluns, tancat

INTERNACIONAL

Tots els mapes de la crisi

La guerra possible

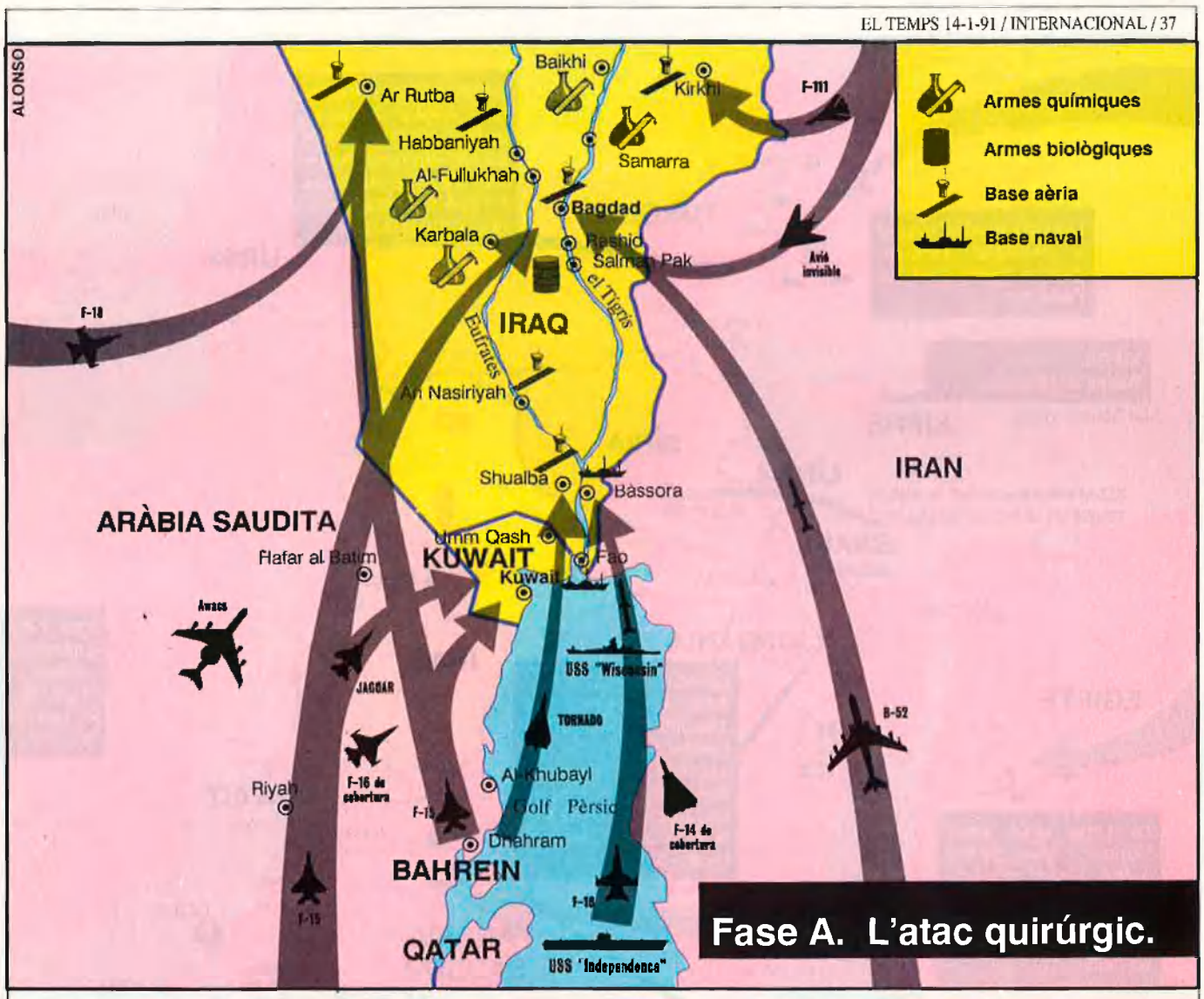
El 15 de gener, si abans no s'arriba a una solució negociada, les forces multinacionals desplegades al golf Pèrsic tindran el permís per atacar l'Iraq i intentar recuperar Kuwait per la força. No és encara segura la guerra. Però ja n'hi ha una guerra possible.

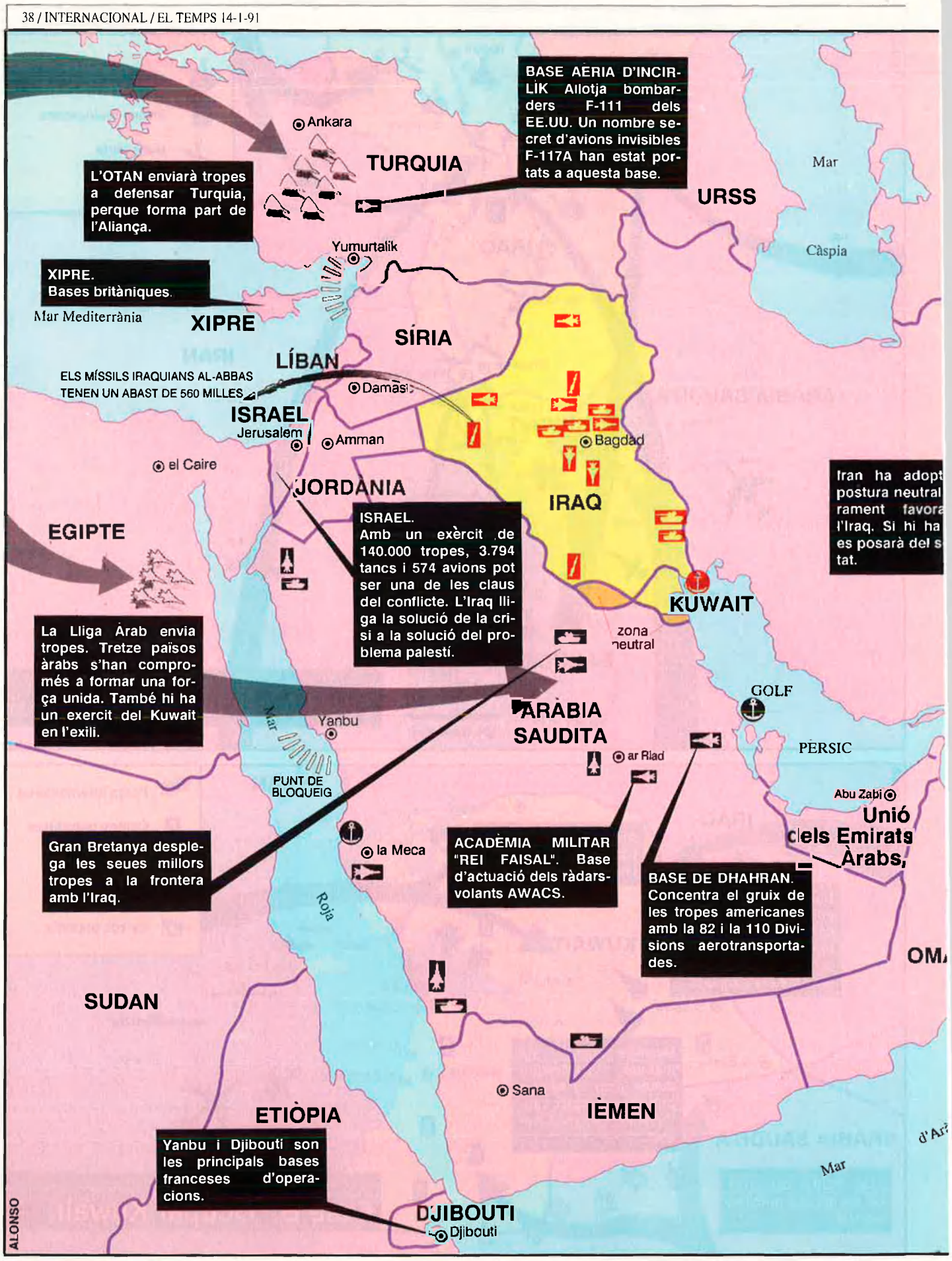

Duel al sol: Saddam Hussein i George Bush. ARXIU

Aquest dossier especial d'EL TEMPS sobre la possible guerra al golf Pèrsic intenta presentar les que possiblement seran les claus del conflicte. Hi ha el desplegament de les tropes, les operacions militars que semblen més factibles abans de l'inici de les hostilitats, l'armament clau que usaran els diversos exèrcits i una cronologia del desenvolupament de la crisi, des de la invasió del 2 de gener fins ara. També diverses personalitats contesten la pregunta sobre si hi haurà o no hi haurà guerra.

Aquest dossier ha estat concebut per **Vicent Partal**, tenint com a base informacions aparegudes en diversos mitjans de comunicació i revistes especialitzades. La realització dels mapes i gràfics ha estat de **Josep Alonso** i **Salva Llosà**. I l'elaboració del qüestionari i les respostes ha anat a càrrec de **Lourdes Toledo** i **Daniel Hermosilla**.

ALONSO
Ar Rutba
Habbaniyah
Al-Fullukhah
Karbala
Baikhi
Kirkhi
Samarra
Bagdad
Rashid
Salman Pak
el Tigris
Eufrates
IRAQ
An Nasiriyah
Shualba
Bassora
IRAN
F-111
Avió invisible
F-18
ARÀBIA SAUDITA
Hafar al Batin
Umm Qash
KUWAIT
Fao
Kuwait
Awacs
JAGGAR
F-16 de cobertura
Riyah
F-15
USS "Wisconsin"
TORNADO
Al-Khubayl
Golf Pèrsic
Dhahram
BAHREIN
F-18
F-14 de cobertura
B-52
QATAR
USS "Independence"
Armes químiques
Armes biològiques
Base aèria
Base naval
Fase A. L'atac quirúrgic.
ALONSO
IRAQ
Des d'Aràbia Saudita, unitats blindades de cavalleria i infanteria motoritzada ataquen pels costats intentant envoltar els iraquians.
Atac aèri massiu contra els objectius seleccionats dins Iraq.
Al-Abdaly
IRAN
Illa Bubiyan
KUWAIT
Al-Mut
Shiqaya
Al-Khahra
Kuwait
Al-Salmiya
Illa Failaka
Al-Funtas
Al-Ahmadi
Al-Fahaheel
Al-Salmy
Desmbarcament de marines i paracaigudistes amb la missió principal de tallar l'autopista Bagdad-Kuwait.
GOLF PÈRSIC
ARÀBIA SAUDITA
Atac frontal del gruix de les forces multinacionals.
Força internacional
Camps petrolífers
Atacs aviació
Helicopters
Carros blindats
Fase B. Ocupar Kuwait.

Ankara
TURQUIA
L'OTAN enviarà tropes a defensar Turquia, perque forma part de l'Aliança.
BASE AERIA D'INCIRLIK Allotja bombarders F-111 dels EE.UU. Un nombre secret d'avions invisibles F-117A han estat portats a aquesta base.
URSS
Mar
Càspia
Yumurtalik
XIPRE.
Bases britàniques.
Mar Mediterrània
XIPRE
SÍRIA
LÍBAN
ELS MÍSSILS IRAQUIANS AL-ABBAS TENEN UN ABAST DE 560 MILLES
Damasc
ISRAEL
Jerusalem
Amman
Bagdad
el Caire
JORDÀNIA
IRAQ
Iran ha adopt postura neutral rament favora l'Iraq. Si hi ha es posarà del s tat.
EGIPTE
ISRAEL.
Amb un exèrcit de 140.000 tropes, 3.794 tancs i 574 avions pot ser una de les claus del conflicte. L'Iraq lliga la solució de la crisi a la solució del problema palestí.
KUWAIT
La Lliga Àrab envia tropes. Tretze països àrabs s'han compromés a formar una força unida. També hi ha un exercit del Kuwait en l'exili.
zona neutral
GOLF
PÈRSIC
ÀRÀBIA SAUDITA
Yanbu
ar Riad
PUNT DE BLOQUEIG
Abu Zabi
Unió dels Emirats Àrabs,
Gran Bretanya desplega les seues millors tropes a la frontera amb l'Iraq.
la Meca
ACADÈMIA MILITAR "REI FAISAL". Base d'actuació dels ràdars-volants AWACS.
BASE DE DHAHRAN. Concentra el gruix de les tropes americanes amb la 82 i la 110 Divisions aerotransportades.
Roja
SUDAN
Sana
IÈMEN
ETIÒPIA
Yanbu i Djibouti son les principals bases franceses d'operacions.
Mar
DJIBOUTI
Djibouti
ALONSO

El major desplegament bèl.lic des de la II Guerra mundial.

URSS

FORCES NAVALS

Turquia	2 vaixells de guerra
Alemanya	2 pescamines
Itàlia	5 vaixells de guerra, 1 amfibi
Espanya	1 fragata, 2 corbetes
Grècia	1 fragata
Argentina	2 vaixells de guerra
Bèlgica	2 pescamines, 1 vaixell de suport
Canadà	2 vaixells de guerra, 1 de suport
URSS	2 vaixells de guerra, 1 de suport
Dinamarca	1 vaixell de guerra
Països Baixos	2 fragates, 1 vaixell de suport
Austràlia	2 vixells de guerra
Noruega	1 vaixell de suport
França	6 vaixells de guerra i 3 de suport
Gran Bretanya	4 vaixells de guerra, 3 pescamines i 6 vaixells de suport
EE.UU.	6 portavions, 33 vaixells de guerra, 4 pescamines, 10 vaixells de suport, 19 vaixells amfibis amb portahelicòpters i 2 vaixells-hospital.

Golf d'Oman

ate

B-52s.
Volant des de l'illa de Diego Garcia, a l'Índic, aquests bombarders poden atacar objetius estratègics molt a dins de l'Iraq.

FORCES DE TERRA

	TROPES	TANCS	AVIONS
EE.UU.	378.000	2.900	1.100
Egipte	35.000	600	20
Regne Unit	25.000	168	55
Síria	20.000	300	-
Aràbia Saudita	20.000	200	130
França	12.000	200	75
Canadà	-	-	18
Turquia	95.000	-	-
Marroc	1.700	-	-
Paquistan	5.000	-	-
Bangladesh	2.000	-	-
Senegal	500	-	-
Força conjunta **Kuwait-Qatar-Bahrein-Oman i Emirats Àrabs U.**	10.000	50	-
Iraq	450.000	3.600	400-500

Portaavions Saratoga. ARXIU

Cronologia

Primera setmana (30 de juliol al 5 d'agost)
-Iraq envaeix Kuwait (dia 2)
-100.000 soldats iraquians en la frontera amb l'Aràbia Saudita
-La CEE embarga les importacions de petroli d'Iraq i Kuwait
Segona setmana (6 al 12 de juliol)
-Govern provisional al Kuwait. Anunci de la fussió amb l'Iraq
-Els Estats Units decideixen enviar tropes a l'Aràbia Saudita
-Pla de Pau proposat per Saddam Hussein: demana la retirada israeliana de Cisjordània, Gaza i els Alts del Golan
Tercera setmana (13 al 19 d'agost)
-Iraq ofereix la pau a l'Iran
-No prosperen les negociacions entre els Estats Units i l'Iraq
-EUA desplega el primer bloc de tropes a l'Aràbia
Quarta setmana (20 al 26 d'agost)
-L'Iraq confina els estrangers en punts estratègics del país
-L'estat espanyol decideix enviar al Golf una fragata i dues corbetes
-Forta caiguda de les borses
Cinquena setmana (27 d'agost al 2 de setembre)
-Cercades les ambaixades estrangeres a Kuwait
-Fracàs de la negociació entre Pérez de Cuéllar i el ministre iraquià d'Afers Estrangers, Tarik Aziz
-Alliberament de 700 ostatges
Sisena setmana (3 al 9 de setembre)
-Dimissió del secretari general de la Lliga Àrab, Chadli Klibi
-Saddam Hussein crida, per primera vegada, a la guerra santa
-Cimera a Hèlsinki entre Bush i Gorbatxov
Setena setmana (10 al 16 de setembre)
-L'Iraq ofereix petroli de franc als països del tercer món
-Invasió de recintes diplomàtics francesos i candencs a Kuwait
-Missatge de Bush a la televisió de l'Iraq. Televisions americanes reprodueixen fragments d'un missatge de Saddam Hussein
Vuitena setmana (17 al 23 de setembre)
-Expulsió dels agregats militars de la CEE a Iraq i d'Iraq a la CEE
-L'Iraq tanca la frontera amb Turquia i confisca els béns occidentals
Novena setmana (24 al 30 de setembre)
-França proposa un pla de pau
-El barril de petroli arriba a 40 dòlars
-L'ONU decreta l'embargament total contra l'Iraq
Desena setmana (1 al 7 d'octubre)
-Bush accepta que la crisi només es resoldrà de manera global a la regió
-EUA acaba la primera fase del desplegament de tropes
Onzena setmana (8 al 14 d'octubre)
-Rumors de negociació entre el Kuwait i l'Iraq
-Matança de palestins a Jerusalem
Dotzena setmana (15 al 21 d'octubre)
-Bush amenaça Saddam amb un nou judici de Nüremberg
-Bagdag ofereix el barril de petroli a 21 dòlars
Tretzena setmana (22 al 28 d'octubre)
-L'Iraq allibera ostatges francesos, britànics i nord-americans
-Saddam anuncia la seua disposició a negociar
-EUA anuncia una nova fase del desplegament militar
Catorzena setmana (29 d'octubre a 4 de novembre)
-Alliberament de més ostatges francesos i americans
Quinzena setmana (5 a l'11 de novembre)
-Margaret Thatcher amenaça l'Iraq amb envair-lo
-Acord EUA-Aràbia Saudita per crear un comandament conjunt
-Hassan II demana una reunió urgent de la Lliga Àrab
Setzena setmana (12 al 18 de novembre)
-Saddam Hussein anuncia que tots els ostatges seran lliures per Nadal
Disetena setmana (19 al 25 de novembre)
-L'Iraq envia 250.000 soldats més al Kuwait
-Bush visita les seues tropes
Divuitena setmana (26 de novembre a 2 de desembre)
-El Consell de Seguretat de l'ONU autoritza l'ús de la força contra l'Iraq
-Bush proposa una reunió Baker-Aziz
Dinovena setmana (3 al 9 de desembre)
-L'Iraq prova nous míssils
-Baker anuncia que hi haurà un atac massiu contra l'Iraq
-Saddam anuncia l'alliberament de tots els ostatges
Vintena setmana (10 al 16 de desembre)
-L'Iraq exigeix la desnuclearització d'Israel
-Kuwait anuncia que no farà cap cessió de part del seu territori
Vintiutena setmana (17 al 23 de desembre)
-Saddam rebutja el diàleg amb els Estats Units si aquest es basa en les resolucions de l'ONU
Vintidosena setmana (24 de desembre al 30 de gener)
-L'Iraq anuncia que atacarà Israel si hi ha guerra
-Els militars dels EUA diuen que el 15 de gener no estaran preparats per atacar.

Les armes de la guerra

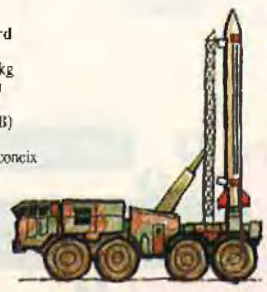
F-16 (A/B)
Caça-bombarder
Origen: EUA (General Dynamics)
Ràdio: 2.100 km
Velocitat: 2.170 km/h
Armes: míssils AIM 9L Sidewinder. 445 kg de bombes.
F-11: bombardeig d'atac
Origen: EUA (General Dynamic)
Ràdio: 5.100 km
Velocitat: 2.335 km/h
Armes: 14.300 kg de bombes

Còndor-/Radr 2000
Origen: Egipte, Iraq, Argentina
Càrrega: Càrrega 500 kg
Abast: 800 km

SS-12 Scaleboard
Origen: URSS
Càrrega: 1.000 kg
Abast: 1.230 km

Al-Abbas (Sud B)
Origen: Iraq
Càrrega: es desconeix
Abast: 900 km

Míssil balístic

Mig 29. Caça de superioritat aèria
Origen: URSS
Ràdio: 1.150 km
Velocitat: 2.335 km/h
Armament: míssils aire-aire AA-10 i AA-11. Canó de 30 mm.

T-72 Carro de combat
Origen: URSS
Autonomia: 500 km/h
Càrrega: Canó 125 mm. Metralladora 7,62 mm i metralladora antiaèria 12,7 mm.

TURQUIA
INCIRLIK
MAR MEDITERRÀNIA
XIPRE
SIRIA
BEIRUT
LÍBAN
DAMASCO
BAGDAD
TEL AVIV
ISRAEL
CANAL DE SUEZ
SINAI
EL CAIRE
IRAQ
IRAN
KUWAIT
GOLF PÈRSIC
EGIPTE
BAHRAIN
ESTRET D'ORMUZ
QATAR
GOLF D'OMAN
RIYAD
MAR ROJA
ARÀBIA SAUDITA
EMIRATS ÀRABS UNITS
OMAN
SUDAN
IEMEN DEL NORD
ETIÒPIA
GOLF D'ADEN
SOMÀLIA

CCS-2 Míssil balístic
Origen: la Xina
Abast: 2.500-3.000 km
Càrrega: 2.000 kg

Independence EUA, 1958)
Portaavions classe *Forrestal*
Propulsió: convencional
Tripulació: 5.250 homes
Aviació embarcada: 20 F-14 Tomcat, 20 F-A18, 24 A-6, 10 S-3/AB, 4 E-2C i 6 helicòpters Sea King.

F-15 (C i D) Avió de combat. Caça de superioritat aèria i atac.
Origen: EUA (Mc Donnel Douglas)
Abast: 4.600 km
Velocitat: 2.660 km/h
Armes: míssils aire-aire AIM 7F Sparrow i AIM 9L Sidewinder. 7.250 kg de bombes

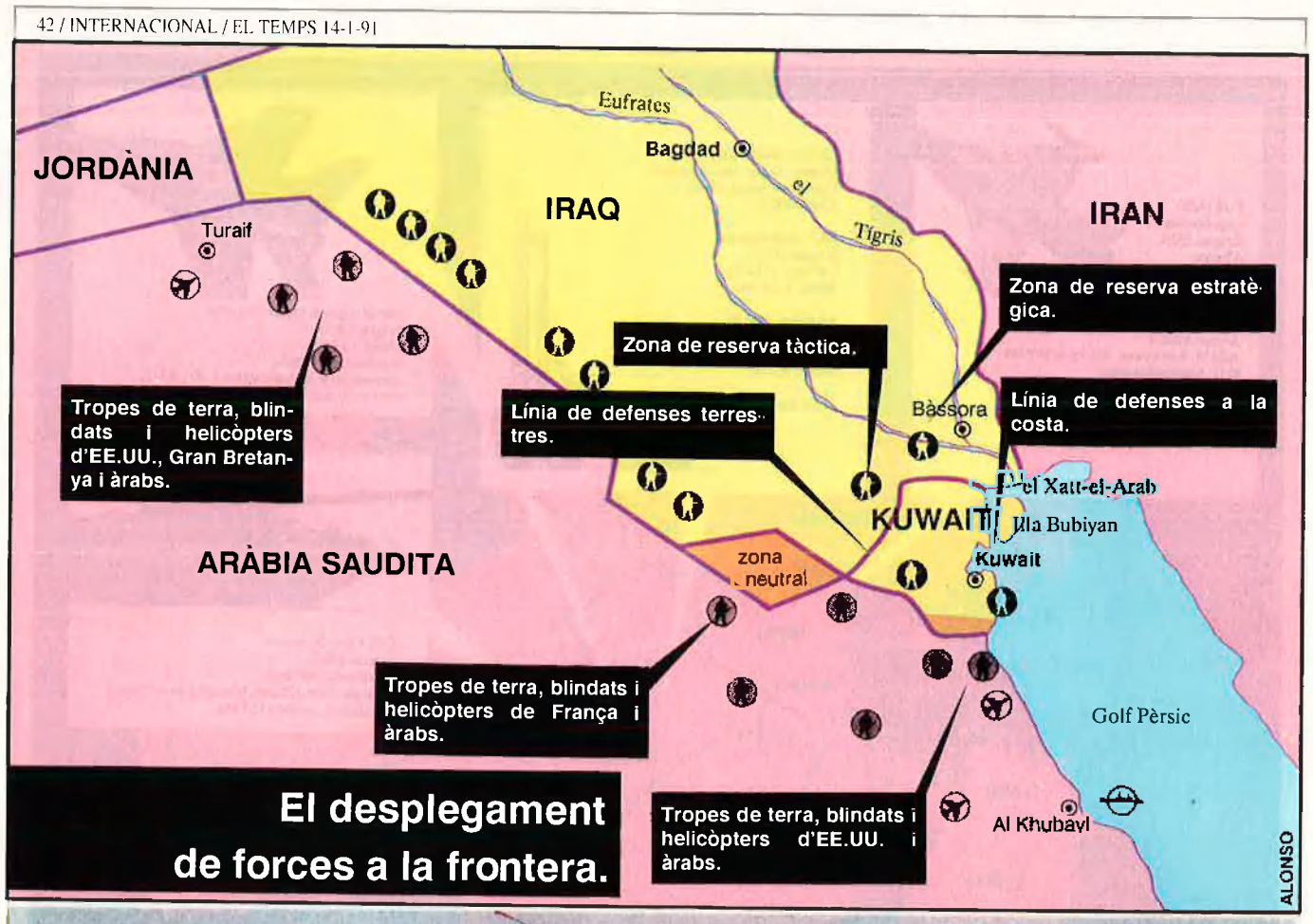
M-60 A3. Carro de combat
Origen: EUA
Autonomia: 500 km
Velocitat: 48 km/h
Càrrega: Canó 105 mm. Metralladora 7,62 mm i metralladora antiaèria 12,7 mm

E-3A (Awacs)
Sistema de control i alerta aèria
Origen: EUA
Plataforma: Boeing 707
Equips: radar per a detecció de vols a baixa cota, sistema de guerra electrònica, processament de dades i comunicacions amb caces i bases a terra per a la direcció de la batalla aèria.

Eisenhower (EUA, 1975) Portaavions classe *Nimitzl*
Propulsió: nuclear
Tripulació: 6.000 homes
Desplaçament: 73.000 tn
Aviació embarcada: 20 F-14 Tomcat, 20 F-A18, 26 A-6, 10 S-3/AB, 5E-2C i 6 helicòpters Sea King.

El desplegament de forces a la frontera.

Defensa en profunditat
Aplicant les lliçons de la guerra Iran-Iraq, les tropes iraquianes han construït al Kuwait defenses fortificades, rere les quals han apostat els seus tancs més vells, que seran usats gairebé com si foren canons.

Tancs enfonsats
Els tancs iraquians poden ser col·locats ràpidament al darrere d'uns murs de sorra que els proporcionen una protecció substancial contra el foc enemic

Enquesta

¿Creu que hi haurà guerra?, ¿creu que podria evitar-se? Si hi h aguerra, ¿com creu que seria?

Manuel Vázquez Montalbán: Si hi haurà guerra o no, no ho sap ni el mateix Felipe González, tot està preparat perquè n'hi hagi, s'ha fet un gran desplegament militar. Si després de tot açò tornen a casa sense haver fet la guerra el que sí que faran és un ridícul universal. Al cap i a la fi el que es volia era el control de la zona per part de les forces americanes i això ja ho han aconseguit

Pel que fa al tipus de guerra jo hi veig dues guerres diferents; una, al mateix golf Pèrsic i de curta duració, amb no molt de desgast, una guerra ràpida que no duri massa. No hi podrà donar-se un canvi operatiu internacional. L'exèrcit occidental no hi intervindria en aquest cas. Un altre tipus de guerra seria un terrorisme internacional islàmic, on intervindrien molts països, a tot arreu del món. Seria la guerra de grups islàmics amb independència del país d'on vinguin. Grups d'acció terrorista que atemptarien als aeroports, a les estacions i aquesta mena de llocs, com ja han fet en diverses ocasions.

Una manera d'evitar aquest conflicte bèl.lic seria reduir-lo i arribar a un acord per part de i per a tot l'Orient Mitjà, aprofitar l'ocasió i resoldre de pas tots els problemes d'aquesta zona. Caldria també fer un replantejament de l'estratègia occidental des de l'any 20, estudiar quin és el paper d'Israel i que complís el seu compromís amb les Nacions Unides. Hi hauria, potser, una solució regional. Un acord entre ells, pel que fa a les seves aspiracions. Seria el més raonable des d'un començament. Ara ja hi ha tants interessos embolicats que es fa impossible destruir aquesta macropolítica .

Antoni Roig: Sí hi haurà guerra. Tot fa pensar que a partir del quinze de febrer hi haurà guerra.

Els nord-americans l'han de fer curta i contundent, perquè la societat americana no accepta moltes pèrdues humanes com va ocórrer al Vietnam.

Es podria evitar si el president iraquià, Saddam Hussein, cedeix en les seues postures i els Estats Units flexibilitza la seua posició. A més, els àrabs no permeten una retirada de Saddam Hussein ni tampoc el que perda. Aquesta pèrdua podria significar, fins i tot, la mort de Saddam Hussein. A més, els EUA es jugen, en aquest conflicte, la seua supremacia mundial. Hussein és l'únic que pot efectuar les primeres iniciatives amb vista a donar una solució a aquest conflicte.

Els soldats es preparen per a la guerra bacteriològica. ARXIU

Lluís Foix: Tot fa pensar que ens dirigim cap a un conflicte militar. Ara bé, tot depén que Saddam Hussein es retire de Kuwait. Amb el desplegament militar tan gran que s'ha efectuat, si Saddam Hussein no se'n va de Kuwait, tot fa pensar que sí es produirà.

La guerra es desenvoluparà amb un desgast humà molt gran durant els primers dies, intentant resoldre el conflicte ràpidament. L'aviació serà decisiva i, per tant, també les armes aèries. No serà tant decisiva la força humana. A més, cal destacar que si Israel és atacat, contraatacarà, i hi ha que veure que aquest país té la bomba atòmica en el seu poder.

A través de la negociació i d'acords diplomàtics. Però, si no hi ha una intenció de Saddam Hussein d'evitar-la, no es podrà fer res. Encara hi és temps. En aquests dies augmentaran els contactes diplomàtics i és possible que abans del dia quinze es produiria un canvi espectacular en el curs d'aquest conflicte.

Fabià Estapé: Sí, ineludiblement.

Serà ràpida i de destrucció massiva.

Només si Saddam Hussein es retira el dia quinze de Kuwait.

Javier Sádaba: Desgraciadament sí haurà guerra. El desplegament americà, el recolzament posterior europeu i el potencial d'Israel, que es veu seriosament amenaçat, fan encara més factible el conflicte.

Malgrat altres opinions que s'han produït, no crec que siga una guerra curta, perquè es produirà una reacció forta dels països àrabs i del propi Iraq. Serà un conflicte intermitent i no finalitzat.

Convocant immediatament una conferència de pau o simplement posar en funcionament altres propostes ja exposades per alguns països àrabs, com són demanar la retirada de Kuwait per part d'Iraq i tractar, dins de l'àmbit de l'ONU, el problema palestí i altres problemes de la zona.

Ricard Pérez Casado: Confie que no hi haurà guerra, que s'imposarà la raó i el seny. És també el meu desig.

Si hi ha serà terrible perquè no afectarà només el Golf. L'ús d'armes químiques o nuclears té efectes sobre l'espai immediat, però també sobre punts més allunyats, com també efectes sovint irreversibles sobre el medi natural. Refer-se'n costarà molt i el preu l'haurà de pagar el Tercer Món, Europa i el Japó, per aquest ordre, que no s'oblide.

L'únic camí és negociar, incloent-hi el conjunt de problemes de la regió, començant per Palestina i acabant a Kuwait: no es poden desllindar les causes i els efectes. La Conferència de Pau de l'Orient pròxim és l'únic instrument d'esperança que podrem tenir i sembla que no va per bon camí .

Vicenç Fisas: " No ho sé. Podria fer-ne una anàlisi molt completa o no dir res; n'he reflexionat molt i la resposta que hi he trobat és de dubte.

Podria evitar-se, clar que sí, estic absolutament convençut que la pau és possible i si hi ha guerra és perquè es vol així .

Antoni Castel: No hi haurà guerra, perquè penso que s'acabarà negociant de forma honorable per a Saddam Hussein, és a dir, que puga mantenir el poder, que no cause malestar en l'exèrcit i també de manera que no cause temor a la zona.

SOCIETAT

Entrevista al rock olotí (la Garrotxa)

Xucu-Pà, rock bacó a la garrotxina

Les seves cançons deixen anar una estranya lava volcànica que els diferencia molt notòriament de tots els altres grups que fan rock en català. Preparen el seu primer disc de llarga durada, i el seu *fan* número 1 és l'insigne escriptor del mes de desembre, Quim Monzó.

Quina és la fórmula magistral del rock que feu?

—Fem rock bacó, rural, verro, brut, porc, sarcàstic, directe, xaró, xavacà, bast, ordinari. Nosaltres anem al gra. Però el públic no reacciona. Tothom està tan ensopit que no reacciona.

—¿No s'indigna ningú amb les vostres cançons?

—Només les feministes.

—¿Que sou antifeministes?

—Sí. Som antifeministes, però no masclistes. El que passa és que ens veuen les orelles perquè diem el que no gosa dir ningú. Elles es fan respectar, perquè les agrada parar el cul. Però no ens mengem cap *rosca*... aliena.

—De tota manera, alguna cosa forta deveu dir, si les feministes s'encenen...

—Aquí tothom diu mentides per quedar bé. Nosaltres, en canvi, som els únics que en diem per quedar malament.

—Teniu fama d'oferir uns espectacles en directe una mica ofensius per a l'olfacte...

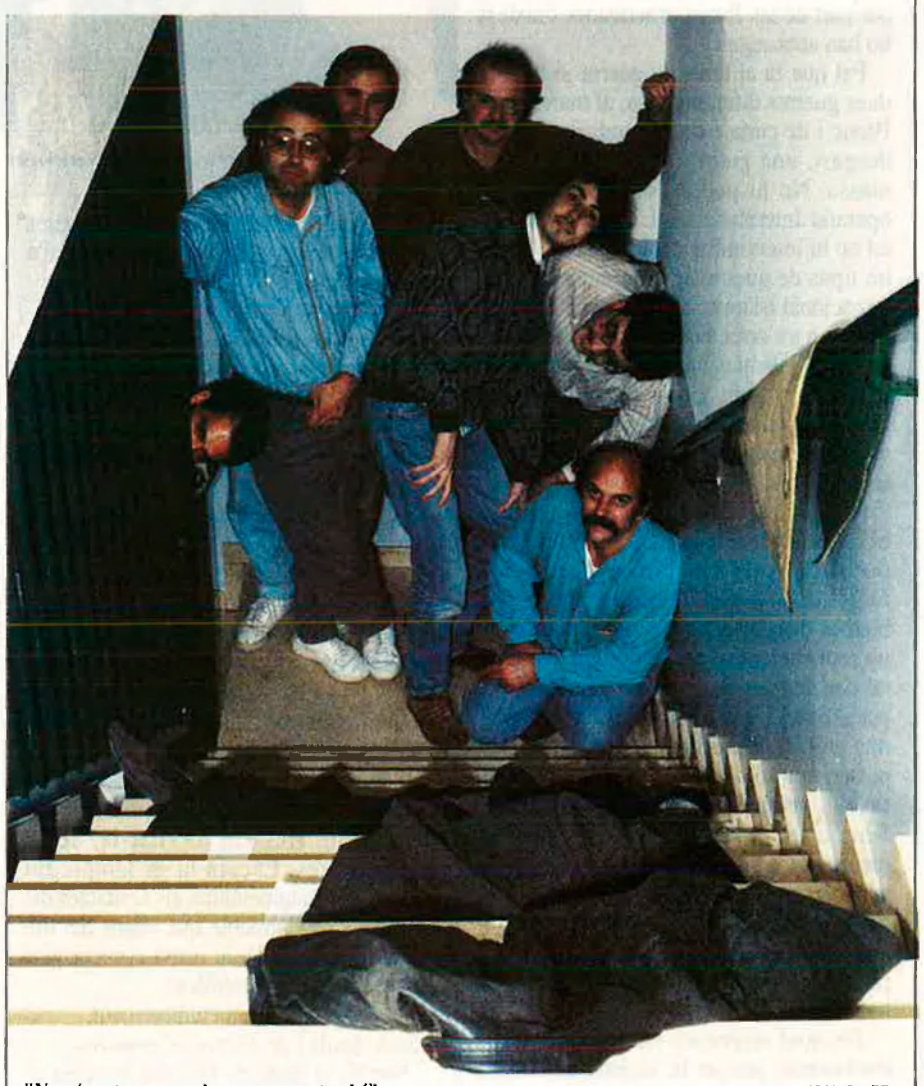
—Ens la devem haver guanyada a pols... Abans, quan cantàvem una cançó que parlava de la marina, portàvem un calamar immens a la "boquilla" del saxo i li sortien les potes pel barnús del saxofonista. En una altra, el del saxo anava vestit de nòvia i portava un cap de porc de veritat. Del tuf de Déu que feia, de la pudor insuportable que desprenia, mentre voltava el cap de porc com un estendard, en una actuació a Arbúcies, a la Selva, ens vam quedar absolutament sols. Ara encara és hora que ens pregunten on és el del calamar.

—¿I què hi responeu?

—Que s'ha casat i ha posat seny. Depèn de si estàs de collons o no, enfoques l'actuació d'una manera o d'una altra.

—¿Només canteu en català?

—Només cantem en garrotxí. Nosaltres som uns garrotxins universals. El garrotxí té molts matisos i a Barcelona no ens acaben d'entendre i no riuen amb les nostres cançons. El castellà ens costa. Només hi sabem dir *joder*. Som *anticasta-nyols*.

"Només actuem per als que ens tracten bé". JOAN OLLER

—¿Firmaríeu ara mateix la independència?

—¡¡¡Sí!!! Volem Catalunya independent. Però que Barcelona també ho sigui, d'independent. Que no ens emprenyin, als d'Olot.

—¿Què és el que no us agrada d'Olot?

—És pinso, és xixu. Tots els grups estan parits del mateix cantó. Tots han mamat de la mateixa teta i ho han fet quan ja no hi havia llet. Encara són cadells, però ja estan corcats. Només coneixem una cosa pitjor: el rock en castellà.

—¿Com definiríeu les vostres lletres?

—Són lletres de la puta vida. No. Són

lletres de la vida passades a puta. Parlen de les relacions de la parella, de les desolacions de la vida quotidiana, de la puta moda, de la confrontació individu-societat.

—*¿Per a qui canteu?*

—Per a la minyona del pis de baix, per al matxo Ros de Bianya, per a la Teresina del Pla de Dalt i per a les ulleres d'en Mesell, el 2 d'Oros.

—*¿On us agradaria actuar?*

—A Sant Feliu de Lleparols.

—*¿Què voldríeu tocar que encara no hàgiu tocat?*

—*Tai i tenre.*

—*¿Qui us faria il.lusió que vingués a un concert vostre?*

—El Papa i Jesús Gil, el de l'Atlètic de Madrid. Els dedicaríem la nostra cançó *Es moda ser gras.*

—*¿Quina en porteu de cap?*

—Volem patentar un condó amb la cara de Joan Pau II.

—*¿Què us fa por?*

—Ens espanta el terrorisme que ens provoquen les menors.

—*¿A què aspireu?*

—Actualment fem rock de la segona edat, inspirat per la gent de la tercera edat i adreçat a la canalla de la primera edat. La nostra aspiració és arribar a fer rock geriàtric.

—*¿Voleu arribar a viure de la música?*

—No. No volem viure del rock bacó. Fem el que ens dóna la gana. Només toquem per passar-nos-ho bé. No volem entrar a la roda de la comercialització i haver de tocar per força per guanyar-te la vida quan no en tens ganes. Ens reservem el dret a triar les actuacions que ens ve més de gust fer. Qui li agradi, que s'hi apunti.

—*¿Què és el pitjor del músic?*

—Haver de tocar.

—*¿I el millor?*

—*Xucar* pa.

Xevi Planas

"Només cantem en garrotxí". JOAN OLLER

Botifarres i pernils

Xucu-Pà va nàixer a Olot a final del 1982 i es va presentar per primer cop en públic el març del 1983. Al començament, barrejava temes dels anys 60 i dels inicis dels 70 –el rock de llei, diuen els seus components– amb peces pròpies. Ara té més de 40 cançons pròpies i en alguns concerts fan algun tema d'algun altre grup, sempre amb molt de gas, diuen els integrants de Xucu-Pà, que es declaren admiradors de Frank Zappa, The Fugs, The Incredible String Band, The Kinks, Quico Pi de la Serra, el rock laietà i altres perles. El primer local d'assaig del grup era una cort de vaques, versió garrotxina del garatge urbà.

Després del seu debut televisiu cantant el *Rock de la Tura* Xucu-Pà va editar el primer disc-mut de la història de la música: *Textos tèxtils, sants, botifarres i pernils*. "La falta de pressupost per a publicar un disc de debò, que sonés, la vam suplir amb un recull de lletres amb dibuixos i en format de disc perquè els fans poguessin gaudir de les porqueries que els deficients equips de sonorització no deixaven entendre", expliquen els garrotxins.

El 1988, Xucu-Pà enregistra sis cançons i les publica en una cassette titulada *Ja estem encinta*, que es distribueix de manera casolana. El mateix any, el grup guanya la votació popular d'un concurs a Catalunya Ràdio amb el popular Miki Moto i actua a la Fira de Tàrrega. Ara Xucu-Pà, sota la supervisió del bateria Salvador A. Niebla, prepara un nou enregistrament, després de més de 70 actuacions.

La formació actual de Xucu-Pà la integren: Carlus Fontfreda (guitarra rítmica, veu i autor de les cançons), que treballa de senyor botiguer; Ton Torné (guitarra solista i veu), que fabrica ratafia amb el seu cunyat; Pam Vila (guitarra i veu), que és un prestigiós baster; Mon Vilanova (bateria), que és delineant; Jordi Sabater (teclats), que és enginyer de telecomunicacions; Suso del Castillo (percussionista canari-veneçolà que malviu només de la música); i Jaume Dorca, el tècnic de so-ganiveter.

Xucu-Pà té un dels *caxés* més enraonats del rock en català: "Cobrem 150.000 pessetes, equip de so i quilòmetres a part. Només actuem per als qui ens tracten bé".

X.P.

Com evitar els accidents

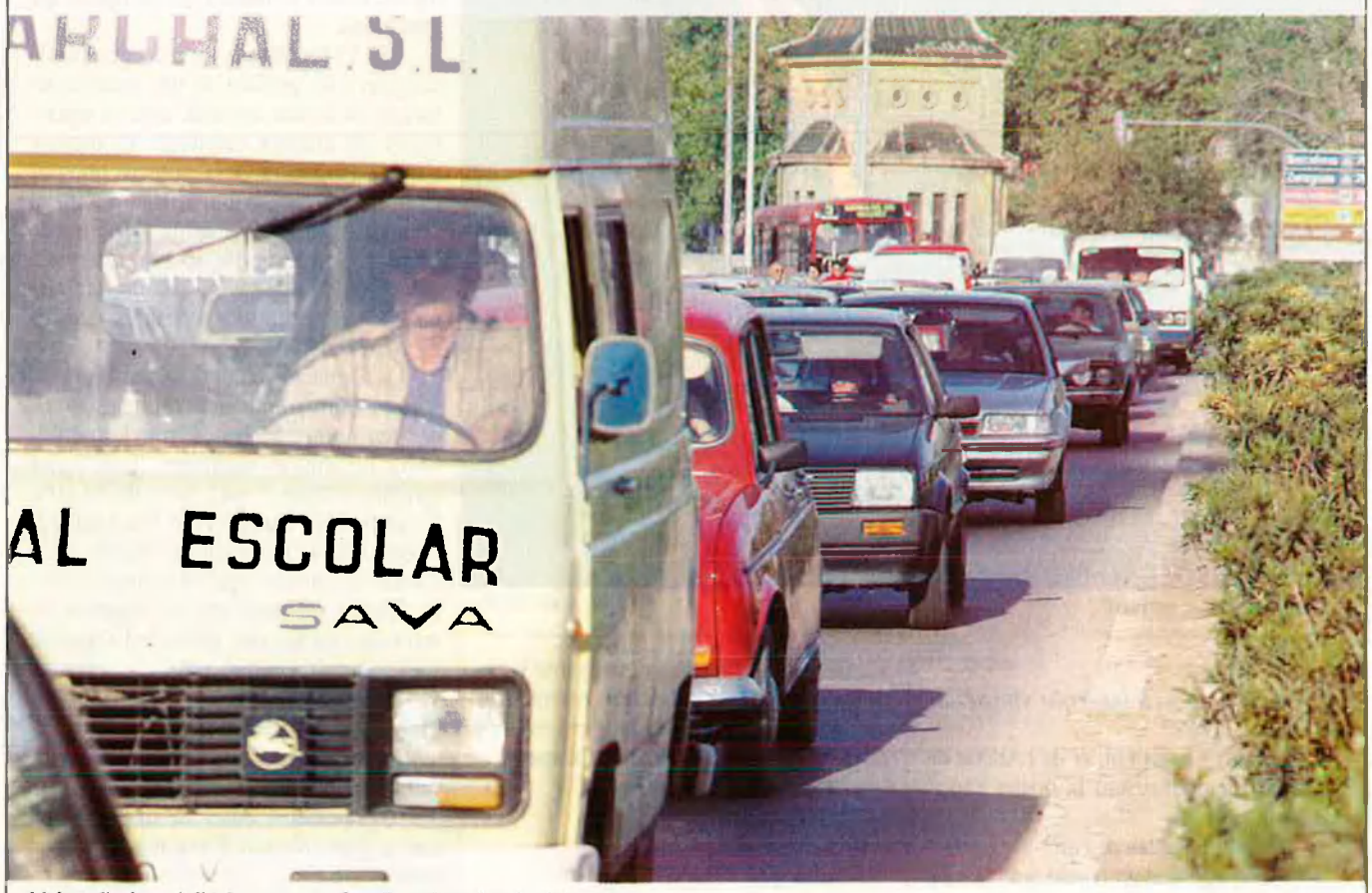
Tipologia de víctimes sobre rodes

Segons les previsions de l'OMS, el 1991 morirà més gent per accidents de circulació que de sida. Les víctimes es produiran per diverses causes i, sobretot, d'acord amb els recent estudis, per mancances en el procés de la formació vial i en l'acceptació de la norma social.

El 1989 el nombre de víctimes mortals a la carretera al nostre àmbit sumava 1.518. Durant els dos primers trimestres de 1990 la xifra de morts arribava als 700. Això sense comptar el nombre d'accidents mortals que s'han produït durant aquestes festes a les nostres carreteres. Actualment l'índex més alt de mortalitat el donen els accidents de trànsit, sobretot entre la població de 25 a 45 anys. Les estadístiques de l'OMS asseguren que al 1991 morirà més gent per accidents de trànsit que a causa de la sida. Una anàlisi dels últims anys fa que aquestes suposicions adqueresquen un carés real.

A Balears curiosament es va produir un lleuger descens de les víctimes de la carretera durant el primer semestre de 1989 i el primer semestre del 1990. En aquest últim any el nombre de morts era de 76, mentre que durant les mateixes dates del 1989 el nombre de víctimes era de 82. No obstant això cal destacar que de 1987 fins a l'any 1989 el nombre de morts per accident de trànsit a Balears ha experimentat un considerable ascens. És a dir, si el 1987 el nombre de morts era de 153, el 1988 n'era de 167 i un any després, 177. Segons el cap provincial de la Prefectura de Trànsit de Balears, Xavier Coromines, l'anàlisi global d'aquestes xifres és un alt percentatge de víctimes mortals per accident de trànsit, que en la majoria dels casos es produeixen a causa de la imprudència del conductor. "És important assenyalar –manifesta X. Coromines– que més de la meitat d'accidents mortals s'han produït per culpa de l'alcohol. Fins i tot l'índex tolerat, és a dir el 0'8 per mil d'alcoholèmia en la sang, produeix certa eufòria en el conductor, la qual es tradueix en imprudència".

L'alcoholèmia, però, no és l'única causa que explica el creixent nombre de víctimes mortals a les carreteres catalanes. Hi ha altres, com l'excés de velocitat, l'avançament indegut i la distracció del conductor, anomenats professionalment acci-

L'alcoholèmia no és l'única causa que fa créixer el nombre de víctimes. ARXIU

Consells

1. Reviseu el cotxe periòdicament (rodes, frens, llums, enllestiment, etc), us eixirà a compte, estalviareu benzina i conduireu més segur.
2. Adopteu una posició còmoda al volant, però sense reclinar-vos, perquè això empitjora el camp visual i la capacitat de resposta.
3. El conductor cansat és un risc, per a ell mateix i per als altres usuaris de la via. Procureu descansar abans de necessitar-ho, pareu el vehicle i eixiu-ne a estirar les cames. Si us heu excedit, dormiu un poc, o si més no reclineu-vos uns moments amb els ulls tancats; tot anirà millor.
4. Si esteu cansat i teniu son no penseu que coses com el cafè, el tabac, posar música o coses semblant us solucionaran el problema. Només són pedaços que poden acabar tornant-se contra u mateix.
5. Alcohol conduint, no, gràcies. En el 50% dels accidents algun dels conductors havia consumit alcohol. Quan beus begudes alcohòliques sents que pots reaccionar més ràpid i millor. No t'enganyes; si t'arrisques i et veus en una situació perillosa comprovaràs que ocorre justament el contrari: respons pitjor i més lentament.
6. No jugueu amb el cotxe com si fóra una màquina de jocs, les emocions fortes es poden trobar en altres llocs sense necessitat de jugar-s'hi la vida d'altres persones; a més a més, ací no val posar cinc duros més per a continuar jugant-hi.
7. La velocitat pot ser divertida o ajudar a arribar-hi abans, però també fa possible que hi pugues actuar a temps i que hi arribes molt més tard, on volgueres anar. Hi ha molt poques coses que no puguen esperar un poc més, i quan ocorre això, millor que condueixen els professionals.
8. Si passeu una mala època o esteu nerviós, demaneu a algú que us duga o utilitzeu el transport públic. Millorareu l'estat d'ànim, els vostres nervis us ho agrairan i anireu més segur.
9. En els embussaments i retencions, poseu-vos còmode i tracteu de relaxar-vos i distraure-vos (poseu música, parleu amb els acompanyants), però no toqueu el càxon ni crideu ni protesteu pel trànsit, això només vos ajudarà a augmentar els nervis. Si vos alteren els embussaments, ¿per què no utilitzeu els transports públics? Proveu-ho.
10. El cinturó de seguretat en els cotxes i el casc en les motos no són instruments de tortura. Són obligatoris perquè redueixen la gravetat dels accidents.

Retrats basats en la investigació

1. Dona. Edat mitjana.
Té el permís de conduir fa uns anys.

Considera que no tenir el cotxe en condicions (frens, llums, etc.) és especialment perillós. Això li preocupa més que als homes, però no sol dur el cotxe al mecànic. No sol conduir agressivament (avançar amb poc d'espai, apropar-se excessivament al cotxe de davant, excedir la velocitat, etc.), però es depista fàcilment, atenent a altres coses més interessants que no al trànsit.

Consumeix menys alcohol quan ha de conduir que els homes i, a més a més, considera que fer-ho és perillós per a la seguretat vial en major mesura que els homes.

Té poca experiència en la conducció, sobretot per carretera, perquè condueix menys quilòmetres a l'any. Quan hi van junts, ell no la deixa conduir, no se'n refia. La veritat és que no té motius per a desconfiar-ne perquè elles tenen, proporcionalment, menys accidents que ells. **(1-2-8-9-10)***

2. Jove (de 16 a 18 anys, i més joves i tot)
Normalment, baró.

Conductor de motocicletes en una ciutat gran. Li acaben de donar la llicència de ciclomotors i el vehicle que condueix és nou; ¡que més pot demanar-hi!

De qualsevol manera la moto és transitòria, millor un cotxe o una moto de veritat. Coneix poc i mal els senyals i les normes de circulació. Les que coneix, pensa que tan sols s'han de respectar quan siga molt perillós no fer-ho, com ara quan hi haja un policia prop. Siga com siga les multes les sol pagar l'amo de la moto, és a dir, el pare.

Al casc li diu *orinal*, *supositori* o alguna cosa semblant. Amb el casc perd tot l'incipient atractiu baronívol; per tant, prefereix no posar-se'l.

Condueixen arriscadament, confiats en la seua perícia i en la facilitat de moviments del ciclomotor. El fet és que cada dia hi ha més accidents entre els d'aquest grup. **(5-6-7-10)***

3. Jove (de 18 a 21 anys)
Normalment, baró.

Conductor inexpert de cotxe, amb el permís acabat d'eixir de la impremta. Sol dur el cotxe del seu pare o el d'algun germà major, si bé n'hi ha que tenen més sort i, el papà, els n'ha comprat un.

Coneixen els senyals i les normes de circulació, però no poden oblidar els emocionants anys de conductor de ciclomotor. El cinturó de seguretat és igual a un instrument de tortura.

Tenen uns reflexos excel.lents i són capaços de reaccionar molt ràpidament en les situacions perilloses, però el pitjor és que això ho solen creure més enllà de les seues possibilitats.

Utilitzen el cotxe els dies de festa, especialment, i preferiblement de nit i per anar-hi a divertir-se. No seria mala idea, si no fora perquè se solen passar amb l'alcohol. **(1-5-6-7-10)***

4. Home (de 35 a 50)
Conductor professional.

Condueix de fa més de 10 anys, la majoria d'ells un camió. Quan començava li agradava molt la seua professió, bé que ara ja no ho té tan clar perquè "la carretera és molt dura".

Coneix molt bé els perills de la carretera perquè n'ha vists molts.
Tendeix a ser solidari amb els altres. Naturalment, si hi veu un accident, s'atura a ajudar-hi en tot el que faça falta i durant el temps que calga.

Solen tenir pocs accidents tot i la gran quantitat de quilòmetres que fan a l'any i la vellesa dels vehicles.

És un bon conductor, si bé seria millor encara si no l'obligara tant la classe de treball que realitza.

A vegades, a pesar que comença a conduir a final del matí, està dret a la fàbrica o al magatzem, esperant que li carreguen el camió, des de les sis del matí i abans i tot d'aquesta hora. De tota manera, per si de cas, coneixen tots els trucs. **(3-4)***

5. Home (més de 65 anys)
Conductor de cotxe, però cada dia té menys ganes de conduir, si bé no li agradaria deixar de fer-ho.

Fa molts anys que té el permís i ha fet moltíssims quilòmetres, tot i que ja no en fa massa cada any.

Comença a fallar-li la vista, un poc l'oïda i no se sent precisament un Fangio.

Coneix molt bé les seues limitacions, però moltes vegades no se n'adona.
No sol arriscar-se i no li agrada tenir prop d'ell la gent que ho fa. Fet i fet, és tan prudent que és, diguem..., un poc lent. Si té un accident, no ha de ser necessàriament greu. El cas és que ell sabia que hi calia fer per a evitar-lo, però no hi va tenir temps. **(3-4-8-9)**

*Consells a seguir (vegueu quadre de l'esquerra)

El País Valencià i Catalunya donen l'índex més alt d'accidents de tot l'estat. D. UMBERT

dents solitaris. "Aquests tipus d'accident –explica Enric Carbonell, psicòleg de la Unitat de Seguretat Vial de la Facultat de Psicologia de la Universitat de València– és cada vegada més freqüent. En general es produeix quant el conductor es troba cansat o sota la influència de certs fàrmacs per a combatre el cansament. El resultat és el contrari a l'esperat i el conductor comença a notar algunes deficiències al seu sistema motriu. Deficiències que li poden ocasionar la mort".

CATALUNYA

A Barcelona, per exemple, l'augment dels accidents de trànsit es reflecteix en l'anàlisi de les xifres d'accidents mortals produïdes entre els anys 1988 i 1989. En el primer, el nombre de morts era de 576, un any després pujava a 604. A Lleida curiosament el nombre de víctimes entre aquest dos anys és el mateix, és a dir 129. A Girona de 169 víctimes mortals a la carretera produïdes el 1989 es passa a 10 morts més, 179 en l'any 1990. A Tarragona, però, l'índex de mortalitat entre 1988 i el 1989 disminueix en cinc víctimes menys, és a dir de 170 morts produïts a les carreteres el 1988 es passa a 165 víctimes mortals el 1989.

Pel que fa a l'anàlisi dels primers trimestres, en aquestes ciutats les xifres parlen per elles mateixes. A Barcelona el nombre de víctimes fins al juliol de 1990 és de 194; a Tarragona, de 78, a Lleida, 57; i a Girona de 74. Si comparem aquest índex de mortalitat a les carreteres amb l'índex de mortalitat de la sida al nostre àmbit, es pot assegurar que indiscutiblement el primer lloc l'ocupen els accidents de trànsit.

Nombre de víctimes mortals a les carreteres

	1988	1989	1990 (dades del primer trimestre)
Catalunya	1044	1077	403
País Valencià	284	264	224
Illes Balears	167	177	76
TOTAL	1495	1518	703

Segons les investigacions realitzades a la Unitat de Seguretat Vial de la Facultat de Psicologia de València, la causa més important que explica aquestes xifres mortals és el factor humà. "Evidentment –assegura Luis Montoro, degà d'aquesta facultat– les carreteres de l'estat espanyol deixen molt a desitjar, però és el conductor el que ha d'adequar-se a la carretera, igual que al cotxe que condueix".

PAÍS VALENCIÀ

El 1990 al País Valencià es van produir més de 400 morts a la carretera. Les xifres són cada any més alarmants. El 1988, a Castelló, el nombre de víctimes per carretera era de 116 morts i 700 ferits greus. En 1989 el nombre de morts pujava a 132, és a dir 16 víctimes més que l'any anterior. Fins al mes de setembre de 1990, segons xifres oficials, les carreteres s'han cobrat 68 morts i 300 ferits greus.

A Alacant el nombre de víctimes en carretera de l'any 1989 i 1990 és curiosament el mateix, 200 víctimes mortals, moltes més que les que segons l'OMS es cobra el càncer o qualsevol altra malaltia. A València les xifres oficials han fet que psicòlegs i caps de trànsit es plantegen unes futures jornades per al conductor el 1991. I és que fins al setembre de 1990 el nombre de víctimes era de 224, mentre que el 1989 el nombre de morts era de 364, 164 més que el 1988.

L'estat espanyol ocupa un dels primers llocs en l'índex d'accidents de trànsit i per comunitats autònomes, possiblement el País Valencià i Catalunya són les comunitats que hi donen l'índex més alt. Els investigadors de seguretat vial han arribat a plantejar-se, entre les causes de mortalitat, la influència de la publicitat en la conducció i s'ha arribat a la conclusió que aquesta és la mateixa que la que té la publicitat en general en qualsevol altre comportament."Més que la publicitat –manifesta Enric Carbonell– hi ha altres models socials que influeixen notablement en el tipus de conducció, com els telefilms americans tipus *El cotxe fantàstic*".

No obstant això, aquests investigadors de la conducció asseguren que tot i la pressió, els mateixos telefilms es projecten a Alemanya i no hi ha l'índex tant alt d'accidents. La conclusió és, doncs, que al nostre àmbit hi ha mancances en el procés educatiu de formació vial i en el nivell d'acceptació de la norma social.

Esther Roig

Nens entre reixes

Viuen a la presó però no compleixen condemna, ni esperen cap judici. Són innocents. El seu únic delicte és ser fills de dones privades de llibertat.

Els infants aprenen a viure entre reixes. JORDI MORERA

Molts d'ells encara no han après a parlar, ni tan sols a caminar. I ja s'han avesat a créixer entre reixes, tot i que les habitacions on dormen amb les seves mares no estan tancades amb pany i clau com les cel.les de la resta d'internes. Són fills de recluses que no renuncien als drets i privilegis que els atorga la seva condició de mares, hipotecant a canvi la llibertat d'uns infants nets de culpa.

A les presons de tot l'estat espanyol viuen uns 140 nens menors de sis anys. D'aquests, n'hi ha 20 a Catalunya (17 a Barcelona, un a Girona, un a Lleida i un a Tarragona), 25 al País Valencià i 5 a les Illes. EL TEMPS ha visitat el departament de mares de la presó barcelonina de Wad-Ras i ha compartit un matí amb les internes del centre. Enmig de l'agitada metamorfosi olímpica del barri del Poblenou, una vintena de nens aprenen a viure en un oasi gens paradisíac.

"Vaig entrar aquí quan estava embarassada de quinze dies, ara la Meritxell té vuit mesos i encara em queda més d'un any de condemna. És la primera vegada que estic en una presó. Per sort, aquí no ens tracten malament, i a la meva filla no li falta res. Tenir-la amb mi m'ha ajudat molt a suportar la presó. Aviat em donaran un permís de sis dies i anirem les dues a la Seu d'Urgell, a veure al seu pare", explica una interna mentre aguanta la seva filla en braços.

Les recluses del departament de mares coincideixen a afirmar que els seus fills estan força ben atesos. Els més grans els porten a dues llars d'infants de fora de la presó, de les nou del matí a les cinc de la tarda, mentre que els petits tenen una guarderia dins de l'establiment penitenciari.

"Els nens estan millor aquí que al carrer" és un comentari generalitzat entre les mares, per bé que no totes són del mateix parer. "'Jo estic aquí tancada perquè no tinc cap altre remei, però ells no es mereixen aquest martiri. Fins fa poc, dos dels meus fills, un de dos anys i l'altre de tres, vivien amb mi perquè la meva mare estava malalta i no se'ls podia quedar, però de seguida que ella va estar millor els vaig enviar amb els avis. Ara els veig de tant en tant en un vis-a-vis. Sé que estan bé i ja en tinc prou. Passi el que passi, els meus fills no tornaran mai més a la presó", afirma categòricament una reclusa.

El principal temor de les mares és que el seu fill es posi malalt i l'hagin d'internar a

l'hospital. "Amb sort, ens deixen sortir dos cops per setmana a veure'l, però els altres dies no en sabem res i no podem preguntar a ningú com es troba el nostre fill", es lamenten. Tot i això, no es queixen de les atencions sanitàries que reben els menuts. Un pediatre visita els nens periòdicament per detectar qualsevol símptoma d'infecció o malaltia.

"Jo visc amb el meu fill petit perquè no podia deixar-lo a ningú. Els dos grans viuen amb la meva cunyada, però ella no podia fer-se càrrec d'un altra criatura", explica una dona detinguda ara fa nou mesos i condemnada a 4 anys, 2 mesos i 1 dia.

OBJECTIU: QUEDAR EMBARASSADES

Algunes recluses no tenen cap familiar fora de la presó i es veuen obligades a tenir els fills al seu costat. En altres casos però, són elles les interessades a no separar-se dels fills, atretes pels privilegis reservats a les mares. Ningú amaga que moltes internes de Wad-Ras fan tot el possible per quedar embarassades amb l'objectiu que les traslladin al departament matern. Una dona amb molts anys de condemna no dubta a confessar que ha tingut un fill darrera l'altre per no haver de marxar del departament de mares.

"A vegades la mare manipula l'entrada del fill a la presó en benefici propi, tot i saber que el nen podira viure perfectament fora", explica la directora del centre, Paula Montero. De fet, hi ha nens que entren i surten constantment de la presó, en funció dels desitjos contradictoris de la mare, amb els consegüents efectes negatius en el desenvolupament de l'infant.

A Wad-Ras, els privilegis de les mares són evidents: viuen en habitacions obertes –moblades amb fusta i decorades amb pósters i fotografies–, tenen menys vigilància i més llibertat de moviments, diposen d'una cuina i un pati per a elles, no poden ser sancionades durament i, en general, no estan sotmeses a la mateixa disciplina que la resta de recluses. Cada habitació es compartida per dues o tres

Presó de Wad-Ras. JORDI MORERA

mares i els seus respectius fills. "Intentem que es respiri un ambient de normalitat per tal de protegir els drets dels menors, i això repercuteix favorablement en el règim de vida de les preses. Per a elles, el fill és un escut que les salvaguarda", diu la responsable del centre.

LES MARES NO ES BARALLEN TANT

Així mateix, segons asseguren les funcionàries, les mares de Wad-Ras són més pacífiques i menys conflictives que les altres preses, ja que "els nens els fan estar ocupades, i no són tan freqüents les baralles entre elles com a la resta

Algunes de les recluses fan tot el possible per quedar embarassades. JORDI MORERA

La dona guanya protagonisme al món de la delinqüència

El paper de les dones a la delinqüència està canviant. Fins fa poc, la major part de condemnes s'havien limitat a actuar com a còmplices o encobridores del delicte. D'un temps ençà, però, la participació activa de la dona en l'acte delictiu comença a ser estadísticament significativa. Segons sembla, l'*alliberació* femenina arriba també al món marginal. El nombre de dones a les presons va en augment, i les condemnes són cada cop més llargues. Ara com ara, hi ha a l'estat espanyol més de 2.000 internes entre reixes, entre penades i preventives.

A la presó barcelonina de Wad-Ras, la majoria de les més de 300 internes hi són per delictes relacionats amb el tràfic de droga i els robatoris.

Entre les mares hi ha un bon ambient. Comparativament parlant, solen ser internes fàcils de tractar. Tot i que s'ha donat el cas d'alguna dona que maltractava els seus fills fins a extrems alarmants, en general les recluses que tenen els nens amb elles es tornen més sociables i afectives. Condemnades a veure el cel des del pati de la presó o a través del vidre de les finestres, el fill els dóna una raó de viure.

de la casa".

Legalment, els fills poden viure amb les mares a la presó fins que compleixen els sis anys –l'edat d'escolarització obligatòria– per no forçar una de les experiències més traumàtiques per a un nen petit: la separació de la mare. Ara bé, els psicòlegs entenen que a partir dels tres o quatre anys, quan comença el període de socialització, cal que el nen entri en contacte amb la realitat del carrer, més enllà de les quatre parets de la presó i de la guarderia. A la major part d'Europa, els quatre anys són l'edat màxima autoritzada perquè els fills de preses visquin amb les mares, la llei suïssa no permet que cap nen resideixi a la presó.

El fills de Wad-Ras, condemnats a créixer sense cap referent patern, tenen l'oportunitat d'entreveure un altre món els caps de setmana, quan surten del centre penitenciari amb familiars seus o amb persones que els acullen voluntàriament. La directora del centre admet que, en casos aïllats, la sortida dels nens amb la família és utilitzada per entrar droga a la presó. Precisament, els principals enfrontaments entre internes i funcionàries es produeixen quan aquestes últimes escorcollen les diverses joguines que entren a la presó de la mà dels nens.

POSSIBLE REFORMA

El fiscal general de l'Estat, Leopoldo Torres, va ordenar el passat mes de desembre que s'engegués una investigació sobre la situació actual dels fills de les preses, amb vistes a una futura reforma de la llei que potenciï els beneficis dels menors. El fiscal entén que cal afavorir els drets del nens per damunt dels de la mare, considerant que "una persona no pot ser tractada com a propietat de ningú". En el mateix sentit, l'informe de la fiscalia general de l'estat deixa clar que l'estada de menors als establiments penitenciaris és un dret dels nens a estar amb les seves mares, i no a l'inrevés.

En opinió de Paula Montero, "la situació del departament de mares de Wad-Ras és bona, però encara es pot millorar". Segons ella, "l'assistència sanitària dels nens és correcta, però cal dotar el departament de més activitats i regular millor la sortida dels nens al carrer, a partir de la implicació d'institucions com Benestar Social i la Creu Roja". Per decidir sobre cada cas amb coneixement de causa, està previst dur a terme un seguiment individualitzat de cada infant abans que sigui internat al centre.

Una altra alternativa, ja experimentada a València i a Madrid, és que les dones amb fills compleixin la part final de la condemna en pisos fora de la presó.

Eva Piquer

BARRES I ESTRELLES

Nancy Smith, o com se digui

Perquè podria dir-se Mary, Peggy o Patty. O Rosita, si és hispana. Aquest cop, el nom no té cap importància, perquè volem parlar de la soldada americana –i les soldades, com els soldats, no tenen ben bé nom.

L'exèrcit nord-americà no ha facilitat el nombre exacte de soldades que ha enviat al Golf, però n'hi ha un bon grapat. És d'allò més curiós, el seu destí. Després de generacions de soldats només mascles, després de la febre del *Woman's Liberation*, després d'haver aconseguit anar a l'exèrcit *com ells*, ara es troben no només davant la imminència d'una guerra probablement sagnant –cosa, de tota manera, ben esperable per a algú que decideix buscar-se la vida en les armes–, sinó tancades, enclaustrades en un país que –com els seus ancestres masculins en èpoques pretèrites– no suporten veure-les conduir tancs ni camions, passejar-se soles o sense vel pel carrer, caminar del bracet amb la seva parella o no demanar permís per parlar davant d'una concurrència masculina. Més d'una es deu estar preguntant a què venia tot allò de la igualtat de drets i oportunitats per acabar respirant sorra a quaranta graus en defensa d'una colla de *machos* kuwaitians que serien capaços de lapidar-les públicament només que es comportessin amb la meitat de llibertat amb què ho fan a Puerto-Rico, Missouri o Oregon. És clar que, potser, ni la soldada més innocent no deu creure's que, de debó, lluiten pels pobres kuwaitians –que haurien dit adéu al seu país per sempre més si no fos que la sorra que s'empassen les soldades es cotitza al preu del diamant. I tampoc està clar que, ni que sigui la meitat, o unes quantes, les soldades estiguin convençudes que són al Golf com a premi de segles d'esforços femenins per poder fer-ho tot, fins i tot morir per la pàtria. Per a elles és una feina com qualsevol altra –com ho és per ells.

Va haver-hi un temps que pensàvem que, pel que feia a les armes, la igualtat no era ben bé això. Que més aviat es tractava d'aconseguir la igualtat de no haver d'agafar cap arma –ells i *elles*. Però eren altres temps. Ara ens hem acostumat a veure que, a la nova Unió Soviètica, les noies tenen, en conjunt, un ideal no gens postmodern: trobar un bon jan que les mantingui. L'ànima humana és definitivament imprevisible. Vivim una època de canvis, és clar, i de més d'una regressió. Sigui com sigui, les dones americanes poden, perquè així ho han volgut –i ningú no dubta que, i prou que sap greu admetre el dret a matar, en tenen tot el dret–, matar i morir pel seu país, pel seu dret a la igualtat, per la seva paga mensual o pel que els vingui de gust. La ironia final és que encara n'hi ha que es queixen que la igualtat absoluta no ha arribat al front, encara, perquè la majoria de Nancys Smiths no poden estar en primera línia de combat, i se les condemna al ghetto de la reraguarda i la intendència. I, bé, no deixen de tenir raó. Un cop assolida la victòria dubtosa de la igualtat en la carrera militar, ¿per quins set sous no es permet a les soldades morir com Déu mana, a la trinxera, després d'haver escrit una darrera carta als fills, als pares o al marit, maleint els ossos de qui sigui que les ha dutes a la mort?

Albert Mas Griera

ARXIU

Segons la llista elaborada per la Federació Espanyola de Tennis amb vista a l'any 1991, vuit dels deu primers jugadors de l'estat espanyol juguen en representació de clubs catalans; i dels vint primers, setze. Ara que el tennis també és esport olímpic, aquest és un argument més en favor de la participació catalana als Jocs de Barcelona.

Les passades festes nadalenques han estat testimoni del que pot ser l'últim intent de salvar la sala Zeleste de Barcelona de la ruïna econòmica. La sèrie de concerts gratuïts, entre ells els dels conjunts de rock Sau i Els Pets, que ha ofert la Junta Gestora de la sala han tingut una bona acollida entre el públic, que tenia ganes de tornar a Zeleste després de tres mesos de tancament obligat ams l'acusació de "tràfic de drogues". La *vox populi*, però, no ha acabat de creure's mai això de la droga, i es diu que el tancament va ser inevitable per l'acumulació de deutes de la casa.

ARXIU

Marta Sánchez va ser l'única convidada al programa especial de Cap d'Any de TV3 que no va voler col.laborar en els números preparats per La Cubana. N'hi ha que només serveixen per remenar davant de soldats de lleva. Soldats, per cert, que haguessin preferit rebre la visita de les seves famílies.

ARXIU

El COC va a Birminghan

Tot i les declaracions recents de Samaranch assegurant que ja no hi ha lloc per a cap nou comitè olímpic el 1992, el COC tirarà endavant la seva candidatura per al juny que ve a Birmingham. Josep Miró i Ardèvol, president del Comitè Olímpic Català, ha considerat per primer cop que Joan Antoni Samaranch adopta una postura arbitrària si pren la decisió per ell mateix, contradint el calendari de presentació de candidatures i sense que ho decideixi una reunió del comitè executiu del CIO. La decisió sobre nous comitès ja s'hauria d'haver pres a Tòquio el passat setembre, però en aquells moments es va aplaçar fins al 1991 per donar temps a aclarir la situació de l'*apartheid* sud-africà i les reivindicacions bàltiques.

ARXIU

Alemanya, una i gran

Són 24 milions de membres, en total, i 75.000 clubs, els que té la Federació Alemanya d'Esports des que el passat u de gener s'hi incorporaren oficialment tots els esportistes de la dissolta Federació d'esports de la RDA.

Ara, un cop junts, els alemanys que han de competir en un mateix equip a Barcelona'92 tenen com a principal problema prendre una sèrie de mesures antidopatge, després de la crisi que han originat les últimes descobertes sobre consum d'anabolitzants.

1991: crònica d'un rècord d'inauguracions per minut anunciat

Si a tothom li correspon en aquestes dates fer balanç i refrescar projectes, pels organitzadors olímpics aquest exercici ja és més que una prova de bona voluntat: és tota una obligació.

A mesura que el calendari s'estreny i la cursa contrarellotge es dispara, l'anomenat Pla Director dels Jocs trau més fum en les dates en què és obligat passar comptes.

El 1988 va ser l'any de les decisions, el 1989 el dels convenis, el 1990 el dels projectes i el 1991 el de les proves pilot. No cal dir que el 92 és l'hora de saber si tanta decisió, tant conveni, tant projecte i tanta prova permet tenir la festa en pau.

A l'hora de la veritat, cada any s'acaba recordant per un fet que té l'habilitat de destacar per sobre de tots els altres, per molts que n'hi hagi.

Si accionem la memòria del 1986, no hi cap dubte. El fet més impermeable en el record col.lectiu és la nominació anunciada per Samaranch a Lausana el 17 d'octubre. El 1987, un any molt menys vistós, podríem recordar-lo com aquell en què el COOB'92, aquest consorci o *ménage à quatre* per conveniència (ajuntament, Generalitat, estat i COE en un sol llit) començava a arrancar. El 1988 torna a ser un any d'unanimitats, perquè queda clar que als arxius destaca amb mèrits propis la imatge (amb errors ortogràfics inclosos) de "Us esperem a Barcelona" apareguda al marcador electrònic de Seúl'88, el dia de la cloenda olímpica coreana. I la posterior rebuda de la bandera olímpica a Barcelona, és clar.

El 1989, i gràcies a la inauguració de l'Estadi passada per aigua, tampoc hi ha gaire lloc per al dubte a l'hora de fer balanç i recordar allò més significativament olímpic o olímpicament significatiu.

I arribem a l'any que hem jubilat fa quatre dies. Que podríem batejar com el de la inauguració del Palau Sant Jordi, tot i que amb alguns dubtes. Dubtes perquè, sense la sal de la polèmica, aquesta no ha arribat a la ressonància espectacular obtinguda per l'Estadi l'any anterior.

Anell olímpic. ARXIU

Però més arriscat seria encara posar la medalla de "fet olímpic del 90" a la visita de Gorbatxov, per exemple. Perquè, tot i que l'inventor de la *perestroika* es va deixar fer fotos a l'Estadi, la seva miniexcursió barcelonina ha passat molt més a la història per enrenous i serrells protocolaris.

I destacar com a esdeveniment pre-olímpic de l'any l'elecció de Josep Maria Cullell com a candidat convergent a la vara d'alcalde del 92, per molt llarga i tortuosa que hagi estat, podria semblar excessiu. I, a més, no faríem sinó avançar esdeveniments que tenim ja a la cantonada. Perquè, evidentment, l'any 1991 sí que haurà de ser recordat, probablement, com el de les eleccions municipals, per molt consens que hi hagi.

El rècord (no se sap ben bé si Guiness o olímpic) d'inauguracions per minut que espera obtenir Maragall a la primavera, i la rèplica (però sense dret a tallar cintes) dels seus contrincants condicionarà la primera meitat del 1991, i el resultat de les eleccions condicionarà l'altra meitat.

Això no vol dir que calgui passar per alt que l'estiu del 1991, amb la celebració de campionats pre-olímpics que es convertiran en proves test de les principals instal.lacions, tindrà una rellevança molt especial també esportivament.

Pel que fa a construccions, l'emoció per veure com queda l'aeroport Bofill, el nou Palau de bàsquet de Badalona, la torre de comunicacions de Foster a Collserola o els pisets de la Vila Olímpica (quatre obres emblemàtiques que han d'enllestir-se el 1991) serà protagonista.

El 91 serà l'any pre-olímpic de debó, amb els ulls dels mitjans de comunicació internacionals a sobre i amb els primers nervis a l'estòmac. El 25 de juliol, d'aquí a 7 mesos, algú deixarà de comptar els dies que falten i començarà a descomptar, marxa enrere, els minuts.

Carles Capdevila

CULTURA

Una exposició de l'Ajuntament de Gandia i l'IVAM

Els paisatges de Joanot Martorell

Per a commemorar el 500 aniversari de la publicació del *Tirant*, l'Ajuntament de Gandia va convidar sis fotògrafs per a realitzar una experiència insòlita: fotografiar la Safor de Joanot Martorell. El resultat d'aquesta experiència s'exposa aquests dies a l'IVAM.

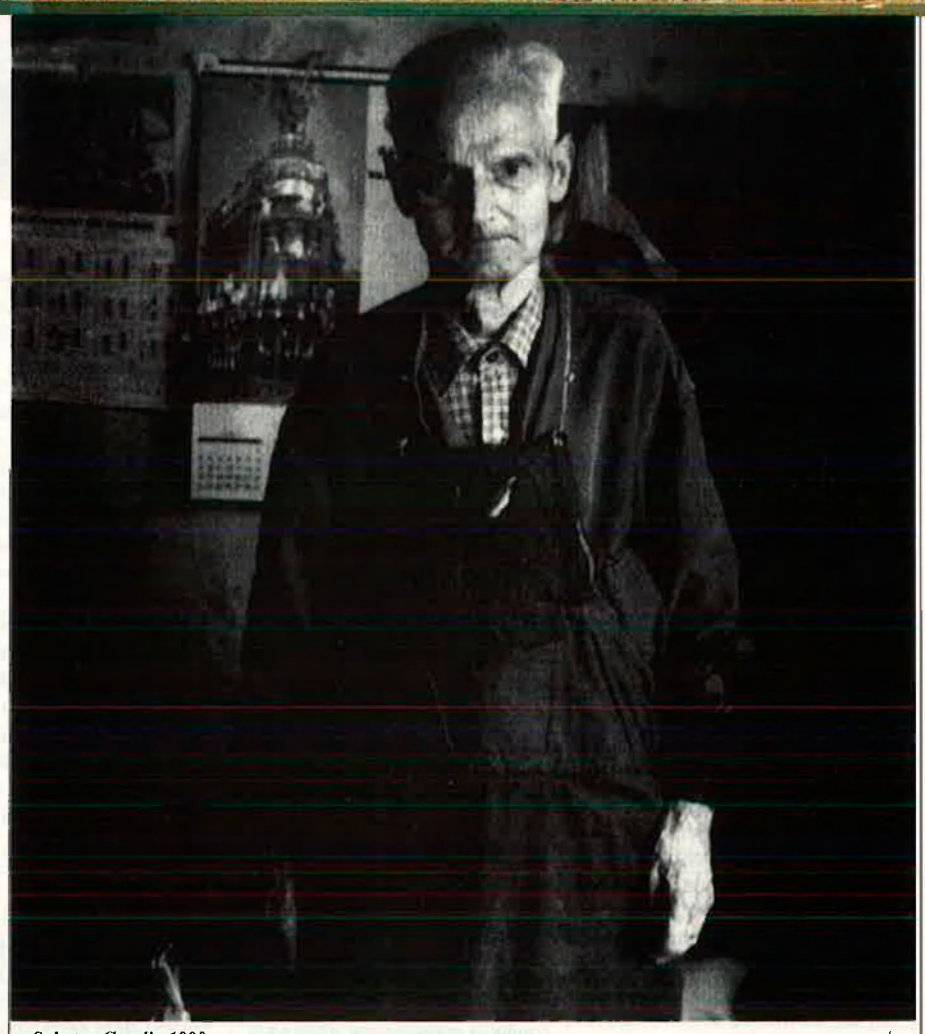

Per a realitzar aquesta singular mostra, van ser escollits sis fotògrafs que representen sis estils ben diferents de l'art de la fotografia: Gabriel Cualladó, Cristina García Rodero, América Sánchez, Joan Fontcuberta, Manolo Laguillo i Manel Esclusa. Convidats per l'Ajuntament de Gandia, els sis fotògrafs van passar deu dies a la capital de la Safor, cosa que els va permetre conèixer en profunditat la comarca i mantenir unes sessions de treball conjuntes. Com assenyala Josep Vicent Monzó, comissari de l'exposició, "el clima de treball que es va crear va ser tan positiu que, quan per l'octubre em van lliurar els treballs, no em va sorpredre gens l'excel.lent qualitat dels resultats. Un treball, per altra banda, que té un cert paral.lelisme amb el que desenvoluparen per tota la comarca de la Safor els pintors i els arquitectes, en la seua majoria italians, que foren invitats pels Borja en la mateixa època en què Martorell va escriure les aventures del famós cavaller errant".

Gabriel Cualladó va optar, com és habitual en ell, pel retrat de persones. La gent de la Safor fotografiades, per ell, apareixen en la seua actitud més característica i desproveïda de tòpics.

América Sánchez va decidir construir una impressionant panoràmica de la costa de la Safor.

Manolo Laguillo ens trasllada a uns

***Sabater*, Gandia 1990.** GABRIEL CUALLADÓ

paisatges en què subratlla la preocupació ecològica.

Les imatges realitzades per Joan Fontcuberta se situen dins la recerca de llenguatges nous que caracteritza la totalitat de la seva obra.

Per la seva banda, Manel Esclusa ha investigat sobre els decorats que apareixen en les aventures del *Tirant*, salvant, amb una tècnica molt personal, les lògiques transformacions del paisatge.

Finalment, Cristina García Rodero ha tractat els personatges característics i les seves anècdotes. Deixant de banda els protagonistes, s'ha ocupat de tot allò que a primera vista sembla trivial i que, en canvi, és capital en el desenvolupament de la història.

Segons Josep Piera, director de l'Any del Tirant, l'exposició "Els paisatges de Joanot Martorell" "sintetitza bellament el sentit de tradició i modernitat que s'ha volgut donar a aquesta commemoració. La fotografia, diuen, fa com la poesia: intenta captar al vol la meravella de l'instant, la intensitat total de les coses efímeres, per tal de crear una nova presència d'art. Si és així –que així és–, amb les fotografies d'aquests sis professionals, els saforencs 'paisatges de Joanot Martorell' han esdevingut, entre la realitat i la ficció, entre la modernitat sentida com a tradició i la tradició viscuda com a modernitat, allò que s'hi buscava: una nova presència d'art en imatges".

La mostra ha estat exposada al públic al Palau Ducal de Gandia fins al dia 2 de gener, i serà a l'IVAM de l'11 de gener fins al 24 de febrer.

Vicent Ferrando

Dalt, *Paisatge* (fragment). Baix: *L'enigma dels quatre elements*. AMÈRICA SÁNCHEZ / CRISTINA GARCÍA RODERO

¿Els jocs del 92, punt i final d'un concepte de ciutat?

Del 'Titànic' al 'Challenger'

A la dècada dels vuitanta es va viure l'eclosió d'un enfrontament que, sota diverses formes –Barcelona vs. Catalunya, cosmopolitisme vs. provincianisme, postmodernitat vs. noucentisme– ha generat una ciutat amb unes fòbies, uns debats i unes capelletes força peculiars.

L'intel.lectual es fa funcionari perquè vol menjar cada dia". ARXIU

Barcelona és una façana on la gent en lloc de dedicar-se a la cultura prefereix vendre's al poder". Així defineix **Francesc Burguet i Ardiaca**, professor de periodisme i crític teatral sense tribuna, l'estat del *pati* cultural. Però més enllà de la rutina cultural, Barcelona ha viscut des de la transició una curiosa saturació de renoms: la capital de Catalunya, la segona ciutat d'Espanya, el centre regional europeu, la metròpolis mediterrània, la seu olímpica del 92. La guerra de conceptes i de partits han convertit Barcelona en un camp de batalla del qual gairebé no ha pogut quedar al marge ningú. Només aquest darrer any pot parlar-se d'un consens de mínims, afavorit pels imperatius olímpics. Abans queden grans polèmiques polítiques –la Corporació Metropolitana de Barcelona com a model– i estratègies culturals enfrontades que es van saldar amb un pacte cultural fallit.

Pilar Rahola, columnista i editora, n'ha fet una certa teoria: "La visió de la ciutat del PSC és fruit del xampany que se'ls va escalfar en perdre les autonòmiques del vuitanta. A partir de llavors van deixar d'entendre el país i van elaborar la teoria d'una gran ciutat hanseàtica que no té res a veure amb Catalunya, un rerepaís que ni és seu ni és modern. I apareix *la España de las ciudades,* que ha determinat una manera de veure la ciutat durant més de deu anys". La funcionarització de la cultura –"l'intel.lectual decideix fer-se funcionari perquè vol menjar calent cada dia", **Josep Maria Huertas Claveria** *dixit*– i el control democràtic de la gestió cultural van reduir el paper predominant de la *intelliguentsia* que, a principi dels vuitanta, ha de començar a buscar-se un lloc al sol. i ja se sap que, en paraules de **Jaume Vallcorba**, "l'accés al poder afebleix la funció crítica". I el poder precisa caixes de ressonància...

VAIXELLS INSÍGNIA

ACTA i *l'Institut d'Humanitats* de Barcelona podrien, fent reduccionisme, considerar-se els braços intel.lectuals del nacionalisme i el socialisme a Barcelona.

La història és, però, una mica més complexa. El *col.legi de filosofia* naix el 1976 amb la voluntat de crear un espai públic per a la filosofia lluny dels cercles acadèmics. Alguns dels seus membres, com **Eugeni Trias**, **Xavier Rubert de Ventós** o **Pep Subirós**, però, han tingut **un** paper gens menyspreable en les diverses construccions ideològiques de l'esquerra oficial i molts d'ells, segons **Jaume Lorés**, "estan vinculats a càrrecs i encàrrrecs de l'Ajuntament i la diputació" que, d'altra banda, financien les activitats de l'*Institut d'Humanitats* que ha inclòs com una secció més l'antic *Col.legi de Filosofia*. **Josep Ramoneda,** director del *Centre de Cultura Contemporània de la Casa de la Caritat*, seu de l'Institut, desvincula la "tasca intel.lectual" de l'Institut "on hi treballen pensadors amb visions tan diferents com Rubert de Ventós o **Pere Lluís Font**" de l'"agitació político cultural" d'ACTA".

Els membres d'ACTA no ho veuen tan clar. Ho explica Pilar Rahola: "Fer un seminari sobre Carles III implica una concepció del món i l'*Institut* vehicula una manera d'entendre la ciutat i la història que és *política*". Però ACTA és, del tot cert, *l'estrella* del debat cultural. En "una ciutat acollonida quan dotze persones es troben per dinar", aquesta fundació per a les idees i les arts es distingeix per la voluntat dels seus membres de "consolidar nacionalment Catalunya" en un moment –1988– que "hi havia un discurs menyspreador del nacionalisme". Grup generacional i grup d'amics, els personatges d'aquesta fundació han organitzat fòrums i debats amb *veddetes* tan variades com Alain Finkielkraut, el president d'Eslovènia o el director de *L'Expresso*. A més del camp filosòfic, ACTA *toreja* temes tan polèmics com la relació entre Catalunya i València o la visió israeliana del conflicte amb els palestins. Per primer cop, alguns dels intel.lectuals nacionalistes més influents –"moderns i progressistes" com s'autodefineix Pilar Rahola– decideixen "remoure els ciments de la ciutat des de totes les tribunes possibles".

I les reaccions han estat viscerals. **Francesc Burguet** ho explicita sense embuts: "ACTA té un sentit lamentable del nacionalisme i de la societat. No és més que un grup propagandístic". Altres, com **Ramon Barnils**, consideren que les activitats d'aquesta mena d'organismes només adquireixen ressò a la premsa perquè "els periodistes amics, afins o participants s'ocupen de fer un article sobre la institució a la qual estan lligats". Per a J. M. Huertas Claveria "ACTA no és un *lobby* cultural, és un *lobby* polític. Els partits saben que la gent milita poc i necessiten cercles d'influència per a arribar a capes més àmplies. Aleshores es creen aquestes plataformes que orquestren un debat a favor d'una idea concreta". Però Pilar Rahola considera que "l'enfrontament PSC-CIU perverteix el debat cultural. S'ha perdut el dret a la independència ideològica i qualsevol debat queda enverinat. Fa massa temps que estem matant el missatger per no sentir el missatge".

"Els vuitanta són la dècada de la mediocritat". ARXIU

ORQUESTRES I POSTMODERNITAT

I a Barcelona, la batalla s'havia traslladat a tots els nivells. Si els socialistes tenen el seu club d'opinió –*Emprius*– els convergents en tenen un altre –l'*Arnau de Vilanova*. Si l'Ajuntament sembla apropiar-se de la imatge de la postmodernitat, la Generalitat crea la *Comissió per la Modernització de la Cultura*. Si l'Ajuntament paga l'*Institut d'Humanitats*, la Generalitat finança l'*Institut Català d'Estudis Mediterranis*, dirigit per Baltasar Porcel i, finalment, col.laboren. Perquè la confrontació s'ha reduït i sota el nom de *Els ideals a la Medi-*

"El 84 es va generar un clima d'enfonsament". ARXIU

terrània, aquestes dues institucions organitzen un cicle de conferències que durarà fins aquest juny. "Això era impensable fa uns anys" i Jaume Lorés ho situa en un nou context: "Ara, hi ha almenys un consens molt feble, però hi és, sobre el paper de Barcelona a Catalunya i l'*orquestra rosa* ja no funciona". Encara que, com recorda Huertas Claverias, l'any noranta hi ha hagut dues exposicions sobre Companys a Barcelona "una autèntica demostració d'estupidesa". Però de teories sobre el poder cultural, n'hi ha per a tots els gustos. **Julià Guillamon**, crític literari i col.laborador de *La Vanguardia* creu que l'esperit postmodern va portar a "la disgregació de les capelletes" i a l'assumpció del poder cultural per l'emblemàtica generació dels anys cinquanta –**Bohigas, Tàpies, Castellet, Molas**...– que ha hagut de lluitar contra la generació dels setanta pel control del poder cultural. El pes d'aquests *mandarins* ha determinat, segons Guillamon, un discurs crític amb la postmodernitat esteticista –la generació dels vuitanta– però ha implicat unes prebendes i uns nuclis d'influència excessius. Ramon Barnils en dóna exemples: "Edicions 62 té la seva capelleta i aconsegueix que l'administració a l'hora de decidir els llibres obligatoris pel batxillerat vagi a favor de l'editorial". Burguet també hi fica cullerada: "Hi ha una mena de jerarquia juxtaposada entre aquestes *patums* i molta hipocresia en carregar contra Subirachs mentre es calla davant d'aberracions molt més polèmiques com l'escultura *Núvol i cadira* de la *Fundació Tàpies*, que dirigeix el fill del pintor tot i estar pagada amb fons públics".

Entre l'auge, ja decadent, de les velles glòries, Barcelona ha vist desfilar conceptes que *solistes* i *productors* de l'intel.lecte han acabat –qui més qui menys– per abominar, com per exemple la definició cultural d'una dècada. En paraules de **Rafael Vallbona**, "durant els vuitanta la societat catalana s'ha instal.lat en la postmodernitat, en un liberalisme pessimista que ha produït la pèrdua del sentit gregari" o, sentència de Vallcorba, "el sentit restrictiu de l'estètica ha fet oblidar la substància per a primar la capseta". Huertas Claveria entén la postmodernitat com "una escala de valors excessivament egocèntrica" i Francesc Burguet remata: "Els vuitanta són la dècada de la mediocritat".

La *cultura de l'aparador* –un dels pocs punts d'acord entre els intel.lectuals consultats per EL TEMPS– ha tingut conseqüències. El disseny dels bars "ha esdevingut una categoria superior, quasi metafísica" –fraseologia vallcorbiana– on les capelletes marginals no tenen espai de reunió ni a la segona planta de l'*Universal*, ja que "allà s'hi va a mirar senyoretes". La "disgregació del teixit social" ha passat factura i avui, per a Pilar Rahola "ningú a Barcelona actua des de la puresa intel.lectual o la virginitat".

POC, CAR I DOLENT

L'estat del debat cultural és la conseqüència lògica d'un llarg desgast. La premsa cobreix els mínims d'una secció on, segons Huertas Claveria, "la figura de l'agitador cultural, com ho era Joan de Sagarra, ha deixat d'existir". "La moneda més preuada és la servilitat dels llepaculs" –afirma Francesc Burguet– "i mai a la vida hi ha hagut tanta censura com ara perquè ningú té collons de publicar certes coses". Les revistes de reflexió i debat han desaparegut (¿Recorden *Saber*?) i els fòrums ideol.lògics clàssics es troben en crisi. Així ho pensa Vallcorba que, com a professor de la UAB, ha *observat* el procés de conversió de la Universitat en "un suburbi de la societat que perd a una velocitat inenarrable el seu paper de focus cultural". L'encariment del producte cultural ha contribuït encara més a la dependència institucional, tot i que Barcelona, com a producte, ha superat una crisi que Rafael Vallbona valora com a greu: "El 84, hi havia un reflux i Madrid emergia com a societat cultural. La desaparició de la indústria discogràfica, cinematogràfica i la pèrdua de la capitalitat en l'edició del llibre castellà van generar un clima d'enfonsament que es va salvar amb el projecte olímpic però, hem passat molt ràpid del *Titànic* al *Challenger* i ens pot explotar en ple vol".

La manca d'infrastructures sòlides, el partidisme sectari, l'anorreament del debat, la cita olímpica com a miratge cultural, l'autoodi, les disjuntives bizantines, la cultura per a iniciats i el rerefons d'una ciutat en conflicte. Aquest és, morta la postmodernitat, el llegat a resoldre "abans que Barcelona es devori a ella mateixa". O potser, com diria Francesc Burguet, "ens hem equivocat de món".

Oriol Malló

A TOT VENT

ELS AUTORS DEL MÓN SIGNEN EN CATALÀ

Núm. 287

BOUVARD I PECUCHET

Gustave Flaubert

Una farsa de l'estupidesa humana de la mà de dos oficinistes que, en rebre una herència, decideixen canviar de vida. La gran novel·la pòstuma de l'autor. Una obra de referència obligada.

Núm. 288

LA PRINCESA DE CLÈVES

Mme. De la Fayette

La princesa de Clèves està profundament enamorada del príncep Nemours. Quan ho confessa al seu marit, s'esdevé la tragèdia. Considerada la primera novel·la psicològica de la història. Un clàssic de la literatura universal. Imprescindible.

Edicions Proa
Diputació, 250. Tel. 302 71 18.
08007 Barcelona

Envieu-me més informació sobre la col·lecció A tot vent.

Nom _____

Adreça _____ C.P. _____

Població _____ Tel. _____

Edicions Proa - Diputació, 250. Tel. 302 71 18. 08007 Barcelona
Distribució: Llibres Catalans. Gran Via, 611. 08013 Barcelona. Telèfon 245 23 03

El 'Diccionari Enciclopèdic de Medicina': eina científica i lingüística

La salut de la llengua

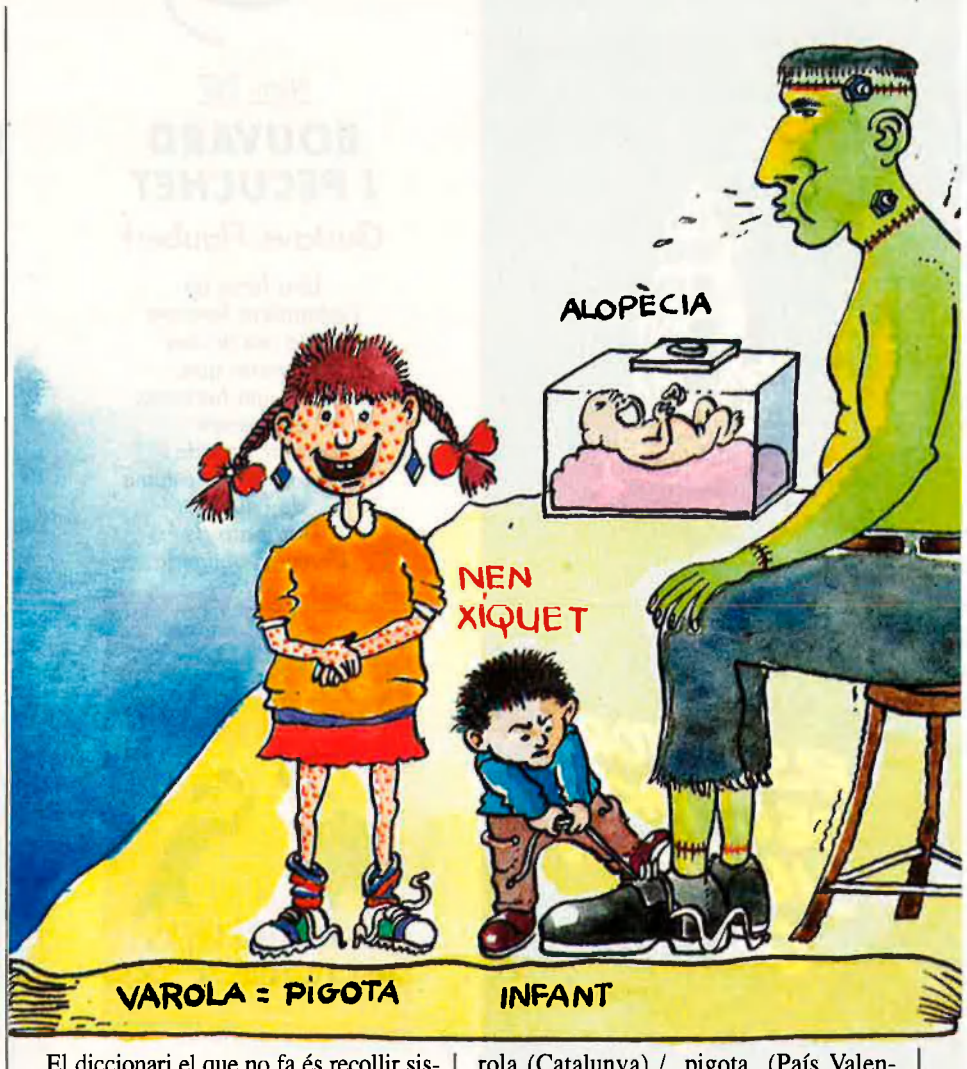
Ja no caldrà fer-se més *xequeigs*, ni menjar més *papilles*. D'ara endavant ens haurem de sotmetre a *reconeixements sistemàtics* i tornar a les *farinetes*. És la normalització lingüística, que arriba a la medicina gràcies a una tasca de 6 anys.

La llengua catalana compta des d'aquest any amb un nou element per a la seva normalització. Es tracta del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* de la Fundació Enciclopèdia Catalana. Aquesta obra té com a antecedent immediat un *Vocabulari Mèdic* editat als anys 70 d'extensió modesta per comparació a l'actual diccionari.

Però el veritable precedent de l'obra que ara ha vist la llum és el *Diccionari de Medicina* de Corachan, editat el 1936. El doctor Corachan fou un notable metge valencià que, curiosament, va nàixer en la zona castellanoparlant del País Valencià. El seu diccionari era una obra magna i completa però no prou útil per als temps actuals. "La idea de fer un nou diccionari mèdic va sorgir fa vuit anys i la tasca pròpiament de redacció ha durat 6 anys" afirma Oriol Casassas, director de l'obra.

Les dificultats lingüístiques han estat nombroses: ¿en quina mesura calia incloure mots populars? ¿I els dialectalismes? ¿Com adaptar els neologismes al català? Totes aquestes qüestions han estat resoltes amb els criteris més racionals. La revisió d'aquests criteris ens descobreix una sèrie d'entretingudes curiositats.

Per exemple, els termes populars són importants. Tal com diu Oriol Casassas, "el metge el primer que fa és dialogar amb el malalt i aquest li explica el que sent amb la seves paraules, encara que recentment la gent és molt sàvia i ja no diu que han tingut un desmai sinó una lipotímia". És cert, el llenguatge popular, amb la divulgació científica, es perd, però això no necessàriament és un fet positiu. Segons Casassas, "en contra del que se sol creure el llenguatge popular pot ser científicament precís. El nostre diccionari recull expressions com *fel sobreeixit,* que molta gent ja en diu icterícia. En realitat l'expressió popular no pot ser més gràfica ja que quan hi ha una icterícia el fel sobreïx de la vesícula".

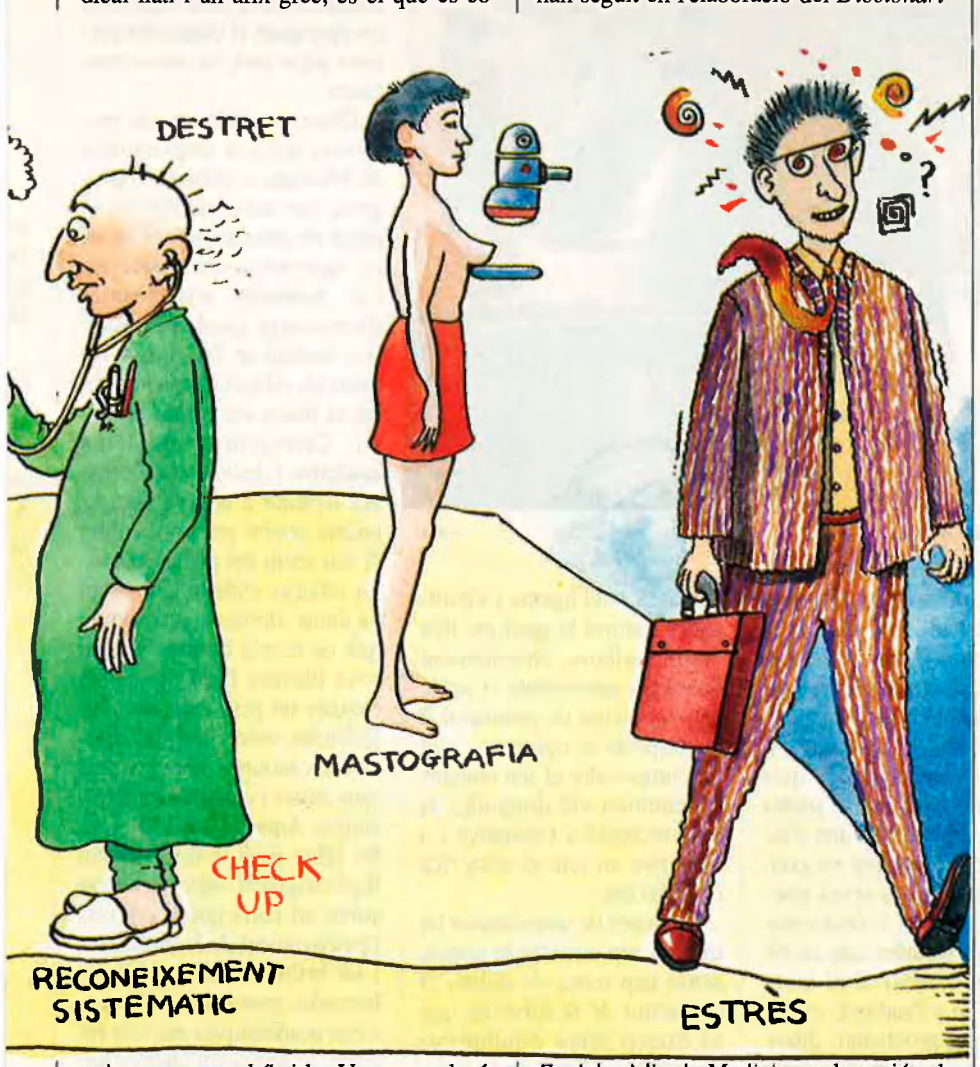

El diccionari el que no fa és recollir sistemàticament totes les expressions populars i tots els dialectalismes. És primordialment una obra científica. No hi trobarem la paraula nen, ni xiquet, ni al.lot, ni nin, simplement: *infant*. "És una diferència amb el diccionari Corachan –assenyala Casassas–, ell va recórrer la nostra geografia per recollir paraules i posava entre parèntesi el nom de la localitat. Quan un mot dialectal és molt generalitzat en un àmbit sí que el recollim, per exemple: varola (Catalunya) / pigota (País Valencià)".

El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* s'enorgulleix de corregir un error universal relacionat amb la calvície. No volem dir amb això que hagi descobert el miracle que tants esperen, es tracta d'un aclariment. Efectivament: en tots els diccionaris de medicina del món es descriu alopècia com caiguda del cabell. Això és incorrecte. L'alopècia és simplement l'estat d'absència de cabell bé perquè no ha

sortit, bé perquè ha caigut. Dit d'altra manera, la caiguda del cabell condueix, si no es frena, a l'alopècia. El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* aclareix definitivament la qüestió, defineix *alopècia* com "absència de pèl o cabells a les regions que normalment en posseeixen".

Diuen que l'etimologia ajuda a aclarir el significat de les paraules, però si no s'empra amb rigor i coherència pot esdevenir un arma de confusió. Moltes paraules científiques provenen del llatí i del grec. De vegades una mateixa paraula té un radical llatí i un afix grec, és el que es co-

neix com mots híbrids. Un exemple és mamografia (reconeixement de la mamella) el radical de la paraula –mamo– és llatí i l'afix –grafia– grec. Segons Oriol Casassas, "el problema no és l'ús d'aquest híbrid, sinó que els mateixos que diuen mamografia parlen després de mastitis (inflamació de la mamella). Això crea confusió, ja que parlen sempre de la mateixa cosa (la mamella) però utilitzant un cop el radical grec i un altre el llatí, de manera que sembla que es refereixin a dues coses diferents, curiosament, mamitis la reserven per als animals. Nosaltres en el diccionari utilitzem sempre, en el cas de la mamella, el radical grec *–mastografia–* una prova més de la coherència amb què s'ha redactat el diccionari".

Una obra científica té sempre el deure de rebre neologismes, ja que no sempre els descobriments es produeixen en l'àmbit lingüístic en què s'escriu.

Avui dia la ciència s'expressa fonamentalment en anglès. ¿Com passar al català les paraules estrangeres? Tres criteris s'han seguit en l'elaboració del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina:* adaptació a la fonètica catalana, traducció i recerca de mots catalans propis però que recorden fonèticament l'anglès.

El primer cas és fàcil: s'agafa la paraula anglesa i es catalanitza. Així convertim *stress* en estrès. "Ho hem fet amb paraules que ja han format derivats com estressant o estressat i això vol dir que han entrat de veritat en la llengua" –recorda Oriol Casassas. Això no es pot fer amb totes les paraules. Encara que en espanyol li diguin *chequeo* al *check-up,* els redactors del diccionari han considerat ridícul escriure *xecap* o *xequeig* i han optat per buscar la traducció precisa que és *reconeixement sistemàtic*, expressió amb més sentit per a nosaltres.

El tercer criteri ja és una pirueta: es tracta de trobar la paraula catalana que recordi fonèticament a l'anglès i que, a més, coincideixi el màxim possible en el sentit. Tractant-se d'una llengua germànica i una llatina això sembla quasi un miracle, però n'hi ha. Quan un infant nou nat es veu en perill imminent de mort, l'anglès en diu *distress*. En català hi ha la paraula *destret* que curiosament significa la situació de màxim perill de la qual es veu una sortida difícil. Segons Casassas, "destret és una paraula amb èxit, ja que avui a les facultats de medicina s'empra amb tota normalitat". La universalitat lingüística del diccionari es reforça per la versió dels termes mèdics en cinc idiomes: alemany, anglès, espanyol, francès i italià. Per a Oriol Casassas la universalitat del diccionari resideix també en el fet que sigui escrit en català, "la universalitat no és homogeneïtat sinó la convivència harmònica de les particularitats".

La influència de l'espanyol en el català ha fet que es perdessin algunes paraules pròpies. Si el *barco* substitueix el vaixell aquest continua flotant igual, però de vegades els barbarismes han portat la inexactitud com a valor afegit. És el cas de *paperes,* barbarisme força estès a Barcelona ciutat-. El diccionari ens recorda que la inflamació de les galtes són *galteres* i no *paperes,* ja que el pap no s'inflama. Una altra paraula pròpia força oblidada i recuperada en el diccionari és *farinetes* que, sense una variació substancial en la seva composició, sembla que s'ha convertit en unes estranyes *papilles*.

A banda d'Oriol Casassas, els altres redactors del diccionari han estat: Josep Alsina i Bofill, Joaquim Ramis i Coris, Eduard Llauradó i Miret, i Jaume Francí i Pallejà, representants de diverses generacions. Ells han contribuït a la normalització lingüística en la medicina. Mentrestant els prospectes dels remeis ens continuen arribant en anglès, francès i espanyol. Això correspon als laboratoris, que al.leguen les dificultats d'una distribució especial a Catalunya, per a no fer-ho en català. Falta també el pas definitiu, que és l'ús. Aquest es veia frenat per la manca de coneixement de les paraules correctes a l'hora d'emetre un diagnòstic, ara, com a mínim, en aquest terreny, no hi ha excusa.

Albert Punsola

Jaume Vidal o la llibertat

La passada setmana va morir Jaume Vidal Alcover. Una pneumònia l'havia dut a la UVI de l'Hospital del Mar de Barcelona.

El seu cos pastat amb el fang d'una nissaga longeva i que sempre havia gaudit d'una salut excel.lent degué decidir de sobte tallar el nus gordià d'una recuperació que s'endevinava prolongada i laboriosa, reproduint potser, tràgicament, un dels típics llampegueigs d'impaciència del seu esperit.

En quedarà, sens dubte, la seva extensa obra d'home de lletres en el sentit alhora més just i més ample d'aquesta expressió; l'obra literària, crítica i assagística que va escriure sempre *pour son bon plaisir*, aliè a les fluctuacions del mercat i de la moda tant com a la vanitat de sobreviure reduït a lletra impresa en un futur que ell ja no veuria. Però Jaume Vidal s'esmerçava tot ell a cada instant, i se servia –i fins i tot n'abusava– de si mateix amb una generositat que no coneixia pietat ni recança, i és així que la seva partença definitiva s'ha endut la més irreproduïble de les seves obres: ell mateix com a pedra de toc en forma de contertuli, que era una de les modalitats de creació artística més vives i fascinants que practicava.

No gaire després dels meus ja llunyans temps d'estudiant es va organitzar a la Universitat de Barcelona un col.loqui sobre Llorenç Villalonga, al qual van ser invitats a participar Miquel Dolç, Joan Sales i Jaume Vidal, que va demanar als organitzadors d'intervenir en darrer lloc. Miquel Dolç va parlar, amb una lucidesa no exempta de lleialtat, en nom dels que en el peculiar ambient polític i cultural de Mallorca havien estat adversaris del novel.lista; Joan Sales se'ns va demostrar, de viva veu –era també un excel.lent conversador–, com l'autèntic creador i alhora el primer convençut del mite villanlonguià. Jaume Vidal havia anat seguint les intervencions dels seus companys sense poder reprimir, amb aquell aire d'infant entremaliat que va conservar sempre, les seves reaccions, favorables o desfavorables, a les paraules que escoltava. En arribar-li el torn, adreçant-se a l'auditori, va començar per proclamar, dibuixant un ample vaivé negatiu amb l'avantbraç, la mà i l'índex estesos, que discrepava absolutament de tot el que allí s'hi havia dit. L'Aula Magna era plena de gom a gom, i els estudiants, immersos encara en la llarga nit franquista, van assistir, atònits primer i embadalits de seguida, a una meravellosa lliçó pràctica sobre les virtuts de la discrepància entre persones intel.ligents i civilitzades, durant la qual els tres oradors alhora, enormement divertits i apassionats –i sense cap necessitat de renunciar a les respectives opinions–, van fer comprendre al seu auditori el fenomen villalonguià i la seva recepció a Catalunya i a Mallorca en tota la seva rica complexitat.

Jaume Vidal Alcover. ARXIU

Si hagués de singularitzar un tret del seu caràcter jo triaria, sense cap mena de dubte, el seu sentit de la llibertat, que va exercir sense defalliments en tots els ordres de la vida. No crec que entre nosaltres hi hagi hagut mai ningú tan visceralment lliure de prejudicis, tan enemic de les opinions rebudes i de la vulgaritat com ell. Davant de qualsevol mancament a la intel.ligència, perdia el que els professors de religió anomenaven, quan jo estudiava el batxillerat, el *respeto humano*, i se li desfermava la llengua, que manejava com un infal.lible estilet –untat sempre, això sí, amb la confitura de la seva cordialitat excepte quan el contricant pretenia jugar amb les cartes marcades.

Quan va jubilar-se, els professors del seu Departament de Filologia Catalana a Tarragona van haver de decidir el ritual de comiat que sol fer-se en aquestes circumstàncies. Les habituals miscel.lànies d'homenatge quedaven excloses: tractant-se d'ell, qualsevol mena de dilació hauria significat el fracàs del nostre propòsit. Convertir-lo en tema acadèmic i dedicar unes jornades d'estudi a la seva obra literària també era impossible: el seu sentit del pudor ho hauria rebutjat violentment. Algú va donar aleshores una sortida que es revelà òptima; que la seva darrera lliçó magistral clogués un petit cicle de conferències sobre llengua i literatura catalanes obrades pels seus amics i companys universitaris. Aquesta solució el va fer feliç; però la seva darrera lliçó magistral –que va versar sobre un tema que li era car: l'ensenyament de la literatura– i les brillants i divertides sobretaules posteriors a les sessions acadèmiques ens van fer sentir amargament abans d'hora la seva futura absència de les aules universitàries. Ens consolava el pensament que la seva vitalitat intacta ens continuaria oferint per molt de temps encara allò que l'absurda burocràcia del sistema docent ens negava, però fins i tot aquesta il.lusió ens ha hagut de ser traumàticament arrabassada.

Josep M. Pujol

OPINIÓ

La mare dels ous

Durant les darreres setmanes, la televisió ens ha aclaparat amb imatges de la crisi soviètica. Vistes d'aparadors i de prestatgeries buits, mercats amb un aspecte desolador i llargues cues davant de botigues que tenen molt poca cosa a vendre. A més, els locutors ens han anat informant del preu, en rubles, de diversos productes alimentaris, remarcant la desproporció entre el cost de la vida i els salaris dels treballadors. Detalls com ara que un ou, en temps de la *perestroika*, val un ruble. No recordo que mai ningú hagués divulgat als quatre vents la cotització dels ous soviètics durant els anys de preponderància comunista. Ni d'això estic segur, el món occidental no es preocupava gaire de saber el preu dels ous imperials en l'època tsarista.

També hem vist a la petita pantalla la celebració del Nadal per part dels soldats americans destacats al Golf Pèrsic. Escenes de la preparació del menú nadalenc, amb grans acostaments de les cambres a les safates plenes d'abundoses racions de gall dindi, acompanyades d'una guarnició copiosa i variada.

Han estat contrastos que ens els han volgut fer evidents, suposo, perquè n'extraguéssim les degudes conseqüències. El mal és que nosaltres, per aquests voltants, ens hem fet un embull que converteix les celebracions en penitència. Escric aquestes ratlles el dia 27 de desembre i observo un decandiment general, jo diria que la gent ja no pot més. Estem capolats de tants dinars, tants sopars i tantes despeses i tothom desitja que les festes ens deixin descansar una mica.

Es una mena de mareig físic afegit al mareig psicològic, augmentats tots dos pel bombardeig de notícies desconcertants. Avui mateix, he començat el dia llegint al diari que els responsables militars dels EUA afirmen que les seves tropes no estan preparades per a una ofensiva contra l'Iraq. Això, al cap de prop de cinc mesos d'haver-se iniciat el conflicte. No puc evitar una sensació d'engany, perquè si després del llarg malson de la guerra freda, amb els milions de milions que ha costat la tensió Est-Oest i l'amenaça d'una topada apocalíptica entre les dues grans potències, resulta que totes dues, unides, no es veuen amb cor de doblegar l'Iraq, haurem d'arribar a la conclusió que ens volen amagar l'ou.

Pere Calders

Villatoro es pren l'any sabàtic. Després d'una temporada intensament periodística on els seus escrits s'han pogut llegir a l'*Avui*, *Set dies* i EL TEMPS,

ARXIU

aquest narrador i *opinador* ha decidit prendre's un llarg sojorn. La intenció és concloure una novel.la durant aquest any, cosa que li era impossible amb la seva activitat pública. El passat dia 2, Villatoro es va acomiadar dels oïents de *El matí de Josep Cuní* on també hi col.laborava regularment. Recentment l'escriptor havia protagonitzat una certa polèmica en afirmar la necessitat que *Els segadors* s'ensenyés a les escoles, una afirmació que fou contestada amb forta virulència per part de sectors de l'opinió vinculats al diari *El País*.

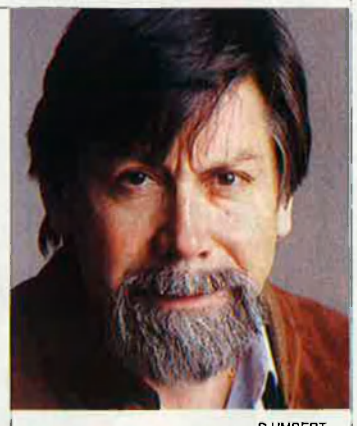
Joan Brossa supleix Quim Monzó. Monzó s'ha passejat per instituts i facultats recreant la concurrència amb els seus diàlegs incisius i reafirmant, a la

D UMBERT

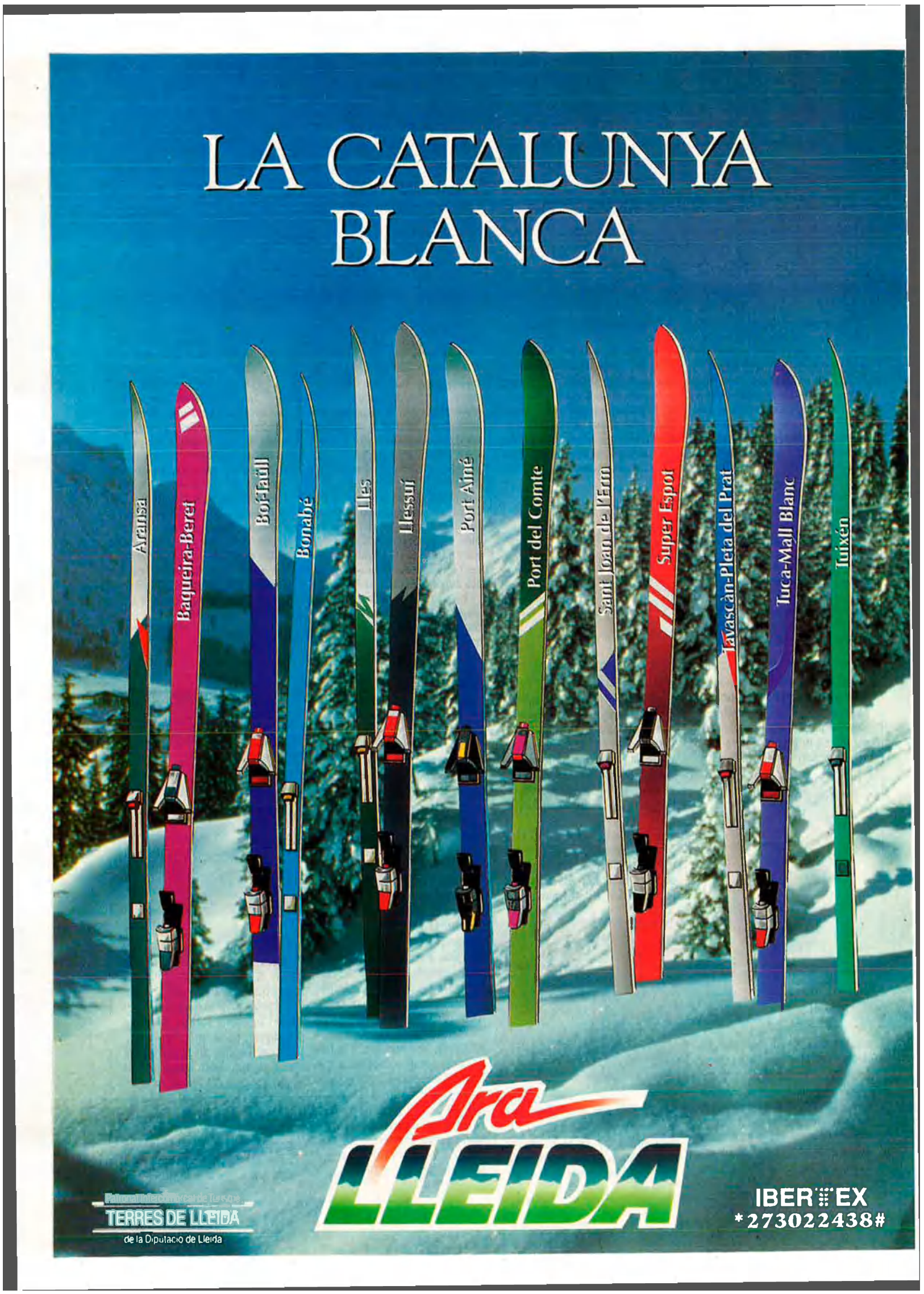
vegada, el caràcter obert del muntatge de *l'escriptor del mes*, iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes que més unanimitats ha aconseguit. Joan Brossa, l'escriptor de gener, és un dels poetes vius més notables i ha destacat per la seva tasca de provocació visual, de la qual n'hi ha exemples a tot arreu des del Velòdrom d'Horta a les *cortines* del Canal 33. Fundador de *Dau al set*, seguidor de corrents experimentalistes i home fascinat per la màgia i l'il.lusionisme, Joan Brossa és un dels màxims exponents d'una generació que va sobreviure a la guerra i va assumir un compromís artístic i, a la vegada, polític. Profusament traduït, la seva obra recent es compon de vint llibres.

Baltasar Porcel s'ho fa d'ideals mediterranis. El cicle de conferències *Els ideals a la Mediterrània*, organitzat conjuntament per l'Institut d'Humanitats de Barcelona i l'Institut Català d'Estudis Mediterranis, a banda de la seva dimensió política –comentada en aquest mateix número– representarà d'aquí al mes de juny la presència a Barcelona d'alguns destacats intel.lectuals francesos com André Glucksman, Paul Ricoeur o Jean Duvignaud. El reconegut

D UMBERT

historiador, i francès també, Georges Duby coordina aquest curs de vint-i-quatre conferències que pretén reflexionar sobre la formació de conceptes i idees que "han anat forjant la nostra història". La història del *tinglado* del Porcel, un home que té una partida milionària per fer allò que li plagui, mereixeria tot un article. L'evolució de l'anarquisme *avant la lettre* al pujolisme *monàrquic* té, doncs, un preu prou agradable. I al final del curs donen un certificat d'assistència

LA CATALUNYA BLANCA
Aransa
Baqueira-Beret
Boí-Taüll
Bonabé
Lles
Llessuí
Port Ainé
Port del Comte
Sant Joan de l'Erm
Super Espot
Tavascàn-Pleta del Prat
Tuca-Mall Blanc
Tuixén
Patronat Intercomarcal de Turisme
TERRES DE LLEIDA
de la Diputació de Lleida
Ara LLEIDA
IBER EX
*273022438#

LLIBRES

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Contra la realitat

Mora ha escrit un acte de subversió contra la realitat.

Ignasi Mora. *Finale,* Tres i Quatre, 1990, 157 pàgs.

A partir, especialment, del romanticisme, s'inicia una tendència de refús de la realitat –burgesa–; recordem, per exemple, Flaubert i Rimbaud. Aquesta incompatibilitat entre l'escriptor i el seu entorn s'aprofundirà encara més al segle XX, amb Kafka, el surrealisme i altres moviments d'avantguarda. Però sempre hi havia la recerca nostàlgica, si més no com a possibilitat d'una vida més autèntica, encara que fos més enllà de la mateixa realitat. En acabar la segona gran guerra –acabà amb bombes atòmiques– l'enfrontament amb la realitat es fa més radical, més desesperat i desesperant, com si totes les portes d'alliberament d'hagueren tancat. L'escriptor es tanca en ell mateix, en la seva visió catastròfica del món i de la societat. I apareixeran els personatges *estranys,* els *outsiders.* O escriptors com Beckett i T. Bernhard, que assumeixen la misèria d'una realitat condemnada i alienant, sense la menor esperança i amb un esperit apocalíptic.

Ignasi Mora, amb *Finale,* es situa en aquest últim corrent d'una manera sistemàtica, sense fer cap pas enrere, sense inventar-se cap refugi en què es puga realitzar, *viure.* El seu objectiu és un acte d'insurrecció no contra tal o tal cosa sinó contra tot, contra la *realitat* –"la major de les insurreccions possibles"–. En el fons, aquest qüestionament deriva de la impossibilitat de mantenir la més insignificant relació amb la *realitat,* que veu com una falsificació, com una cosa que se'ns imposa com l'*objectivitat* i la *racionalitat.*

L'itinerari d'aquesta insurrecció –el motor interior de la qual és la *inquietud*– passa per diferents estacions, des de la seua fugida de l'hospital de la SS fins acabar instal.lant-se en un corral d'una serralada. Aquest fil, anecdòtic i circumstancial, de la seua aventura és,

ARXIU

essencialment, el d'un seguit de reflexions que el protagonista-narrador reflecteix en un quadern, el seu testament, que és la forma absoluta d'acomplir el seu acte d'insurrecció. A mesura que el lector el segueix, descobreix clarament que aquesta revolta contra la realitat inclou una revolta contra el seu país –País Valencià per les referències que hi dóna–, fins i tot contra la seua llum, i sobretot contra la seua època. És l'esperit de l'època que ha apartat l'home de la vida, de la vertadera vida, i que construeix una realitat sòlida, compacta, inamovible. El somni romàntic de la seua generació d'adolescents va ser creure que es podria canviar aquesta d'una manera humana i lliure.

En el punt, però, en què es troba el protagonista –"la meua vida sòrdida, irrespirable, sinistra"– ja no pot fer marxa enrere. Com tampoc no la pot fer la seua època. Tot ha esdevingut impossible, per destructiu. El rètol que el protagonista veu en una tanca –"FINALE"– li sembla literalment exacte, com una formulació de la connexió indissoluble entre el seu destí destructor i el de la nostra època. És el final d'una il.lusió, "el *finale* d'una era on amb moltes feines i treballs s'ha intentat construir de l'estricta animalitat la gran il.lusió de ser home". El romanticisme –el primer romanticisme, si més no– ha esdevingut impossible: cap possible fugida o evasió a un passat feliç, o a la naturalesa verge –ja irremeiablement destruïda o deteriorada–, o a qualsevol altra cosa. No resta més que l'acte d'insurreccció total, que el personatge ha decidit portar fins a les últimes conseqüències. I sense fer trampa, és a dir, marcant-li un temps determinat –curt. "El temps indefinit ajorna sempre tota mena de reflexió arriscada, qualsevol decisió necessària". Aquesta urgència del seu refús total forma part de la lògica del seu projecte, sense el més petit lloc per a l'esperança. "Jo sóc –diu– el desenvolupament extrem de l'època, l'individu que ha estat originat per aquesta època i que no ha tingut por de ser-ne la conseqüència autèntica". Per això "la logica irrefutable d'aquest testament naix de la lògica irrefutable de la nostra època".

Finale és una obra escrita amb un ritme precipitat i ansiós, romànticament desil.lusionada, i d'un pessimisme moral que aïlla el protagonista i el deixa a mercè d'un remolí de reflexions que acaba per arrossegar-lo al seu centre fatal: la seua única i autèntica *realitat.*

Josep Iborra

HIT-PARADE

	Julià Guillamon (Lletra de canvi, La Vanguardia)	Joan J. Isern (Avui)	Josep M. Lluró (El Temps, La Vanguardia)	F. Parcerisas (El País)	Joan Triadú (Avui, Serra d'Or)	X.R. Trigo (Avui, El Temps)
M. de Riquer: *Aproximació al Tirant* (Q. Crema)		*****	****	****	*****	*****
Ch. Hein: *El tanguista* (3 i 4)					****	****
D. Lodge: *Bona feina* (Eumo)		****		****		****
M. Granell: *Tria personal* (La Guerra)					***	****
M. Ibáñez Escofet: *La memòria és un cementiri* (62)		****	****	***	**	****
M. Martí i Pol: *Temps d'interlluni* (62)		****		***	***	****
E. Mendoza: *Restauració* (Seix Barral)		***	***	***	**	***
S. Pàmies: *La primera pedra* (Quaderns Crema)	****	**	***	**	***	**
I. Mora: *Finale* (3 i 4)	**	**				****
J. Carreras: *Les oques van descalces* (Crema)	**	***	*			***

***** Molt recomanable **** Recomanable *** Correcta ** Fallida * Oblidable

NOVETATS

Edgar Allan Poe, Arthur Conan Doyle, Dashiell Hammett i altres, *La bossa o la vida* (Antologia del conte policíac), Barcelona, La Magrana, 1990, Edició a cura de Manuel Ollé.

Una antologia del gènere que no oblida alguns conreadors en català, com ara Manuel de Pedrolo, Jaume Fuster o Andreu Martín. Tot plegat fa un llibre àgil i entretingut, apte per lectors no massa avesats a aquest tipus de literatura.

Plató, *Parmènides, Teetet*, Barcelona, Edicions 62, 1990.

Aquesta edició a cura de Josep Montserrat i Torrents ens acosta a dos dels textos fonamentals del filòsof grec dins de la ja clàssica col.lecció "Textos filosòfics" de la desaparreguda editorial Laia que ara ha reprès Edicions 62.

Jesús Bonals, *Viatge a l'interior d'un gra d'arena*, Barcelona, Columna, 1990.

Novel.la juvenil que ens parla d'un aparell fantàstic, el sincrogramma, i de com amb la seua ajuda dos adolescents aconsegueixen fer-se tan i tan petits que arriben a introduir-se dins d'un dels àtoms d'un gra d'arena.

Nova col.lecció d'Edicions de l'Eixample

Fa pocs anys, la proposta de crear una editorial adreçada només a les dones era sempre motiu de cansament per part del públic. Ben senzill, les editorials de dones havien caigut en un cert encotillament, la qual cosa afectava fins i tot l'estètica del llibre –no podem negar que no obstant la importància del contingut i el plaer que proporciona un llibre ben editat dóna una nova dimensió al producte.

Aquestes impressions les ha fetes saltar en pedaços l'encara recent proposta d'Edicions de l'Eixample. Va començar l'aventura amb un dels nostres últims *best-sellers*, la novel.la de Maria Mercè Roca, *Temporada baixa*, a la qual van seguir tota una sèrie de llibres excel.lents, com ara l'*Ull de gat*, de Margaret Atwood o *Diari sense dates*, de Núria Serrahima. Els llibres tenien un aire diferent, amb aquestes tapes argentades i tractades després amb negatius de color. I no cal oblidar intents com el de *Barceldones*, un llibre de format gran on una bona part de les nostres escriptores contaven la seva visió particular de Barcelona.

Ara, però, Edicions de l'Eixample s'ha decidit a ampliar la seva oferta amb una col.lecció de clàssics que pot resultar tota una aventura, com bé evidencien els dos primers títols: *La ciutat de les dames*, de Christine de Pizan i el *Diari*, de Murasaki-shikibu.

ARXIU

Christine de Pizan va nàixer el 1364 a Itàlia, però va viure a França gairebé tota la seva vida i se la considera el primer escriptor professional de la literatura francesa. *La ciutat de les dames* (1405) és una història de la civilització occidental des del punt de vista de les dones i s'hi construeix una ciutat inexpugnable on les dones podran protegir-se dels prejudicis misògins. La modernitat a l'hora d'enfrontar tots els aspectes propis del tema és un dels trets més característics d'aquesta obra medieval.

Per altra banda, Murasaki-shikibu va nàixer al Japó l'any 978 i és un dels clàssics de la literatura japonesa. Ens hi trobem amb un testimoni poc habitual: el retrat quasi fotogràfic sobre la vida quotidiana de la mitjana i alta aristocràcia del Japó. A més del *Diari*, Shikibu va escriure poemes i la primera novel.la moderna de la literatura universal, *La història del príncep Genji*, la traducció de la qual podria ser una excel.lent fita per a aquesta col.lecció que tot just acaba de nàixer amb una valentia envejable.

Xulio Ricardo Trigo

¿Una agulla en un paller?

Joan Cavallé. *Les flors verinoses*. Edicions 62. Col. El balancí, 233. Barcelona, 1990. 147 pàgs.

Diuen que els llibres de contes acostumen a ser, tret d'alguna excepció, desiguals, en un sentit no necessàriament pejoratiu. Uns ho són perquè, com a les antologies, els temes varien moltíssim d'un relat a l'altre, sense que s'hi pugui trobar cap fil conductor. D'altres perquè juguen amb cadències rítmiques extremadament diverses. En un tercer grup trobaríem els que no aconsegueixen mantenir la mateixa *qualitat* literària al llarg de tot el llibre. Aquests són, potser, els més difícils de valorar, tant positivament com negativament. En tot cas, el que acaba decidint sovint de quin costat s'inclinarà la balança és el nombre de històries reeixides.

Si apliquéssim aquest darrer criteri a *Les flors verinoses*, el resultat seria força devastador, perquè el cert és que la majoria dels contes que s'hi apleguen no són gaire engrescadors. *L'amor no és problema* presenta una història críptica i sense gaire interès. *Gòndola veneciana*, una ironia sobre l'amor a Venècia, resulta, a la fi, poc irònic en realitat i anodí. *Magdalena* és una recreació sense gràcia i massa previsible, del personatge evangèlic. *Happy days, parents* té un plantejament intel.ligent, una trama ben pensada i un final, aquest sí, irònic i cruel. Això no obstant, és perd enmig d'un text llarg en excés i reiteratiu. *Una història d'amor* provoca l'aclaparament i l'avorriment del lector a base de català antic. *Quilòmetre de sorra* és

ARXIU

cursi, excessivament adolescent i ple de llocs comuns i d'expressions tòpiques com ara "Van provar de retenir els ulls de l'altre en els propis i van dir-se adéu...", o bé "No coneixien el pecat orginal com no coneixien els pàmpols de figuera ni les fulles de parra". El darrer, *Les flors verinoses*, intenta barrejar, sense sotir-se'n, la passió amb l'existencialisme.

Amb tot, em resisteixo a seguir al peu de la lletra el criteri de valoració de què parlava abans perquè si bé ja sé que un sol conte no justifica tot un llibre el cert és que dins de *Les flors verinoses* s'hi troba amagada una petita perla: "L'última copa". Un relat excel.lent, amb una idea original, escrit amb un bon ritme i solcat de reflexions no gens banals, amb un únic defecte: un final no gaire ben resolt, sobretot des d'un punt de vista rítmic.

Natàlia Díez

ARXIU

D'autèntica catàstrofe es pot qualificar la desaparició momentània de la col.lecció d'Edicions B, "Línia d'ombra". Sens dubte una col.lecció necèssaria per a la bona salut de les nostres traduccions –hi havia títols com ara el *Conte de tardor*, de Tomasso Landolfi o *L'amant fidel*, de Massimo Bontempelli, que eren vertaderes joies–. La nul.la atenció que certa premsa dedica a les traduccions al català és, sens dubte, com apunta el nostre company Víctor Ripoll des de l'*Avui*, una de les possibles causes que més costa de creure.

Atenció al recull de contes de Katherine Anne Porter, *Judes florit*, una mostra de la literatura que també és important a la literatura nord-americana, dotze relats d'una precisió difícil de trobar als nostres dies.

Un Pedrolo distint

Manuel de Pedrolo, *Anna*, (Edició facsímil a cura de Xavier García), Generalitat de Lleida, 1990.

Una edició de bibliòfil a càrrec de Miquel Plana, no més de vuitanta exemplars, havia estat el primer suport escrit d'aquest llibre de Manuel de Pedrolo. L'*Anna* formava part d'un antic recull anomenat *Proses* on hi havia dues parts: "Túixecs" i aquesta que avui comentem. L'autor va decidir fer-ne un llibre amb aquestes catorze proses que ens parlaven d'un personatge singular, un personatge entre la fantasia i el manierisme.

L'*Anna* ens du a reflexionar sobre la importància que pot tenir el fragment en un escriptor, aquest tipus de literatura que es veu com si d'una cosa menor es tractés. Però, de fet, aquests textos *menors* amaguen sovint, condensada i amb una forta càrrega íntima, amb una gran decisió estètica i tècnica, la filosofia literària i vital de l'autor. Pedrolo s'hi val del fragment per a bastir un univers i albirar alhora una intensitat més comuna a la poesia; només que a l'*Anna* la poesia té la facultat de narrar, de desvetlar-nos un món ple de suggerències que volen anar directament a la intimitat del lector. Pedrolo va voler ser ell a soles tota una literatura i, encara que de vegades va aconseguir alguns dels pressupostos que s'exigeixen –recordem per exemple la sèrie *Temps obert* i com pot ser un d'aquests novel.listes imprescindibles per a entendre una època–, d'altres va excedir els seus propis límits. Potser per tot això i

ARXIU

per la seva proposta concisa i radical l'*Anna* esdevé un llibre clau, un llibre on Pedrolo es va contenir per a cercar la intensitat estètica i moral d'un personatge. Perquè el lector arriba a l'*Anna* d'una manera gairebé plàstica. Recordem l'inici de la segona prosa titulada "Decapitació": "L'Ana, un jorn, per joc, es decapita.", o aquest altre de "Disponibilitat": "L'Anna, muda, darda abstreta pels carrers".

Qüestionat per les últimes generacions, Pedrolo té molt a oferir que hem passat per alt potser per la dificultat de burxar dins d'una obra tan extensa. Però penso que aquest lleidatà de Tàrrega es mereix, si més no, el joc, i l'*Anna* pot ser una bona introducció a la seva literatura **X.R.T.**

Perucho i Fuster a 'Catalan Writing'

La revista *Catalan Writing*, editada per la Institució de les Lletres Catalanes i dirigida per isidor Cònsul, ha arribat al número 5 després d'una trajectòria ascendent on s'han estudiat autors com ara Mercè Rodoreda, Pere Calders, Llorenç Villalonga, J.V. Foix, Francesc Parcerisas, Pere Gimferrer, Carles Riba o Montserrat Roig; s'han analitzat gèneres i s'ha donat notícia d'alguns dels millors llibres dels últims anys o dels més clàssics. La revista ha utilitzat per a aquesta tasca les millors plomes: Gabriel García Márquez, Amanda Bath, Jaume Vidal Alcover, Ales Broch, Lola Badia, Joan Triadú o Alex Susanna entre d'altres han col.laborat a *Catalan Writing*.

Ara s'estudia l'obra de dos autors fonamentals: Joan Perucho i Joan Fuster, l'un per a la ficció, l'altre pel que fa a l'assaig literari. De l'obra de Perucho s'hi ocupa Julià Guillamon i de la de Fuster, Josep Iborra. A més s'inclouen textos curts dels autors esmentats.

Joan Perucho. D. UMBERT

També dins d'aquest número 5 es commemora el 500 aniversari del *Tirant lo Blanc*, tot amb textos de Martí de Riquer, que parla de l'aniversari i de la seva significació; Mario Vargas Llosa, amb l'article "The Total Novel", i Anton M. Espadaler, amb "The Reader's Defeat". Josep Palàcios hi estudia a més a més "The Publishing History de Tirant lo Blanc".

La revista *Catalan Writing*, que va nàixer amb la idea de promocionar la nostra literatura als països anglòfils, continua així la seva tasca de servir d'aparador i alhora atendre a fets més puntuals, com ara el 500 aniversari del *Tirant*, tot sense oblidar la ressenya de llibres que puguin interessar enllà de les nostres fronteres.

Xulio Ricardo Trigo

SEDUCCIONS

L'any cap-i-cua

Ja falta menys per al gran any, ja falta menys per al 1992, l'any olímpic i, sembla que també, hispànic (com no deixen de repetir-nos, no fos que ho oblidem). Ja sols ens queda un anyet per davant, res: un senzill pont, unes curtes passes i ja hi som. L'any que ve, doncs, se'ns apareix com un any de transició, d'abnegat preparatiu del gran esdeveniment mundial posterior. Un any buit. Una any inútil. A pesar d'això, no sé si algú s'haurà parat a pensar-ho, però l'any que ve és un any cap-i-cua (de segur que la colla dels enigmistes amb Màrius Serra al front ja hi hauran caigut). Si ho recordem, des de 1881 no havíem tingut cap altre any cap-i-cua. O siga, que és el primer que tots nosaltres anem a viure (sí, d'ací uns anys vindrà el 2002, però encara ens queda un poc lluny), i, com tota primera experiència, ha de ser una mica excitant. Se m'acut que això podríem celebrar-ho d'alguna manera. Com que és un any inútil, podríem intentar traure-li suc, dedicar-lo a alguna cosa absolutament inútil. I ara que ho pense, no cal donar-li massa voltes: podríem dedicar-lo a la poesia, l'art més inútil de tots els arts (en això de la inutilitat han d'estar d'acord també la majoria dels editors). És a dir, en lloc de l'escriptor del mes, el gènere de l'any. I així, promocionar-lo, ressenyar-lo, passejar-lo pels pobles, per les ciutats, fer lectures interminables, entrevistes avorrides i divertides, envair a través de la tele la llar familiar, explicar a tot aquell que vulga escoltar-ho, el que significa aquesta passió tan inútil i necessària. ¿Per què els diaris i mitjans de comunicació en general no podrien dedicar-li a la poesia un espai reservat durant el 1991? Fins i tot, hauria de buscar-se alguna excusa, com un centenari o cosa semblant. Per exemple, aquest any és el centenari de la mort de Rimbaud. Sols és una idea, però de segur que hi hauran molts d'altres: de poetes hi han hagut molts –i poc llegits, en general- en la història de la humanitat.

Però divague massa, i potser ningú pique l'ham. L'any cap-i-cua se'ns quedarà orfe, i, amb ell, la poesia. Perquè, si bé ho pense, ¿com dedicar-li un any inútil a una cosa inútil?

Potser per això, perquè no té cap *utilitat pràctica*, deu haver-se'm acudit.

Ramon Guillem

L'OU COM BALLA

Complex d'Èdip

"Le souvenir des autres, quelle ressurrection de nous-même!". La frase, que si no estic equivocat és de Fraçois Mauriac, se m'acudeix després de llegir les memòries de Manuel Ibánez Escofet (*La memòria és un gran cementiri*, Edicions 62). Resurrecció més aviat d'una època que d'un mateix: els darrers anys del franquisme viscuts des d'un sector de la premsa barcelonina: *El Correo Catalán*, *Tele/eXprés* i *La Vanguardia*, tres papers estretament vinculats a la vida del periodista Manuel Ibánez Escofet i en els quals jo vaig entrar a treballar de la mà del mateix Ibánez Escofet.

La meva relació amb Ibánez, sobretot en l'etapa de *Tele/eXprés*, fins a la meva marxa –la meva traïció, com la va anomenar Manel– d'aquell periòdic, va ser una relació d'amistat, una amistat no exempta de dificultats, per les dues parts, d'empipaments mutus i mútues rebequeries. Una amistat que, malgrat tots els problemes, s'ha mantingut fins al darrer moment.

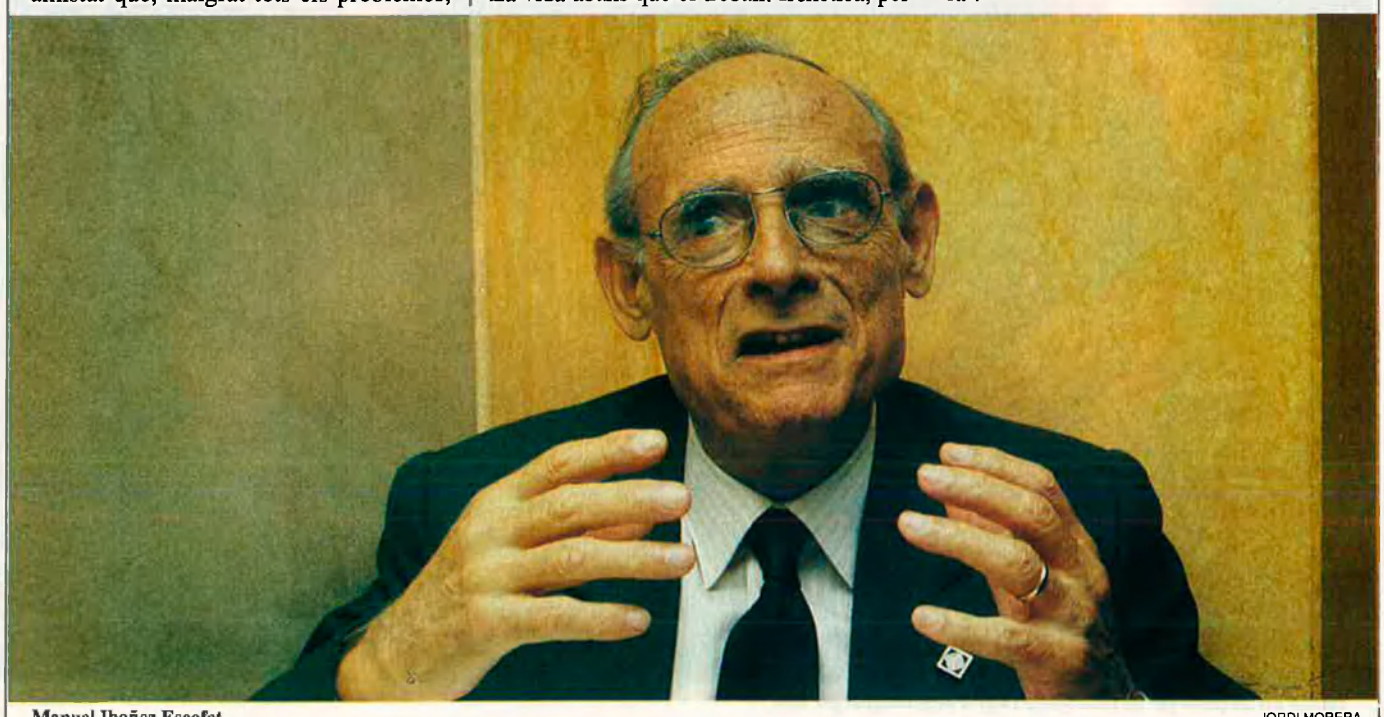
Entre les frases elogioses, i afectuoses, que Manel em dedica en les seves memòries, apareix una referència al complex d'Èdip. Segons ell, jo vaig vèncer "el complex d'Edip que tots patíem d'una manera o d'altra". I jo el vaig vèncer en *El día de siempre*, la meva columna diària a *Tele/eXprés*. "Joan de Sagarra es va llançar a crear pel seu compte i amb lluïment. Ja no fou el fill del poeta, sinó l'escriptor Joan de Sagarra", escriu Manel.

Si he de ser franc, penso que no vaig experimentar mai aquest complex; més encara: no m'he considerat mai un escriptor –un escriptor com ho va ser el meu pare–, i la meva vinculació al món periodístic, actualment centrada en la crítica teatral, representa, sobretot, un treball que em permet menar un determinat tipus de vida. La vida abans que el treball: frenètica, per anomenar-la d'alguna manera, en els anys, pocs, de *Tele/eXprés*, i molt més tranquil.la, infinitament més tranquil.la, en l'actualitat. D'altra banda, no tinc cap mena d'ambició, sóc extremadament peresós i bona prova és el fet que en gairebé trenta anys de professió només he publicat un llibre en què, precisament, es recullen algunes de les meves col.laboracions en *Tele/eXprés*.

Probablement, quan Manel va escriure sobre el meu complex d'Edip, pensaria en el seu fill Fèlix, que sol firmar els seus escrits amb el cognom de la seva mare.

Joan de Sagarra

P.S. En el meu article *Cervells, culs i titoles* (EL TEMPS, núm. 341), on es llegeix "No he fet mai cap mal, senyor Albatera", ha de llegir-se "No m'ha fet (la Roig, l'escriptora Montserrat Roig) mai cap mal, senyor Albatera".

Manuel Ibañez Escofet. JORDI MORERA

CIÈNCIA

La imatge sempre ha tingut un paper essencial en la ciència

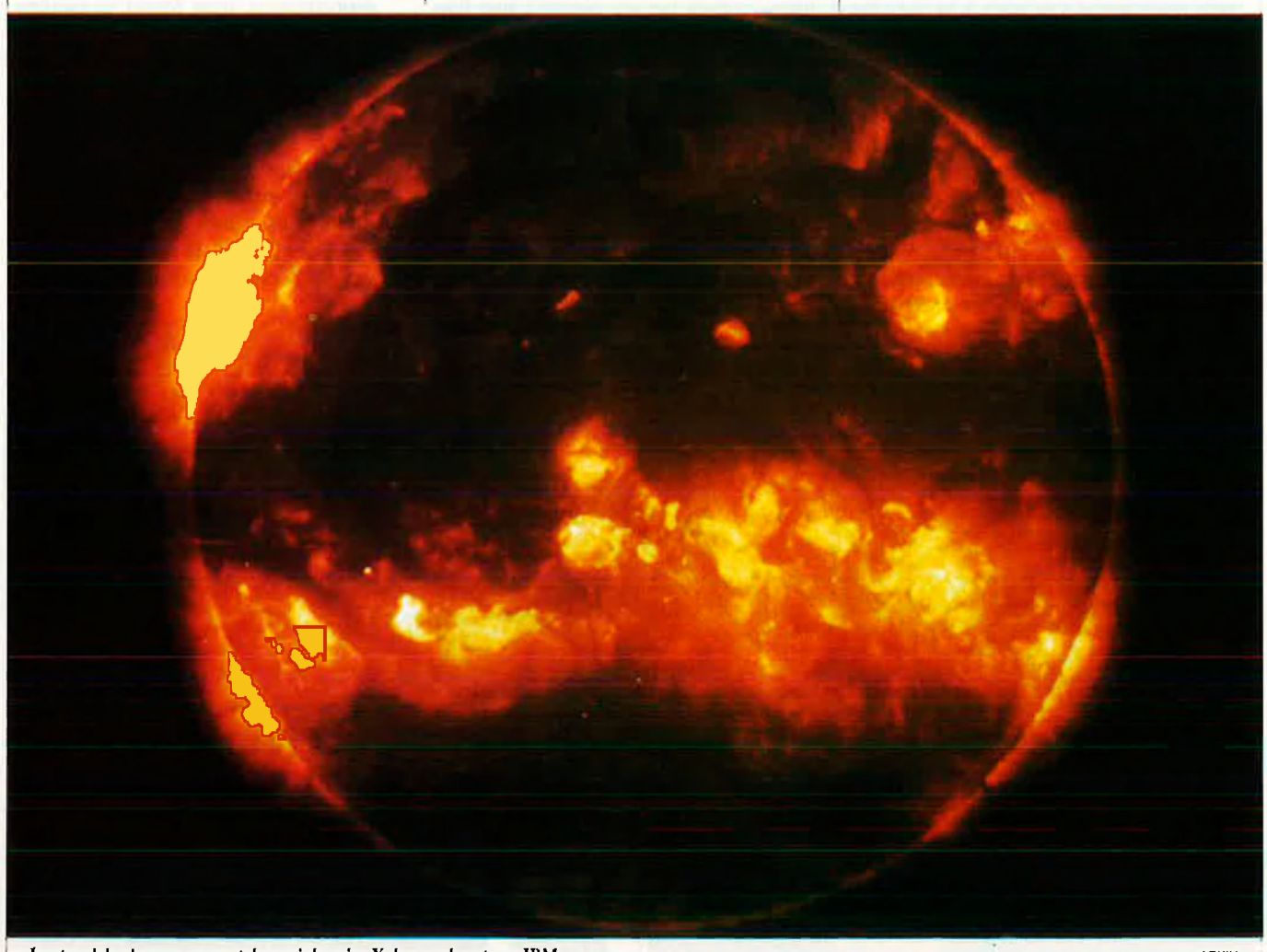
La nova imatge de la ciència

Abans es podia comptar amb els dibuixos de Leonardo o de Dürer. Ara, tenim sistemes més sofisticats, com mostra l'exposició "Noves imatges", organitzada a Barcelona al Centre d'Iniciatives i Experimentació per a Joves (CIEJ) de la Fundació Caixa de Pensions.

Les imatges científiques ens traslladen de la immensitat a la partícula més petita i de la realitat a la simulació. D'una banda, nous mitjans tècnics ens permeten endinsar-nos en el món de les molècules i visualitzar estructures que fins ara eren simples models. D'altra banda, podem obtenir imatges del sol i d'altres astres que els telescopis usuals no ens donen. I també podem utilitzar l'ordinador per tal de dissenyar o de simular situacions, sense que l'experimentació, en aquest cas, es mogui dels límits de la pantalla.

Uns dels elements més revolucionaris és el microscopi d'efecte túnel. Fa poc més de mig segle, el microscopi òptic es va veure superat pel microscopi electrònic. Acceptant la proposta que tota partícula porta associada una ona, Ernst Ruska va pensar que de la mateixa manera que el microscopi tradicional, a través de lents, dirigeix radiació lluminosa, amb camps magnètics i elèctrics podríem enfocar sobre la matèria feixos d'electrons. A més, la longitud de l'ona associada a l'electró és molt menor que la longitud d'ona de la llum visible. I això significa que tenim una definició molt més gran –és com si tinguéssim unes pinces més fines per a agafar objectes–.

Si el microscopi òptic pot donar imat-

Imatge del sol presa per un telescopi de raigs X desenvolupat per IBM. ARXIU

ges amb mil augments, el microscopi electrònic ja en dóna amb 100.000 augments o més. El microscopi òptic té una resolució de 5.000 angstroms –0,5 mil.lèsimes de mil.límetre– i l'electrònic de 50 a 100 angstrom –pot individualitzar, doncs, detalls molt menors–.

Però un pas molt més gran ha estat el microscopi d'efecte túnel. Es basa en el següent. Entre dos conductors separats –a poca distància– pel buit i als quals s'ha aplicat una diferència de potencial, hi ha, segons la mecànica quàntica, un pas d'electrons. Els electrons haurien de superar una barrera molt elevada, però en realitat sembla con si l'esquivessin, passant a través d'un túnel –d'aquí ve el nom–.

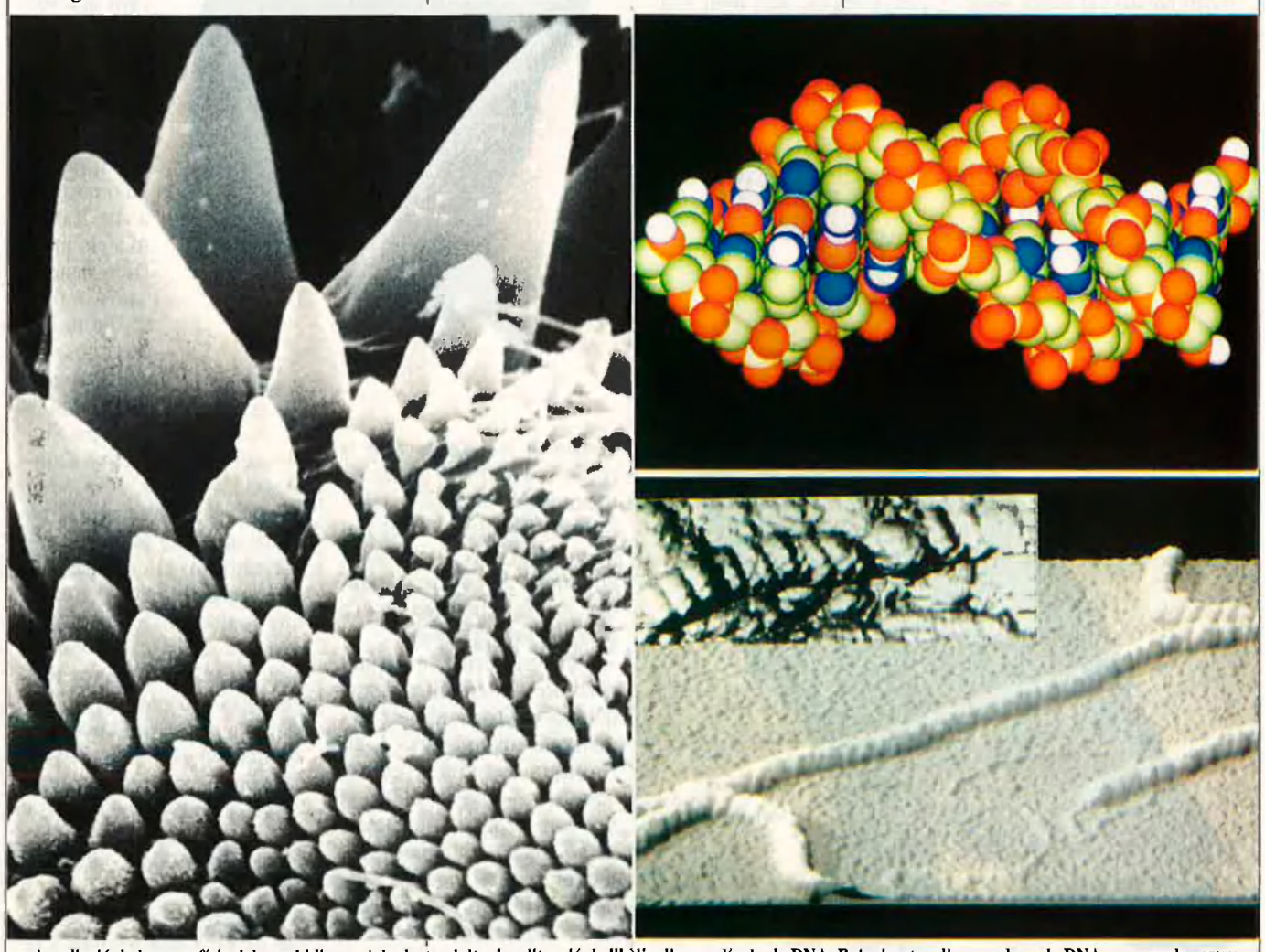
El microscopi d'efecte túnel consta d'una punta metàl.lica que segueix la molècula que volem estudiar. Es produeix un pas d'electrons i, per tant, un corrent, que varia segons la topografia de la molècula. Això ens en dóna la imatge.

Gerd Binning i Heinrich Rohrer, inventors d'aquest microscopi, van rebre el premi Nobel de Física el 1986, juntament amb Ruska. El microscopi d'efecte túnel té una definció de 0,1 angstroms en vertical i 2 angstroms en horitzontal. D'aquesta manera, podem visualitzar detalls en molècules com la del DNA, portadora del material genètic. Això facilita el seu estudi i la comprensió de les interaccions dels seus àtoms. Pel maig del 1989, científics de la IBM van mostrar imatges tridimensionals del DNA obtingudes amb aquest microscopi.

El microscopi d'efecte túnel permet estudiar superfícies de materials i conèixer bé possibles deficiències. També resulta important per analitzar a fons l'estructura dels semiconductors utilitzats per a la fabricació de xips. La fabricació de xips com més va més empaquetats es veurà beneficiada amb el microscopi d'efecte túnel, que permet realitzar coses com ara escriure amb àtoms. Fa uns mesos, científics de la IBM van escriure amb àtoms d'or les sigles d'aquesta empresa. D'altra banda, modificar la posició dels àtoms pot permetre fabricar nous aliatges.

En astronomia, les noves tècniques també proporcionen noves imatges. Així, un telescopi de raigs X instal.lat a un satèl.lit artificial de la NASA va obtenir, el passat més de juliol, 38 fotografies del sol, en cinc minuts i des d'una altura de 240 quilòmetres. El telescopi va proporcionar imatges de l'activitat solar impossibles d'obtenir amb els telescopis òptics usuals. Amb aquesta nova tècnica s'obtenen dades que permeten predir la influència de l'activitat solar sobre el clima del nostre planeta. En el segle XVII, Galileu treballava amb un rudimentari telescopi i cent anys més tard sorprenents imatges de microorganismes apareixien en senzills microscopis. Avui, la ciència mostra imatges que s'endinsen en les arrels de la vida o analitzen la intensa activitat dels astres.

Xavier Duran

Ampliació de la superfície del grochidicem. A la dreta, dalt, visualització de l'hèlix d'un molí a la de DNA. Baix, imatge d'una cadena de DNA presa amb el microscopi d'efecte túnel (STM) desenvolupat per IBM. ARXIU

El voltor: el rei

Un dels animals que més m'han impressionat des de sempre és el voltor. Ja que és, com anuncia el seu nom, un superdotat per al vol.

La seua dieta alimentària de carronya l'obliga a mantenir-se en l'aire durant moltes hores, i la naturalesa ha enginyat per aquesta activitat una de les màquines més perfectes i sublims. La seua immensa envergadura i la potència de la seua vista fan d'aquest animal el rei de les altures.

Als Països Catalans hi ha, fins al moment, dues espècies de voltor: el voltor comú (*Gyps fulvus*) i el voltor negre (*Aegypius Monachus*). Com quasi totes les aus de grans dimensions han vist constantment reduïda la seua distribució, i avui sobreviuen arraconades en petits indrets de la nostra geografia. El voltor comú viu actualment a les serralades pirinenques i pre-pirinenques com també als Ports de Beseit i a la Tinença de Benifassà. És un ocell d'envergadura compresa entre 250 i 280 centímetres, de color terrós, burell (en castellà es coneix per aquest fet com *leonado*). Fan els nius en els penya-segats, sent molt visibles per la notable acumulació de dejeccions que els donen una coloració blanca que contrasta fortament amb la roca. Enfront del silenciós voltor negre, el comú és esvalotaire i sorollós, i emet freqüentment fortes riallades, una mena de *ca-ca-ca-caaa* que es projecta d'eco en eco pels cingles i precipicis.

Voltor negre.

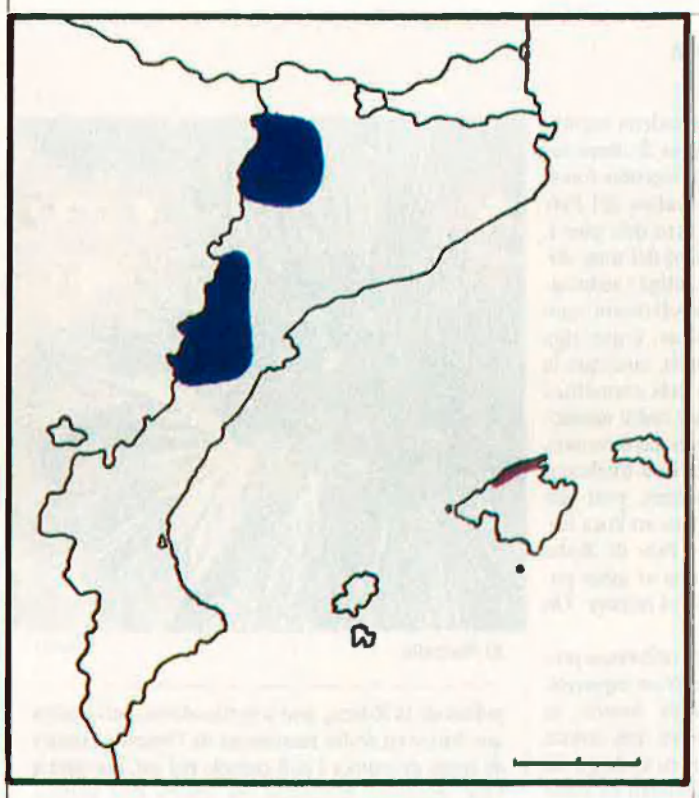
Però el veritable gegant dels aires és el voltor negre, que pot arribar a abastar tres metres d'envergadura. A diferència del voltor comú, aquest és —com ja indica el seu nom popular— totalment negre, i avui tan sols subsisteix en terreny català a l'illa de Mallorca, en l'abrupta serra de Tramuntana. Realitzen el niu sobre els pins (al parc natural de Monfragüe, a Càceres, els realitzen sobre les suredes i alzines), i és impressionantment gran, ja que ocupa de vegades quasi tota la copa de l'arbre. La posta és d'un sol ou, té lloc a final de febrer, i després d'uns 53 dies d'incubació naix el pollet, que està al niu al voltant de quatre mesos.

Voltor negre.

Tant el voltor negre com el comú (encara que fonamentalment aquest últim) acostumen a planar en grups. D'aquesta unió resulten a la llarga tots els individus beneficiats, ja que en definitiva una desena d'ulls veuen sempre més que un parell, i els cadàvers no són mai abundants. En realitat, en aquests animals la selecció natural ha actuat amb una plasticitat inversemblant: el coll, desprovist de plomes per a permetre una major eficiència en el moment de buscar la carronya entre els cadàvers, les enormes dimensions de les ales que permeten el planatge continuat durant hores i hores amb una despesa mínima d'energies i un estómac blindat i resignat a èpoques de penúria, en són alguns dels trets més evidents.

Tanmateix, amb la destrucció de les zones naturals i la disminució dels ramats, el voltor cada dia es troba més

Area de nidificació del voltor comú (en blau) i del voltor negre (en roig).

Siluetes de vol del voltor negre.

en perill. Fonamentalment, el voltor negre, del qual s'ha reduït en els darrers anys el seu nombre entre un 25 i un 50%. A més, durant anys, totes dues espècies han estat un dels blancs preferits dels caçadors, i avui encara en reben agressions. El naturalista valencià Antim Boscá comentava, l'any 1916, en el seu llibre *Fauna valenciana*, l'existència a la col.lecció de la Universitat d'un magnífic mascle de voltor negre dissecat, "derribado en la Albufera por el afamado tirador de escopeta don Eduardo Verdaguer, el 1860". També hi havia un voltor comú al Casino de Cazadores de Burriana. Avui, sia per l'acció directa dels caçadors, sia per la destrucció del seu hàbitat, veure volar un voltor és quasi un privilegi. Però continua sent un espectable difícil d'oblidar.

Siluetes de vol del voltor comú.

Martí Domínguez
Universitat de València.
Departament de Biologia Animal

CATALUNYA UN PAÍS D'EUROPA

L'instrument més important per fer de Catalunya un país cada vegada millor és el compromís i la il·lusió de cadascun de nosaltres per avançar amb força dins la nova Europa. Cal que treballem amb imaginació, rigor i responsabilitat. Perquè la feina ben feta no té fronteres.

GENERALITAT DE CATALUNYA

ARXIU

PARTÍCULES

Les persones de raça groga resisteixen menys l'alcohol que les de raça blanca a causa de la deficiència en un enzim. La degradació de l'alcohol es produeix per l'acció successiva de dos enzims: alcohol-deshidrogenasa i aldehid-deshidrogenasa. Mongols, xinesos, japonesos, vietnamites i d'altres tenen deficiència en aquest darrer, la qual cosa els impulsa, també, a ser menys bevedors. Això fa que l'alcoholisme sigui un problema menys estès en els països orientals.

RAFA GIL

La mortandat per càncer ha augmentat en els països industrialitzats, segons un estudi de l'Acadèmia Nacional de Ciències americana. 2,3 milions, dels onze milions de morts anuals a tot el món, ho són a causa de diversos tipus de tumors. Els tumors de cervell, de mama i els melanomes maligne i múltiple han augmentat en els països desenvolupats, probablement a causa de la degradació ambiental.

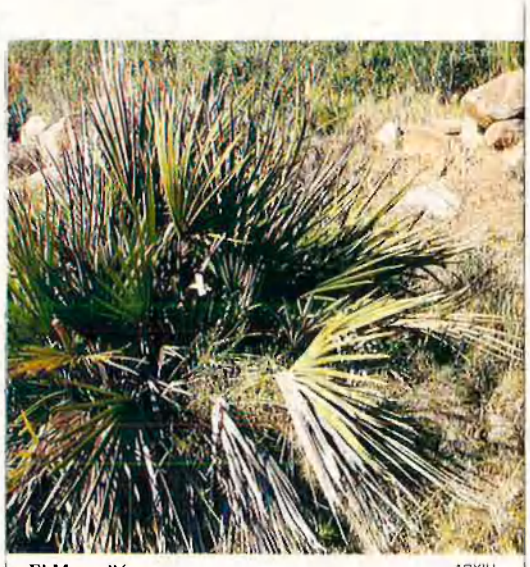
Els llanguerdaixos utilitzen alternativament els seus dos penis, segons un estudi publicat a *Animal behaviour*. D'aquesta manera, tenen les màximes probabilitats de fecundar la femella, ja que si no la quantitat d'esperma ejaculat seria menor. Quan dos coits estan separats per menys de 24 hores, els dos penis s'alternen en les funcions, per tal de donar temps a refer les reserves d'esperma.

El desert de les Palmes

BADALL DE GAT

El desert de les Palmes, petita cadena muntanyosa situada en el terme marítim de Benicàssim, és encara, avui, malgrat els incendis forestals, un dels llocs més espectaculars del País Valencià. El roig del rodè, els verd dels pins i, fonamentalment, el blau insinuant del mar, donen a aquest indret una bellesa antiga i redossada. De fet, el terme desert no fa referència, com en un principi caldria imaginar-se, a què siga una àrea deshabitada ni desforestada, sinó que la toponímia és deguda al convent dels carmelites que hi existeix. Sembla que aquesta ordre anomenava *deserts* a les seues residències penitencials, sense importar-li gota que l'indret fora totalment confortable. En realitat, si se'm permet, gran part dels monestirs que conec estan situats en llocs immillorables, com és el cas de Sant Pere de Roda, Sancti-Spiritu o Porta-Colei. I és que el saber popular no s'enganya i com assenyala el refrany "On els frares fan el niu, hivern i estiu".

En canvi, el terme *de les Palmes* fa referència probablement a l'abundància de margalló (en espanyol, *palmito*). El margalló, el *Chamaerops humilis*, és una planta termòfila i heliòfila, amant dels indrets ben assolellats, sent molt abundant en el desert de les Palmes. No obstant això, actualment es troba protegida per la llei, doncs les seues tiges són comestibles i durant un temps –als anys setanta– començà a escassejar perillosament. El meu avi, al seu llibre de records d'infantesa *L'ullal*, conta com antigament les tiges d'aquesta planta es venien pels pobles de la Ribera, junt a herba-olives, pels homes que baixaven de les muntanyes de l'interior. Homes de mans gruixudes i pell colrada pel sol, que junt a l'ase, recorrien lentament els carrers dels pobles, entre el batibull del jovent, i que de tant en tant es detenien, i amb un crit sec i estentori anunciaven allò que ja tothom sabia: "Dones, herba-olives! Xiquets, margallons!".

El Margalló. ARXIU

Martí Domínguez

Una mica de neu

EL TEMPS EN EL TEMPS

Ara que som a l'hivern i l'esquí és notícia, parlarem de les qualitats de la neu, un tema, aquest, que moltes vegades no queda massa clar. La neu, a les pistes d'esquí, és de diferents tipus o qualitats. La que, segons l'esquiador, és la millor per a l'esport blanc és la pols, és a dir, la que si l'agafésSim amb la mà se'ns faria molt difícil ajuntar-la i el més fàcil seria escampar-la. Aquest tipus de neu es dóna a les pistes quan la temperatura és baixa, per sota els zero graus.

Perquè aquesta neu es mantingui pols s'ha de complir la condició de no fondre, a causa d'una temperatura superior a zero durant les hores centrals del dia. Si aquesta neu pols ariba a fondre durant el dia i després la nit és per sota el punt de congelació, es torna en neu dura. La neu humida i la neu primavera són semblants. Aquesta és la típica neu *pasteta*. Si arriba a ser molt humida, l'esquí es torna perillós, ja que no es llisca amb facilitat i les lesions, llavors, es fan freqüents.

ARXIU

Pel que fa a la neu artificial, aquesta té la mateixa qualitat que la neu pols. No hem de creure allò que més d'un es pensa: que la neu artificial és sintètica.

Sobre la neu que cau del cel també hi ha una sèrie d'afirmacions que no són del tot correctes. Per exemple, quan el dia és fred, però amb una temperatura superior a zero, s'acostuma a dir, si plou d'una manera *fina*, que cau aiguaneu. Això no és correcte. L'aiguaneu és quan la pluja cau barrejada amb flocs de neu, ja que la temperatura s'acosta als zero graus. També hem de dir que és cert que pot nevar amb temperatures superiors als zero graus. Tot depèn de la humitat. Si és del cent per cent, perquè nevi el termòmetre ha de marcar els zero graus clavats. Ara bé, si la humitat és baixa, pot arribar a nevar amb temperatures de fins a 5 graus aproximadament. El que passa és que amb poc grau d'humitat la nevada serà dèbil.

Francesc Mauri

Innovació tecnològica i economia

PRESTATGE

Fa uns mesos apareixia el primer número de *Quaderns de Tecnologia*, revista editada per l'Institut Català de Tecnologia. Ara s'ha publicat el segon número d'aquesta publicació semestral. Seguint amb la línia inicial, hi trobem reflexions sobre el paper de la innovació tecnològica a la societat. En aquest cas, es tracta sobretot la incidència de la tecnologia en el camp econòmic.

Així, Nathan Rosenberg, catedràtic de la Universitat de Stanford, analitza les perspectives econòmiques per a empreses d'alta tecnologia. L'autor asse-nyala que l'alta tecnologia afecta camps molt diversos, per la qual cosa aquesta anàlisi no es limita a una part concreta de la indústria, ja que molts sectors reben transferències a partir d'aquestes innovacions.

Umberto Colombo, president de l'ENEA –Comitè Nacional italià per a la Investigació i el Desenvolupament de l'Energia Nuclear i l'Energia Alternativa- exposa la seva visió de la gestió del canvi tecnològic incidint sobretot en el paper d'Europa, que ha de guanyar competitivitat per afrontar el Japó i els Estats Units. I Pere Duran Farell reflexiona sobre la necessitat de l'educació en una societat cada cop més complexa i sobre el paper de la universitat en aquesta formació.

El dossier porta per títol "Innovació tecnològica i indústria tradicional". Estem assistint al desenvolupament de noves tecnologies, com microelectrònica, informàtica, biotecnologia i nous materials. Si ara ja tenen una gran incidència en el món de la indústria, d'aquí a uns anys aquests sectors marcaran la pauta del desenvolupament econòmic. L'adaptació de les empreses tradicionals és bàsic per tal d'assimilar aquest canvi. El dossier ens dóna una visió històrica, a càrrec de Carles Sudrià, on observem les característiques de la transfor-mació tecnològica en altres èpoques. També hi ha articles sobre experiències concretes a Itàlia, Suïssa i el País Basc, un de general sobre Europa i una entrevista a l'historiador Jordi Nadal. Finalemet, s'inclouen les seccions "Rellegint", amb un fragment de *Investigació sobre la natura i la causa de la riquesa de les nacions*, d'Adam Smith, i "Bibliografia".

El prestigi dels autors dels articles i l'encert en la tria dels temes són elements destacables d'aquesta publicació, que promou un debat malauradament poc present en els espais d'opinió dels nostres mitjans de comunicació.

X.D.

Elogi de la fissió pura

TUB D'ASSAIG

Algunes idees científiques han servit d'inspiració o de símil per justificar idees polítiques. Així, el darwinisme va ser utilitzat tant per la dreta com per l'esquerra. La dreta veia en la selecció natural una justificació del fet que hi hagués rics i pobres, com també una manera de mostrar la inconveniència dels ajuts estatals per a les classes desafavorides, ja que significava anar contra un procés natural. L'esquerra, per la seva banda, resaltava la noció d'ajut mutu, per contrarrestar les idees amteriors.

El procés dels nacionalismes a Europa també es podria il.lustrar amb models científics. Vivim en una època de fusions i fissions. Si en la fissió el nucli d'un element químic es trenca per donar elements més lleugers, la fusió és el procés contrari, pel qual dos nuclis s'uneixen i en formen un de més pesant.

Segons sembla, els estaments oficials es mostren entusiasmats amb les fusions, mentre els desagrada parlar de fissions. La diferent acollida de la fusió alemanya i del projecte de fissió eslovena així ho fan veure.

Però el procés és força complexe. A la fusió, cap dels dos nuclis té un paper preponderant i el producte final és totalment nou. En canvi, moltes fusions entre nacions més aviat recorden la fagocitosi. Per aquest procés, una cèl.lula engloba i capta elements com bacteris o cossos estranys. La cèl.lula assimila i destrueix aquest element, de manera que després ja no en queda res. Simplement, la cèl.lula golafre ha crescut.

ARXIU

Quant a la fissió, hi ha un element utilitzat tant en armes nuclears com en reactors. Es el plutoni. El seu nucli es trenca i dóna elements més lleugers. Pensem, però, que el plutoni és un element inestable, que s'obté artificialment, ja que a la natura només n'hi ha una quantitat petitíssima en minerals d'urani.

La fissió prové, doncs, d'un estat inestable. El plutoni és un element bàsicament artificial. I per això el seu nucli es trenca, per tal de donar altres nuclis més estables.

És cert que la fissió pot produir una reacció en cadena –i sembla que això ja es va donant–. Però també és cert que sense fabricar plutoni aquesta reacció ja no es produiria –qui no vulgui pols, que no vagi a l'era. I fins i tot no sembla recomanable intentar aturar la fissió un cop endegat el procés. Les conseqüències poden ser molt desagradables. Ningú no ens mana fabricar plutoni. Però si en fem, caldria respectar després la lògica fissió, en comptes de voler aturar-la per la força.

La fissió pura i controlada pot no ser gens perillosa. El perillós és voler mantenir plutonis impossibles, que es desintegren per causes ben naturals. Qui res salta els avantatges de la fusió i blasma la fissió, en realitat demostra que és ben partidari de la fagocitosi. I aquest procés és greu. Si més no, per al bacteri.

Xavier Duran

ECONOMIA

Pierre Cardin

Agulla i didal per a embastar un imperi

A començament dels anys 60 van aparèixer al mercat espanyol les primeres corbates amb disseny de l'enginyós francès. Avui ha ampliat el seu àmbit als sectors punta dels països catalans.

La història va començar amb una agulla i un didal a les mans d'un adoslecent, Pietro Cardini, nascut a San Baglio di Callalta, molt a prop de Venècia ara fa exactament 69 anys. El noi italià va canviar el seu nom pel de Pierre Cardin quan els seus pares, emigrants, travessaren els Alps per treballar a França. Tenia 14 anys quan va confeccionar el primer model: "Va ser roba per a la nina d'una veïneta" testimonia el mateix Cardin en els primers capítols de la seua biografia.

Avui la marca Cardin s'ha extés per tot el món amb un volum de negoci que gairebé arriba als dos bilions de dòlars, segons xifres que donen els saldos més recents del macronegoci. S'han superat els 850 punts de distribució dels productes Cardin, per un sistema selectiu de llicències al qual tenen accés comerciants i fabricants amb qualitat demostrada i sòlida. "La qualitat és el criteri principal i l'única cosa que determina qui pot utilitzar la marca", declara a EL TEMPS Gabriel Poch, directiu responsable de l'àrea de control de qualitat i relacions amb la premsa de l'empresa Pierre Cardin Espagne, SL, amb seu a Barcelona i creada el 1978 per a la distribució en exclusiva dels productes de la firma francesa.

La seu principal de Cardin a l'estat espanyol és Barcelona, "perquè el tèxtil per a Espanya entra i surt per Catalunya", comenta Poch.

La xifra de 1.500 milions de pessetes recull el total del negoci generat anualment pels 30 llicenciataris espanyols, dels quals 500 milions aproximadament corresponen a l'àrea catalana, del País Valencià i les Illes Balears. A començament dels anys 60 van aparèixer al mercat espanyol les primeres corbates amb disseny de l'enginyós francès. Trenta anys després, l'*imperi* de draps de luxe, l'alta costura i el *prêt-á-porter* (Cardin reivindica la paternitat de la minifaldilla) ha ampliat el seu àmbit als sectors punta de l'economia dels Països Catalans. L'empresa Azuvi, a Castelló, compta amb un disseny exclusiu per a una línia de taulells d'alt *standing*. "El disseny naix a París –matisa Poch– però la fabricació i la distribució va a càrrec completament del llicenciatari". El mateix s'esdevé amb la línia tèxtil per a la llar Cardin, que té el seu màxim exponent en l'empresa Ibermanta, situada a Aielo de Malferit (la Vall d'Albaida), que des de fa deu anys fabrica els seus productes amb el segell del creatiu francès Cardin.

La ramificació més recent de les activitats de la societat, l'hostaleria i l'alimentació, comença a implantar-se a Espanya, amb l'oferta de productes envasats de primera qualitat. Aquesta branca porta el mateix nom del prestigiós restaurant parisenc Maxim's, que Pierre Cardin va comprar el 1978, quan aquest negoci a mans de Louis Vaudable travessava les hores més baixes de la seua història. Ara els dignataris i representants de les més altes capes socials a Tòquio, Pequín, Londres, Mèxic o Moscou hi reserven taula i degusten les exquisideses del *savoir faire* de la cuina francesa.

L'evolució de l'activitat creativa de l'inquiet Cardin va arribar al món de l'espectacle i de l'art quan el 1970 adquireix un vell teatre parisenc, Des Ambassadeurs, per a reformar-lo al seu gust i instal.lar-hi un complex artístic que batejà, per descomptat, amb el seu cognom i que va plenar d'obres d'art amb exposicions antològiques. Allí mateix s'organitzen concerts musicals i retrospectives de teatre i dansa.

Per al 1992, segons va poder saber aquest setmanari, Barcelona i Madrid competeixen per aconseguir la celebració d'una exposició: "40 anys de moda i alta costura Pierre Cardin". El certamen està avalat pel Victoria Albert Museum de Londres, que actualment acull part dels elements d'aquesta mostra que ha de ser exposada en una de les dues ciutats espanyoles interessades, "o en una primer i en l'altra després", segons comenta a EL TEMPS una font pròxima a la seua organització.

Al carrer de Faubourg Saint Honoré, seu central del grup Cardin, convertit en quarter general que lliura les batalles més inesperades en el món industrial, comencen a fer-se balanços generals per sectors. S'han fet quaranta anys obrint bretxa en l'alta costura, trenta en la moda masculina, vint en activitats culturals i deu en la restauració. La gamma de productes, més de 250, ocupa en diferents activitats aproximadament cent mil persones. Tot un entramat sòcio-econòmic basat en les creacions d'un especialista en il.lusions efímeres, però que sap vendre molt bé el comerciant Cardin, a qui s'atribueix la frase de "tan vàlid és l'aroma d'una sardina com el d'un perfum, tan sols cal saber presentar-lo".

EL PRIMER ABRIC DE LONA DESTENYIDA AMB LLEIXIU

Quan va deixar la ciutat industrial francesa de Saint-Etienne per a "pujar a París", com diuen amb mentalitat centralista i jacobina els francesos, Pierre Cardin va agafar tela de lona barata, la va destenyir amb lleixiu i va tallar un patró d'abric. Era l'any 1945. França eixia de la segona guerra mundial i les dificultats econòmiques donaven curs a la creativitat dels artistes i dissenyadors de l'èpo-

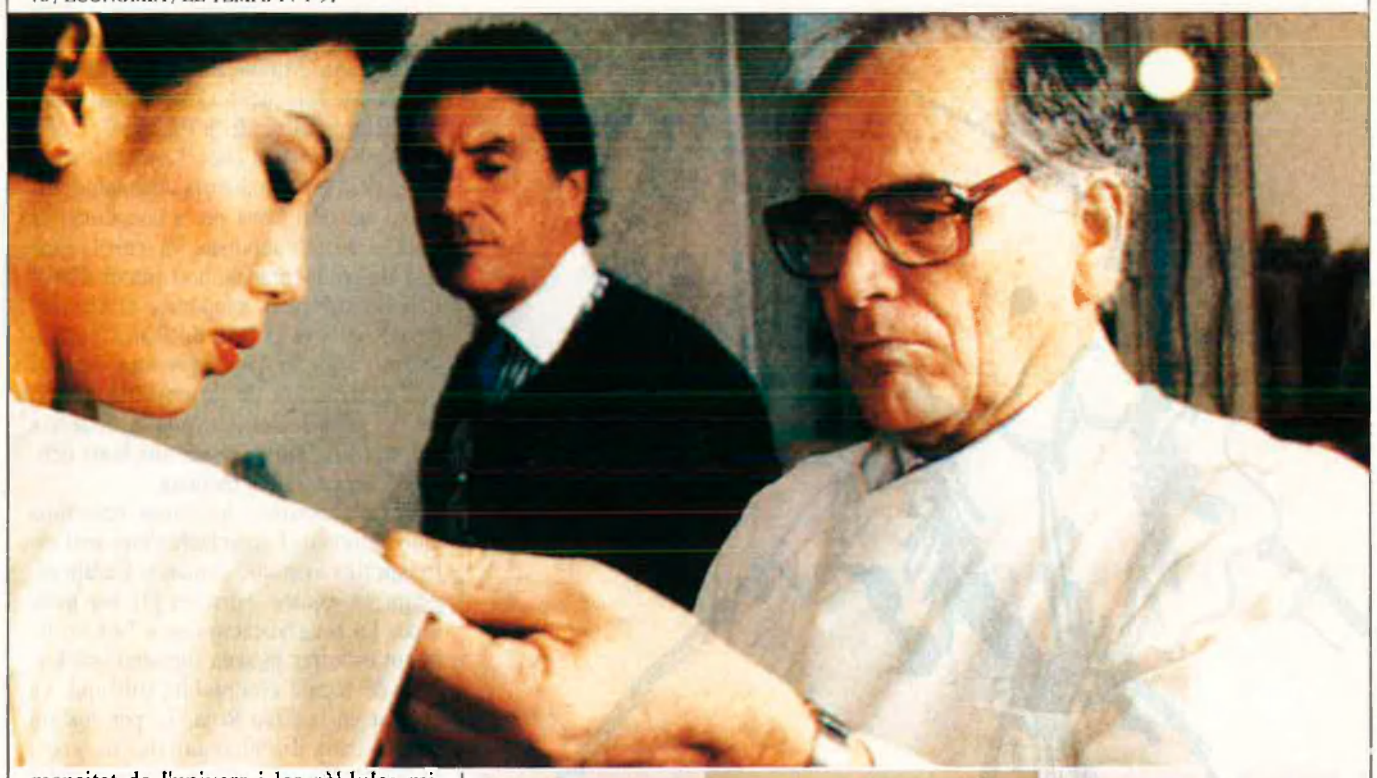

ca. Cardin va arribar-hi i pujà ràpidament al cim. Mitjançant un amic, Walter Terner, va començar a treballar al taller de costura del modista Paquin 7, i més tard amb Christian Dior. L'entrada per la porta gran en la indústria cinematogràfica va ser definitiva per a consolidar la seua carrera de modista. Va tenir la gran sort de col.laborar amb el pintor Christian Berard quan preparava el vestuari de *La belle et la bête* de Jean Cocteau. "Se'm va acudir, per haver estat escolta, que l'estructura de la motxilla podria servir per a fer el patró de la disfressa del monstre, i això va ser una bona pensada", rememora el modista.

Des d'aleshores, les seues relacions amb el món de l'espectacle s'han anat estretant fins avui que el mateix Cardin regenta un *espace d'art*, en ple cor parisenc. La seua vocació cap a l'art no ha pogut esborrar la seua formació adolescent de tècnic comptable, títol que va obtenir en la Creu Roja. Té per costum firmar cada dia el reguitzell de xecs, (més de tres-cents, diuen els seus col.laboradors) i revisar cada una de les factures corresponents. Es conta l'anècdota que un dia el multimilionari Cardin va observar que es pagava una quantitat massa gran pel transport d'alguns del seus treballadors a una agència que li feia aquest servei. No va dubtar a comprar un mini-bus i economitzar més del 50 % de les despeses inicials. "Em fa sortir de polleguera el balafiament", sol ser una de les frases preferides per justificar el minuciós control dels comptes del seu negoci.

El caviar, del qual trau un bon benefici amb els seus productes Maxim's, és un dels productes que més detesta. "Quan vaig comprar Maxim's –recorda el magnat hostaler– ho vaig passar molt malament. Va ser a la nit i sopava amb caviar. L'engolia amb rapidesa per passar el mal moment i me'n servien més, pensant-se que me'l menjava d'aquella manera per plaer".

El seu vessant artístic, el va conrear diàriament i fins i tot en els períodes de lleure. Els seus amics i col.laboradors pròxims el descriuen sempre amb paper i llapis a la mà, copiant els objectes que té al costat. La Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, el passat 28 de novembre, li va concedir el títol d'acadèmic com a premi al seu treball en la creació de l'alta costura. "L'alta costura és un laboratori de creació que permet l'estudi de les formes i dels volums. La im-

mensitat de l'univers i les cèl.lules microscòpiques, els ordinadors i la geometria són les meues fonts d'inspiració. El vestit que més m'estime és aquell que cree per al món del demà", escriu Pierre Cardin com a epíleg del seu discurs d'investidura a l'acadèmia catalana.

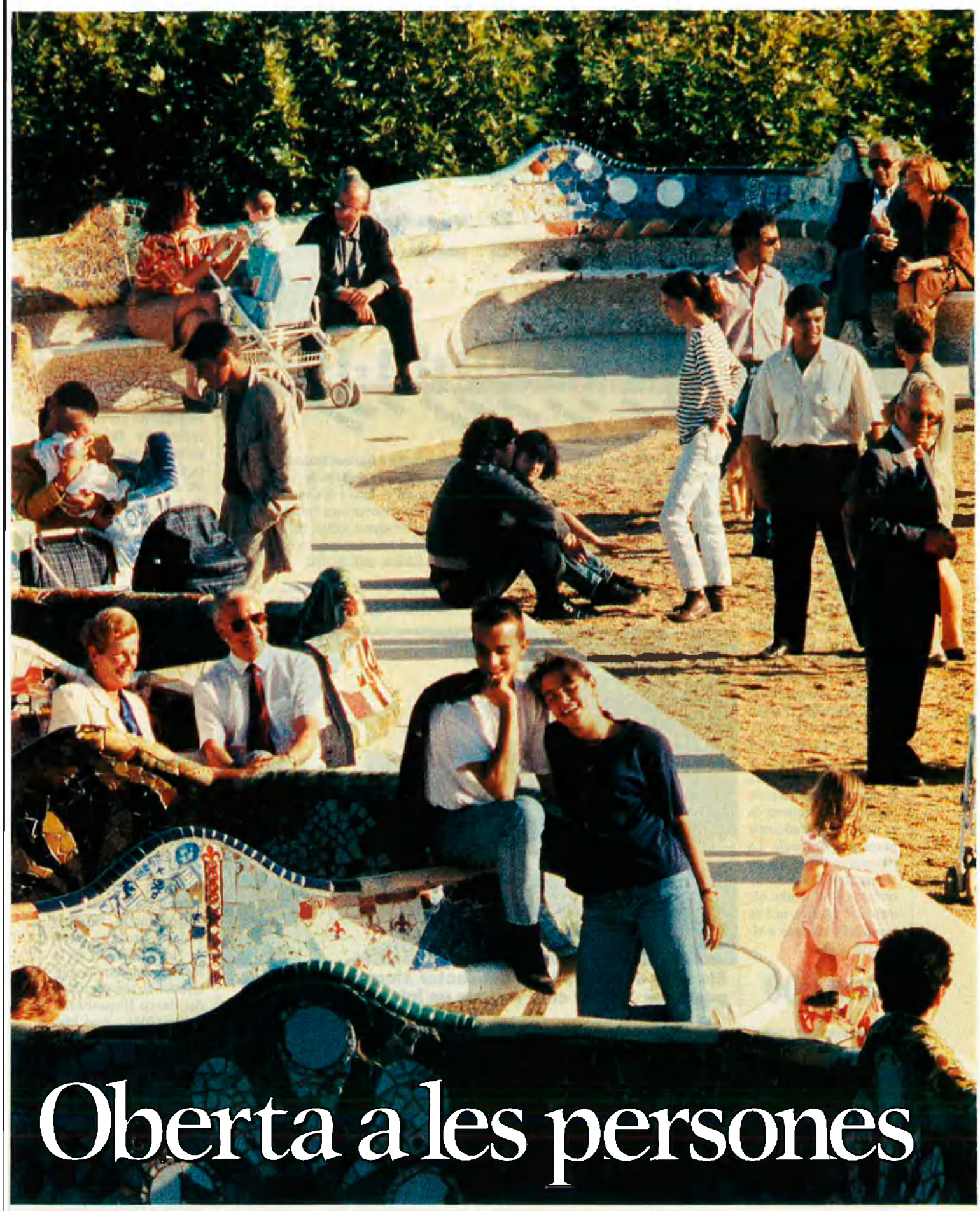
L'avantguardisme ha estat des de sempre la insígnia de l'italià Cardini, nacionalitzat francès quan París era el focus de la moda mundial. Està encara latent la disputa entre Cardin i Courrege, d'una banda, i Mary Quant, de l'altra. "Courrege i jo vam ser els primers a apujar la falda per damunt del genoll. El que passa és que Mary Quant estava casada amb un publicista i va saber apuntar-s'ho amb una bona promoció", es justifica. De tota manera, l'impacte en el món de la moda de Cardin ha quedat confirmat des que va realitzar el model d'un abric prisat, color roig, presentat en unes senzilles golfes parisenca, amb gent asseguda a tamborets i dels qual es va vendre 200.000 unitats als Estats Units.

Pierre Cardin recorda que "des del 1958 jo vestia des de la Begun fins a la duquessa de Westminster, però pensava que no era just treballar només per a un a minoria, així doncs em vaig llançar a l'aventura i vaig realitzar una col.lecció de *prêt-à-porter* que va suscitar un gran escàndol, fins al punt que els meus companys de professió vaticinaren el final de la meua carrera".

Ignasi Pellicer

Dalt, Pierre Cardin. Baix, taulells dissenyats per Cardin per Azuvi. ARXIU

Oberta a les persones

NEIX UNA NOVA CAIXA, amb molts anys d'experiència.

Neix de la fusió de Caixa de Barcelona i Caixa de Pensions.

Una nova entitat financera oberta a les necessitats de cada persona:

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona.

Una Caixa de tracte cordial i humà, oberta a donar el millor servei.

Oberta a la societat, a la il·lusió.

Oberta, sobretot, a les persones.

CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA

ARXIU

PREGUNTA DE LA SETMANA

Jacques Valet
Conseller delegat de GSI-Seresco

—¿Com es presenta l'any 1991 per al sector informàtic?

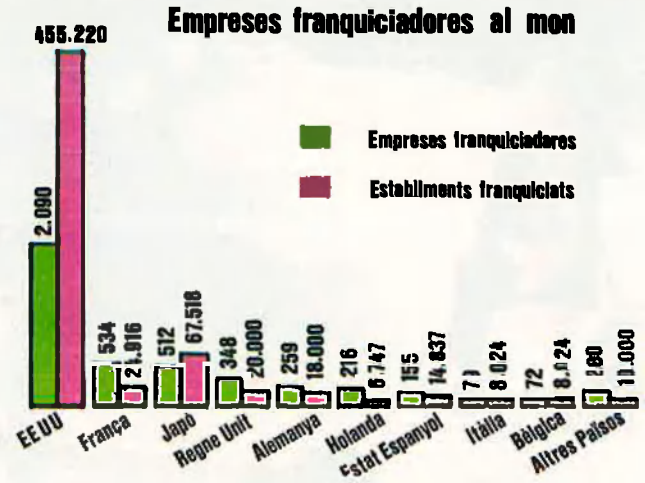
—Dependrà de diversos factors. L'any passat es podria resumir com un any de transició, tenint en compte la recessió econòmica que hi ha hagut encara, que nosaltres hem complert els nostres objectius. S'hauria de diferenciar el *hardware* del *software*. En aquest darrer cas, jo destacaria la campanya generalitzada que hi ha actualment per a conscienciar els clients de la necessitat d'adquirir programes originals. La pirateria és un mal que no solament perjudica els fabricants sinó també els mateixos usuaris, que es veuen més exposats a virus informàtics.

LA XIFRA

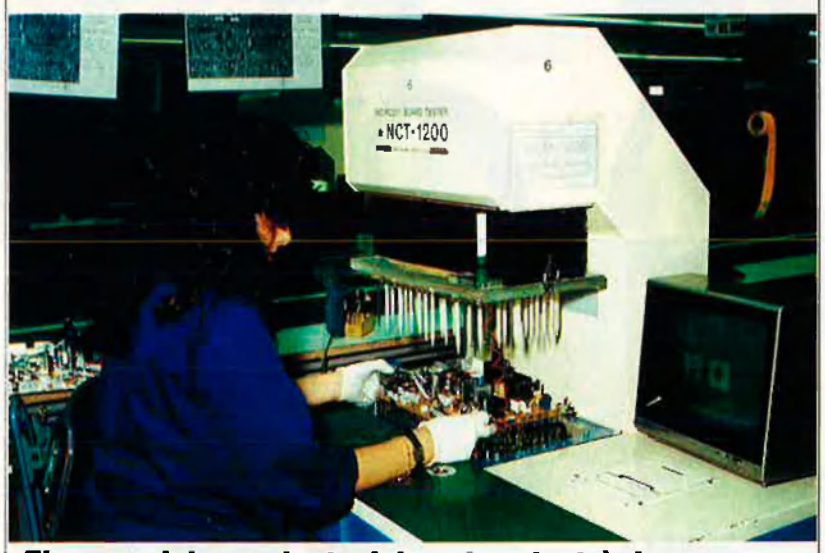
400.000

visitants estrangers menys és el balanç de la temporada turística que es va tancar a les Illes el 30 de setembre passat, segons l´estudi elaborat per la indústria del sector. Aquesta xifra representa un descens del nou per cent respecte del 1989. La mà d'obra ocupada ha disminuït un 15 per cent, amb la pèrdua de 8.000 llocs de treball.

Empreses franquiciadores al mon

Els Estats Units són el país que compta amb més empreses franquiciadores del món, amb un total de 2.090, seguit de França, amb 534, segons es desprèn de la *Guia de la Franquícia* de J. A. Rocha. A continuació hi figuren el Japó i la Gran Bretanya, amb 512 i 348 empreses franquiciadores respectivament, mentre que l'estat espanyol ocupa la setena posició, amb un total de 155 empreses d'aquest sector. Pel que fa als establiments franquiciats, els Estats Units són també el país que més en té, amb un total de 455.220, per davant del Japó, amb 67.518 i França, amb 24.916.

ARXIU

Els sous dels empleats del sector electrònic pugen un 7,5 per cent segons un informe d'Aniel

El Comitè Laboral de l'Associació Nacional d'Indústries Electròniques (ANIEL) ha elaborat un estudi, segons el qual l'augment salarial mitjà del sector durant el 1990 va ser del 7,5 per cent, això és, un punt més que l'increment registrat l'any anterior.

En aquest informe es recullen diverses dades relacionades amb tots els aspectes econòmics i salarials tractats en la negociació col.lectiva del sector electrònic durant el 1990. Aquest informe, realitzat a partir d'una enquesta passada a totes les empreses d'Aniel, inclou dades sobre retribucions per categories, sistemes de dietes, quilometratge, vacances, plusos i incentius, ajudes socials etcètera.

Quant al nombre d'hores treballades durant l'any, l'estudi assenyala un total de mil set-centes seixanta-set hores efectives, la qual cosa vol dir que no hi ha hagut pràcticament cap variació en relació amb la xifra de l'any anterior.

En l'àmbit empresarial, es considera que els treballadors del sector electrònic informàtic, fonamentalment els tècnics i directius, són dels millor pagats.

F.R

ENTORNO

Xarxa privada per al Banc de Sabadell

Loginet, empresa associada a Sprint International, subministrarà una xarxa privada de transmissió de dades X.25 de tecnologia Sprint/Telenet al Banc de Sabadell, després de l'acord a què han arribat les dues entitats. Aquesta xarxa permetrà millorar la fiabilitat i el temps de resposta de les comunicacions de dades entre sucursals i els ordinadors centrals del banc, i també una sèrie de serveis de valor afegit de la xarxa mundial de Sprintnet. Aquesta és considerada com una de les xarxes de valor afegit més importants del món, ja que és accessible des de 95 països, per mitjà de connexions directes o a través de les xarxes públiques dels diversos països.

Supercomptes a la baixa

Els responsables dels principals bancs de l'estat insisteixen a assenyalar que els interessos que cobren els clients pels "supercomptes" baixaran bastant enguany a causa de "les exigències de la realitat", tal com ha manifestat el nou president del Banco Hispanoamericano (BHA), José María Amusátegui.

Totes les entitats tenen clar que s'ha iniciat un procés de competència aferrissada que se centrarà més aviat en la captació de demanda de crèdit. Lògicament aquesta nova tendència hauria d'afavorir almenys els usuaris a l'hora de demanar qualsevol crèdit.

El conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, Macià Alavedra, i el governador de l'estat d'Ilinois, James Thompson, han inaugurat l'Oficina de Desenvolupament d'aquest estat nord-americà que, com a centre de promoció industrial i de negocis de Catalunya, fomentarà també el turisme i cobrirà tota l'àrea de la Península Ibérica. Aquesta serà la primera oficina de promoció que un estat americà obre a l'estat espanyol.

ARXIU

Iniciativa per Catalunya (IC) presentarà a final de mes a les Corts un projecte de llei alternatiu a la llei de creació del Consell Econòmic i Social (CES) del PSOE. Segons fonts d'IC, el CES ha de ser format per empresaris, sindicats, el govern de l'estat, les Pimes no vinculades a la CEOE, els usuaris, les cooperatives i les SAL, i les comunitats autònomes.

La moneda, ¿qüestió de sobirania nacional?

Una de les qüestions més punyents i difícils de resoldre a l'hora de tirar endavant la Unió Econòmica i Monetària Europea (UEME) és la del plantejament de la pèrdua de sobirania nacional de cadascun dels estats el dia què s'implanti una moneda única, l'ECU. Aquesta, precisament, va ser una de les qüestions que esgrimia l'ex-ministra Margaret Tatcher i va ser una de les causes que va provocar la seva dimissió.

Aquests dies s'han reunit a Roma els membres de la Conferència Intergovernamental de la CE per debatre i decidir la UEME .

Aquesta unió està previst dur-la a terme en tres fases, a les quals correspondrà, també, una major integració política i social dels dotze estats membres. La unió econòmica significa que els països pertanyents a la CEE hauran d'establir unes polítiques econòmiques semblants que hauran de ser supervisades pel Parlament Europeu, el qual haurà de presentar uns pressupostos comunitaris.

La primera fase es va iniciar el juliol d'aquest any i acabarà el gener de 1994. Durant aquest període s'hauran d'anar convertint i equilibrant les diferents polítiques econòmiques estatals i buscar els instruments que calguin per a aconseguir-ho.

El gener del 94 s'iniciarà la segona fase durant la qual s'haurà de crear la institució monetària, el Banc Central Europeu (encara no és clar si aquest Banc ha de ser una nova institució comunitària o bé si haurà de ser una filial dels 12 bancs centrals de cada estat. Si fos així, s'hauria de resoldre com pot ser que una filial *mani* per sobre dels 12 Bancs.) i l'aplicació de nous esquemes legals que permetin la transferència de jurisdicció en el camp monetari.

Abans de posar en marxa aquesta segona fase caldrà que tots els països de l'Europa comunitària hagin equilibrat les inflacions respectives, que hagin resolt el problema de l'atur, el de l'economía submergida... si no hi ha el perill que acabi passant el que molts ja anomenen "la constitució d'una Europa comunitària a dues velocitats": d'una banda hi hauria els països amb índexs més baixos d'inflació i de l'altra, la resta de països comunitaris.

A partir de l'any 1997, segons les imprecises dades de calendari, s'iniciaria la tercera i última de les fases,

ARXIU

la que comportaria la consecució d'un tipus de canvi de moneda amb unes relacions fixes entre elles, i el pas final de la qual seria la implantació d'una moneda única, l'ecu, encara que podria ser-ne una altra.

És en aquest punt on es planteja la pèrdua de sobirania dels estats respecte a la pròpia política monetària i la circulació d'una única moneda.

Tot i així, per sorprenent que pugui semblar, i més tenint en compte que qui ho diu és Manuel Comthe, director general del Tresor i de Política Financera del Ministeri d'Economia i Hisenda, "la moneda no és un aspecte important de la sobirania política. No ha de tenir tanta trascendència ja que establir una moneda única és com establir un horari únic, un ample de via europea únic o, tret dels britànics, una norma de circulació per la dreta".

Si la moneda, doncs, no és un aspecte important de la sobirania política, podria plantejar-se que, a partir d'ara, als Països Catalans circulés una moneda amb les quatre barres d'una banda i la cara del cap d'estat català o, en el seu cas, el d'alguna figura política històrica catalana, de l'altra (entre altres coses, *pesseta* etimològicament ve de la peça petita catalana), almenys fins que no s'arribi a la moneda única europea.

S.M.

ARXIU

EMPRESES

Auditories

L' auditora-consultora Ernst & Young, ocupa el primer lloc en la classificació mundial de les companyies del sector, amb una facturació el 1989 de 4.500 milions de dòlars (uns 435 mil milions de pessetes).

ARXIU

GSI s'enforteix

GSI Transport Tourisme, pertanyent al grup GSI, ha adquirit les companyies Ucoms (Holanda) i Weber & Partner (Alemanya), consolidant -se en el sector informàtic del transport per

D.UMBERT

Salons Gaudí

Les desfilades dels Salons Gaudí Home i Dona tindran lloc a les instal.lacions de la Fira de Barcelona del 21 al 23 d' aquest mes. L'edició d' enguany, la número 15 del d'homes i la 14 del saló de dones, tindrà un caràcter exclusivament professional. Els visitants podran veure les diferents desfilades de moda els dies esmentats, entre les 9 i les 19 hores.

DOCUMENT

Cinquanta anys d'exili

L'últim adéu dels desterrats

En els inicis del 1939, milers de catalans, bascos, gallecs, madrilenys, andalusos, valencians, passaven la frontera hispano-francesa, Començava l'èxode més important del segle XX. Mig segle després, l'exili cultural, humà i polític de la guerra civil espanyola diu el seu últim adéu.

La llarga marxa de l'exili s'iniciava, en certa manera, el 1937, després del bombardeig genocida de la vila de Guernica i de la posterior entrada de les tropes rebels del general Franco a Euskadi.

Segons l'historiador britànic Hugh Thomas, "a les quatre i mitja de la vesprada, el repicar de les campanes de l'església va anunciar que s'acostaven avions".

Era el dilluns 26 d'abril de 1937. Llavors la població de Guernica, d'uns 7.000 habitants, a uns 10 quilòmetres de la costa cantàbrica i a vora 30 quilòmetres de Bilbao, era la vila símbol de les llibertats basques.

Aquell fatídic dia de primavera, a la mateixa hora que a l'Espanya franquista començava, encara, el toreig dels toros més braus, un flotilla de Heinkel 111, alemanys, pilotats per nazis, va fer aparició en el cel grisenc de Guernica per sotmetre durant algunes hores la població basca a un dels bombardejos genocides més importants del segle vint.

Els Heinkel germànics van ser seguits, poc després, pels Junker 52 de la flotilla franquista.

Segons Hugh Thomas, "la gent va començar a fugir de la ciutat i els fugitius també van ser metrallats".

Eren els primers fugitius de la guerra. A partir d'aquest fet, que la premsa de tot el món (*The Times*, *Daily Telegraph*, *Ce Soir*, *Star*, *Daily Express*, etc.) va testimoniar amb reportatges gràfics i literaris, s'inicià l'exili hispà cap a França i Anglaterra. Aquest moment històric va generar, així mateix, a París, a la retina del pintor Pablo Ruiz Picasso, un dels majors impactes creatius de la història de l'art del segle vint. Del bombardeig de Guernica naixeria, tres mesos després, el mural interior del Pavelló de la República Espanyola a l'Exposition Internationales des Arts et Tecniques dans le Monde Moderne que es va presentar a París a l'estiu del 1937. Una obra d'art que, poc després d'iniciada la guerra mundial (1939-45), va anar a parar també a l'exili. Una imatge que, des de l'exili al Museum of Modern Art de Nova York, seria, durant més de quaranta anys, l'emblema artístic, cultural i polític de l'exili, del desterrament, de l'oposició democràtica al règim franquista.

L'exili humà de la guerra va començar al País Basc cap al 1937. Va continuar des de Catalunya a França després de la batalla de l'Ebre el 1938. I es va consumar amb el pas de vora 500.000 homes, dones i xiquets en la primavera del 1939.

Els primers desterrats són nens. Els xiquets dels governs autonòmics d'Euskadi i Catalunya, amb la col.laboració del govern de Madrid, envien a colònies escolars a Anglaterra, Bèlgica, França i molt particularment a Mèxic.

Després ve l'exili dels bascos i catalans pròxims a la frontera hispano-francesa després dels bombardejos de Bilbao i Barcelona i l'avançament progressiu de les tropes franquistes.

Finalment, després de l'entrada de les tropes del general Yagüe a Barcelona el 27 de gener de 1939, es va iniciar definitivament l'exili republicà massiu.

A partir d'aquestes dates la història de l'èxode humà s'escriu als camps de concentració francesos (1939-42), en la lluita contra la invasió nazi (1939-45), a terres de l'URSS (l'emigració dels comunistes espanyols cap a Moscou), a diferents països llatinoamericans en què hi havia una política d'hospitalitat amb la República Espanyola (Xile, República Dominicana, Mèxic) o vincles familiars amb l'emigració econòmica (Argentina, Veneçuela, Cuba) i sobretot a Mèxic, on el president del país, el general Lázaro Cardenas, a més de mantenir una relació particular amb el president de la República Espanyola, Manuel Azaña, i d'haver col.laborat en la defensa armada de la legalitat democràtica espanyola, havia elaborat decrets d'immigració molt favorables per a l'acollida dels republicans espanyols a Mèxic.

TESTIMONIATGES VALENCIANS D'UNA EMIGRACIÓ INFANTIL

José Estruch Sanchis (Alacant, 1916-Madrid, 1990), fill d'un odontòleg alacantí, estudiant d'agrònomes en la juventut i excel.lent director i professor de dramatúrgia, es va exiliar a Londres a mitjan guerra civil espanyola. Gràcies a un amic va contactar amb les Colònies Escolars organitzades pel govern d'Euskadi a Anglaterra, on va exercir de professor d'espanyol i de director de teatre durant uns quants anys (1938-1949). Abans de morir, la passada primavera, recordava aquella experència amb emoció: "Quan vaig arribar a Londres hi havia vora 5.000 xiquets bascos en les Colònies Escolars organitzades pel govern basc. Després molts van tornar a Euskadi, reclamats en temps del franquisme (1939-45). Però a Londres van quedar quasi 2.000 xiquets. Jo vaig treballar alguns anys en les colònies dels xiquets bascos refugiats a Londres. Amb mi eren, també, Garcia Lora i Luis Portillo. Els donava classes d'espanyol i feia teatre amb ells. Sobretot amb els majors que treballaven al camp i a la indústria i tornaven els caps de setmana a les colònies. La meua missió era que no perderen el vincles originals amb la cultura espanyola. Fèiem adaptacions, lectures, muntatges. També els duia a veure teatre anglès...".

José Estruch, acabada la guerra mundial, es va exiliar a Montevideo (Uruguai), on vivia la seua família i on va iniciar la seua carrera teatral, al costat de l'actriu catalana Margarida Xirgu, que va continuar el seu treball a l'Escuela de Arte Dramático de Montevideo. A la capital uruguaiana va anar José Estruch per tres mesos i s'hi va quedar vint anys.

Vicente Carrión Fos (València, 1923) va formar part de l'expedició dels Xiquets

Grup de dones i xiquets al vapor Mexique que va traslladar als exiliats de França a Mèxic (27-7-1939). (Foto: Anònim/Arxiu J.M. Armero). A la dreta, l'ar-ribada de les tropes franquistes a Barcelona (29-1-1939). (Foto: Anònim/Arxiu J.M. Armero).

Les tropes franquistes i carlines es van fer càrrec del control de la frontera hispano-francesa (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.). A la dreta, el general Solcha-ga va controlar, amb les forces carlines, part de la frontera hispano-francesa (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.).

L'eixida dels republicans espanyols per la frontera de Cervera (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.) A la dreta, els republicans espanyols ven ser registrats a l'a-rribada a la frontera francesa (1939). (Foto:Chauvin/Arxiu M.G.).

Les armes de l'exèrcit republicà espanyol ven quedar a la mateixa frontera (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.). Amalia Solórzano, dona del president de Mè-xic, es va ocupar del grup de xiquets invitats a Morelia, Mèxic (1937).(Foto: Anònim/Arxiu Lourdes Grobet).

L'exili cultural valencià

L'exili republicà de 1939 representa un dels colps més forts que va sofrir la cultura democràtica valenciana dels anys trenta. La desfeta va afectar tots els sectors del món de la cultura valenciana del període republicà. La desolació va ser el símptoma de la vida quotidiana a les ciutats d'Alacant, Castelló i València entre 1939 i 1945, que són els anys de la persecució, empresonament i expulsió dels intel.lectuals vinculats amb el règim republicà. La repressió va impulsar l'empresonament de bona part dels intel.lectuals i els artistes que per raons personals, familiars o laborals decidiren quedar-se a casa després de la desfeta.

Ricardo Munoz Suay, quan fa memòria de la postguerra, diu que, després de fugir del camp de concentració alacantí d'Albatera –que considera "un assaig dels posteriors camps d'extermini nazis"–, va haver de amagar-se en diversos domicilis familiars. L'experiència de Munoz Suay en la postguerra va ser l'experiència d'un home ocult durant uns quants anys: "Quan l'home lliure es decideix a convertir-se en un home ocult, el trànsit d'un estat a un altre estat de coses és imposat per la por a la tortura o a la mort violenta, a la indefensió, en darrer extrem". En redactar aquestes ratlles, Munoz Suay, es referia a la sort, ¡a la mala sort!, que molts dels seus companys de generació van tenir quan fugien per la mar, a peu o en cotxe cap a França, l'URSS o l'Àfrica del Nord, o en caure empresonats per les forces militars o polítiques guanyadores de la guerra civil espanyola (1936-39). La desfeta comportà un exili interior i un exili exterior.

L'exili interior és la història de la desgràcia, de l'empresonament, de la pèrdua del treball, de la persecució política i de la mort. Afusellats a Paterna van morir, entre altres intel.lectuals i artistes, el rector de la Universitat de València, Joan Peset i Aleixandre, i els artistes Alfredo Torán i Alfredo Gomis. A la presó de Sant Miquel dels Reis o la Modelo de València van anar entre d'altres Josep Bueno (mestre), Pérez Contel (escultor), J.J. Estellés (arquitecte), Ángel Gaos (advocat), Vicent Beltran (escultor), Francesc Badia (escultor), Tonico Ballester (escultor), Carles Llorens (arquitecte), etc. L'exili exterior és la història del desterrament. De l'experiència dura als camps de concentració de França (Argelers, Sant Cebrià, Barcarès, etc.). De l'experiència a la segona guerra mundial (1939-45), lluitant en defensa de la democràcia amb els francesos o els russos, contra la invasió nazi d'Alemanya. És, finalment, la història del viatge, sense retorn, a l'Àfrica, a Llatinoamèrica (l'Argentina, Cuba, la República Dominicana, Xile i Mèxic, etc.) o als Estats Units de Nord-amèrica.

La diàspora cultural de l'exili va transformar completament el panorama cultural humà i universitari del Páis València. València, que tenia sis diaris, va quedar-se amb dos (*Las Provincias* i *Levante*) i un vespertí, un poc després *Jornada*. De les revistes culturals (*Nueva Cultura, Estudios, Hora de España, El Camí, República de les Lletres, Orto,* etc.) que hi havia durant els anys trenta, no en va quedar cap. Les aules dels instituts, la universitat, etc., van quedat buides. A l'exili exterior va anar la major part de la intel.ligència valenciana democràtica, nacionalista i republicana.

La Generalitat valenciana va editar el llibre *L'exili. L'emigració cultural valenciana a través del temps,* on apareixen més de 150 professionals de la cultura dispersos per l'URSS, els Estats Units, Llatinoamèrica, etc. La llista es llarga i sobretot representativa. Entre els professors universitaris hi ha Josep Gaos, Josep Medina Echavarria, Vicent Llorens, Jose Puche Àlvarez, J.M. Ots Capdequí, Josep Ricard Morales, Rafael Altamira, etc. Entre els artistes, la família Ballester-Renau, Enric Climent, Josep Espert, Enric Moret, Gori Munoz, Ricard Bastida, etc. Entre els arquitectes Botella Pastor, Jesús Martí, Enric Segarra, etc. Entre els periodistes, Eduard Buil, Ernest Guasp, Carles Espla, Fe Castell, Pascual Leone, Alard Prats, etc. Tota una generació en la qual hi havia alguns dels escriptors en llengua catalana (Eduard Buil, Josep i Angelí Castanyer, Puig Espert, Felip Melià, etc.) i llengua castellana (Juan Chabás, Gil Albert, Pla y Beltran, Max Aub, Josep Boles, Virgili Botella Pastor, Artur Perucho, J.M. Romà, etc.) més representatius de la generació valenciana dels trenta. Cinquanta anys després es pot afirmar que la desfeta va ser una gran pèrdua per a la renovació cultural valenciana iniciada en l'etapa de la dictadura de Primo de Rivera, madurada durant la segona republica espanyola i dispersa amb l'exili.

Perquè l'exili va generar una pèrdua d'identitat. L'abandó, per molts escriptors de la llengua d'origen. I la dispersió intel.lectual, humana i política.

Manuel García

Rafael Altamira, historiador, el dia que va arribar a Mèxic (1942).(Foto: Hermanos Mayo/Arxiu M.G.). A la dreta, la família de Josep Renau a Mèxic (1945). (Foto: Anònim/Arxiu M.G.). Baix, l'escriptor i advocat Angel Gaos amb R. Lapiedra i R. Blasco (València, 1987).(Foto: Jordi Vicent/Arxiu M.G.).

EDAMEX

LOS NIÑOS ESPAÑOLES DE MORELIA

(el exilio infantil en méxico)

L'eixida dels xiquets bascos, catalans, valencians, etc. a les colònies de França, Anglaterra i Mèxic va iniciar l'exili. (Foto: Coberta d'un llibre sobre l'exili infantil/Arxiu M.G.). A la dreta, grup de xiquetes del nucli "Niños del Pueblo espanol" de Morelia (Puebla, Mèxic, 1945). (Foto: Anònim/Arxiu Lourdes Grobet). Baix, grup de xiquets espanyols exiliats a Mèxic ("Ninos de Morelia"). Entre ells el mestre valencià Vicent Carrión (Morelia, 1989).

del Poble Espanyol, que des de València i Barcelona va eixir cap a Mèxic a la primavera del 1937. Tenia tot just tretze anys. Era fill d'una modesta família valenciana. No tornaria a veure mai els seus pares. L'expedició de 442 xiquets i xiquetes procedents de Madrid, Barcelona, València i d'altres llocs de la resta de l'estat espanyol havia estat propiciada per un comitè en què participava Amalia Solorzano, esposa del president del govern mexicà. Aquells xiquets van viure uns anys a Morelia, capital de l'estat de Michoacán –regió natal del general Cárdenas– i després es van dispersar per diverses cases, colònies, escoles, etc. de l'estat mexicà. L'experiència va ser dura, perquè molts no van tornar, i ni tan sols van poder veure de nou els seus pares. A Mèxic són coneguts com "els xiquets de Morelia".

En una entrevista amb Vicente Carrión, fa alguns anys, en el seu retir com a mestre jubilat a Morelia, aquest pedagog i escriptor valencià conservava encara els seus records inesborrables de la seua ciutat d'origen: "jo jugava, de xiquet, a les Alamedetes, al costat de les Torres de Serrans, ja que vivia al barri del Carme. Allí jugàvem i, un dia que contàvem històries de xiquets, vam veure passar un camió d'aquells oberts, ple de gent, cantant amb el puny tancat i en alt. Anaven cridant. Després va passar un altre camió. I més tard sonaren els primers trets. Ens vam esglaiar molt i començàrem a córrer amb por cap al riu. Després me'n vaig anar a casa i em vaig ficar davall del llit esglaiadíssim".

Vicent Carrión també conserva amb nitidesa els seus records del viatge de València a Mèxic en plena guerra civil espanyola: "La invitació del general Cárdenas, president de Mèxic, als xiquets del poble espanyol va ser en principi mentre durara la guerra. Volia evitar als xiquets el perill dels bombardejos a les ciutats. El govern mexicà ens va considerar fills adoptius, mentre continuara la lluita fratricida. Quan va acabar, vam pensar que tornaríem a Espanya. Però com que l'acord del govern mexicà s'havia fet amb el govern republicà i aquest s'havia traslladat a Mèxic, prengueren la decisió que ens quedàrem a terres mexicanes, sota la tutela del govern en l'exili. Alguns xiquets, no gaires, tornaren a Espanya, Però gairebé ningú va reclamar el seus fills. La situació a Espanya era tan difícil que ¿qui gosava reclamar uns exiliats encara que foren uns xiquets?"

Ara, amb el pas dels anys, Vicente Carrión, que va arribar a dirigir l'Escuela de la Ciudad de México", viu a una caseta allunyada de la ciutat, en ple camp morelià, la terra que li va donar asil quan era, per cert, a penes un xiquet.

Francesc Alcalà Llorente (València, 1908), economista, periodista i escriptor –familiar de Teodor Llorente– també va tenir a veure amb l'exili infantil. Va ser membre del Consell Tutelar de Protecció de Menors del Ministeri de Sanitat i del Ministeri de Treball. Des d'aquest lloc de treball i amb l'ajuda de la seua esposa, Pilar Escolano, es va ocupar de la supervivència a València i de l'evaquació posterior cap a Algèria, Bèlgica i França de més de 30.000 xiquets. Al cap dels anys, Alcalà Llorente, octogenari, des del seu retir a la colònia de Cuauhtemoc, a la capital mexicana, recorda fidelment aquella experiència: "El primer de desembre de 1936 va eixir des de Burjassot la primera expedició de 117 xiquets que des de l'estació del Nord de València va anar a París. A càrrec d'aquest grup anava com a tutora Pilar Escolano, acompanyada d'altres per-

Joan Comas, antropòleg mallorquí exiliat a Mèxic (1939). (Foto: Hermanos Mayo/Arxiu M.G.). Acte dels catalans exiliats a Mèxic (1945). (Foto: Hermanos Mayo/Arxiu M.G.).

L'inici de l'exili cultural (1939-1941)

La cultura catalana el 1939 emmudeix quan comença l'intent de genecidi cultural del franquisme. No es pot publicar ni una ratlla en català. Serà, doncs, l'exili qui agafarà la torxa i qui durant uns quants anys mantindrà la continuïtat de la cultura catalana.

El mateix 1939, malgrat la dispersió i els drames que comporten l'èxode, la inadaptació i la manca de mitjans, comencen a publicar-se diaris, revistes i opuscles. Ens trobem amb l'inici de l'exili cultural.

L'octubre del 1939 surten simultàniament a Mèxic i a França les publicacions *Revista dels catalans de Mèxic* i *El Poble Català*. La primera, que només durà cinc números, era mensual i pretenia recordar el format i el contingut de la mítica *Revista de Catalunya*. Hi van col.laborar des de Joaquim Xirau fins a Lluís Ferrer de Pol. Va plegar per dificultats econòmiques. La segona, que sortí fins al febrer del 1940, fou suspesa per l'ocupació de París pels nazis, però n'havien aparegut setze números. Era setmanal i aplegava un nodrit grup d'intel.lectuals, entre els quals comptaven sobretot Antoni Rovira i Virgili i Ferran Soldevila. A part d'algun butlletí de caire polític (del PSUC o d'Estat Català), fins el 1941 no sortí una altra revista de cultura i pensament, que seria *Full català*, precedent immediat de *Quaderns de l'exili*, la revista de Joan Sales, Ferran de Pol, Raimon Galí, etc.

Val a dir que els emigrants polítics van aprofitar a bastament tres revistes de bon nivell que publicaven a Amèrica els vells emigrants: *Germanor* de Santiago de Xile, fundada el 1912; *Ressorgiment*, de Buenos Aires, fundada el 1916; i *Catalunya*, que havia nascut també a Buenos Aires el 1930. Totes tres publicacions foren les millors tribunes per als exiliats. *Catalunya*, per exemple, rebia cròniques des de França de Domènec Guansé i altres i alhora remunerava les col.laboracions. *Germanor* va ser "copada" pel grup d'escriptors que aviat arribaren a Xile: Joan Oliver, Xavier Benguerel, Domènec Guansé, Cèsar August Jordana, Francesc Trabal i Josep Ferrater-Mora. Mentre que *Ressorgiment* representava més la línia de l'independentisme radical, a través de seu director, vell emigrat, Hipòlit Nadal-Mallol, el centenari del qual se celebrarà pel gener vinent.

Deixant de banda alguns opuscles, en aquests tres primers anys d'exili trobem només deu llibres en català. El 1939 sortí a Perpinyà un conjunt de discursos i de declaracions de Joan Casanovas, president del Parlament de Catalunya fins feia poc, i que es titulava *Un pensament, una actitud*. I l'Agrupació d'Ajut a la Cultura Catalana, que duia J. Girona i Ribera, home de confiança de Francesc Cambó, encetà el mateix 1939 a Buenos Aires una col.lecció literària d'escriptors exiliats amb *El perfecte dandy*, de Pere Coromines, i també amb *Sense retorn* de Berenguel, aparegut igualment el 1939. El 1940 la mateixa col.lecció va editar els contes de Cèsar August Jordana *Tres a la reraguarda* i el dietari, tan colpidor, d'Antoni Rovira i Virgili, *Els darrers dies de la Catalunya republicana*, llibre que va ser retingut un cert temps per por que fos considerat derrotista. També el 1940 Josep Maria Poblet publicà el *Llibre d'or de la Societat de Beneficència dels naturals de Catalunya a l'Havana* (1849-1940), que commemorava el centenari d'aquesta entitat mutualista a la capital cubana. El 1941 l'Agrupació d'Ajut a la Cultura Catalana publicà una obra fonamental: el *Nabí*, de Josep Carner, que, curiosament, s'havia editat primer a Mèxic el 1940, en traducció castellana del mateix autor. El mateix any i a la mateixa sèrie sortí la novel.la de Manuel Valldegeres, *Ombres entre tenebres*. Pel seu compte el 1941 Josep Maria Poblet publicà a Mèxic el llibre *Records vells i històries noves*, mentre que el pintor Martí es feia el mateix a París amb el llibre de bibliòfil *Barcelonines* (1941), amb deu litografies seves.

A França la represa de l'exili cultural se situa, de fet, el 1946, després dels triomf dels alitats contra els nazis. A Mèxic, el 1947, Bartomeu Costa-Amic enceta les seves col.leccions en català que avui sumen prop de cinquanta títols. Però això ja és una altra història...

Albert Manent

sones. Des de la capital francesa vam traslladar els xiquets fins a Brussel.les, a Bèlgica. Al pas per París he de contar-li que els xiquets saludaven la gent des de l'estació amb el puny en alt. A la capital francesa vam fer un descans. Els xiquets buscaven els urinaris públics com a desesperats. Uns per a pixar. Uns altres per a descansar. El viatge va ser una pallissa".

En acabar la guerra, la família Alcalà-Escolano va quedar-se un temps a França. Hi van treballar amb les autoritats franceses en els serveis d'evaquació dels republicans, fins que van aconseguir, cap al 1942, exiliar-se definitivament a Mèxic. Per cert que Alcalà Llorente va ser uns dels pocs col.laboradors periodistes desterrats que va mantenir la llengua i va col.laborar indistintament en la premsa mexicana (*El Universal*, *Excelsior*, *Diario de México*, etc) i en la premsa valenciana de l'exili (*Mediterrani*, *Senyera*, etc.). També va formar part del Consell de Cultura Catalana i de l'Orfeó Català de Mèxic.

Tomba d'un xiquet exiliat a Morelia, Mèxic (1989). (Foto: Michael Gutman/Arxiu M.G.). En mig, l'eixida dels republicans espanyols cap a la frontera francesa (1939). Baix, l'exèrcit francès amb la col.laboració especial de militars senegalesos es va ocupar de desarmar, a la frontera, l'exèrcit republicà espanyol (1939).(Foto: Chauvin/Arxiu M.G.).

ELS CAMPS DE CONCENTRACIÓ

Passar a peu els Pirineus, en ple hivern del 1939, va ser possiblement una de les experiències més dures de la diàspora republicana, després de la guerra civil espanyola.

Al *Diari de la caiguda de Catalunya* el periodista Josep Pernau detalla d'aquesta manera tan esborronadora la primera eixida a l'exili d'unes 150.000 persones: "Es fuig desesperadament, quasi sempre a peu, de vegades amb carro, que transporta tota mena d'estris. Molts del que se'n van són catalans, però no hi falten refugiats del nord d'Espanya, de Madrid i de Màlaga. Catalunya ha estat terra d'asil en els últims dos anys, que és el temps que aquella gent porta fugint".

Les forces franquistes, que acaben d'ocupar la premsa catalana, veuen les coses d'una altra manera. Des del diari *La Vanguardia Española* es diu: "¡Barcelona! ¡Engalana! Franco ha reconquistado la tres veces inmortal ciudad de Gerona". A aquests titulars triomfalistes segueixen unes pàgines repugnants en què es diu: "El enemigo huye en desbandada hacia la frontera. Pero antes incendia Gerona, arrasa los campos, quema las fábricas i asesina sin piedad".

Les fotografies de la premsa francesa del moment i la gent que va eixir a peu, espaordida abans dels bombardejos, en donen un testimoni ben diferent.

Manuela Ballester (València, 1908), pintora, dibuixant i il.lustradora– companya de Josep Renau, ex-director general de Belles Arts durant la guerra– recorda d'aquesta manera el pas de la frontera: "Vaig eixir d'Espanya a peu, amb la meua família i els meus fills, pels Pirineus. Va ser en ple hivern del 1939. Poc després que entraren les tropes del general Franco a Barcelona. Venien soldats marroquins i navarresos a les ordres dels generals Yagüe i Solchaga. Els moros, llavors, tenien fama de ser bastant sanguinaris".

Manuela Ballester anava amb dues germanes, la mare, ja vella, i els seus dos fills, Julieta i Ruy. El seu espòs, Josep Renau, havia eixit per un altre camí amb els seus germans. No es van trobar fins a uns mesos després a Le Mans, des d'on, poc més tard i gràcies a la intervenció del Co-

Tres revistes valencianes de l'exili

La diàspora cultural de l'exili va ser una de les grans aportacions de l'èxode dels republicans, en particular, als països llatinoamericans. A les quasi cent revistes publicades en català, segons el cens de J. M. Balcells, cal afegir els periòdics bilingües valencians *Levante* (1940-1943), *Mediterrani* (1944-46) i *Senyera* (1951-1976).

Les tres revistes valencianes de l'exili van girar entorn de la Casa Regional Valenciana de Mèxic, creada pels republicans valencians el 1942.

El primer periòdic es titulava *Levante*. Es va publicar el 1943 i portava com a subtítol "Organo de la Casa Regional Valenciana". El butlletí tenia a penes vuit pàgines, el seu director gerent era Pascual Aragonés i tenia una periodicitat mensual.

Al llarg dels quatre números que, pel que sembla, van eixir al carrer col.laboraren, entre d'altres, els escriptors i periodistes José Manaut Nogués (president de la Casa Regional Valenciana), José Castelló Tàrrega (antic alcalde de Castelló), Antonio Eulogio (ex-alcalde d'Alacant), Carlos Esplà (ex-ministre de Propaganda), Marín Civera (economista i editor), Rodolfo Llopis (dirigent socialista), etc.

El periòdic va tractar preferentment temes relacionats amb l'exili, les ciutats d'origen dels valencians, els grans protagonistes de la història del país (Jaume I, Manuel Tolsá, José Ribera, Lluís Vives, Joaquim Sorolla, etc.).

Escrita preferentment en castellà, incloïa alguns versos en català, com el de Francesc Alcalà Llorent titulat *Exili* (1941).

El periòdic es va editar gràcies a la iniciativa de la junta directiva de la casa regional i al suport publicitari de les primeres empreses d'exiliats espanyols a terres mexicanes: Techo Eterno Eureka, Hispania Vinícola, farmàcia Madrid, sastreria valenciana A. Sebastián, Viajes Ultramar, Publicacions Gamón, Mosaicos Valencia, Perfumería Magerit, mudances La Económica, etc.

La publicació comptava, també, amb donacions de socis com ara Francisco Llano de la Encomienda (general), Francisco Albert (escultor), José Bolea (escriptor), Enrique Cerezo (escriptor), etc.

La següent publicació, de molta més durada, contingut cultural i nivell intel.lectual va ser *Mediterrani* (1944-46). Subtitulada com a publicació de la Casa Regional Valenciana, es va publicar al llarg de tres anys. Va tenir diversos directors, entre ells l'escriptor i editor anarco-sindicalista Marín Civera, que, en els primers números, va aglutinar entorn seu els intel.lectuals del desterrament més sensibles a la cultura valenciana del desterrament (José Castelló Tàrrega, Carlos Esplà, Ernesto Guasp, Jerónimo Galipienzo, Alfredo Just, José Manaut Nogués, Alardo Prats, etc.) i alguns escriptors de cert prestigi abans d'eixir d'Espanya cap a l'exili (Julián Gómez Gorkín, Juan Gil Albert, Max Aub, etc.).

La revista, de format de quartilla, d'una mitjana de quaranta pàgines, vinyetes en les portades i interior d'artistes valencians com ara Josep Renau, Rafael Raga, Juan Estellés, Josep Mateu, Pasqual Llop, Luis Dubón, Lao, etc. reunia tant il.lustradors de l'exili com de l'interior.

Pel que fa al contingut, *Mediterrani* es va ocupar dels grans personatges de la cultura valenciana (Blasco Ibáñez, Joaquim Sorolla, Rafael Altamira, Gabriel Miró, José Martínez Ruiz *Azorín*, el filòsf Lluís Vives, Joanot Martorell, etc.).

La publicació, amb una periodicitat bimestral, compaginava els temes històrics amb l'actualitat, la inclusió de textos sobre artistes, escriptors, temes de l'exili, etc.

El periòdic, escrit preferentment en castellà, va arribar a incloure alguns textos en català, com el del bibleg Josep Vàzquez Sànchez, o els d'Enric Cerezo, Miquel Santaló, etc.).

Després de divuit exemplars –alguns dobles– la revista *Mediterrani* va deixar de publicar-se el 1946, tres anys després de l'inici d'aquesta insòlita dinàmica cultural d'un país amb una emigració total.

Finalitzada *Mediterrani*, alguns membres de la Casa Regional Valenciana de la ciutat de Mèxic es van plantejar l'edició d'un butlletí mensual. Així va nàixer, l'agost del 1951, la revista *Senyera*, amb el següent propòsit: "Estrechar los lazos de hermandad de todos los valencianos y amigos de Valencia en Méjico". Va eixir al carrer, amb una missió: "Llevar hasta ellos palpitaciones de aquella maravillosa tierra; recordar nuestras costumbres y hacer latir en nuestros corazones ese valencianismo que agigantan la nostalgia y la distancia...".

El butlletí, modestament editat a ciclostil, incloïa l'Himne de València, un text

---

mité d'Accueil aux Intellectuels Espagnols, podrien embarcar, des del port de Sant Nazari, en el paquebot *Vendamm*, el 6 de maig del 1939, camí de l'exili mexicà.

Al vaixell, per cert, van coincidir un grup d'artistes i d'intel.lectuals espanyols, catalans i valencians: Josep Carner, José Bergamín, Emilio Prados, Antonio Rodríguez Luna, Eduardo Ugarte i bona part de la família Ballester-Gaos-Renau.

A banda de les històries personals, aquell èxode en la frontera catalano-francesa és ple d'escenes dramàtiques. La visió, mig segle després, de les targetes postals fetes *in situ* pel fotògraf Cauvin, de Perpinyà, és un testimoni de primer ordre de la duresa d'aquella fugida de vora mig milió de persones.

IMATGES DE LA DIÀSPORA

Tot i que la història habitualment es fa amb documents d'arxius, testimonis orals dels protagonistes i assajos substanciosos dels historiadors, hi ha una altra història que té una versemblança de la qual no dubta ningú per la força de l'evidència. Es tracta de la història de les imatges. A banda d'alguns documentals dispersos per les més estranyes filmoteques del món sencer, les fotografies de l'època continuen sent el testimoni més important sobre el tema.

A més de les fotos, ja notables, dels germans Mayo, del fotògraf americà Robert Capa i del reporter valencià Agustí Centelles, la col.lecció d'imatges de Chauvin resulta avui dia uns dels testimonis gràfics més importants d'aquell èxode col.lectiu.

Apenes un centenar d'imatges, impreses en targetes postals, van servir a Chauvin per a reflectir, potser des de l'òptica d'un fotògraf de províncies, un fet humà –l'eixida de milers d'homes, de dones i de xiquets– que va esdevenir un fet històric.

La història gràfica de Chauvin sobre l'exili fa la narració per diversos temes, poblacions i fets. Primer hi van aparèixer els militars carlistes i franquistes i van controlar el pas de les forces republicanes

Capçalera del primer periòdic valencià publicat a l'exili (*Levante*, Mèxic, DF, 1943). (Foto: Arxiu M.G.). Coberta de la revista *Mediterrani* (Mèxic, DF, 1945). (Foto: Arxiu M.G.). Baix, Rosa Ballester, escriptora i gravadora. (Foto: Michael Gutman). Coberta de la revista *Senyera* (Mèxic, DF, 1959).(Foto: Arxiu M.G.).

sobre la presència de València a Mèxic, un article en català de Lluís Gimènez, una ressenya sobre la mort del cartellista Ruano Llopis, etc.

En la manxeta inicial del butlletí només apareixien dos noms: Juan M. Tort (director) i Enrique Aracil (administrador).

Amb aquestes modestes possibilitats se'n van publicar nou números. Però, a partir del número deu, la revista *Senyera* aconsegueix una edició més digna, millor impresa i més atractiva.

En la nova etapa apareixerà com a director José Castelló Tàrrega, que dirigirà la publicació durant alguns anys.

La revista va eixir al carrer de nou amb dotze pàgines, il.lustracions, diversos autors com Enrique Munoz, E. Manaut Viglietti, Bernat Bono Barber (des de València), Enric Cerezo, etc.

Al llarg de més de vint-i-cinc anys d'existència, la publicació va anar canviant tant de director com d'equip de redacció. Entre ells va estar José Castelló Tàrrega, Carlos Tarazona, Jerónimo Galipienzo, etc. La revista va ser, en la pràctica, un pont d'unió i col.laboració entre articulistes de l'interior (Enric Soler i Godes, Salvador Bru, Francesc Almela Vives, José Ombuena, Manuel Sanchis Guarner, Víctor Maicas, Vicent Vidal Corella, Bernat Bono Barber, etc.) i de l'exterior, és a dir, els exiliats (Manaut Nogués, Manuel Castillo, Alcalà Llorente, Muñoz Orts, Enric Cerezo, Enric Marín Moreno, etc.). *Senyera* va arribar a publicar fins i tot alguns textos de Joan Fuster.

Com a butlletí d'una casa regional va seguir, molt de prop, tots els temes tradicionals, festius, sentimentals d'aquest país. La seva lectura, després dels anys, serveix, entre altres coses, per a fer un seguiment de l'activitat valenciana en l'exili entorn de festes, activitats socials, recreatives,etc.

La publicació va comptar, entre els seus portadistes amb artistes genuins com Carlos Tarazona -que va fer falles a Mèxic, districte federal– i Tonico Ballester.

Alguns fets puntuals, com la primera actuació del cantant Raimon a Mèxic van ser seguits amb gran desplegament informatiu.

Quant a Mèxic, la redacció de *Senyera* va seguir també de prop tant les efemèrides com les activitats entorn de l'exili. **Albert Manent**

derrotades després de a guerra. Entre Cervera de la Marenda, la Jonquera i el Portús apareix el general Solchaga –el pare de l'actual ministre d'Hisenda– alguns caps militars franquistes i fins i tot algun oficial de les forces mores fidels al general Franco. Braç en alt, a la manera feixista, els uniformats rebels, triomfants d'una guerra civil van contemplar somrients la fugida dels republicans. Hi ha una seqüència especialment significativa en què apareixen, en filera, al costat d'un pontet de fusta, amb un senyal de circulació on posa "Aduana-España-Douane", envoltats de banderes espanyoles, rostre somrient i braç en alt, en típic gest d'herois d'una batalla entre germans.

Juntament amb aquestes imatges, apareixen llargs plans, quasi cinematogràfics, d'interminables fileres d'homes, dones i nens, en lent caminar cap a la llibertat. S'hi mostren les seqüències més insòlites. Soldats abrigats amb mantes i encaputxats protegint-se de la pluja, la neu i el fred. Camperols amb boina i mantes al muscle. I centenars de persones anònimes amb la seua maleta de cuir, cartó i fusta que cerquen la frontera.

De totes les imatges fotogràfiques de la sortida hi ha algunes especialment emotives. En una apareix un petit grup de combatents republicans, de paisà, amb barrets, boines i passamuntanyes, portant cadascú les peces més insòlites: un paraigua, una guitarra i una maleta. Van somrients. Possiblement cantant una cançó. Sembla que vagen d'excursió i no fugint sense esperança d'una guerra perduda. Una altra imatge peculiar és la del nen cobert amb una manta i un corder lligat al costat de la seua cama. Finalment hi ha, potser, la més insòlita de totes. La de la parella de camperols que ixen del país, muntats a cavall, barret d'ala ampla i la dona a la gropa. ¿Van vençuts o amb la cara molt alta? La història següent, de morts, malalties, desolació, fred, pluja, vents, en unes tendes de campanya improvisades al costat de la mar, als camps de concentració francesos d'Argelers, Barcarès, Bram Gurs, Sant Cebrià del Rosselló, etc. donen fe d'una

La vida quotidiana dels refugiats abans d'arribar a la frontera hispano-francesa (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.). A la dreta, el museògraf Fernando Gamboa va coordinar a Marsella l'eixida dels republicans espanyols a l'exili (1939).(Foto: Anònim/Arxiu M.G.). Baix, la vida quotidiana als camps de concentració (1939). (Foto: Chauvin/Arxiu M.G.). A la dreta, l'Ipanema, vapor que va traslladar els exiliats dels camps de concentració francesos a les terres mexicanes (7-7-1939).

història dramàtica en què, sota la tutela cruel de soldats senegalesos al servei del govern francès, van morir molts exiliats. A partir d'aquest hivern del 1939 va començar el primer Nadal de desolació de l'exili. Uns a la França de poc abans de la invasió alemanya, altres viatjant a Moscou, per a sofrir, poc després, els rigors d'una guerra mundial i uns altres, finalment, marxant pel mar en els primers vaixells francesos fletats pel govern mexicà del general Cárdenas –el *Mexique*, l'*Ipanema*, el *Flandre*, etc.– camí del port de Veracruz a Mèxic.

A Llatinoamèrica –Argentina, Cuba, Xile, Mèxic, República Dominicana, etc.– començaria l'exili de la patria d'origen que es va unir amb l'emigració econòmica en les cases regional de l'emigració hispana (Casa Regional Asturiana, Casa Regional Gallega, Orfeó Català, etc.). Uns altres, mitjançant els partits polítics en l'exili (PSOE, PCE, ARDE, etc.). Finalment també hi va haver els valencians a Mèxic, que van crear una comunitat valenciana republicana, la primera Casa Regional Valenciana de Mèxic (1942).

L'exili, a partir d'aquí, a més de la lluita per la supervivència, l'adaptació al país, la projecció de les seues vides en un altre context cultural, geogràfic i polític, va començar a sofrir la quota de nostàlgia de qualsevol desterrat. El primer Nadal de molts republicans exiliats es celebra als mateixos camps de concentració. Aquesta sort poc comuna afecta vora 500.000 persones. Uns 250.000 membres de l'exèrcit republicà que, bon punt va travessar la frontera del Portús, va entregar les armes als gendarmes francesos. Uns 10.000 són ferits de guerra, civils i militars. Quasí 60.000 són paisans i 170.000 xiquets i dones. Repartits –segons precisa en el seu llibre Josep Pernau– entre els camps de concentració d'Argelers. Barcarès, Banyuls, Adge. Gurs, Vernet, Sant Cebrià del Rosselló, Cotlliure, Elna, Prada, Bram, Setfonts. Amèlie-lesBains, Arles-sur-Tet, etc. els exiliats passen el primer Nadal entre tendes de campanya, barracons de fusta, lletrines sobre el terra i les més detestables condicions que es puga imaginar, en una labor d'amfitrió, d'un govern veí de dreta, que no sap què fer amb la marea humana, política, militar que se li ha llançat damunt.

Segons el testimoni periodístic de Josep Pernau: "A la platja, les tempestes de sorra que la tramuntana arrosega castiguen els cossos dels refugiats. A penes s'hi pot menjar, i l'aigua, en alguns camps, no és potable. Alguns espanyols comencen a embogir i s'han donat els primers casos de suïcidis".

Una jove professora francesa, Lucette Pla, del Pertús, recorda així els fets: "Em moria de vergonya durant l'èxode". Malgrat la reacció dretana de certs sectors francesos amb *slogans* com "¡No faciliteu la invasió roja als nostres camps!", la població de sud francès acull bé els republicans espanyols que, entre 1939 i 1942, a poc a poc abandonaria finalment, en uns vaixells sense tornada, aquell infern sense fi.

Fitxa tècnica: idea i coordinació: Manuel García/Arxius: Archivo General de la Nación, México, DF; Foto Hermanos Mayo, México, DF; Jose-Mario Armero, Madrid; Manuel García, València; Jose-Ignacio Cruz, València. Fots: Robert Capa; Michael Gutman; Chauvin; Dora Maar; J.V. Rodríguez; Jordi Vicent. Arxiu: EL TEMPS.

CRÍTICA

L'ou de Columbus

ELS FILMS

Solo en casa. Direcció: Chris Columbus. Guió: John Hughes. Fotografia: Julio Macat. Intèrprets: Macauley Culkin, Joe Pesci, Daniel Stern, Catherine O'Hara, John Heard. EUA, 1990.

DISTRIBUIDORA

¿Sabíeu que Cristòfor Colom escrigué *Gremlins* ? ¿I els *Goonies* ? ¿I que, actualment, es dedica a dirigir pel.lícules? No es tracta del descobridor d'Amèrica, és clar, sinó de Chris Columbus, nascut a Warren, Ohio, el 1960, el nom del qual, tot i estar anglosaxonitzat, el converteix sense discussió en el candidat més idoni al títol de cineasta oficial del cinquè centenari.

Ara que és Nadal s'acaba d'estrenar *Solo en casa*, la tercera realització de Columbus –la primera tractava d'un *fan* que segresta Elvis Presley i la segona de les peripècies d'un cangur, ambdues inèdites a Espanya, segurament per a sort nostra– i no és una coincidència casual perquè es tracta de l'única pel.lícula d'aquestes festes que s'acosta a les qualitats que ha de tenir –com tenien *De ilusión también se vive* i *Qué bello es vivir* – un bona pel.lícula nadalenca: distraure tota la família i contar una història situada en Nadal. I no deixa de tenir gràcia que els personatges principals, separats per milers de quilòmetres, vegen *De ilusión también se vive* en un barri ric de Chicago i *Qué bello es vivir*, doblada al francés, a París.

L'espectador de Chicago és un nen de vuit anys anomenat Kevin. Els espectadors de París en són els pares, germans, germanes, cosines, cosins, oncles i ties que a mitjan trajecte d'un vol transatlàntic per a passar unes vacances a França descobreixen que s'han deixat Kevin sol a casa. Una casa enorme, on una tempesta ha avariat el telèfon, amb tots els veïns fora, de vacances i una parella de lladres que esperen fer l'agost al desembre, mentre la frenètica mare tracta de trobar algun vol que la dugui de tornada als EUA.

No és, però, cap drama, perquè Kevin gaudeix com mai de la seva nova independència i es lliura feliç a modestos plaers prohibits: menjar pizzes, veure vídeos violents, etc. Quan els lladres proven d'envair la casa per desvalisar-la, Kevin no serà una víctima indefensa com l'Audrey Hepburn de *Sola en la oscuridad*, sinó que defensarà el terreny domèstic amb la mateixa ferotgia que Dustin Hoffman en *Perros de paja*. És una violència de *cartoon*, naturalment, però una violència ben considerable que Columbus administra amb una mica de sadisme de caire *Gremlins*, però sense la seva fantasia.

Amb tot, això no és l'aspecte més interesant de la pel.lícula, sinó l'èxit extraordinari que a assolit a Amèrica el propassat novembre. De la mateixa manera que la religiositat fonamentalista de Ghost pot expressar en certa mesura la confussió moral de l'Amèrica de Bush, la bel.licositat caricaturesca de *Solo en casa* pot dir entre línies alguna cosa sobre la frustració dels americans angoixats per la crisi del Golf, sobre l'ànsia d'acabar la separació i ser tots reunits a casa novament. Les pel.lícules podran ser ximples, però rares vegades innocents.

Josep Lluís Guarner

TEATRE

Paradoxes del temps i de l'espai

Perdida en los Apalaches de J. Sanchis Sinisterra. Pel Teatro Fronterizo, direcció de Ramon Simó.

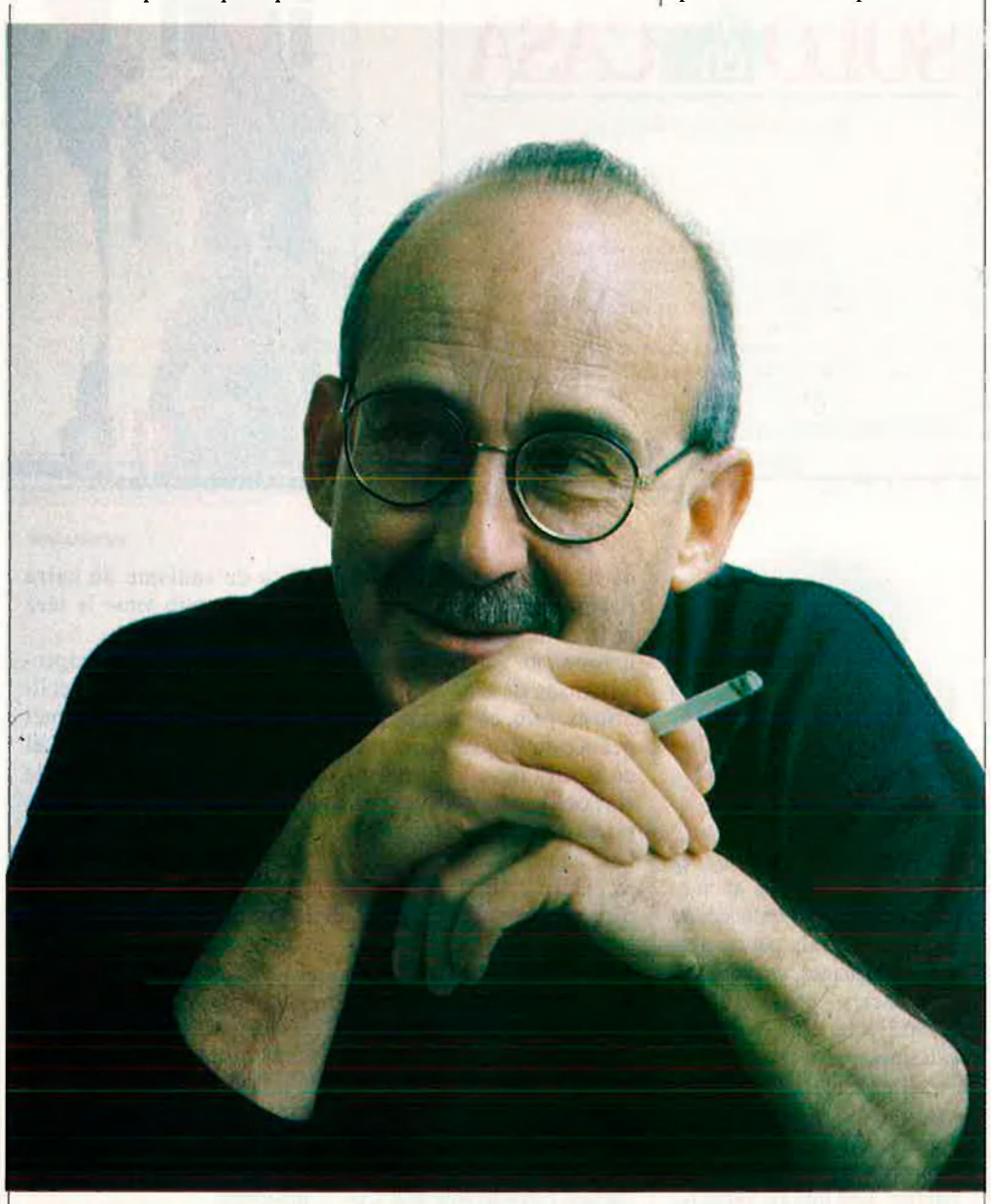
Després d'alguns mesos d'inactivitat hem tingut ocasió de trobar-nos amb la *Sala Moratín* del Centre Dramàtic. Motiu de satisfacció, sens dubte, que es veu incrementat pel fet que aquest muntatge del *Teatro Fronterizo* sap aprofitar amb encert les particulars condicions tècniques de la sala, en especial l'absència d'una neta diferenciació entre l'àrea destinada a la representació i la reservada al públic. Afegirem la satisfacció que sempre produeix el fet que el que es representa siga l'obra d'un autor com Sanchis Sinisterra, dirigida –a més– per Ramon Simó. Dos noms amb prou pes específic dins el món del teatre com per esperar uns resultats realment positius... Que, em fa l'efecte, no s'han arribat a assolir. I això que el treball dels tres actors (Carme Belloch, Manuel Carlos Lillo i Manuel Dueso) és ben meritori i, en algunes ocasions, arriba a ser esplèndid; la menció especial cal, amb tot, donar-li-la a Manuel Carlos Lillo, que fa un Vicesecretario Segundo verdaderament notable.

¿Quines han estat les causes, llavors, d'aquesta decepció? La meua opinió sincera és que una obra com la present no ajuda gaire, més aviat al contrari. I és que Sanchis Sinisterra ací s'ha perdut, i no precisament als Apalatxes sinó més aviat en un text que són dos en realitat: d'una banda una història –en clau d'humor– de la vida cultural de províncies i d'una altra –en clau sentimental– de ficció científica. La primera, és per a mi la més fresca i la més interessant, mentre que la segona, per contra naufraga en un suposat culturalisme (per entendre'ns, es tracta d'una aplicació de la teoria de la relativitat semblant a la que trobem en determinades sèries televisives i de dibuixos animats) i acaba per oferir-nos una anècdota d'amor impossible que,

pretenent ser original, no és sinó l'actualització dels amors entre un ser de carn i ossos i un esperit, tan sovintejats en la literatura universal. Per si això fóra poc, la conjunció de les dues històries no passa de ser prou rutinària: congelació d'un actor mentre entra un altre, objectes que es troben en llocs inesperats, i una separació final dels amants que ens remet al *Màgic d'Oz* (no casualment la protagonista es diu Dorothy)... Ben poca cosa, al remat. I és que si haguérem de jutjar l'escriptura de Sanchis Sinisterra per aquesta obra (o pels seus *Figurantes*) hauríem de concloure que la seua capacitat per plantejar brillantment determinades situacions que voregen l'absurd no es veu acompanyada pels recursos necessaris per a fer progressar coherentment l'acció; hi ha com un cert immobilisme dramàtic que, lògicament, fa perillar el muntatge en impedir que aquest adquiresca un ritme sostingut i ben graduat.

Josep Lluís Sirera

Sanchis Sinisterra. ARXIU

Valsos de cap d'any al Palau

Música

Wiener Operettenensemble. Palau de la Música de València: dissabte, 29 de desembre de 1990, 19.30 hores.

El passat dissabte dia 29 de desembre del ja finalitzat any 1990 comprovàrem un curiós fenomen al Palau: la presència important de xiquets i d'un públic diferent que omplia les butaques del Palua. Un públic addicte als valsos de la família Strauss, que acudeixen de manera religiosa a refrendar aquest tipus de música, i que no freqüenten l'auditori per altres esdeveniments. Inclús dins de la música clàssica, hi ha diferents tipus de públic.

D'altra banda, la Wiener Operettenensemble és una agrupació orquestral que –habitualment– es dedica a acompanyar els cantants mentre interpreten les operetes vieneses (un gènere musical molt pròxim a la nostra sarsuela). És, per tant, una orquestra d'opereta, que ocupa l'espai de l'orquestra del teatre. Això explica la reduïda composició de la seua plantilla: només 28 músics componen aquesta agrupació (un nombre inferior a l'agrupació orquestral del classicisme, normalment composta per 40 músics). El reduït espai de l'orquestra, a més de limitar el nombre de músics, els obliga a la multifuncionalitat: així, resulta curiós comprovar que la percussió estava reduïda a dos músics només; un a càrrec dels timbals i l'altre encarregat de la resta de percussió. (caixa clara, platerets, xilòfon, triangle, etc,). Per a facilitar el desenvolupament de la seua tasca, aquest segon músic disposava d'una bateria de les que s'empren en la música lleugera, un fenomen prou estrany en un recital de música clàssica. Un altre exemple de la multifuncionalitat del músic fou la constituïda pel flauta segona, el qual –en certs moments– substituïa el seu instrument per l'oboè.

ARXIU

Dalt, monument a Strauss a Viena. Baix, Palau de la Música de València. RAFA GIL

Una altra característica intrínseca d'aquesta orquestra és el domini d'aquestes danses tan desenvolupades a la segona meitat del segle XIX a la cort reial vienesa, tan freqüents en les operetes: valsos, polques, galops, marxes, etc. El domini és tan gran, estan tan acostumats a interpretar-les, que no necessiten director. I, de fet, durant gran part del recital pareixia que no hi havia director. La batuta de Walter Lochmann, més que assenyalar els períodes o emprar els reguladors musicals, es contornejava a ritme de vals.

El resultat general fou idèntic al d'uns excel-lents artesans que realitzen molt bé el seu treball, per la qualitat intrínseca dels músics i pel perfecte coneixement de la matèria que treballen. Però tot i que respectaven l'estil cortesà dels valsos vienesos, els faltà l'audàcia artística en línies generals.

Dins d'una elegància interpretativa molt lloable, semblava que tots els valsos tenien la mateixa anodina personalitat. No els faltà, això sí, el típic detall d'humor vienès: a la fi de l'execució de la *Pizzicato Polka* (només per als instruments de corda), i per tal d'agrair els aplaudiments del públic, s'alçaren els instrumentistes de vent, quan no els corresponia.

La Wiener Operettenensemble és una agrupació que té una sonoritat global ben empastada. Per seccions, als violoncels els faltà sonoritat i vigor. Aquesta carència de vigor artístic va ser superior a la mtjana del conjunt. La manca d'una dinàmica àgil

Francesc Bueno

Kapsberger o l'impuls a la història del llaüt

Kapsberger. Harmonia Mundi, HMU 907020.

DISCOS

Harmonia Mundi (France) és un segell discogràfic que s'ha dedicat i es dedica a fer una recerca de compositors desconeguts de la música antiga, i també d'obres menys conegudes de compositors ja habituals entre el gran públic. La tasca que desenvolupa Harmonia Mundi és, segons la nostra opinió, molt lloable; perquè ens demostra que en la música clàssica encara hi ha moltes obres i compositors a conèixer.

La figura de Johann Hieronymus von Kapsberger constitueix un bon exemple d'això que ara manifestem. Nascut a Venècia al voltant

Hivern
NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

ALGÚ EM DEU CALES
Donald E. Westlake
Seleccions de la Cua de Palla, 107.
224 pagines

Una divertida i trepidant novel.la que constitueix una sarcàstica visió del món del gangsterisme i de les apostes il.legals.

EDITORIAL TRES I QUATRE

VERS I PROSA
Joan Vinyoli
Estudi introductori i seleccio de Ferran Carbó
L'Estel. 11
Un estudi global i una succinta antologia que ens permet copsar, en conjunt, les línies de la producció lírica de l'autor i de la seua reflexió crítica i metapoètica en prosa

EDITORIAL TRES I QUATRE

UNA VEU DEL PASSAT
Ensèbia Rayó
El Grill, 12

Un atractiu panorama de la vida i la cultura dels pobles de la vella Mediterrània. Una novel.la d'aventures ambientada en l'època micènica a Creta.

Editorial Empúries

EL FUTUR DE LA LLENGUA CATALANA
Modest Prats, August Rafanell, Albert Rossick
Col.lecció BUE, 45

"Nosaltres hem denunciat el procés que estem seguint amb la voluntat d'invertir-lo".

La Galera

ANIMALS A CASA
Teresa Ribas/Mercé Aranega

6 títols: el gal, el gos, els periquitos, els hàmsters, les gallines i les vaques.

curial

EL PARLAR DE LA VALL D'ARAN. GRAMÀTICA, DICCIONARI I ESTUDIS LEXICALS SOBRE EL GASCÓ
Joan Coromines
Obra —destinada a ser referència fonamental per al coneixement de l'aranès— que és el fruit madurat, al llarg de 60 anys d'investigacions, de la tesi doctoral de l'eminent filòleg català.

Edicions Proa

EL PROBLEMA D'ALADÍ
d'Ernest Jünger
Col.lecció A TOT VENT / 289

El problema d'Aladí esdevé la novel.la de l'home sol, que acaba trobant una esperança de futur en un projecte fantàstic: construir una ciutat per als morts.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

GRAMÀTICA HISTÒRICA. PROBLEMES I MÈTODES
Joan Martí Castell
Col.lecció Biblioteca Lingüística Catalana

Una interessant síntesi dels problemes i mètodes que planteja actualment una ciència vella que aspira a rejovenir-se.

del 1580 i mort el 1650, Kapsberger donà un decidit impuls a la història del llaüt i altres instruments de la mateixa família; com el *chitarone* o tiorba; durant el segle XVII. Les seues tablatures per a aquests instruments es distingeixen de les coetànies per alguns detalls inventats per ell, especialment pel que fa a la notació dels ornaments musicals (trinats, semitrinats, *grupetti* i mor-

dents), i per la seua senzillesa i facilitat de lectura. Kapsberger no sols va escriure obres per al llaüt i la seua família, també fou un destacat compositor de música religiosa i per a l'escena: el *Carro musicale* (cantata de casament) i el drama musical *Fetonte, en* són un petit botó de mostra.

Aquest fill d'un membre de la noblesa alemanya arribà a la cimera de la seua fama durant el seu llarg sojorn a Roma, on sembla que va viure una gran part de la seua vida, i on era conegut amb el sobrenom de *il tedesco della tiorba (l'alemany de la tiorba)*.

No ha de resultar-nos estrany que la seua influència en els llaütistes posteriors haja estat més que probable. Així, la *Toccata arpeggiata,* peça que encapçala aquest CD i que pertany al primer llibre per a *chitarrone,* datat el 1604, ens recorda, –llunyanament– el preludi en do menor, BWV 999 de Johann Sebastian Bach, preludi que és una de les poques obres escrites per a llaüt d'aquest compositor alemany. La *Gagliardalla,* també del mateix llibre per a *chitarrone,* i el *Canario*, última peça enregistrada en aquest CD i que pertany al quart llibre per a*chitarone*, datat el 1640, mostren que Kapsberger es feia ressò de la important tradició violística espanyola.

D'altra banda, la seua originalitat és indiscutible: en l'*Aria di Fiorenza,* per exemple, *il tedesco della tiroba* fa ús de curiosos i inusuals rit-

mes sincopats, inhabituals per a la seua època; empra en el conjunt de variacions ritmes de giga, entre altres, i fa descansar el tema en la corda imparell (núm. 11) del llaüt. Aquesta *Aria i Fiorenza* és el tall núm. 4 del CD. Un altre exemple de la seua originalitat és el tall núm. 24. *Colascione,* on empra de manera repetida els intervals harmònics de 5a, posteriorment prohibides per l'harmonia de Ramerau.

La gravació és excel.lent, i es va fer a una església de Michigan, la Bethel United Church of Christ. El llaütista Paul O'Dette realitza una acurada tasca interpretativa. Els temps no són massa ràpids, per tal de poder executar delicadament els ornaments difícils, ja que aquests van a més velocitat. Encara que en la partitura s'indica que l'execució dels ornaments és a gust de l'intèrpret, *a piacere,* Paul O'Dette no perd la coherència ni el bon gust en cap moment. En poques paraules, si us agrada el llaüt i la música antiga, us recomanem l'adquisició d'aquest CD.

Francesc Bueno

1 L	2 P	3 D	■	5 H	6 G	7 O	■	9 A	10 B	■	12 J
13 F	14 E	15 M	16 D	■	18 K	19 B	20 N	■	22 D	23 I	24 J
25 P	26 H	27 O	■	29 G	30 N	■	32 M	33 E	34 I	35	36 B
37 F	■	39 L	40 J	■	42 K	43 N	44 J	45 I	46 M	47 A	48 C
49 O	■	51 F	52 H	■	54 O	55 D	56 F	57 M	58 B	59 K	■
61 B	62 H	■	64 E	65 P	■	67 J	68 C	69 E	70 A	71 L	72 P	73 C	■	75 L	76 K
77 F	78 G	79 M	80 C	■	82 N	83 G	84 P	85 C	86 A	87 B	88 N	89 J	90 O	91 D	92 C
■	94 E	95 L	■	97 F	98 A	99 B	100 I	■	102 G	■	104 D	105 H	106 N	107 J	108 I
■	110 E	111 L	■	113 F	114 A	115 B	116 I	■	118 G	■	120 D	121 H	122 N	123 J	124 II
125 L	■	127 P	128 I	129 H	130 K	131 A	132 D	133 F	■	135 N	136 G	137 C	138 M	■	140 II
141 K	142 P	■	144 P	145 O	■	147 E	148 L	149 A	150 P	151 O	152 M	153 K	154 E	155 G	■

EROGRAMA

Aquest **Erograma** es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text desconcertant.
Anna María Genis d'OLISSIP

133	86	116	70	47	98	9

A. Un dels instruments més frescos que han servit per parlar d'amor.

87	19	61	68	99	36	10

B. Sempre ens robava els millors petons.

86	80	48	121	92	68	73

C. Tal com te molta gent l'assignatura del sexe.

22	65	3	104	16	91	116

D. Nu del sud.

131	33	64	14	194	138	69

E. Els fetillers celtes feien pocions màgiques.

77	37	66	97	13	51	117

F. Còrpora molt plena.

83	139	78	6	102	29	120

G. Es difícil seduir-la, tal vegada pel seu gust per l'eslàlom.

6	36	62	113	52	26	105

H. Roba de japonès.

108	112	100	23	124	34	46

I. Fill de Bucarest.

12	107	44	40	24	67	89

J. El lloc teòricament més segur per als vianants.

42	114	137	125	69	18	76

K. Regla.

76	95	39	71	1	132	109

L. Tendent a l'onanisme, segons el llenguatge popular.

36	57	15	122	32	46	79

M. Inversió a fons perdut amb infules socials.

119	108	30	88	43	20	82

N. Bescoll.

7	135	90	129	54	49	27

O. Lliscos i amb l'aparença d'un mirall.

126	2	84	134	65	111	26	72	126

P. Allò que els passa a moltes dones quan veuen un home despullat.

¿DE QUI PARLA EN MAX?

Solucions: TEXT OCULT: "Des de que la veïna del davant va treure la persiana no reposa ni un instant perquè l'espectacle de llums i colors comença cada nit de divendres". MOTS: A-Ventall. B-Censura. C-Pendent. D-Descalç. E-Druïdes. F-Replena. G-Esquiva. H-Quimono. I-Romanès. J-Voravia. K-Perfode. L-Peladís. M-Doantiu. N-Clatell. O-Encerat. P-Desencant. JEROGLIFIC: Jordi Culé. (J, or(u)D, I, Cul, E).

PEL.LÍCULES

* Per arrancar a córrer
** Ni fred ni calor
*** Es deixa veure bé
**** Molt recomanable
***** Imprescindible

Dimarts 8

Agente especial (*The Big Combo*, 1955, 89') de Joseph H. Lewis. Amb Cornel Wilde, Jean Wallace. **TVE2, 1.00 h. *****

El pequeno ruisenor (1954, 91') de Antonio del Amo. Amb Joselito, Mariano Azana. **T-5, 15.50 h. ***

Libera, amor mío (*Libera, amore mio*) de Mauro Bolognini. Amb Claudia Cardinale, Bruno Cirino. **C-9, 16.25 h. ****

Al servicio de la mujer española (1978, 109') de Jaime de Arminán. Amb Marilina Ross, Adolfo Marsillach. **TVE2, 16.30 h. ****

Dos pillos y una herencia (*The Fortune*, 1975) de Mike Nichols. Amb Warren Beatty, Jack Nicholson. **TVE1, 21.35 h. ****

Sabrina (1954, 110') de Billy Wilder. Amb Humphrey Bogart, Audrey Hepburn. **C-9, 22.45 h. *****

Dimecres 9

Las palabras de Max (1976, 97') de Emilio Martínez-Lázaro. Amb Ignacio Fernández de Castro, Gracia Querejeta. **TVE2, 1.00 h. ****

La novia del pirata (*La fiancée du pirate*, 1969, 112') de Nelly Kaplan. Amb Bernadette Lafont, Georges Geret. **C-9, 16.25 h. *****

El contrato del siglo (*Trial by Combat*, 1976, 90') de Kevin Connor. Amb John Mils, Donald Pleasence. **TVE2, 16.30 h. ****

Cary Grant. ARXIU

Blow Up. ARXIU

Un cervell de mil milions de dòlars (*Billion dollar brain*, 1967, 111') de Ken Russell. Amb Michael Caine, Karl Malden. **TV3, 21.25 h. *****

Inquietudes (*Trouble in mind*, 1985, 104') de Alan Rudolph. Amb Kris Kristofferson, Keith Carradine. **C-9, 21.30 h. ****

El Gatopardo. ARXIU

Dos super policías (*Crimebusters*, 1977, 107') de E.B. Clucher. Amb Terence Hill, Bud Spencer. **T-5, 22.00 h. ****

Dijous 10

La tierra prometida (1973, 118') de Miguel Littin. Amb Nelson Villagrá, Carmen Bueno. **TVE2, 1.00 h. ****

El caliente otoño del 86 (*Playing for keeps*, 107') de Bob Weinstein i Harvey Weinstein. Amb Daniel Jordano, Matthew Penn. **C-9, 16.25 h. ****

La regenta (1974, 94') de Gonzalo Suárez. Amb Emma Penella, Keith Baxter. **TVE2, 16.30 h. ****

Danzad, danzad, malditos (*They shoot horses, don't they?*, 1969, 121') de Sidney Pollack. Amb Jane Fonda, Michael Sarrazin. **TVE2, 22.00 h. *****

Blow up (1986, 110') de Michelangelo Antonioni. Amb David Hemmings, Vanessa Redgrave. **C-33, 22.10 h. ******

Zona de tortura (*The torture zone*, 1986, 90') de Juan Ibánez. Amb Boris Karloff, Julissa. **C-9, 23.15 h. ****

Divendres 11

Decálogo uno (*Dekalog Jeden*, 1987, 55') de Krysztof Kieslowski. Amb Henryk Baranowski, Maja Komorowska. **TVE2, 1.00 h. ******

Decálogo, dos (*Dekalog Dwa*, 1987, 59') de Krysztof Kieslowski. Amb Aleksandr Bardini, Krystyna Janda. **TVE2, 2.00 h. ******

El muneco diabólico (*Devil doll*, 1964, 80') de Lindsay Shontell. Amb Boryant Halliday, William Sylvester. **C-9, 16.25 h. ****

Maria Eugenia (1942, 101') de Felipe Gregorio Castillo. Amb María Félix, Rafael Baledón. **TVE2, 16.30 h. *****

Crónica de nueve meses (1967, 95') de Mariano Ozores. Amb José Luis López Vázquez, Gracita Morales. **C-9, 21.30 h. ***

The dresser (1983, 118') de Peter Yates. Amb Albert Finney, Tom Courtenay. **C-33, 23.55 h. *****

Dissabte 12

Los crímenes del mueso de cera (*House of Wax*, 1953, 88') de Andre De RToth. Amb Vincent Price, Carolyn Jones. **TVE2, 1.00 h. *****

Gavilanes del estrecho (*Sea Devils*, 1953, 91') de Raoul Walsh. Amb Rock Hudson, Yvonnne De Carlo. **TVE2, 10.30 h. ******

Hércules (*Le fatiche di Ercole*, 1957, 102') de Pietro Francisci. Amb Steve Reeves, Sylva Koscina. **C-9, 15.05 h. *****

El senyor de les bèsties (*The beastmster*, 1982, 118') de Don Coscarelli. Amb Marc Singer, Tanya Roberts. **TV3, 15.35 h. *****

Parece que fue ayer (*Only yesterday*, 1933) de John M. Stahl. Amb Margaret Sullavan, John Boles. **TVE2, 20.00 h. ******

Fuego en el cuerpo (*Body heat*, 1981, 113') de Lawrence Kasdan. Amb William Hurt, Kathleen Turner. **TVE1, 22.15 h. *****

El tren (*The train*, 1965, 133') de John Frankenheimer. Amb Burt Lancaster, Paul Scofield. **A-**

María Félix. ARXIU

3, 23.30 h. ***
Héctor, l'estigma de la por (1982, 89') de Carles Pérez i Farré. Amb Ovidi Montllor, Aldo Janbrell. **TV3, 23.45 h. *****

Esposamante (*Moglia-manti*, 1977, 100') de Marco Vicario. Amb Laura Antonelli, Marcello Mastroianni. **C-9, 24.00 h. ****

Ovidi Montllor. ARXIU

Diumenge 13

Ese oscuro objeto del deseo (1977) de Luis Bunuel. Amb Fernando Rey, Carole Bouqet. **TVE1, 1.00 h. ******

El submarino atómico (*The atomic submarine*, 78'). Amb Arthur Franz, Dick Foran. **C-9, 10.00 h. ****

Murieron con las botas puestas (*They died with their botts on*, 1941, 140') de Raoul Walsh. Amb Errol Flynn, Olivia de Havilland. **C-9, 15.30 h. ******

Jocs prohibits (*Jeux intrdits*, 1952, 87') de René Clément. Amb Brigitte Fossey, Georges Poujouly. **TV3, 15.30 h. *****

El ultimo safari (*The last safari*, 1967, 105') de Herny Hathaway. Amb Stewart Granger, Kaz Gars. **T-5, 15.30 h. *****

Duelo al sol (*Duel in the Sun*, 1946, 138') de King Vidor. Amb Jennifer Jones, Gregory Peck. **TVE2, 17.05 h. ******

Hèctor. ARXIU

Jocs prohibits. ARXIU

Burt Lancaster. ARXIU

Té y simpatia (*Tea and sympathy*, 1956, 118') de Vincente Minnelli. Amb Deborah Kerr, John Kerr. **C-9, 18.25 h. *****

Nina, una questió de temps (*A matter of time*, 97') de Vincente Minelli. Amb Liza Minelli, Ingrid Bergman. **C-33,19.45 h. *****

Las manos del destripador (*Hands of the ripper*, 1971, 82') de Peter Sasdy. Amb Eric Porter, Angharad Rees. **A-3, 23.00 h. ****

Dilluns 14

El río de oro (1986, 115') de Jaime Chávarri. Amb Bruno Ganz, Francesca Annis. **T-5, 15.50 h. ****

La madrastra (1974, 82') de Roberto Gavaldón. Amb Amparo Rivelles, John Maulder Brown. **TVE2, 16.30 h. ***

Mahoma, el missatger de Déu (*Mohammad, messenger of the god*, 1976, 176') de Moustapha Akkad. Amb Anthony Quinn, Irene Papas. **TV3, 21.50 h. ****

Gunga Lin (*Gunga Din*, 1939, 117') de George Stevens. Amb Cary Grant, Douglas Fairbanks jr. **TVE2, 22.00 h. *****

Violación a una apache (*Cry for me, Billy*, 1972, 91') de William A. Graham. Amb Cliff Potts, Xochitl. **A-3, 22.00 h. ****

El gatopardo (*Il gattopardo*, 1963, 177') de Luchino Visconti. Amb Burt Lancaster, Alain Delon. **T-5, 22.00 h. *******

L'ALTRA PANTALLA

Nous cicles per a un any nou

Per any nou, tot és renovar-se. Les televisions així semblen entendre-ho quan programen cicles de manera que el cap d'any coincideixi amb el final dels mateixos, i el gener s'ompli de noves propostes per a satisfer les més variades exigències del cinèfil. Després de la inabastable oferta cinematogràfica de les festes –d'indubtable qualitat pel que fa als títols espectaculars– ,en la segona setmana de gener s'aprecia una lleu davallada d'interès, però tampoc no es pot dir que els programadors hagin abaixat la guàrdia més del compte. Els nous cicles que ofereix TVE en les seves dues cadenes són aparentment estranys o minoritaris, llevat del de Cary Grant, però tots tenen el seu interès. Aquest *Decàleg* que ens proposa Krystof Kieslowski, i que TVE2 ens ofereix de dos en dos en la matinada dijous-divendres, promet ser una de les experiències més fascinants que un cineasta ha portat a terme en els darrers temps per a convertir uns conceptes morals en motiu de reflexió cinematogràfica. Els qui l'han vist a l'estranger, asseguren que el resultat és enlluernador. El cicle dedicat a Maria Fèlix, obviament, demana a l'espectador que se situï en les coordenades d'un melodrama convencional i molt del seu moment, però pot arribar a certs públics encuriosits per aquest tipus de fenòmens avui irrepetibles. John M. Stahl és una altra cosa: es tracta d'un gran creador d'excel.lents melodrames realitzats al llarg de la dècada dels trenta, la majoria dels quals serien el punt de partida dels esplèndids *remakes* de Douglas Sirk. Però els títols de Stahl són perfectament vàlids per ells mateixos, i constitueixen una mostra de *savoir faire* cinematogràfic que molts directors contemporanis voldrien per a ells. Sobren, finalment, comentaris, pel que fa al cicle de Cary Grant. Aquest és un actor que veiem i reveiem continuadament a les televisions, però mai està de més sistematitzar la contemplació d'alguns dels seus millors títols. Grant era un actor que va tenir la sort de treballar per a alguns dels millors directors que van passar per Hollywood, i això significa que, seguint el cicle, es podran revisar alguns títols memorables de Hawks, Cukor o Hitchcock, a més d'altres agradables obres d'artesania com el *Gunga Din* de George Stevens que, tot i no ser un gran, ens tranporta al millor moment del cinema d'aventures als Estats Units. Però hem d'acabar el comentari setmanal amb un títol que no forma part de cap cicle, però que és el rei de la programació: *El gatopardo*, la gran –grandíssima– obra de Visconti, que té anunciada per al dilluns 14 Tele-5.

Xavier Pérez

CONTRAPUNT

Cap d'any a Houston, Texas

Unes imatges de la televisió, dels carrers de Barcelona i de València semideserts el matí del dia de cap d'any me l'han fet recordar, aquell matí de Houston, Texas, tal dia com avui –avui que escric açò, primer de gener– deu fer tres anys. Veníem, amb un amic i un cotxe de dimensions continentals, fent la ruta del Pacífic a l'Atlàntic, de Califòrnia a Florida, o de Los Ángeles a Jacksonville, per ser més exactes. Cotxe i carretera per davant, *on the road*, estil americà, Kerouac i gent d'una altra dècada, passats de moda, com sempre. Seguint, a més a més, la ratlla de la frontera i entrant a Mèxic per les ciutats parelles, San Diego i Tijuana, El Paso i Ciudad Juárez, Del Río i Acuna, Eagle i Piedras Negras. Tot el viatge, com ha da ser, a base de motels barats, molta fruita, llet, donuts i hamburgueses. Cal explicar, però, que en un motel de trenta dòlars també hi ha dos llits de matrimoni *king size*, que una *pizza* mitjana té el diàmetre d'una paella de dotze racions, i que un donut és un *doughnut* com cal, que te l'has de menjar amb les dues mans. De Califòrnia a Texas, tot té unes dimensions aproximadament triples a les normals de la resta del món civilitzat. Inclosa la celebració de la nit de cap d'any a San Antonio, Texas, una bullanga infernal, una manera de beure i de fer el bèstia, de pixar als cinquanta urinaris múltiples portàtils, de rebre colps de parelles de policies grossos com parells de bous, tot escoltant *heavy rock* d'una banda de texans-mexicans vestits de bisbe amb mitra i capa, el discurs de l'alcalde Henry Cisneros i castells de foc sense parar, en fi, una cosa com no poden imaginar-se ni.a Trafalgar Squatre, ni als Champs Elisées, ni a la Puerta del Sol, que estan convençuts que és el súmmun de les nits de cap d'any. El meu amic i jo, malgrat tot, vam dormir, poc, no lluny de la missió d'El Álamo, on l'any 1836, com és sabut, 188 texans de la República de Texas, comandats naturalment per John Wayne, van resistir heroicament el setge d'una divisió sencera de mexicans. Els urinaris de la festa estaven situats al llarg dels murs de la missió, i el personal vomitava al voltant del monument a John Wayne, que era un tal William Barett Travis, si no em falla la memòria.

I l'endemà, un parell d'hores d'autopista cap a l'est, el meu amic i jo vam arribar a Houston. Devien ser les dotze del migdia, i mai, però mai de mai, no he vist una ciutat com la ciutat de Houston el dia de cap d'any. He vist moltes ciutats i de moltes maneres, de nit i de dia, amb gent i sense gent, i he passejat també per pobles morts i abandonats, on només queda un gos que fuig quan entres a l'església en ruïnes. Però els carrers de les ciutats només són buits de nit, amb els llums encesos, i encara, quan hi passes en cotxe o caminant, veus algun camió de la neteja, algun taxi nocturn, algun noctàmbul solitari, algun signe de vida. I a més, és normal que de nit els carrers siguen buits, i és normal que els pobles morts siguen un munt de runes, de portes esbucades, herba i un gos. Però no és normal que en una gran ciutat americana, a les dotze i a la una del migdia, no trobes absolutament cap ànima viva pels carrers, les avingudes i les places. Ni un cotxe en moviment (i pràcticament cap cotxe aparcat, perquè tot el centre de Houston és només bancs, botigues i oficines, i no hi viu ningú que aparque el cotxe a la porta de casa), ni un autobús, ni un taxi, ni un guàrdia, res. Insistesc: quan dic que no hi havia cap persona, animal o cosa en moviment, vull dir exactament això. Exactament com una ciutat acabada d'abandonar per tots els seus habitans, bèsties i vehicles. Vam voltar prop d'una hora, amb els semàfors en groc intermitent, per places i avingudes, al sol i al fred d'hivern sense un pèl d'aire, entre immensos edificis de vidre, de ciment o de marbre, com panteons d'un cementeri descomunal.

Vam deixar el cotxe a la porta d'un hotel-gratacels obert i buit, i vam estar passejant una altra hora. Caminar encara era pitjor: una sensació de soledat total a la intempèrie, el desert al cor d'una gran ciutat. Com si allà pogueres morir de set o de fam, sabent que podies cridar tant com volgueres perquè no havia d'acudir ningú, que la veu s'havia de perdre, sense ningú que l'escoltara, perquè no hi havia ningú. Uns minuts d'aquesta buidor i aquest silenci poden resultar una curiositat, un efecte inesperat. Dues hores, una rodant en cotxe i una altra caminant, provoquen una angoixa molt difícil d'explicar. Hauria d'haver-hi alguna cosa comparable, però no n'hi ha. ¿A què es poden comparar quilòmetres de ciment, asfalt i vidre, en horitzontal i en vertical fins a perdre's de vista, i ni un sol moviment humà o mecànic, no trobar-hi ningú, ningú, ¿ningú? No semblava que s'havia acabat l'any, semblava que s'havia acabat el món. Ni que aquell fóra el primer dia de l'any, sinó el primer dia de l'eternitat.

Ja sé que era només una al.lucinació transitòriament feta realitat, i que l'endemà el centre de Houston, Texas, devia ser un formiguer d'activitat i moviment. Però l'endemà, dia dos, ja havíem trobat refugi al barri vell de Nova Orleans, bebíem *bourbon* i escoltàvem el millor jazz del món, és a dir que també nosaltres havíem tornat a la vida.

Joan F. Mira

PASSAT, PRESENT I FUTUR DE CATALUNYA A LES SEVES MANS

CONÈIXER CATALUNYA

és tenir present el passat, és viure l'avui, és preparar el futur.
Un llibre d'alta qualitat del qual no pot deixar de gaudir.
Un text rigorosament concebut perquè vostè conegui Catalunya.
Una lectura fotogràfica aclaridora i extensa.
Un llibre de gran format (32 × 24 cm), 376 pàgines
i més de 400 il·lustracions a tot color.
En venda a totes les llibreries. Distribució Les Punxes. Tel. 93 / 300 91 62

Generalitat de Catalunya
Llibreria

Rbla. dels Estudis, 118
08002 Barcelona

Del llibre Conèixer Catalunya, a 8 900 ptes. cada un, desitjo rebre contra reembors/ament els exemplars següents

en català ☐ en castellà ☐ en anglès ☐ en francès ☐ en alemany ☐

Nom i cognoms _____

Adreça _____

Telefon _____ Codi Postal _____

Població _____ Signatura

Data _____

ET/12

Si preferiu efectuar el pagament mitjançant targeta de crèdit, empleneu també les dades següents:

Si us plau, carregueu-ho a la meva targeta

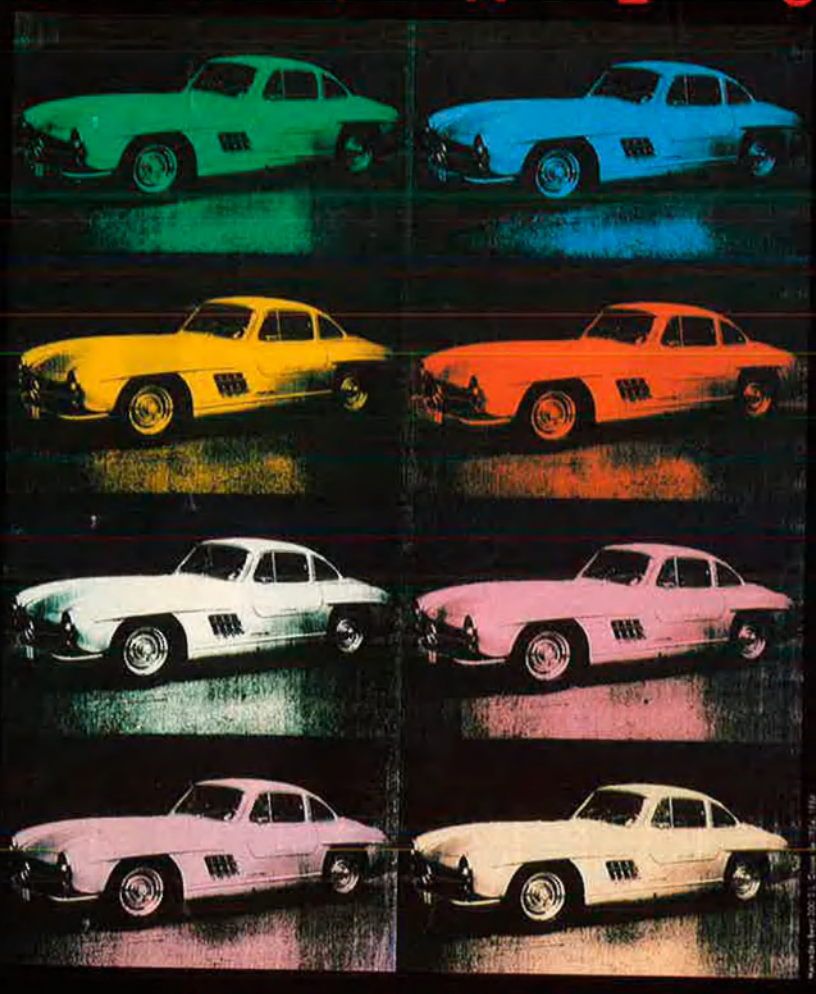
☐ American Express ☐ Eurocard
☐ Caixa de Catalunya ☐ 6000
☐ Master Charge ☐ VISA

Targeta núm. _____

Data Exp. _____

Del 18 de gener al 10 de març de 1991

C O T X E S

ANDY WARHOL

COL·LECCIÓ DAIMLER-BENZ

PALAU DE LA VIRREINA
Ramblas, 99 08002-Barcelona

Fundación Juan March

Ajuntament de Barcelona
Àrea de Cultura